Ilustrația copertei: *Harry Guttman*

hans jakob christoffel von grimmelshausen

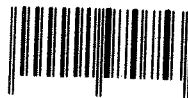
aventurosul simplicius simplicissimus

ROMAN

★

ÎN ROMÂNEȘTE DE VIRGIL TEMPEANU

PREFAȚĂ DE LIVIA ȘTEFĂNESCU

1967

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

Prefață

Secolul al XVII-lea găsește Germania dominată de războiul de 30 de ani și de urmările acestuia.

Epocile de mari frămîntări sociale și căutări spirituale, trăite cu o deosebită intensitate, mai ales de artiști, au generat și generează în mod necesar modalități și forme noi de exprimare artistică.

În literatura germană, în evoluția genului epic de mari proporții, de la epopeea *Parsival* a lui Wolfram von Eschenbach și pînă la romanul *Dr. Faustus* de Thomas Mann, romanele *Der abenteuerliche Simplicissimus* de Hans Jakob Christoph von Grimmelshausen, *Wilhelm Meister* de Johan Wolfgang Goethe și *Der grüne Heinrich (Heinrich cel verde)* de Gottfried Keller marchează asemenea epoci zbuciumate, reprezentînd cîte o verigă esențială.

Saltul calitativ cel mai important și hotărîtor a fost făcut desigur — în ceea ce privește genul epic — de la epopeea în versuri a lui Eschenbach la primul roman realist a lui J. Chr. von Grimmelshausen.

Cartea a apărut în 1668, la 20 de ani după încheierea războiului de 30 de ani, fiind semnată GERMAN SCHLEIFHEIM VON SULFSFORT.

Impresia răscolitoare produsă de acest roman asupra contemporanilor o descifrăm din faptul că numai după un an, în 1669, apare o nouă ediție, îmbunătățită sub aspectul limbii, urmată fiind de alte ediții ; apoi, an de an, timp de un deceniu, apar noi scrieri în „manieră simpliciană". Deși fiecare dintre noile lucrări sînt semnate cu un alt nume, ele exprimă elanul nestăvilit al unui indiscutabil unic povestitor.

Autorul *Scrierilor Simpliciene (Simplizianische Schriften)*, cum sînt denumite aceste lucrări în istoria literaturii germane, datorită manierei unitare de povestire, a fost identificat de către cercetătorii literari abia în secolul al XIX-lea, în persoana lui *Hans Jakob Christoph (Christoffel) von Grimmelshausen*, care timp de aproape două veacuri reușise să-și ascundă identitatea sub diferite anagrame ale numelui său.

În totalitatea lor, *Scrierile Simpliciene* întruchipează în mod realist, sub o mantie multicoloră, viața și suferința poporului german într-o epocă istorică marcată prin sfîșieri interne, zguduită de un război care, prin samavolniciile și cruzimile comise, nu avusese asemuire pînă atunci în istorie, iar prin urmările sale a influențat în mod nefast istoria Germaniei timp de două secole.

Succesul *Scrierilor Simpliciene* nu trebuie căutat în noutatea pe care relatările le-ar fi putut prezenta pentru contemporani, ci în însăși concepția nouă a scrierilor. Autorul își dedică scrierile sale poporului care, ca și el, trăise războiul și suferise mult de pe urma lui. Adresîndu-se „domnului Omne" (domnului Toată-lumea) prin personaje tipic germane, din popor, într-o limbă plină de savoare și pe înțelesul tuturor, el exprimă gîndurile, frămîntările, temerile, revoltele și speranțele acelora care, pînă atunci, nu figuraseră în centrul unei opere literare culte.

În secolul al XVII-lea literatura germană era cultivată în cadrul academiilor, al curților princiare și al colegiilor iezuite de către poeți erudiți care se adresau fie păturilor culte ale burgheziei, fie gustului baroc al cercurilor feudal-absolutiste.

Dacă năzuințele literare ale umanismului neolatinist al secolului al XVI-lea și-au aflat în secolul al XVII-lea o expresie valoroasă, inovatoare, în crearea poeziei lirice culte originale *în limba germană*, proza literară era profund tributară literaturii străine. Romanele galante franceze, romanele de „mantie și spadă", dar mai ales cele picarești spaniole invadaseră Germania. Traduse sau imitate, ele reflectau o lume și un mod de viață fascinant și tulburător, dar cu totul străin de nevoile și aspirațiile maselor largi de cititori. Chiar și în slabele încercări de localizare ale romanelor picarești, eroul rămînea un *picaros*[1], ale cărui aventuri nu aveau corespondențe cu experiența de viață și modul de a gîndi al poporului german, decît cel mult în măsura în care exprimau un protest plin de sarcasm la adresa cîrmuitorilor și a instituțiilor lor.

Poeții erudiți germani tratau această literatură cu un total dispreț, deși unele dintre lucrări, ca, de pildă, romanul galant *Amadis de Gálvez* de Montalvo și faimoasele romane picarești *Lazarillo de Tormes* (1544) de Sebastián de Horosco (atribuit de unii lui Hurtado de Mendoza) și mai ales *Vida del picaro Guzmán de Alfarache* (1599) de Mateo Alemán, pline de vervă satirică și haz, dobîndiseră prin traduceri, prelucrări și imitații o circulație europeană. Nu fără temei, dar cu unele exagerări inerente, literații germani pornesc o campanie vehementă de purificare a limbii germane, îndreptată atît împotriva limbajului prețios, afectat al romanelor galante, cît și împotriva grobianismului protestatar din proza picarescă, dar mai ales împotriva neologismelor aduse de șuvoiul războiului.

[1] Eroul popular spaniol (aventurier, păcală, uneori escroc) al romanelor de aventură spaniole din secolele XVI—XVII.

Nu este deci de mirare că, de pe aceste poziţii, literaţii germani şocaţi de adevărurile crude şi de limbajul violent a lui Grimmelshausen, au socotit că şi romanul *Simplicius Simplicissimus* face parte din romanele de aventuri la modă, cu succes trecător, fără să sesizeze faptul că imensa popularitate a lui *Simplicissimus* se datora acelei legături intime cu realitatea vie şi acelei forţe artistice de a reflecta această realitate din care îşi trage seva şi viabilitatea orice adevărată operă de artă. Tot atît de puţin puteau sesiza că acest roman crea o orientare nouă în evoluţia prozei literare germane, deschizînd calea spre romanul tipic german, realist, care urma să fie definit în 1870 de W. Dilthey [1] ca *Bildungrosman* (roman al formării).

*

Istoria literaturii nu este scrisă de popor, ci de scriitori şi cercetători. Deci o dată cu dispariţia generaţiilor contemporane lui Grimmelshausen şi a celor imediat următoare, peste eroul *Simplicissimus* şi necunoscutul său autor se aşterne uitarea.

În *1713* apare ultima ediţie completă a *Scrierilor Simpliciene* în versiunea originală. În 1756 apare o prelucrare a lui *Simplicissimus*, urmată de alte cîteva prelucrări pînă în 1810. Toate însă nu evidenţiau decît caracterul distractiv al cărţii. *Poeticele* secolului al XVII-lea şi al XVIII-lea nu-l menţionează pe autor şi opera sa. Nu este însă lipsit de semnificaţie şi, am putea spune, de haz faptul că romanul *Simplicius Simplicissimus* figurează într-o listă din 1765 de cărţi interzise în Austria, într-o societate mai mult decît onorabilă, a unor autori ca: Boccaccio, La Fontaine, John Locke, Machiavelli, J. J. Rousseau, Voltaire şi J. W. Goethe (cu tot ce a scris pînă la acea dată, în special însă *Suferinţele tînărului Werther* — (1774), pentru a numi doar pe cei mai renumiţi proscrişi. [1]

„Poeţilor romantici Arnim şi Brentano le revine meritul de a fi relevat valoarea artistică a romanului Simplicissimus *şi să trezească interesul pentru el. Urmarea acestui impuls a fost prelucrarea romanului de către Ed. v. Bulov şi O.L.B. Wolff, cu scopul de a elimina sau înlocui anumite cuvinte şi expresii arhaice sau prea vulgare şi a adapta ortografia şi punctuaţia conformă normelor limbii germane* (din secolul al XIX-lea), *pentru ca romanul să devină accesibil publicului cititor."* [2] Abia spre sfîrşitul secolului al XIX-lea începe însă o febrilă cercetare ştiinţifică în jurul operei şi a autorului.

Astfel autorul este indentificat şi romanul *Simplicius Simplicissimus* se dezvăluie ca cea mai viabilă operă literară germană a secolului al XVII-lea, operă a cărei lectură şi astăzi răscoleşte, amuză, încîntă şi instruieşte, fiind în acelaşi timp o inepuizabilă sursă de informare lingvistică şi istorico-culturală a epocii şi subiect de dispută în valorificarea ei estetico-literară.

*

Opera lui Grimmelshausen este adînc împlîntată în secolul al XVII-lea şi se confundă pînă la un punct cu însăşi viaţa autorului, care nu a reconstituit istoria pe bază de documente ci a trăit-o, cu intensitate, cu pasiune, cînd activ, cînd contemplativ.

Cursul vieţii autorului însă a fost reconstituit treptat printr-o migăloasă muncă de cercetare a puţinelor docu-

---

[1] W. Dilthey Wilhelm (1833—1911) — filosof al culturii şi psiholog idealist german.

[1] După *Mayers Handbuch über die Literatur*, Mannheim, Bibliographisches Institut, 1964, p. 933.

[2] Ernst Paul, *Ästhetische Ethik und burgerliche Moral, Nachwort zu den Simplicianische Schriften*, Leipzig, Insel Verlag, 1907, *Eine Liebhaberausgabe in 400 Exemplare* (O ediţie bibliofilă în 400 de exemplare).

mente existente și pe baza elementelor autobiografice din opera sa.

J. Chr. v. Grimmelshausen se trage din ramura sărăcită a unei vechi familii de nobili. Bunicul său, Melchior von Grimmelshausen, stabilit în orășelul Gelnhausen din landul Hessa, este consemnat în documente ca brutar, agricultor și hangiu. El renunță în 1599 la titlul de nobil și documentele orașului îl menționează în diverse situații ca pe reprezentantul cetățenilor nemulțumiți. Tatăl scriitorului a trăit și a muncit probabil în casa părintească pînă la moartea lui timpurie. Cercetătorii consideră anul 1622 ca data nașterii lui Johann Jacob Christoph von Grimmelshausen.

La această dată, războiul de 30 de ani era dezlănțuit și urgia lui cuprinsese întregul teritoriu al Germaniei. Pornit în 1618 sub semnul unui uriaș conflict religios între împăratul habsburgic al Imperiului roman de națiune germană — sprijinit de principii germani catolici reuniți în Liga catolică — împotriva principilor protestanți uniți în Uniunea protestantă, războiul era de fapt expresia luptei Casei de Habsburg pentru instaurarea monarhiei absolutiste în Germania, prin subordonarea tuturor principatelor unui stat centralizat catolic. Întărirea puterii imperiale, perspectiva unui imperiu german absolutist unitar, aliat cu Spania, unde domnea tot Casa de Habsburg, trezi și îngrijorarea vecinilor. Primul care veni în sprijinul Uniunii protestante fu regele Danemarcei. Ferdinand al II-lea, împăratul german, reuși să învingă armatele daneze unite cu ale Uniunii protestante și în 1629 dușmanii interni și externi erau la pămînt. Scopul lui Ferdinand al II-lea, centralizarea imperiului sub o monarhie absolută, părea atins. Această posibilitate contravenea însă intereselor Franței, care se vedea strînsă între două mari puteri de sub stăpînirea Casei de Habsburg, Spania și Germania.

Astfel la intervenția Franței catolice, Suedia intră în război împotriva împăratului Ferdinand. Armatele suedeze aliate cu cei mai puternici principi protestanți, sub comanda regelui Gustav Adolf, bătură Liga catolică, înaintînd spre sudul Germaniei, nimicind și distrugînd totul în calea lor. Gustav Adolf căzu însă în 1632 la Lützow și echilibrul militar oarecum restabilit se destramă, șansele de izbîndă înclinînd din nou în favoarea împăratului german.

În această uriașă încleștare, regiuni, orașe, sate erau stăpînite vremelnic cînd de armatele imperiale, cînd de cele ale coaliției protestante. Sub ocupanți diferiți, cruzimile și distrugerile erau identice.

Copilăria și tinerețea lui Grimmelshausen poartă pecetea acestei epoci de suferință, în care Germania era cîmpul de bătălie unde se înfruntau armatele de mercenari autohtoni și străini.

Armata imperială cucerește și jefuiește în 1634 orășelul Gelnhausen. După pîrjolirea casei părintești, copilul Jacob Christoffel este luat de o trupă care îl folosește ca grăjdar. În *Calendarul veșnic al lui Simplicius* el spune : *„În anul 1634, fiind încă copil, am fost prins de armatele din Hessa și dus la Cassel"*.

În 1635, războiul pierduse chiar și cea mai palidă aparență a unui conflict religios. Franța intrase fățiș în război și armatele regelui francez catolic și al primului său ministru, cardinalul Richelieu, luptau alături de armatele protestante ale Suediei și Uniunii protestante germane împotriva împăratului catolic german.

În anii aceștia și cei care urmară, Grimmelshausen a cutreierat cu diferite trupe Germania. Grăjdar, copil de trupă și, în cele din urmă, mușchetar, el luă parte la numeroase bătălii : *„Fără să mă laud am fost și eu de față cînd ne-am privit în albul ochilor"*, scrie el în *Satiricul pelerin*, prima sa lucrare publicată.

Neavînd nici casă părintească și probabil nici rude, tînărul Grimmelshausen se angajează fără alegere în diferite armate, asemenea multor țărani tineri rămași fără căpătîi.

Oamenilor de rînd le era indiferent în armata cărui domn luptau. Crezul — dacă l-au avut vreodată — în cauza războiului pe care îl duceau, îl pierduseră de mult. Războiul era pretutindeni, peste tot domnea același haos, aceleași moravuri sălbatice, același huzur pentru comandanți și aceeași mizerie pentru ostașul de rînd. Așa se explică probabil că tînărul protestant Grimmelshausen se află, după 1835, în armata generalului catolic imperial Goetz în luptele împotriva conducătorului de oști protestant Bernhard von Weimar.

Cele trăite și văzute de tînărul înzestrat cu un neobișnuit spirit de observație urma să le povestească tot el cu decenii mai tîrziu. Este evident că jocul politic al caselor regale și imperiale Bourbon și Habsburg pentru supremația politică în Europa nu-l intuiau nici poporul german, nici tînărul Grimmelshausen.

Poporul ducea și suporta războiul fără să știe pentru ce și pentru cine. El era mingea regilor și stăpînilor feudali, laici și clericali și a unor interese contrare, iar țara — o pradă neputincioasă.

Țărănimea, ca pătura socială cea mai umilă, înțelese însă că este jefuită și prădată fără deosebire, atît de armatele împăratului german, cît și de cele străine aliate cu Uniunea protestantă. Astfel, din punct de vedere moral, țărănimea și mica burghezie participau tot atît de puțin la „Cauza" acestui război ca și hoardele abrutizate de mercenari, formate din aventurieri și ostași la fel de înfometați și vlăguiți ca și țăranii. Pe lîngă războiul purtat între armate, mai era și un al doilea război surd, tot atît de crîncen și crud, între populația care-și apăra ultima fărîmă de hrană și ostașii hămesiți de foame, aflați într-o țară devastată.

Cînd Grimmelshausen pornește în 1638 spre sudul țării cu armatele generalului Goetz, în regimentul de sub comanda domnului de Schauenburg și, în cele din urmă, se oprește la Offenburg, războiul avea să mai continue încă un deceniu.

Rezultă din documente că, din 1639, Grimmelsahusen activa în cancelaria regimentului Schauenburg, ca ajutor al secretarului Johannes Witsch. Cancelaria își avea sediul la Offenburg, între Rin și Pădurea Neagră.

Grimmelshausen era foarte tînăr cînd s-a stabilit la Offenburg, dar trecuse deja prin cele mai groaznice încercări ale războiului. Se poate presupune că în acest timp a început să se instruiască.

Dacă a mai participat la lupte în ultimii zece ani ai războiului nu se știe. Pe baza descrierilor exacte din lucrările sale se presupune că a cunoscut în anii aceștia Franța și Olanda, probabil și Elveția. Cert este doar că în 1648 a fost trimis la Wasserburg pe Inn ca secretar al regimentului ducelui Wilhelm de Bavaria, conducătorul Ligii catolice.

În 1648, războiul de 30 de ani se încheie prin Pacea din Westfalia. Coaliția Franței, Suediei, Olandei și a Uniunii protestante, sprijinite de principii Transilvaniei și de Veneția, se dovedi mai puternică decît blocul habsburgilor spanioli și germani. Pacea pecetlui fărîmițarea Germaniei pentru două veacuri în sute de stătulețe feudale absolutiste.

Războiul redusese populația la o treime față de începutul ostilităților, lăsînd o țară sărăcită, cu orașele și satele pîrjolite și ogoarele distruse.

Un număr nesfîrșit de ostași „lăsați la vatră", la o vatră care pentru ei nu mai exista, dezrădăcinați și abrutizați, cutreierau drumurile ca vagabonzi, invalizi și cerșetori, incapabili să-și găsească un rost într-o lume fără război.

Grimmelshausen revine în 1649 la Offenburg unde, în în același an, se înregistrează căsătoria sa cu Katerina Henninger, care avea să-i dăruiască zece copii.

Încetul cu încetul, viața începea să-și reia cursul normal. Plugul tăia din nou brazde în pămîntul răbdător. Grimmelshausen devine intendentul fostului său comandant, contele de Schauenburg și se mută cu familia sa la Gaisbach, unde Schauenburg își avea reședința și pămînturile.

Domnii feudali se organizau pentru vremurile de pace și aveau nevoie de bani ca să-și reclădească cetățile și castelele. Țărănimea ducea greul, gemînd sub povara iobăgiei. Intendentul Grimmelshausen e pus în situația de a mijloci între stăpînul feudal și iobagii acestuia.

Grimmelshausen, care se pare că aflase după război de originea sa nobilă, își reia titlul, poate pentru a impune familiei Schauenburg. Totuși atitudinea lui în viață ca și opera sa dovedesc că a rămas alături de țărănime, ale cărui suferințe le cunoscuse îndeaproape. Astfel, neputînd reprezenta interesele casei Schauenburg față de țărănime, în 1660 renunță la postul său. Între timp își cumpărase puțin pămînt și un mic han la Gaisbach. Dar venitul nu acoperea cheltuielile familiei sale, sporită cu mulți copii, și în 1663 îl găsim ca administrator al cetății și moșiei Ullenburg, proprietatea unui medic bogat din Strasbourg, dr. Johann Küffer, prieten și promovator al literaturii.

Trebuie presupus că șederea în cetatea Ullenburg i-a prilejuit lui Grimmelshausen nu numai răgazul necesar de-a se instrui mai departe, dar și impulsuri pentru creația literară. La Ullenburg exista o vastă bibliotecă și scriitori de seamă ai timpului vizitau cetatea. În acest cerc însă, Grimmelshausen, care nu avea o pregătire academică, desigur nu era luat în seamă. El era un autodidact, iar în concepția acestei epoci un poet sau scriitor trebuia să fie în mod obligatoriu un erudit, cu studii academice. Faptul că prin lectură, prin contactul cu oamenii, prin experiența sa de viață ca și prin observarea critică a realității, Grimmelshausen cîștigase la acea dată vaste cunoștințe, nu conta în fața cercurilor de elită. Dezgustat el se întoarce în 1665 la Gaisbach și începe să-și administreze proprietatea.

Ni-l putem închipui pe hangiul Grimmelshausen în serile lungi de iarnă ascultînd snoave și basme, întîmplări de război, hazlii și dramatice, povestite de cei ce se adăposteau sub acoperișul lui.

În 1667, el a fost ales primar al orășelului Renchen, post pe care avea să-l dețină pînă la moartea sa în 1676, conform înregistrării făcute în limba latină în scriptele orașului Renchen. Din această înregistrare rezultă că *„preacinstitul și învățatul domn Johann Jacob von Grimmelshausen, primarul orașului Renchen“* participase la luptele de apărare din 1675 împotriva cotropitorilor francezi și murise în sînul familiei, unde *„întîmplător se adunaseră toți fiii săi risipiți în lumea largă“.*

Este vorba de războaiele de jaf dezlănțuite de Franța în 1675 sub Ludovic al XIV-lea și comandantul său de oști, Turenne. Dacă Grimmelshausen a murit în urma rănilor primite, dacă mai era sub arme sau nu, nu se știe. Fapt este că, deși nu mai era om tînăr, nu s-a dat în lături cînd a fost vorba să-și apere patria.

*

Nu s-a putut stabili cînd a început Grimmelshausen să scrie. Primele sale lucrări *Der satyrische Pilgram (Satiricul pelerin)*, o culegere de învățăminte pentru țărani și *Der keusche Joseph in Egypten (Iosif cel cast în Egipt)*, o povestire cu subiect biblic pe gustul epocii, apar în 1666 și 1667, fiind urmate în 1668 de apariția celei mai importante lucrări ale sale *Der abenteuerliche Simplicissimus*. Romanul era împărțit în cinci cărți. Marele succes îl determină pe autor să scrie a șasea carte, o continuare care apare în 1669 sub titlul de *Continuatio*, o dată cu reedi-

tarea lui *Simplicissimus* (cum se obişnuieşte să se numească pe scurt acest roman). În anii următori apar romanele *Die Landstörtzerin Courasche (Excroaca Courasche)* (1670), *Der seltsame Springinsfeld (Ciudatul Springinsfeld)* (1670) şi cele două părţi din *Das Wunderbarliche Vogelnest (Cuibul minunat)*, povestiri în stilul romanului *Simplicissimus* reflectînd mai ales viaţa de după război. În prefaţa părţii a doua a acestei din urmă lucrări autorul relevă că cele şase cărţi ale lui *Simplicissimus* şi următoarele menţionate mai sus constituie o suită, ceea ce a determinat, ţinînd seamă mai ales de unitatea stilistică, denumirea acestora ca *Scrieri Simpliciene*. Dintre numeroasele lucrări mai mici, nuvelistice, satirice şi politice, menţionăm aici *Ratio Status (Raţiunea statului)* şi *Ratstübl Plutonius (Consiliul Plutonius)*, cu conţinut politic şi *Der Ewigwährende Kalender des Simplicissimus (Calendarul veşnic al lui Simplicissimus)*, un calendar almanah de mare popularitate, plin de snoave, istorioare şi sfaturi morale şi practice.

Această prodigioasă activitate literară s-a desfăşurat deci între anii 1666—1677, într-o perioadă de numai zece ani.

Opera literară a lui Grimmelshausen este aceea a unui om ajuns la maturitate, operă izvorîtă din propria sa experienţă de viaţă, din literatura populară, mai ales orală, din elementele unei vaste culturi de autodidact, ţesută pe fundalul social-politic şi al frămîntărilor spirituale ale secolului al XVII-lea.

Fiind începută la maturitate, creaţia literară a lui Grimmelsheusen nu cunoaşte o linie calitativ ascendentă. Lucrarea sa cea mai reprezentativă rămîne *Simplicissimus*, chiar dacă şi „continuările" păstrează o surprinzătoare prospeţime.

În acest roman se concentrează trăirea intensă a unei realităţi atroce, căutările de răspunsuri ale epocii barocului în faţa valorilor etice răsturnate şi a crezurilor puse la îndoială, într-o lume haotică, brutală, înspăimîntătoare, în care singura stabilitate era însăşi instabilitatea pe toate planurile existenţei umane şi în care singura ieşire părea refugiul în izolarea de lume.

Pentru reflectarea acestor conţinuturi pe planuri diferite, adică a realităţii în dinamica evenimentelor exterioare şi a răsfrîngerii lor în viaţa lăuntrică a eroului determinînd un proces de limpezire, literatura germană a secolului al XVII-lea nu oferea modele definite, unice. Grimmelshausen, eruditul autodidact, cunoştea literatura vremii, dar era atras mai ales de literatura picarescă. *Guzman de Alfarache*, în traducerea scriitorului german Ägidius Albertinus, a lăsat cele mai vădite urme în opera sa. El nu este însă un imitator, ci creează personajul picaresc cu fizionomia morală autentic germană care creşte şi trăieşte în condiţiile războiului de 30 de ani, pe meleagurile germane, trăgîndu-se din popor şi privind lumea prin perspectiva ţăranului german. Acest personaj este Simplicius Simplicissimus, figura centrală a romanului, cu trăsături puternice autobiografice pînă la un punct; lumea eroului este aceea a secolului al XVII-lea, caracterizată cel mai succint de Jean Livescu prin *„discrepanţa dintre teorie şi practică, dintre învăţătura moralei creştine şi realitate"* [1]. Toată povestea vieţii lui Simplicius va fi determinată de această discrepanţă şi de căutarea acelei modalităţi de existenţă „ideală" în concepţia secolului al XVII-lea, în care omul ar putea găsi împăcarea cu sine însuşi, cu lumea reală şi cu Dumnezeu.

„De oriunde priveşte poetul lumea", scrie Siegfried Streller, eminentul cercetător al operii lui Grimmelshausen, *„el o reflectă realist şi tipic şi o priveşte cu ochii ţăranului. El cîntăreşte lumea cu etalonul concepţiilor şi valorilor creştine, dar o interpretează după criteriile ţăranu-*

[1] Jean Livescu, *Grimmelshausens „Simplicius Simplicissimus", ein Bildungsroman, Ein Versuch*, Jassy, 1942.

lui, plebeului sau omului muncitor și observațiile sale sînt de o ascuțime, de un realism incoruptibil."[1]

Cele cinci cărți ale romanului *Simplicissimus* reprezintă povestea unei vieți structurate deci în etape bine diferențiate, întrucît începe cu copilăria eroului și se încheie cu maturitatea lui. Acest aspect a determinat pe unii istorici literari de a considera romanul ca un roman evolutiv (*Entwicklungsroman*).

Romanul e scris după modelul romanelor picarești la persoana I, însă autorul dă de înțeles de la bun început că este vorba de o retrospectivă. Lumea este văzută prin optica unui copil care va evolua destul de vijelios într-un tînăr energic. Reflecțiile care însoțesc această transformare sînt însă ale autorului ajuns la maturitate. Este cu totul remarcabilă pentru epoca în care a fost scris romanul abilitatea stilistică prin care autorul reușește să diferențieze aceste două perspective. Reflecțiile autorului, prin care se distanțează la început de lumea copilului, se vor identifica și confunda cu acelea ale eroului său, pe măsură ce acesta se maturizează prin experiența vieții.

Prezența autorului se face însă puternic simțită în numeroasele „intercalări", mai ales alegorice, care, în cele mai multe cazuri, sînt expresia unei ascuțite critici sociale.

Prima experiență copleșitoare din viața copilului crescut în totală izolare în gospodăria țărănească a părinților săi este distrugerea prin jaf și pîrjol a familiei și casei părintești. Grimmelshausen a dat, prin descrierea acestei cotropiri a unei pașnice gospodării țărănești, în care viața se reducea la o luptă dură pentru o existență precară, pagini de un zguduitor realism și cu valoare de document istoric. Ceea ce s-a întîmplat aici, de fapt în propria-i casă părintească, s-a întîmplat și în zeci de mii de alte

[1] Siegfried Streller, *Simplizianische Schriften*, Rütten und Loening Verlag Berlin, 1957, p. 213.

gospodării. Tragedia casei părintești n-a fost numai determinată pentru viața copilului, dar trebuia să servească drept învățătură și pentru generațiile viitoare: *„firul povestirii mele cere să las urmașilor veste despre întîmplările groaznice care s-au săvîrșit ici și colo în acest război german al nostru"*.

Comentariile care urmează, exprimînd crezul autorului că războiul este dat omenirii de Dumnezeu *„drept pedeapsă și spre învățătură"*, deci spre folosul omului, au o vădită nuanță de ironie și nu anulează cu nimic intențiile lui de a demasca cruzimile săvîrșite inutil.

Copilul se refugiază în pădure, unde va trăi în preajma unui sihastru învățat. Acesta este cel care, impresionat de totala ignoranță, de naivitatea și puritatea copilului, îi dă numele de *Simplicius Simplicissimus*, nume ce a devenit în istoria literaturii simbol al unei anumite stări de spirit, al unui anumit stil și maniere de compoziție. Sihastrul îl învață deci pe Simplicius să citească și-l introduce în învățătura moralei creștine, nedefinită confesional. De fapt sihastrul îi va da copilului noțiunile fundamentale de *bine, rău* și *adevăr*, nesubordonate unei anumite confesiuni religioase, unei clase sociale sau convențiilor sociale ale epocii, ci doar arbitrajului unei singure forțe perfecte în concepția sa, care ar fi Dumnezeu. Pentru a trăi conform acestor deziderate etice, sihastrul nu găsește pentru sine altă formulă de viață decît ascetismul, izolarea de lume și contemplarea divinității. Conștient însă că Simplicius va trebui să ia pînă în cele din urmă contact cu societatea, îi recomandă *„să se ferească de societatea rea și să se cunoască pe sine însuși"*.

După moartea sihastrului, Simplicius este aruncat cu brutalitate într-o lume în care toate manifestările oamenilor vin în flagrantă contradicție cu învățătura primită.

Învățătura creștină propovăduia moderația și, ca recompensă, salvarea sufletului; în schimb realitatea, în practica vieții, o constituie războiul, distrugerea, imorali-

tatea nobilimii, exploatarea și mizeria poporului, grosolănia ostașilor. Dar realitatea o mai reprezintă și setea și bucuria faptelor eroice, a dragostei, pofta de bani și plăceri, dorul de pace și munca cîmpului într-o lume tihnită.

Toate acestea nu se puteau pune de acord cu teoria, cu „învățătura". Pentru a trăi și supraviețui în această lume plină de contradicții nu-i rămîn lui Simplicissimus prea multe alternative.

Conformîndu-te învățăturii creștine, lumea te consideră nebun, și atunci ori te prefaci că ești nebun de-a binelea, cum este obligat s-o facă Simplicius la Comandamentul din Hanau, ori începi să te acomodezi societății, dacă nu mai poți suporta ipostaza de bufon. Simplicius pornește pe a doua cale, după ce a trecut primul șoc al întîlnirii cu societatea./Scriitorul îl poartă pe eroul său prin tumultul războiului, relatează isprăvile și succesele sale de soldat, care sînt cu atît mai spectaculoase cu cît el se acomodează mai mult stărilor existente și uită de învățătură. Norocul surîde lui Simplicissimus, strălucitul „Vînător din Soest", dar acesta este norocul în sensul practicilor și al vieții soldățești, nu al „învățăturii". Cu cît sfera cunoașterii sale se îmbogățește în practica vieții, cu atît uită de viața sa interioară. Doar *binele* reprezentat în persoana prietenului Herzbruder și *răul* prin cea a lui Olivier, cît și visul utopic al lui Iupiter despre o Germanie unită, fără conflicte religioase și nedreptate socială, îl obligă în cursul ascensiunii sale la meditație. Ascensiunea sa pare însă aproape sfîrșită prin prizonierat și o căsătorie nedorită. Apar primele remușcări, dar repede uitate în strădania de a-și salva nu sufletul, ci averea, prada de război.

Punctul culminant al succesului și al adaptării la lumea epocii sale, în călătoria la Paris, coincide cu uitarea totală a învățăturii primite. În curînd însă începe declinul. Boala îl desfigurează, pierderea pradei de război îl aruncă înapoi în cea mai mizerabilă viață de ostaș de rînd. Nenorocirile care se vor mai abate asupra eroului, dar mai ales reintîlnirea cu răufăcătorul Olivier, îl vor face să-și dea seama îngrozit că a ajuns pe marginea prăpastiei, pe punctul de a deveni criminal și hoț de drumul mare. Simplicius este obligat să-și întoarcă privirea de la lumea exterioară asupra celei lăuntrice, după teoria sihastrului: *„cunoaște-te pe tine însuți"*.

În strădania limpezirii și purificării lăuntrice, Simplicissimus pornește pe diferite căi, dar este frînat atît de propria-i fire dornică de acțiune și plăceri, cît și de însăși societatea în care trăiește. Nestatornicia firii omenești și vremelnicia întregii existențe umane revin mereu în leitmotivul *„mîine nu ești ca azi"* și *„iluzia înșală" (Der Wahn betreugt)*.

Treptat, Simplicius își dă seama că trăind însă într-o lume sfîșiată de război, de invidie, de călcare în picioare a celui mai slab de către cel mai tare, într-o lume plină de tentații și plăceri efemere, nu poți să nu greșești, să nu devii cel puțin în parte ca toți cei din jurul tău, deoarece nu ești și tu decît un om plin de slăbiciuni. În pelerinajul întreprins cu Herzbruder pentru ispășirea păcatelor, Simplicius, în loc să-și tortureze trupul punîndu-și în cizme boabe de mazăre, le fierbe în ascuns. Toată satira lui Grimmelshausen se concentrează în acest compromis grotesc dintre teorie și practică. Trecerea lui Simplicius la catolicism cu ocazia acestui pelerinaj este determinată de perspectiva absolvirii de păcate pe care o promite confesiunea catolică celui care se căiește și dintr-o convingere profund religioasă. Pentru un moment se simte *„minunat de ușurat și bine"*, după absolvirea primită, stare care însă nu se va menține multă vreme, căci condiția păcii lăuntrice este determinată în mod hotărîtor de factorii război sau pace.

Motivul *păcii* devine dominant în ultima parte a romanului. Pacea i se înfățișează lui Simplicius pentru prima oară în viață sub aspectul ei concret, cînd străbate

Elveţia cu ocazia pelerinajului : *„Aşa de deosebită mi se părea această ţară în comparaţie cu Germania, încît credeam că am nimerit în Brazilia sau China. Vedeam oamenii mergînd liniştiţi la treburile lor ; priveam la grajdurile pline de vite, la curţile ţărăneşti în care mişunau găinile, gîştele şi raţele. Apoi şoselele erau în siguranţă, iar ospătăriile pline de petrecăreţi. N-aveai să te temi de duşmani, de a fi jefuit, de a-ţi pierde avutul sau viaţa Fiecare vieţuia în siguranţă sub acoperişul său şi — faţă de cum era acum în Germania — în bucuria şi plăcerea de a trăi, aşa că Elveţia mi se înfăţişa ca paradisul pe pămînt, deşi natura ei era aspră“.* (Cartea a cincea, cap. I).

Simţul realist al ţăranului depăşind deci năzuinţele sale mistice surprinde aspectul păcii, sub manifestarea ei cea mai *esenţială* — în viaţa economică, intuind că aceasta este baza care poate genera şi starea de echilibru moral spre care jinduieşte, cînd compară pacea cu raiul pe pămînt.

Simplicius se întoarce în Germania cu amintirea acestei lumi care în patria sa sfîşiată şi învrăjbită nu era posibilă.

Plăcerea vremelnică de a se şti nobil, fiul sihastrului, încercarea zadarnică de a-şi relua viaţa simplă de ţăran alături de a doua soţie, îl conving din ce în ce mai mult despre deşărtăciunea vieţii într-o lume plină de păcate. Alegoria despre călătoria în lumea de basme, în lacul Mummelsee, la spiritele apelor, îi înfăţişează mirajul păcii spirituale, al vieţii fără de păcate. *„Viaţa pe pămînt,* îl învaţă prinţul apelor, *e doar o etapă vremelnică, în care omul e pus la încercare, viaţa sau moartea încep abia dincolo de existenţa sa pe pămînt.“* Ecoul căutărilor de răspunsuri al epocii barocului, privind existenţa umană, polaritatea între plăcerea de a trăi şi teama de viaţa de apoi răsună în această alegorie mai puternic decît oriunde. Şi iată că Simplicius, în căutarea unei forme de existenţă, întîlneşte pacea şi sub aspectul unei organizări

sociale, în colonia baptiştilor din Ungaria ; aceştia trăiesc într-un fel de comunism primitiv, bazat pe o absolută echitate socială şi profund umanism. Dar ce folos, gîndeşte Simplicius, dacă acest fel nobil de trai este dus de eretici ?

Simplicius, în căutarea stabilităţii, al împăcării tuturor contradicţiilor, al liniştii sale, nu găseşte altă scăpare decît în izolarea de vîltoarea vieţii.

Simplicius se retrage deci din lume. El fuge de societate pentru a cărei lecuire nu cunoaşte mijloace nici teoretice, nici practice. El nu fuge însă de viaţa însăşi, ci devine *sihastru.* *„Adio, lume“* citat după Guevara[1] în finalul Cărţii a cincea este de fapt un patetic rămas-bun de la bucuriile efemere ale vieţii, nu de la viaţa însăşi.

Contemplarea divinităţii nu este scopul final al acestei izolări, ci doar reflexul limitelor spirituale ale epocii sale. Simplicius a recunoscut influenţa degradantă a acestei epoci asupra lui însuşi, datorită războiului, samavolniciei şi mizeriei duse şi a goanei după plăceri şi se sustrage conştient acestei influenţe pentru a afla, cum spune el *„un fericit şi liniştit sfîrşit“.* Astfel la sfîrşitul Cărţii a cincea, Simplicius se întoarce maturizat la punctul lui de plecare. Discrepanţa dintre teorie şi practică pe care le cunoaşte acum din propria experienţă nu poate fi anulată decît prin retragerea din societate.

Cartea a şasea este scrisă după apariţia primei ediţii a lui Simplicissimus şi adăugată sub titlul de *Continuatio.* Simplicius devine, din sihastru, pelerin şi după aventuri nemaipomenite în lumea largă, eşuează pe o insulă singuratică în Pacific, unde îşi reia viaţa de sihastru, anticipînd pe Robinson.

[1] *Antonio de Guevara* (1480—1545) — scriitor spaniol, inchizitor, cronicarul lui Carol al V-lea. Mult succes a avut lucrarea sa : *Menosprecio de Corte y alabanza de aldea (Lauda vieţii de la ţară)* (1520), din care citează Grimmelshausen.

Faptul că liniștea și fericirea spre care a aspirat Simplicius erau condiționate în mod foarte realist și concret de factorii sociali-economici, rezultă din cuvintele cu care respinge invitația unui căpitan de vapor de a se reîntoarce de pe insula singuratică unde se află, între oameni : *„Doamne, ce vreți voi de la mine ? Aici e pace, acolo e război. Aici nu știu nimic despre îngîmfare, zgîrcenie, nimic de mînie și invidie, de ambiție și înșelăciune, de tot feluri de griji pentru hrană și îmbrăcăminte...“*

*

Cu totul îndreptățit, numeroși istorici literari au fost de părere că a șasea carte, *Continuatio*, alterează echilibrul dintre conținut și formă al romanului. Astfel, numeroase ediții, ca și traducerea de față, nu o includ. Totuși, chiar în această continuare exprimă Grimmelshausen clar scopul didactic-educativ al creației sale literare. Este drept că pe coperta ediției a II-a a lui *Simplicissimus* găsim motto-ul :

„Plăcere mi-a făcut oricînd
Să spun un adevăr rîzînd“,

dar nici rîsul, nici amuzamentul cititorului n-au fost pentru Grimmelshausen un scop în sine, ci un mijloc de a instrui și forma pe cititor.

Snoavele, poveștile și aventurile picarești din opera sa, în special din *Simplicissimus*, scriitorul le considera drept „înveliș“ care ascunde „sîmburele“ adevărat. De aceea spune el în *Continuatio* (Cartea a șasea)... *„dacă însă unul sau altul dintre cititori se mulțumește cu învelișul și nu va da atenție sîmburelui, atunci el își va afla mulțumirea la citirea unei istorii amuzante, dar nu va cîștiga nici pe departe ceea ce eu am vrut să-i dau...“*

Rîsul lui Grimmelshausen cunoaște toate nuanțele, de la zîmbetul îngăduitor cu care se apleacă asupra ignoranței și hazul savuros care însoțește isprăvile lui Simplicius, pînă la rîsul homeric cu care copleșește nobilimea. El pune în slujba acestui rîs tot ce îi poate oferi limba și stilul pentru a nuanța umorul, ironia și satira. Dar „sîmburele“ pe care, după spusele lui Grimmelshausen, îl îmbracă acest rîs, are un gust amar, adevărurile pe care le dezvăluie trădează pe judecătorul aspru și incoruptibil al epocii sale. Astfel, *Scrierile Simpliciene*, dar în primul rînd *Simplicius Simplicissimus* devine o frescă amplă nu numai a războiului de 30 de ani, ci și a întregii societăți germane a barocului, a tuturor păturilor și claselor sociale din secolul al XVII-lea.

Ca soldat și mai tîrziu ca intendent, Grimmelshausen cunoscuse îndeaproape viața și nevoile țărănimii. Raporturile sale cu țărănimea corespund tradiției revoluționare a războaielor țărănești din secolul al XVI-lea, deși forța revoluționară a țărănimii secase în urma înfrîngerilor suferite, a dezbinărilor religioase și a războiului de 30 de ani.

Grimmelshausen vede just în sărăcime pe principalul purtător al greutăților impuse de sistemul feudal, victima cea mai de plîns a războiului. Simpatia și stima scriitorului Grimmelshausen pentru chinuita țărănime, într-o epocă în care aceasta era deopotrivă de disprețuită de burghezia orășenească, de nobilime, de cler și de poeții erudiți, constituie un aspect aproape cu totul singular și cu atît mai remarcabil. Cîntecul de laudă la adresa țăranului din *Simplicissimus* (Cartea a treia, cap. I.) este expresia poetică cea mai emoționantă a stimei lui Grimmelshausen față de acest oropsit al societății, în timp ce visul despre „arborele stărilor sociale“ (Cartea întîi, cap. 17) dă o imagine sugestivă a raportului dintre clasele și păturile sociale ; constatăm din nou că rădăcinile care

hrănesc tot „arborele societăţii" şi care poartă toată greutatea acestui arbore sînt tot ţăranii.

Scriitorul nu vede însă numai mizeria ţărănimii, ci şi slăbiciunile ei: ignoranţa, invidia, zgîrcenia, degradarea moravurilor, pe care le interpretează surprinzător de clar ca urmări reale ale exploatării şi mizeriei: *„şi aşa se pierde cîte un geniu dintre ţărani, numai pentru că nu a avut mijloace ca să poată studia... Dacă ţăranii ar deţine, ca şi nobilii, prin deprinderi lăudabile şi printr-o lungă tradiţie poziţii înalte în războaie şi altele, desigur că n-ar mai îngădui nici unui nobil să ajungă ceva..."* (Cartea întîi, cap. 17). Deci nu incapacitatea şi prostia înnăscută sînt cauzele stării de înapoiere a ţărănimii, cum afirma nobilimea feudală, clerul şi chiar poeţii, ci crunta exploatare.

Visul despre „arborele stărilor" este una dintre numeroasele „intercalări" prin care scriitorul întrerupe cursul povestirii pentru a dezvălui uneori alegoric propriile sale consideraţii şi meditaţii asupra problemelor majore care îl preocupă.

Dacă ignoranţa şi grosolănia ţăranilor sînt tratate cu un umor binevoitor, nobilimea este atacată cu toată forţa satirei sale.

Titlul de nobleţe reluat de Grimmelshausen, ca şi de eroul său Simplicissimus, nu anulează sarcasmul cu care apreciază pretenţiile şi privilegiile nobilimii cîştigate prin naştere. El admite însă că este îndreptăţit să primească titlul de nobleţe pentru propriile fapte eroice:

„Ce fel de fapte nobile pot fi acelea care să se răsfrîngă nu numai asupra celora care le-au săvîrşit, ci şi asupra întregului neam, peste o sută de ani, după ce eroii sau artiştii au murit de mult?... Ceea ce vreau eu să afirm anume este că fiii nu moştenesc totdeauna virtuţile părinţilor şi deci copiii nu sînt totdeauna demni de acele virtuţi... Eu laud pe aceia care se înnobilează prin propriile lor virtuţi" (Cartea a doua, cap. X).

Trebuie să admitem că autodidactul Grimmelshausen a resimţit plin de amărăciune neluarea în seamă a persoanei sale la Ullenburg de către domnii scriitori academici şi mai tîrziu a scrierilor sale. Reluarea titlului de nobleţe probabil a considerat-o un drept *cîştigat* prin faptele sale de vitejie, ca soldat. În acelaşi timp, trebuie să acceptăm cu un zîmbet îngăduitor parada de erudiţie pe care o face acest scriitor atît de profund legat de popor în romanul *Simplicissimus*.

Faptul că în orînduirea dată omului din popor îi sînt închise toate căile spre ascensiune socială devenise evident pentru Grimmelshausen din propria-i experienţă:

„Dar noi vedem, spune plutonierul în visul despre «arborele stărilor», *că ne sînt uşile închise la alte onoruri — din cauza nobililor. Aceştia, cînd abia au ieşit din găoace, sînt aşezaţi în posturi la care nici nu îndrăznim să ne gîndim, deşi am meritat mai mult decît vreun nobil..."* (Cartea întîi, cap. XVII).

Cea mai usturătoare critică a practicilor potentaţilor şi a raţiunii de stat Grimmelshausen o pune în gura tîlharului Olivier, poate din teama de a nu fi mers prea departe în critica sa. Olivier, pentru a-şi justifica existenţa de tîlhar, nu se sfieşte să declare:

„Bravul meu Simplicius, te încredinţez că tîlhăria e cea mai nobilă îndeletnicire din cîte sînt. Spune-mi, te rog, cîte regate şi principate nu au fost răpite şi întemeiate cu forţa? ...Unde-ai văzut tu vreodată vreo persoană suspusă că e pedepsită de justiţie pentru că a jupuit prea mult ţara? Da şi mai mult: e vreun cămătar pedepsit din cei care fac pe ascuns această minunată treabă sub pretextul dragostei creştineşti?" (Cartea a IV-a, cap. XV).

Intenţia didactic-moralizatoare a lui Grimmelshausen se realizează mai ales prin dezvăluirea satirică a descompunerii morale a aristrocraţiei, a invidiei, imoralităţii şi ipocriziei acesteia. Discrepanţa dintre pretenţiile de eroism ale ofiţerilor şi sărăcia lor morală este tratată cu

mijloacele grotescului. Iată una dintre pățaniile lui Simplicissimus:

„Cînd la ultimul atac aveam ordin să reluăm o poziție pierdută, și eu eram de santinelă (o făceam în poziția culcat, deși era noapte oarbă), locotenentul se tîrî spre mine ca un șarpe, pe pîntece, și mă întrebă:

— Santinelă, observi ceva?

I-am răspuns:

— Da, domnule locotenent!

— Ce anume? Ce?

I-am răspuns:

— Observ că domnului locotenent îi e frică!"

Spre deosebire de simpatia față de țărănime și de disprețul față de aristocrație, Grimmelshausen tratează păturile mic-burgheze aproape cu indiferență. El vede în ei mai curînd pe profitorii, decît pe victimele războiului.

Ca o consecință a războiului apare dorința de profit și în păturile meșteșugarilor.

Această dezumanizare și degradare morală o subliniază Grimmelshausen prin Iupiter care se crede „Zeul" capabil să aducă pacea între oameni. Dar „Zeul" le-o refuză, căci omenirea păcătoasă *nu merită* pacea.

„Ah, mare și puternic zeu, dar toată lumea suspină după pace și făgăduiește îndreptare; de ce dar le-o refuzi de atîta vreme?" îl întreabă Simplicius.

Și Iupiter „zeul" îi răspunde:

„Am întrebat de curînd pe un croitor bubos, dacă să dau pacea. Mi-a răspuns că nu-i pasă de așa ceva, că și în timp de război ca și în timp de pace, el se luptă cu acul de oțel. Cam același răspuns l-am primit și de la un clopotar. Acesta mi-a spus că, dacă în timp de pace n-ar avea clopote de turnat, în schimb, în timp de război, ar avea destul de lucru cu turnatul mortierelor. Un fierar mi-a răspuns astfel: «Dacă în timp de pace n-am pluguri sau care țărănești de ferecat, în timp de război vor trece prin atelierul meu destui cai de cavalerie și destule care de război, astfel că mă pot lipsi de pace» Iată deci, dragă Mercur: pentru ce să le dau pace?" (Cartea a V-a, cap. V).

Respingînd cu dezgust avariția și rapacitatea burghezului orășan, reprezentat elocvent prin gazda din Colonia și dr. Canard la Paris, Grimmelshausen încearcă în schimb o adîncă simpatie pentru intelectualul sărac al epocii sale și pentru poziția subalternă și umilitoare a celui care depinde de favoarea și mila stăpînului feudal.

Scribul, în capitolul I al lucrării *Ciudatul Springinsfeld*, își deplînge soarta:

„De ce nu m-au dat părinții să învăț o meserie... atunci aș găsi acum de lucru la un țăran, și n-ar trebui să stau drepți în fața domnilor"...

Grimmelshausen însuși fusese scrib și intendent în serviciul marilor domni, și el a trebuit să „stea drepți", ceea ce nu a putut suporta mult timp. Căci intelectualului lipsit de mijloace nu-i rămînea altă alternativă decît fie să caute favoarea stăpînului, făcîndu-se unealta sa netrebnică, fie să piară de foame, dacă nu-și căuta din timp o altă îndeletnicire. (De exemplu Iupiter și tînărul Herzbruder în *Simplicissimus* și Grimmelshausen însuși).

Cu aceeași luciditate aprecia Grimmelshausen și poziția ostașului. Romanul este un strigăt de revoltă împotriva absurdității și cruzimii războiului și paginile cele mai realiste și zguduitoare sînt cele în care, prin trăire personală, autorul reflectă grozăviile lui. Armatele de mercenari care devastează țara sînt o plagă națională. Și dacă în concepția sa mistico-religioasă consideră războiul ca o pedeapsă dată de Dumnezeu omenirii prea păcătoase, ostașul luat individual și izolat e privit de scriitor ca un biet om care poartă și suportă războiul. Imaginea vieții acestor ostași este de un zguduitor realism: *„îngrozeau și erau îngroziți... jefuiau și erau jefuiți... răpeau și erau răpiți..."* și pînă la urmă *„mureau, piereau, se nimiceau și crăpau, pînă ce rămîneau puțini care la bătrî-*

nețe, dacă nu jupuiseră și furaseră îndeajuns, ajungeau cei mai desăvîrșiți cerșetori și vagabonzi“ (Carea întîi cap. XVI).

În concepția lui Grimmelshausen, conform învățăturii creștinești, orînduirea din lume este lăsată de Dumnezeu; dar dacă această orînduire este atît de păcătoasă, aceasta se datorește, după interpretarea sa, oamenilor și în mod deosebit satanei, care, prin puterea banului, îl stăpînește pe om și-i dă posibilitatea să dispună de semenii săi. Intuind deci sursa răului, dar cu motivație religios-mistică, Grimmelshausen respinge în mod foarte realist orice drept juridic al unui om asupra celuilalt.

„Este sigur că după drepturile divine nici unui om nu i se cuvine să stăpînească pe altul... Lumea e a tuturor și nici un om n-are mai multe drepturi să trăiască în ea decît altul“,

argumentează el în scrierea sa, *Ratio Status*. El însă sprijină o orînduire *„...care e făcută de oameni și li se pare ca necesară și bună“*.

Din perspectiva acestor considerații ne putem apropia de înțelegerea modului în care reprezintă Grimmelshausen *lumea așa cum este* și așa cum *ar trebui să fie* în intercalările alegorice. Dacă visul alegoric despre „arborele stărilor“ reprezintă realist sistemul feudal, satira atingînd doar aristocrația, visul alegoric a lui Iupiter despre „eroul german“ care va izgoni pe principi, va desființa iobăgia, va unifica confesiunile învrăjbite și va institui un parlament, este acoperit prin însăși persoana autorului ei de un scepticism mergînd pînă la grotesc.

Deși acest „vis“ exprima dorințele legitime ale poporului în spiritul revendicărilor lui Thomas Münzer, Grimmelshausen nu întrezărește nici o posibilitate de realizare a lor. De aceea și alegoria utopică, de data aceasta cu participarea directă a lui Simplicissimus, a călătoriei acestuia în lumea basmului, în Mummelsee, în lumea fără de păcate a spiritelor apelor este însoțită parcă de privirea melancolic-ironică a scriitorului. Căci lumea *așa cum ar trebui să fie* în spiritul învățăturii creștine, nu poate să fie decît o utopie, dacă formele sociale atît de ademenitoare în echitatea lor, ca aceea a baptiștilor din Ungaria, sînt înfăptuite de „eretici“.

Dacă „sîmburele“ din romanul *Simplicissimus* avea darul să deschidă ochii cititorului asupra nedreptății sociale, a cruzimii și imoralității epocii sale, exemplul dat prin *Simplicissimus* era în același timp o chemare la ponderarea minților rebele sau chiar revoluționare împotriva unei orînduiri care, după concepția autorului, nu putea fi schimbată fundamental, ci doar îndulcită prin educarea atît a poporului cît și a stăpînilor în spiritul unui umanism generos și atotcuprinzător. Desigur, pe atunci Grimmelshausen nu putea întrezări germenul progresului al cărui purtător era cetățeanul plebeu, în procesul istoric care urma să înlocuiască orînduirea feudală.

Semnificativ pentru umanismul larg al lui Grimmelshausen este faptul că el nu apare ca un practician convins al nici unei confesiuni religioase, nici ca protestant, nici după trecerea sa la catolicism. Preoții pe care îi întîlnim în roman, protestanți sau catolici, sînt văzuți de autor în primul rînd ca slujitori ai cîte unui stăpîn feudal, și sînt tratați mai mult sau mai puțin ironic după valoarea lor real umană sau după gradul lor de cultură. Trecerea la catolicism a lui Grimmelshausen trebuie să o interpretăm ca adaptarea sa necesară la condițiile speciale în care trăia. S-ar mai putea întrezări în acest act un protest disimulat al lui Grimmelshausen față de reforma lui Luther, prin care principii feudali germani protestanți eliberați de tutela Vaticanului, deveneau stăpînii absoluți depinzînd „direct de Dumnezeu“. Biserica catolică interpunîndu-se între principe și Dumnezeu, putea să-i apară scriitorului mai atrăgătoare, prezentînd parcă totuși o oarecare garanție pentru influența lor în bine, spre folosul poporului în suferință.

Astfel educatorul popular, cum apare epizodic un Simplicissimus maturizat, reîntors ia patrie în ultimele patru lucrări din *Scrierile Simpliciene*, devine un precursor al iluminiştilor germani ai secolului al XVIII-lea.

*

Datorită intenţiei educative a autorului exprimată prin pilda vieţii, instruirii şi formării personajului *Simplicissimus*, romanul a fost definit pe rînd fie ca *Entwicklungsroman* (romanul evolutiv), fie ca *Bildungsroman* (roman al formării), ca să menţionăm numai principalele încadrări în diferite tipuri de roman [1]. Am văzut în linii mari că povestea vieţii lui Simplicissimus este sinuoasă, cunoaşte ascensiuni şi căderi, în care eroul cîştigă cunoştinţe şi experienţă, dar de fapt nu evoluează ; structura sa morală şi modul de a privi lumea rămîn cele ale fazei de plecare după primirea „învăţăturii“ la care se va reîntoarce după limpezirea lăuntrică în final. Deci nu putem vorbi de un roman evolutiv în sensul pur al cuvîntului. Cu atît mai puţin i se poate atribui fără restricţie în sensul dat de Dilthey termenul de *Bildungsroman ;* acesta presupune un ţel înalt al formării spre care se îndreaptă eroul într-o înlănţuire de acţiuni conştient urmărite, ceea ce nu e cazul la Simplicius.

Considerăm împreună cu Siegfried Streller [2] şi Wolfgang Kayser [3] că romanul lui Grimmelshausen nu se poate încadra fără rezerve în nici una din aceste tipuri, în schimb el poartă în sine premisele diversităţii de tipuri ale romanului modern realist. Într-adevăr, acest scriitor, al cărui simţ realist depăşea crezul său idealist, deşi îngrădit de concepţiile secolului al XVII-lea, a putut deveni cronicarul neînduplecat al războiului de 30 de ani, ba chiar mai mult : cel mai crîncen critic al stărilor sociale ale timpului său, făuritorul unui stil propriu, inovator al prozei germane. *Stilul Simplician* sclipind de spirit, îşi găseşte şi astăzi continuatori de seamă cînd racilele unei societăţi sînt dezvăluite realist cu mijloacele ironiei şi ale satirei. [1]

[1] Amănunte valoroase asupra acestei diversităţi de încadrare şi analiza lor în : Jean Livescu, *op. cit.*, cap. I.

[2] Siegfried Streller, *op. cit.*

[3] Wolfgang Kayser, *Das sprachliche Kunstwerk*, Francke Verlag, Bern und München, 1965, pp. 27, 30, 39.

Dar opera lui Grimmelshausen este viabilă nu numai prin prospeţimea realizării ei artistice, ci prin mesajul său profund umanist, prin chemarea sa din trecutul îndepărtat către popoarele lumii de a trăi astfel ca nici un poet, mai ales german, să nu mai fie nevoit să *„povestească iubiţilor urmaşi despre acele groaznice şi nemaipomenite cruzimi“* care se petrec datorită unui război.

LIVIA ŞTEFĂNESCU

[1] În mod voit foloseşte stilul şi maniera de compoziţie „simplician“ Thomas Mann în romanul *Die Abenteuer des Hochstaplers Felix Krull (Aventurile escrocului Felix Krull)*, Erich Strittmatter în *Der Wundertäter (Făcătorul de minuni)* şi Paul Schuster în *Fünf Liter Zuika (Cinci litri de ţuică)* pentru a menţiona doar cîteva exemple.

Tabel cronologic

1618 Izbucnește războiul care avea să fie cunoscut în istorie sub numele de „războiul de 30 de ani", între împăratul „Sfîntului imperiu roman de națiune germană", aliat cu principii germani catolici din Liga catolică, împotriva principilor germani protestanți, uniți în Uniunea protestantă.

1622 Se naște Johannes Jakob Christoph von Grimmelshausen în localitatea Gelnhausen ca fiul lui Melchior Grimmelshausen.

1623 Uniunea protestantă este înfrîntă de către Liga catolică.

1625 Danemarca intră în război alături de Uniunea protestantă.

1629 Armatele daneze și ale Uniunii protestante sînt bătute. Toată Germania de Nord se află în stăpînirea împăratului. Momentul culminant al puterii imperiale a Casei de Habsburg care urmărește instaurarea monarhiei absolutiste și centralizarea imperiului.

1630 Suedia, sub domnia regelui Gustav Adolf intră în război alături de Uniunea protestantă și împo-

triva Ligii catolice, pentru a-și asigura supremația în Marea Baltică. Sub comanda lui Gustav Adolf Liga catolică este înfrîntă și Germania devastată.

1632 Bătălia de la Lützow în care Gustav Adolf își pierde viața deschide calea spre noi victorii ale Ligii Catolice.

1634 Armata imperială cotropește localitatea Gelnhausen. Casa părintească a lui Christoph Grimmelshausen este devastată și copilul luat de trupe ca grăjdar.

1635 Pacea de la Praga între împăratul Ferdinand al II-lea, principii din Uniunea protestantă și Suedia.
Franța intră în război alături de Uniunea protestantă împotriva împăratului Ferdinand al II-lea și a Ligii catolice. Lupta se dă de fapt între Casa de Habsburg și Casa Bourbon pentru supremația politică în Europa, teatrul de război fiind pămîntul Germaniei.

1634—1639 Grimmelshausen, deși protestant, participă la război ca grăjdar, mușchetar apoi ofițer sub comanda generalului catolic Goetz. Se presupune că a cutreierat cu armatele Ligii catolice toată Germania centrală și Westfalia.

1639 Din documente rezultă că Grimmelshausen era ajutor al secretarului Regimentului G. Witch în cetatea Offenburg.

1648 Grimmelshausen este trimis ca secretar al regimentului domnului de Schauenburg la Wasserburg pe Inn.

Pacea din Westfalia încheie războiul de 30 de ani cu colosale pagube materiale și morale pentru Germania. Populația este redusă la o treime și imperiul fărămițat în peste 300 de statulețe independente absolutiste.

1649 Grimmelshausen se întoarce de la Wasserburg la Offenburg.
Are loc căsătoria lui J. J. Chr. Grimmelshausen cu Katherina Henninger care avea să-i dăruiască zece copii.

1649—1660 Îl găsim pe Grimmelshausen ca intendent al baronului Reinhard von Schauenburg la Gaisbach unde se mută cu toată familia sa. În 1660 renunță la acest post.

1660—1662 Grimmelshausen administrează propria gospodărie la Gaisbach.

1662—1665 Probabil datorită greutăților materiale, Grimmelshausen devine administratorul cetății și moșiei medicului dr. Johann Küffer la Ullenburg. Aici studiază și primește impulsuri pentru activitatea literară.

1665 Grimmelshausen se întoarce la Gaisbach unde se ocupă de hanul și gospodăria sa. Se presupune că acum începe să scrie.

1667 Apar primele sale lucrări: *Schwarz und weiss oder der satyrische Pilgram (Negru și alb sau satiricul pelerin)* și *Der keusche Joseph in Egypten (Iosif cel cast în Egipt).* Scriitorul este ales primar al orășelului Ren-

chen unde se mută cu toată familia sa. El va deține acest post pînă la sfîrșitul vieții sale.

1668 Apare : *Der abenteuerliche Simplicius Simplicissimus.*

1669 Ediția a II-a îmbunătățită a lui *Simplicissimus,* completată cu cartea a șasea *Continuatio.*

1669—1670 Apare : *Trutz Simplex oder die Erzbetrügerin und die Landstörtzerin Courasche (Încăpățînatul Simplex sau excroaca și aventuriera Courasche).*

1670 Apare : *Des abenteuerlichen Simplicissimus Ewigwährender Calender (Calendarul veșnic al lui Simplicissimus).*

1670—1672 Apar : *Der seltsame Springinsfeld (Ciudatul Springinsfeld) ; Der wunderbarliche Vogelnest (Cuibul minunat) ; Der erste Bärenhäuter (Primul leneș) ; Simplicissimi wunderliche Gaukeltasche (Uimitoarea tolbă de scamator a lui Simplicissimus).*

1672—1675 Apar : *Ratio Status (Rațiunea statului) ; Teutscher Michel (Germanul Michel) ; Ratstübl Plutonius (Consiliul Plutonius) ; Gulgenmännlein (Năpîrstocul) ; Stolzer Melcher (Mîndrul Melcher).*

1676 Grimmelshausen participă la lupta de apărare împotriva Franței care pornise sub Ludovic al XIV-lea și generalul Turenne războaie de cotropire.

1676 *august 17 :* Moare Grimmelshausen la Renchen, conform înregistrării din registrul bisericii din Renchen. Mormîntul său este necunoscut.

Datele biografice se bazează pe lucrarea lui Gustav Konnecke : *Quellen und Forschungen zur Lebensgeschichte Grimmelshausens* Weimar 1926—1928.

L. Ș.

Nota traducătorului

Romanul Aventurosul Simplicius Simplicissimus, *l-am tradus în românește după textul din 1668 publicat după original de scriitorul Cäsar Flaischlen în colecția sa* Das Buch unserer deutschen Dichtung. Die Frühzeit *(Cartea poeziei noastre germane. Perioada veche), Leipzig 1925 (completată cu ediția lui Felix Bobertag din colecția Deutsche National-Litteratur). Limba, în care a fost scris acest vestit roman și cel mai de seamă al lui Grimmelshausen, e aceea din a doua jumătate a secolului al XVII-lea și, deși autorul face ici-colo paradă de cultură (pomenește de scriitori, filozofi și personalități antice), el însuși fiind om cult, este populară, împănată cu unele expresii tari, chiar triviale.*

Topica sa nu e rigidă, ci foarte relaxată, creînd astfel traducătorului destule dificultăți. Chiar germanii o numesc „lucrare greu de înțeles“. *Am căutat s-o fac „lucrare ușor de înțeles“.*

Gîndindu-mă că traducerea mea va fi citită și de minți tinere și delicate, am poleit puțin expresiile prea necuviincioase, fără să le alterez sensul.

Perioadele prea lungi, proprii limbii germane, căreia îi plac îngrămădirile de fraze cu o „lungă răsuflare“, le-am împărțit în fraze, ușurînd astfel lectura cititorului.

Am lămurit, în subsol, datele, localitățile și personajele care mi s-au părut mai puțin cunoscute de majoritatea cititorilor, înlesnind și prin aceasta lectura. Romanul e împărțit, în original, în cinci cărți. A șasea carte adăugată ulterior și stricînd oarecum unitatea operei, a fost socotită de unii cercetători neimportantă și n-a fost inclusă nici în ediția din care am tradus romanul precum și în aproape toate edițiile apărute pînă în prezent.

În sfîrșit, m-am străduit să mă apropii cît mai mult — în această cea dintîi traducere în limba noastră — de tonul popular al autorului, ton care l-a făcut atît de gustat și cunoscut în țara sa și în multe țări străine, în care a fost tradus de mult.

V. T.

AVENTUROSUL GERMAN SIMPLICIUS SIMPLICISSIMUS ; ADICĂ POVESTEA AMĂNUNȚITĂ, NENĂSCOCITĂ ȘI MEMORABILĂ A VIEȚII UNUI CIUDAT VAGANT, NUMIT MELCHIOR STERNFELS DE FUCHSHEIM, CUM, UNDE, CÎND ȘI SUB CE CHIP A VENIT PE ACEASTĂ LUME, CE-A VĂZUT, CE-A ÎNVĂȚAT, CE-A AFLAT ȘI CE-A PĂȚIT ÎN FELURITE PRIMEJDUIRI ALE TRUPULUI ȘI ZILELOR SALE ȘI PENTRU CE A PĂRĂSIT DIN NOU, DE BUNĂVOIE, VIAȚA LUMEASCĂ.

PLĂCUTĂ, VESELĂ ȘI FOARTE FOLOSITOARE LECTURĂ DATĂ LA LUMINA TIPARULUI DE GERMAN SCHLEIFHEIM DIN SULSFORT.

Motto * :

Plăcere mi-a făcut oricînd
Să spun un adevăr rîzînd !

* La ediţia a doua a romanului.

CARTEA ÎNTÎI

Capitolul I

Simplicius ne-arată că-i spiță țărănească
Și ce învățăminte putu să-și însușească.

În veacul acesta al nostru[1] (despre care oamenii vorbesc că ar fi cel de apoi) s-a iscat printre oamenii de rînd o boală. Cei care zac de ea — fie că au agonisit și au strîns atîta la ciorap, încît, pe lîngă un ban în pungă, să se poată și îmbrăca după moda nouă cu haine caraghioase, împopoțonate cu mii de panglici de mătase, fie că au ajuns viteji și cunoscuți, ajutați de un noroc chior — vor neapărat să fie domni cavaleri și persoane nobile dintr-o viță străveche. Și cînd te gîndești că strămoșii lor au fost hornari, muncitori cu ziua, coropcari și hamali ; că verii lor au fost, poate, păzitori de măgari, scamatori, comedianți și dansatori pe sîrmă ; frații — ajutoare de gîde sau sbiri ; suro-

[1] E vorba, firește, de secolul al XVII-lea. Satirizarea pretinsei nobleți era o temă literară favorită încă din secolul al XVI-lea. Grimmelshausen o formulează programatic încă de la primele pagini ale romanului (n. t.).

rile lor — cusătorese, spălătorese, legătoare de mături, ba pînă și tîrfe ; mamele lor codașe sau chiar vrăjitoare ! Ce mai vorbă lungă : tot neamul lor pînă la al treizeci și doilea strămoș a fost tot atît de mînjit și pătat ca și breasla cofetarilor din Praga [1] ; da, ciocoii aceștia noi sînt adesea așa de negri, ca și cînd s-ar fi născut și ar fi crescut în Guineea.

Nu vreau nicidecum să fac și eu cum fac acești caraghioși, deși, între noi fie vorba, adesea mi-am zis, ce e drept, că trebuie neapărat să mă trag din vreun domn mare, sau cel puțin din vreun nobil de rînd, că prea mă îndeamnă firea să mă fac boier, numai de-aș avea mijloacele bănești și cele trebuincioase pentru mărire ! Dar să lăsăm gluma la o parte : nașterea și creșterea de care am avut parte se pot asemăna cu acelea ale unui principe, dacă nu se ia în seamă marea deosebire dintre noi. Ce ? *Knanul* meu (căci așa se numesc tații în Spessart [2]) a avut palatul său ca oricare dintre nobili, și atît de aspectos cum nici un rege — fie el mai ceva decît Alexandru cel Mare însuși — nu și-l poate ridica cu mîinile lui. Era spoit cu lut și acoperit nu cu plăci de ardezie, plumb rece, sau aramă roșatică, ci cu paie, pe care creșteau cereale de soi. Și pentru ca să se fălească *Knanul* meu cu înalta

[1] Breasla cofetarilor din Praga este numele unei bande de hoți dintr-o povestire a lui Nikolaus Uhlenhart care a localizat o nuvelă a lui Cervantes, *Rinconete y Cortadillo* (n. r.)

[2] Regiune din sud-vestul Franconiei bogată în păduri, de unde se trage și autorul romanului (n. t.).

și din Adam coborîtoarea sa noblețe și bogăție, și-a ridicat îngrădire în jurul castelului ; dar nu din piatră, așa cum o găsești pe toate drumurile, sau o scoți din pămînt în locuri neroditoare, și nici după cum obișnuiesc alți nobili, din cărămizi, care se fac din lut și se coc în scurt timp în cuptoare, ci din lemn de stejar, din acel copac ales și folositor, pe care, cum se zice, cresc cîrnați și șunci grase, și care trebuie să aibă peste o sută de ani pentru a ajunge la maturitate. Ian să-mi arătați suveranul care să fi făcut la fel ? Unde este potentatul care să poftească să dea în lucru ceva asemănător ? Și apoi și-a înnegrit camerele, sălile și saloanele pe dinăuntru cu fum, numai și numai pentru că această culoare este cea mai trainică de pe lume și, ca să zugrăvești cu ea în mod desăvîrșit pereții, se cere timp mai mult chiar decît are nevoie cel mai bun pictor, pînă să-și termine o capodoperă. Tapetele erau din pînza cea mai fină de pe pămînt, întrucît erau țesute de acea fată măiastră care în vremuri străvechi a cutezat să se întreacă în arta țesutului cu zeița Minerva [1]. Ferestrele sale erau închinate Sfîntului *Nitglas* [2], nu din altă pricină, ci numai pentru că știa că, spre a le desăvîrși din hîrtie unsă cu ulei scos din sămînța de cînepă sau in, îți trebuie mult mai mult timp și trudă

[1] Arahne, fata din Lidia, pe care au pedepsit-o zeii transformînd-o în păianjen (n. t.).

[2] Joc de cuvinte făcînd aluzie la Sf. Nicolae (Sant Niklas) și arătînd că ferestrele nu aveau geamuri : *nit* = nu, și *Glas* = sticlă, geam (n. t.).

decît cea mai străvezie sticlă de Murano[1]. Căci situația lui socială îl făcea să creadă că ceea ce cere zăbavă și migală e și mai frumos, și mai de preț; iar ceea ce e de preț i se cuvine celui de neam ales. Și în loc de paji, lachei și rîndași la cai, el avea oi, țapi și scroafe, îmbrăcați fiecare cum se cade în livrea naturală și care m-au slujit și pe mine adesea la pășune pînă cînd, lehămătuit de slujba lor, îi alungam și-i mînam spre casă. Sala de arme îi era înțesată cu pluguri, tîrnăcoape, topoare, hîrlețe, sape, furci pentru gunoi și fîn; astfel de arme mînuia zilnic, căci săpatul și desțelenitul ogorului erau pentru el *disciplina militaris*[2], ca la vechii romani în timp de pace; înjugatul boilor era comandamentul lui de căpetenie, clăditul gunoiului — operația de fortificații, aratul — campania; iar tăiatul lemnelor — zilnicul său *exercitium corporis*[3]. Petrecerea cavalerească, turnirul său, era să curețe grajdul de bălegar. Cu treburi de acest fel era el stăpîn pe globul pămîntesc și scotea la fiecare seceriș o pradă bogată. Dar nicidecum nu am de gînd să mă laud cu toate acestea, că nu vreau să rîdă cineva de mine socotindu-mă ca pe alții, ciocoi îmbogățit! Nu mă cred mai bun decît *Knanul* meu, a cărui casă se afla într-un loc vesel și anume în Spessart (unde-și dau lupii noapte bună). Dacă nu

[1] Localitate italiană lîngă Veneția, renumită pentru cristalurile sale (n. t.).
[2] Știința militară (lat.)
[3] Exercițiu corporal (lat.)

vă vorbesc mai pe larg despre neamul, cimotia și numele *Knanului* meu, asta o fac așa, ca să nu mai lungesc povestea, mai ales că nu e vorba de o ctitorie nobilă, pentru care să depun jurămînt. E destul să aflați că m-am născut în Spessart.

Deoarece gospodăria *Knanului* meu a fost atît de nobilă, după cum v-am descris-o, poate să deducă fiecare om cu cap că educația mea a fost așișderea. Și cel care crede așa, nu se poate înșela, căci la zece ani am fost deprins cu principiile exercițiilor nobile, pomenite mai înainte, ale *Knanului* meu. În privința învățăturii puteam fi pus alături de vestitul Amplistides[1] (despre care Suidas[2] ne spune că n-a învățat să numere decît pînă la cinci); pe atunci *Knanul* meu avea o minte prea luminată și se lua după moda acestor vremuri, în care mulți din „lumea bună" nu prea își băteau capul cu învățătura sau, cum spun unii, cu caraghioslîcurile școlii, căci găseau destui dintre aceia, care să mîzgălească hîrtia. De altfel eram un excelent muzicant: cîntam din cimpoi, din care scoteam frumoase cîntece de jale, și în această privință nu rămîneam mai prejos decît vestitul Orfeu. În ceea ce privește teologia nu mă poate convinge nimeni că ar fi existat cineva de vîrsta mea în toată creștinătatea care să fi fost ca

1 Personaj din comedia greacă antică de o prostie proverbială (n. r.).
[2] Gramatic grec din secolul al X-lea sau al XI-lea, autorul unui lexicon (n. t.).

mine; nu știam nimic despre Dumnezeu sau oameni, despre cer sau iad, despre îngeri sau diavoli și nu deosebeam de fel binele de rău. Este deci lesne de închipuit că pe baza unei asemenea teologii, eram ca primii noștri părinți în rai, care, în naivitatea lor, nu știau nimic despre boală, moarte, și cu atît mai puțin despre înviere. O, ce viață nobilă (poți, cititorule, s-o numești viață de măgar ![1]) era aceea, care nu se sinchisea deloc de medicină ! În același fel se pot aprecia și cunoștințele în *studio legum*[2] și în toate artele și științele ce sînt pe pămînt. Eram atît de perfect și desăvîrșit în... ignoranță, încît nu-mi era cu putință să știu că... nu știam chiar nimica. Spun încă o dată: O, ce viață nobilă duceam atunci ! Dar *Knanul* meu n-a înțeles să mă lase să mă bucur mai multă vreme de o astfel de fericire; ci a crezut de cuviință că, potrivit originii mele nobile, să trăiesc și să lucrez ca un nobil. Astfel fiind, a început să-mi dea lecții mai grele, ca să-mi înalțe sufletul la lucruri mai alese.

[1] Joc de cuvinte: *edles Leben* = viața nobilă: *Eselsleben* = viață de măgar (n. t.).
[2] Studiul legilor (lat.)

Capitolul II

Simplicius ajunge un păzitor de turmă
Și viața păstorească-o slăvește mai pe urmă.

Mi-a încredințat în acest scop demnitatea cea mai înaltă — nu numai din gospodăria sa, ci din lumea întreagă — și anume slujba de păstor. Mi-a dat în primire mai întîi scroafele, apoi caprele și în cele din urmă întreaga turmă de oi, ca să le păzesc, să le duc la pășune și, cu ajutorul cimpoiului meu, să le apăr de lup (Strabo[1] scrie că sunetele cimpoiului îngrașe oile și mieii din Arabia). Iată-mă, deci, asemenea lui David, numai că acesta avea în loc de cimpoi o harpă; dar, precum se vede, începutul nu era de loc rău, ci, dimpotrivă, semn bun pentru mine, ca să devin cu timpul — de ar fi să am norocul — om renumit în lumea întreagă; căci toți oamenii mari de la începutul lumii au fost păstori: Abel, Avram, Isac, Iacob și

[1] Strabo (66 î.e.n.-24 e.n.), geograf și filozof grec, a cărui operă, *Geographica*, constituie un prețios izvor pentru cercetarea geografiei antice (n. t.).

fiii lui — ba chiar și Moise, după cum citim în cărțile sfinte. Se știe că Moise mai înainte de a fi conducătorul și judecătorul celor 600.000 de suflete din Israel, a păzit oile cumnatului său. Da, veți zice dumneavoastră, dar aceștia erau oameni sfinți, cu frica Domnului, nu băieți de țărani din Spessart, care nici măcar despre Dumnezeu nu știau nimica.

Da, trebuie să recunosc! Ce eram însă eu de vină de această ignoranță? Și la popoarele păgîne se găsesc asemenea pilde, ca și la poporul ales. Printre romani au existat familii nobile care neîndoielnic purtau numele de Bubulcus, Statilus, Pomponius, Vitulus, Vitellius, Annius, Caprus [1] și așa mai departe, pentru că s-au înconjurat cu asemenea dobitoace și poate că au păzit astfel de turme. De fapt, Romulus și Remus înșiși au fost păstori; Spartacus, de care întregul stat roman s-a înspăimîntat așa de tare, era cioban. Ce spun eu? Păstor a fost (cum arată Lucian în scrierea sa, *Dialogul Elenei*) Paris, fiul regelui troian Priam. De asemenea și Anchise, fruntașul troian, tatăl lui Enea. Frumosul Endimion, pe care l-a îndrăgit fecioreinica lună, a fost și el cioban. De asemenea cumplitul Polifem. Ba încă nici zeii nu s-au rușinat

[1] *Bubulcus* (boarul) era porecla familiei Iunia, *Taurus* porecla familiei Statilius, *Caper* (capra) porecla familiei Annius. *Vitulus* înseamnă vițel. *Vitellius* — vițeluș. Lucianus (120—200), scriitor grec, autor de dialoguri satirice celebre. Spartacus a condus cea mai mare revoltă a sclavilor din istoria Romei antice (74—72 î.e.n.) (n. r.).

de meseria asta (cum o spune Phoruntus [1]): Apolo a păzit vacile lui Admet, regele Tesaliei; Mercur, fiul său, Dafnis, Pan și Proteus erau arhipăstori, de aceea poeții smintiți îi socotesc patronii ciobanilor; Mesa, crai în Moab, a fost și el păstor, după cum citim în a doua *Carte a regilor*. Puternicul împărat al perșilor, Cyrus, nu numai că a fost crescut de un cioban, Mithridate, dar a păzit el însuși turmele. Din păstor, Gygas [2] a ajuns apoi crai prin puterea unui inel. Ismael Sophi, un rege persan, a păzit și el vite în tinerețea sa, astfel că evreul Philo [3] în *Vita Moysis* [4] spune cu dreptate despre ocupația păstorului, că ea e pregătirea și începutul cîrmuirii. După cum *bellicosa et martialia ingenia* [5] se exercită și se pregătesc mai întîi prin vînătoare, tot astfel cel care e destinat să cîrmuiască va trebui mai întîi să se obișnuiască cu plăcuta ocupație de cioban. Această știință a avut-o de bună seamă *Knanul* meu, căci el pînă azi îmi întreține speranța într-o strălucire viitoare.

Dar... să mă întorc iar la oile mele! Vedeți dumneavoastră: nu-l cunoșteam pe lup, cum nu-mi cu-

[1] *Lucius Annaeus Phoruntus* (mai corect Cornutus) — gramatic, filozof și poet din vremea lui Nero, autor al unei lucrări despre natura zeilor în limba elină (n. r.).
[2] Gygas, regele Lydiei, era păstor cînd a găsit inelul, după cum povestește Herodot. Ismael Sophi a fost întemeietorul unei dinastii persane (1487—1529) (n. r.).
[3] *Philo* (20 î.e.n.-54 e.n.) — filozof din Alexandria care a îmbinat filozofia greacă cu cea ebraică (n. t.).
[4] Viața lui Moise (lat.)
[5] Talente războinice și militare (lat.)

noșteam propria-mi ignoranță ; de aceea *Knanul* meu mult s-a muncit să mă învețe. Îmi zicea :

— Băiete, fii harnic ! Nu lăsa oile să se împrăștie prea departe și cîntă mereu din cimpoi, ca să nu vină lupul să ne păgubească ! Căci lupul e un mare tîlhar cu patru picioare. Mănîncă și om, și vită, și dacă nu ești băgător de seamă, am să-ți tăbăcesc pielea.

I-am răspuns cu aceeași drăgălășenie :

— *Knanule*, spune-mi cum arată lupul, căci n-am văzut niciodată vreunul !

— Ah, cap nătîng de măgar — răspunse el — ai să rămîi toată viața ta om prost. Mă întreb, ce-o să iasă din tine ? Ești ditai vlăjganul și încă nu știi ce tîlhar cu patru picioare e lupul ?

S-a trudit mult bietul om să mă învețe, dar, dacă a văzut că nu e chip, s-a supărat și a plecat bombănind, socotind în sinea lui că învățăturile lui erau prea subtile pentru mintea mea proastă.

Capitolul III

Simplicius frămîntă cimpoiul său de zor
Pînă ce vin soldații și-l duc pe caii lor.

Și unde nu începui să frămînt cimpoiul meu, că aș fi putut otrăvi cu piuitul lui și broaștele din grădina cu varză, așa că mă socoteam în siguranță dinspre partea lupului, care-mi sta mereu pe suflet. Și deoarece mi-am adus aminte de *Moidera* mea (așa li se spunea mamelor la noi, în Spessart, și în Vogelsberg), care-mi spunea adeseori că de pe urma cîntecului meu îi vor muri găinile, mi-a venit pofta să cînt și din gură, pentru ca leacul împotriva lighioanei de lup să fie și mai prielnic. Și începui deci să cînt acest cîntec învățat de la *Moidera* mea :

Tu, biet țăran nedreptățit,
În țară ești cel mai hulit ;
De te-ar vedea cum te trudești,
Ți-ar spune toți : mult prețuiești !

Cum ar fi lumea-n lung și-n lat,
Dacă Adam n-ar fi săpat ?
Tot sapa a hrănit părinții
Din care se născură prinții.

Și doar prin truda ta sporește
Tot ce pămîntul odrăslește.
Și pîinea-ntregului norod
Își află-n mîna ta izvod !

Tu îl hrănești și pe-mpărat
Pe care Domnul ni l-a dat,
Să ne păzească ; fost-ai darnic
Și cu soldatul cel prădalnic.

Și carnea tot tu o produci,
Și vinu-n cramă îl aduci ;
Cu plugul țelina o spargi,
Să scoată pîinea celor dragi.

Pămîntul ar părea pustiu,
De n-ai fi tu să-l ari — o știu ;
Chiar toată lumea tristă-ar fi,
Țăranul de nu s-ar trudi ;

Drept este, deci, să te cinstim,
Că ne hrănești, să te iubim !
Natura te-a-ndrăgit nespus ;
Te miluiește Cel de Sus.

Podagra, zău, n-am auzit
La tine să fi poposit ;
Ea doar la nobili are spor
Și unii chiar de dînsa mor.

Mîndria-n piept nu ți-a crescut
În veacul nostru încrezut :
Și ca să nu te stăpînească,
Ți-s date griji să te-mboldească.

Chiar al soldatului nărav
Îți ține treaz sufletu-ți brav ;
Zicîndu-ți, cînd te semețești :
„Al meu e tot ce stăpînești !"

Pînă aici am ajuns cu cîntarea mea, cînd mă văzui deodată împresurat, împreună cu turma de mioare, de niște soldați călări, care se rătăciseră în pădure și au ieșit de acolo îndrumați de cîntecul și strigătele mele ciobănești.

Oho ! mă gîndii eu, ăștia trebuie să fie hoțomanii cei cu patru picioare, despre care mi-a povestit *Knanul* ! Căci am crezut la început că atît calul cît și călărețul alcătuiesc o singură ființă (ca odinioară băștinașii americani despre cavaleria spaniolă), și că aceștia trebuie să fie lupi. Am voit deci să-i sperii și să-i alung pe acești centauri înspăimîntători : de aceea mi-am luat cimpoiul. Abia însă am suflat în el, că mă și înșfacă unul de un braț și mă aruncă pe un cal (furat de la țărani), cu atîta putere, încît am căzut de partea cealaltă

a calului, drept pe scumpul meu cimpoi, care a început să țipe așa de jalnic, ca și cînd ar fi vrut să trezească mila lumii întregi. Nu i-a folosit însă la nimica, deși își dădu ultima suflare, jelind căderea mea ; a trebuit să mă ridic din nou pe cal, oricît s-ar fi tînguit bietul meu cimpoi. Ceea ce mă supăra mai mult însă era vorba acestor călăreți, că am vătămat cimpoiul căzînd, de aceea ar fi strigat el așa de groaznic. Prin urmare a trebuit să plec în galop pe gloabă pînă la curtea *Knanului* meu. Pe drum îmi treceau prin cap tot felul de năzbîtii, închipuindu-mi — deoarece mă aflam călare pe un astfel de animal — că m-aș fi prefăcut și eu într-un viteaz de fier. Întrucît această prefacere nu s-a săvîrșit, m-am gîndit la altceva : anume că ființele acestea străine ar fi venit aici numai cu scopul ca să mă ajute să duc oile acasă, devreme ce nici unul nu mi-a mîncat vreuna, ci le-adunau și le mînau de-a dreptul spre curtea noastră. Între timp mă tot uitam, să văd dacă *Knanul* meu și *Moidera* nu ne ies în întîmpinare, să ne ureze bun venit ; dar, dimpotrivă, atît el cît și *Moidera* o șterseseră binișor împreună cu Ursula, scumpa și unica fată a *Knanului* și nici nu se gîndeau să primească pe acești oaspeți.

Capitolul IV

Simplicius își vede prădată reședința ;
Dar pe soldați să-nfrunte nu-și dă nimeni silința.

Cu toate că n-am avut de gînd să-l duc pe pașnicul cititor al acestei cărți în curtea și casa *Knanului* meu — unde s-au întîmplat lucruri destul de rele — totuși firul povestirii mele cere să las urmașilor veste despre întîmplările groaznice care s-au săvîrșit ici și colo în acest război german al nostru. Și apoi, pot dovedi cu însuși exemplul meu, că toate aceste rele au pornit de la Cel prea Înalt spre folosul nostru. Altfel, dragă cititorule, cum aș fi știut că există un Dumnezeu în ceruri, dacă războinicii aceștia nu ar fi pustiit casa *Knanului* meu și nu m-ar fi luat prizonier și nu m-ar fi silit să trăiesc între niște oameni de la care am primit destulă luminare a minții ? Căci pînă atunci nu-mi puteam închipui că mai sînt și alți oameni pe lume afară de *Knanul* și *Moidera* mea — și cu ceilalți ai casei — deoarece nu cunoscusem alți oameni sau

altă așezare omenească, decît cea în care intram și ieșeam în fiecare zi.

În curînd însă am aflat de unde se trag oamenii pe această lume, și că trebuie s-o părăsească iar, căci pînă atunci am fost numai cu numele creștin și numai după înfățișare om, dar altfel nu mă deosebeam de animale. Cel prea Înalt s-a uitat cu bunătate la naivitatea mea și a hotărît două lucruri: să-l cunosc și să mă cunosc. Avea el mii de căi ca să ajungă la acest scop: a vrut însă, fără îndoială, să aleagă calea aceasta: să pedepsească pe *Knanul* și *Moidera* mea, ca să fie și altora pildă pentru creșterea greșită pe care mi-au dat-o.

Cel dintîi lucru pe care l-au făcut călăreții, în odăile spoite în negru fumuriu ale *Knanului* meu, a fost să-și lege caii. Apoi fiecare avea treaba lui anume, toate cu gînd spre pieire și nimicire. Unii începură să măcelărească vitele, să fiarbă și să prăjească cărnurile, ca și cînd ar fi avut de gînd să pregătească un mare ospăț; alții însă au început să ia cu asalt casa de sus pînă jos. Nici cea mai tainică și ascunsă cămăruță nu a fost cruțată, ci o cotrobăiau, ca și cînd acolo ar fi fost ascunsă lîna de aur din Colhida[1]. Alții făceau boccele mari din pături și haine și vîrau în ele tot felul de boclucuri ale gospodăriei, ca și cînd ar fi vrut să deschidă cu ele un iarmaroc. Ce nu voiau să ia cu ei, sfărîmau. Cîțiva străpungeau cu săbiile clăile de fîn și de

[1] Caucazia de azi. Legenda spune că argonauții au adus de aici lîna de aur (n. t.).

paie, ca și cînd n-ar fi străpuns destule oi și destui porci! Unii scuturau fulgii din perne și în locul lor îndesau slănini, carne afumată și alte asemenea bunătăți, ca și cînd s-ar fi dormit mai bine pe ele decît pe puf. Alții sfărîmau ferestrele și dărîmau sobele; voiau, pesemne, să ne anunțe o vară veșnică. Vasele de aramă și de zinc le tăiau în bucățele și bucățile le vîrau în saci. Paturile, mesele, scaunele și băncile le băgau pe foc, deși în curte erau mai mulți stînjeni de lemne uscate. Și, în sfîrșit, străchinile și farfuriile trebuiau să fie sparte, pe de o parte pentru că n-aveau nici o sorbitură la masa lor, ci le plăceau numai fripturile; pe de altă parte pentru că se gîndeau că vor lua un singur prînz în casa aceasta.

De servitoarea noastră așa și-au bătut joc în grajd, încît biata nici n-a mai putut ieși de acolo decît tîrîndu-se pe brînci, ceea ce, zău, e rușinos chiar a pomeni! Pe argat l-au legat buștean și așa l-au lungit la pămînt; apoi i-au vîrît un căluș în gură, în care i-au turnat apoi un ciubăr întreg cu zeamă de baligă. Asta numeau ei „băutură suedeză". L-au silit în felul acesta pe nenorocitul de argat să conducă o ceată dintre ei în alt loc, de unde au venit cu prizonieri și vite, pe care i-au adus tot în curtea noastră. Printre cei prinși erau și *Knanul*, *Moidera* și Ursula.

Au început apoi să pună în pistoalele lor, în locul pietrelor, degetele unora din cei prinși și să le strivească, ca și cînd acești nenorociți ar fi fost

vrăjitoare bune de ars pe rug. Pe unul l-au și vîrît într-un cuptor și au venit cu foc, cu toate că bietul nu recunoscuse că are ceea ce căutau ei. Mai greu l-au chinuit pe altul : i-au legat o frînghie în jurul capului și au strîns-o atît de tare cu ajutorul unui băț — încît l-a podidit sîngele pe gură, din urechi și din nas. Pe scurt, fiecare își avea felul lui deosebit de a chinui pe țărani, și deci fiecare țăran avea felul său deosebit de martiriu. Doar *Knanul* meu mi s-a părut atunci că a fost cel mai fericit, deoarece a mărturisit rîzînd mînzește ceea ce toți ceilalți trebuiau să spună în dureri și tînguiri jalnice. Cinstea asta deosebită i-au făcut-o, pare-se, pentru că era capul familiei și stăpînul casei unde tăbărîseră gîzii aceștia. L-au cetluit de mîini și de picioare, așa încît nu le mai putea mișca, l-au așezat lîngă foc și i-au frecat tălpile cu sare umedă. Au adus apoi capra noastră cea bătrînă, ca să lingă sarea. Linsul acesta îl gîdila atîta, încît credeai că are să se spargă rîzînd — iar rîsul era așa de molipsitor (sau pentru că nu înțelegeam toată tărășenia), încît a trebuit să rîd și eu în hohote ținîndu-i isonul. Printre sughițurile de rîs a mărturisit bietul meu *Knan* unde ascunsese comoara lui, alcătuită din aur, perle și giuvaeruri, dovedindu-se că era mult mai bogat decît te-ai fi așteptat de la un țăran mojic. Despre femeile, fetele și servitoarele prinse n-aș putea povesti ce li s-a întîmplat, deoarece războinicii aceștia nu m-au lăsat să văd ce fac cu ele. Știu numai că am auzit cum țipau de

sfîșietor prin cotloanele întunecoase. Bănuiesc că nici *Moiderei* mele și nici Ursulei nu le-a mers mai bine decît celorlalte femei. În iadul ăsta mă puneau să învîrt frigările cu carne friptă și să adăp caii. Cu acest prilej m-am vîrît o clipă în grajd, unde am dat peste servitoarea noastră, care arăta tare ciufulită. Nici n-am recunoscut-o la început, așa de scărmănată era biata femeie ! Văzîndu-mă, mi-a spus cu vocea stinsă, ca omul după boală :

— Fugi, băiete, căci altcum te vor lua hoții ăștia cu ei !... Caută de-o ștergе, doar vezi ce jale...

Mai mult n-a mai putut îngăima, sărmana !

Capitolul V

Simplicius în taină fugi-n pădurea mare
Şi-l sperie copacii la cea dintîi mişcare.

Atunci am început să chibzuiesc la jalnica stare pe care o aveam în faţa ochilor şi să caut cum să mă descurc şi să fug. Dar încotro ? Mintea mi-era pe atunci prea slabă, ca să mă povăţuiască ; totuşi, am izbutit către seară să fug în pădure. Dragul meu cimpoi m-a însoţit şi în aceste jalnice împrejurări. Dar din pădure unde s-o apuc ? Căci drumurile pădurii îmi erau tot atît de necunoscute ca şi drumul prin marea de gheaţă de la Nova Zembla pînă spre China [1]. Noaptea oarbă mă punea în siguranţă, dar, pentru mintea mea întunecată, tot nu mi se părea destul de întunecoasă. De aceea m-am ascuns în nişte tufişuri dese, de unde tot auzeam strigătele ţăranilor schingiuiţi, dar şi cîntecul privighetorilor. Pe păsăruicele acestea ţăranii nu le băgau în seamă ; dar ele, parcă în ciuda atîtor nenorociri, nu-şi conteneau drăgălaşul lor cîntec. De aceea mă şi culcai pe-o ureche cuibărindu-mă cît putui mai bine şi adormii fără grije. Cînd însă luceafărul de dimineaţă prinse a scînteia spre răsărit, văzui casa *Knanului* meu arzînd şi ridicînd flăcări înalte către cer. Şi nu era nimeni să stingă pojarul. Ce era de făcut ? Alergai eu într-acolo, nădăjduind să întîlnesc pe vreunul dintre ai noştri ; cînd colo mă zăriră cinci călăreţi, care strigară către mine : *„Jung, kom heröfer, oder skallmy de Tüfel halen, ick schiete dick, dat di de Dampf thom Hals ut gaht !"*. (Băiete vino-ncoace, sau să mă ia dracul dacă nu te împuşc, de-ţi iese fumul pe gît !)

Eu rămăsei cu gura căscată locului, căci nu ştiam ce vrea călăreţul ; şi pe cînd îi priveam, ca mîţa poarta nouă a şurei, iar ei nu puteau veni la mine din cauza unei băltoace — ceea ce, de bună seamă, îi supăra — unul îşi descărcă spre mine carabina. Flacăra şi mai ales pocnitura neaşteptată, pe care ecoul o înmulţea şi o făcea şi mai fioroasă, m-au înspăimîntat atît de tare, mai ales că eu nu mai văzusem nici nu auzisem pînă atunci aşa ceva, încît am căzut la pămînt. De frică nu mişcam nici un deget şi, cu toate că îşi văzuseră de mult de drum călăreţii, socotindu-mă, fără îndoială, răposat, n-am avut curajul ziua toată să mă ridic. Cînd a venit însă iar noaptea, m-am sculat şi am cutreierat prin pădure multă vreme, pînă am dat de un arbore putrezit care lumina fioros şi m-a băgat în sperieţi. Am făcut deci cale întoarsă şi am mers, şi am mers,

[1] Nowaja Semlja, insulă rusească în Oceanul Îngheţat (alcătuită, de fapt, din 2 insule) (n. t.).

pînă ce am dat iar peste un asemenea copac, de la care iar am luat-o la sănătoasa, și așa, dintr-un copac putred în altul, mi-a trecut noaptea. A venit în sfîrșit și ziua, draga de ea, care a poruncit copacilor să mă lase în pace, cît este ea de față ; dar cu atîta nu cîștigasem nimic, deoarece inima-mi era grea de teamă, picioarele mă dureau de oboseală, stomacul îmi chiorăia de foame, gura mi-era însetată, creierul plin de cele mai năstrușnice gînduri, iar ochii abia-i puteam ține deschiși din cauza somnului. Cu toate acestea o pornii mai departe, așa, la voia-ntîmplării ; dar cu cît mergeam mai mult și mă afundam în pădure, cu atît și mă îndepărtam de oameni. Atunci am văzut eu ce rău este să fii nepriceput, căci, dacă în locul meu ar fi fost vreun animal necugetător, acesta ar fi știut mai bine ce-ar fi trebuit să facă pentru scăparea lui. Oricum însă, cînd a venit noaptea, tot am avut atîta minte să intru în scorbura mare a unui copac bătrînt și uscat, unde m-am cuibărit cum am putut mai bine și am mas peste noapte.

Capitolul VI

Simplicius aude un glas blînd și ciudat ;
Pe pustnic îl zărește și cade leșinat.

Abia mă așezasem pregătindu-mă de somn, cînd, iată, auzii o voce monotonă, din care deslușii unele cuvinte ca acestea : „O, iubirea ta-i mare față de noi, oamenii nerecunoscători ! Tu ești mîngîierea mea, speranța mea, bogăția mea, Doamne !“ și altele de acest fel, pe care nu le mai țin minte, și pe care nu le pricepeam.

Vorbele acestea ar fi putut desigur bucura, mîngîia și întări pe un biet creștin, care se afla într-o situație asemănătoare ; dar pentru neștiința și naivitatea mea erau cuvinte cu totul necunoscute, o limbă de neînțeles, din care nu pricepeam nimic și de care mai degrabă mă speriam.

Cînd auzii însă că „tu ești cel ce *saturi* pe cei flămînzi și *adăpi* pe cei însetați“, foamea și setea mă imboldeau să mă poftesc la masa celui ce le rostea. Îmi luai deci inima-n dinți, ieșii din scorbura mea și mă îndreptai spre locul de unde venea vocea.

Văzui acolo o namilă de om, cu părul lung, cărunt, acoperindu-i umerii într-o încîlceală de nedescris. Avea o barbă sălbatică, aproape ca un șvaițer. Fața lui era slabă și palidă, dar destul de plăcută. Purta o haină lungă cu peste o mie de petice de diferite culori, puse unele peste altele. În jurul gîtului și brîului avea un lanț greu de fier ca Sfîntul Wilhelmus [1]. Toată înfățișarea lui îmi inspira frică, așa că începui să tremur ca un cîine scos din apă. Ceea ce mărea și mai mult teama mea era crucifixul, lung de șase coți, care-i atîrna pe piept și în neștiința mea nu puteam crede altceva decît că acest moșneag trebuie neapărat să fie lupul, despre care mi-a povestit *Knanul*. Surprins de teamă pusei repede mîna pe cimpoi — singura-mi comoară salvată de la acei călăreți. Îl umflai și începui să scot sunete puternice, țipătoare, ca să alung pe acest lup îngrozitor. Pustnicul (căci, după cum am aflat mai tîrziu, asta era) a rămas foarte surprins cînd a auzit deodată muzica neobișnuită într-un loc atît de sălbatic, socotind, fără îndoială, că ieșise vreo stafie din pădure, pusă să-l ispitească, așa cum odinioară diavolii l-au ispitit pe Sfîntul Anton [2] și i-au tulburat rugăciunile. Cînd și-a revenit din mirare, a rîs de mine spunînd că sînt ispita diavolească intrată în scorbură, unde mă retrăsesem din nou. Ba îndrăzni să vină spre mine, ca să înfrunte pe Ucigă-l toaca, dușmanul neamului omenesc.

— A ! — zise el — ești acel Scaraoschi, care ispitește împotriva Domnului pe sfinți și...

Mai mult n-am priceput, căci, apropiindu-se de mine, m-am înspăimîntat atît de tare, încît mi-am pierdut firea și am căzut leșinat.

[1] Sfîntul Wilhelmus a întreprins un pelerinaj la Roma și în Palestina, purtînd lanțuri grele și un coif de oțel. A murit ca eremit la Siena în 1157 (n. r.).

[2] Sf. Antonius cel Mare, pustnic creștin, mort în Egipt în 356. Conform legendei era tulburat în timpul rugăciunii de arătări diavolești. Această tradiție s-a oglindit și în pictură, de pildă într-un tablou al maestrului german Mathias Grünewald (mort în 1528) (n. r.).

Capitolul VII

Simplicius se vede primit în adăpost.
Şi totuşi, după asta o duce tare prost.

Cum m-am trezit din leşin, nu ştiu. Cînd mă deşteptai, nu mai eram în scorbura copacului, ci stăteam cu capul în poala bătrînului care-mi desfăcuse haina la piept. Văzîndu-l însă pe pustnic atît de aproape de mine, am început să ţip ca din gură de şarpe. El însă mă linişti :

— Taci, fiul meu ! Nu-ţi fac nimic ! Fii pe pace !

Cu cît însă mă mîngîia mai mult, cu atît mai tare ţipam :

— Mă mănînci ! Eşti lup şi vrei să mă mănînci !

— Fii pe pace, copilul meu ! Fii pe pace, nu te mănînc !

Vînzoleala asta însoţită de urlete cumplite ţinu multă vreme, pînă cînd el izbuti să mă liniştească, făcîndu-mă să-l urmez chiar spre chilia lui, în care sărăcia era maestră de ceremonii, foamea — bucătar şi lipsa — cămărar. Îmi dădu o fiertură de legume, cu care-mi potolii foamea şi o înghiţitură de apă ; iar vorbele prietenoase ale bătrînului îmi mîngîiară sufletul răscolit. Natura îşi cerea apoi şi dreptul ei şi mă lăsai cuprins de somnul dulce. Pustnicul băgă de seamă nevoia mea şi mă lăsă în chilie, în care nu putea sta decît un singur om. Adormii buştean. Cam pe la miezul nopţii mă trezii şi-l auzii cîntînd acest cîntec, pe care mai tîrziu l-am şi învăţat pe dinafară :

O, vino,-a nopţii încîntare,
Iubita mea privighetoare,
S-aud cîntarea-ţi în surdină !
S-aud cum lauzi iar pe Domnul !
Cînd pasările-s prinse-n somnul
Cel greu, tu cînţi la luna plină !
Drege-ţi vocea,
Să susùre
În suava ta cîntare,
Preamărind pe-acela care
Ţi-a dat viaţă în pădure !

Deşi lumina e plecată
Şi lumea e întunecată,
Pe Domnul îl cîntăm în noapte,
Puterea-i şi-a lui bunătate.
Să preamărim a sale fapte !
Cine să ne oprească poate ?
Drege-ţi vocea,
Să susùre
În suava ta cîntare,
Preamărind pe-acela care
Ţi-a dat viaţă în pădure !

Ecoul șugubăț și tainic,
Ne îngîna cu glasu-i jalnic ;
Se auzea din depărtare
Și ne trezea din grea visare
(Ce-adesea ne fura spre seară !)
Și somnul ni-l alungă iară.
Drege-ți vocea,
Să susùre
În suava ta cîntare,
Preamărind pe-acela care
Ți-a dat viață în pădure !

Sus stelele și ele cîntă
O laudă în noaptea blîndă
Acelui care le-a creat ;
Și bufnița care-a strigat
Acuma cu înfiorare
Te laudă cu înfocare !
Drege-ți vocea,
Să susùre
În suava ta cîntare,
Preamărind pe-acela care
Ți-a dat viață în pădure !

O, vino, păsărică dulce !
De cînți, nu vor să se mai culce
Făpturile ; ci, în tăcere,
Ți-ascultă glasul. Mîngîiere
Pe sufletelul lor se-așază,
Pe Domnul binecuvîntează.
Drege-ți vocea,
Să susùre
În suava ta cîntare,
Preamărind pe-acela care
Ți-a dat viață în pădure !

Pe cînd ascultam acest cîntec, mi se părea într-adevăr că privighetoarea, bufnița și ecoul ar fi intonat cîntecele lor. Dacă aș fi cunoscut și eu cîntecul luceafărului, sau aș fi putut să execut din cimpoi melodia acestui cîntec, aș fi ieșit din chilie, să cînt cu toți în cor, așa de plăcută mi se părea melodia. Dar... adormii și nu m-am mai trezit decît ziua-n amiaza mare, cînd pustnicul ședea lîngă mine și-mi spunea :

— Scoală, micule, că vreau să-ți dau de mîncare și apoi să-ți arăt calea, ca să ajungi înainte de a înnopta la oamenii din satul cel mai apropiat !

Eu l-am întrebat :

— Ce sînt aceia oameni și sat ?

El îmi zise :

— N-ai fost niciodată într-un sat, și nu știi nici ce e aceea lume și oameni ?

— Nu, — îi răspunsei — n-am fost nicăieri decît aici ; dar spune-mi ce e lume, oameni și sat ?

— Pentru Dumnezeu ! — zise bătrînul — ești smintit, sau deștept ?

— Nu, — zisei — sînt băiatul *Moiderei* și al *Knanului* și nu *Smintitul*, nici *Deșteptul*.

Pustnicul se miră, suspinînd și crucindu-se, și zise :

— Bine, dragă copile, sînt nevoit să te învăț, pentru lauda Domnului.

Și apoi au urmat între noi întrebări și răspunsuri, după cum urmează.

Capitolul VIII

Simplicius arată cît e de nenvățat;
Răspunde doar prostește la tot ce-i întrebat.

Pustnicul: Cum te cheamă?

Simplicius: Mă cheamă băiat.

Pustnicul: Văd bine că nu ești fetiță; dar cum te-au strigat tatăl și mama ta?

Simplicius: N-am avut tată și mamă.

Pustnicul: Cine ți-a dat cămașa de pe tine?

Simplicius: Ei, cine! *Moidera* mea!

Pustnicul: Cum te chema dar *Moidera* ta?

Simplicius: Îmi zicea Băiete! Alteori îmi spunea Pișicherule! Calcă-n străchini! și Spînzuratule!

Pustnicul: Cine a fost bărbatul mamei tale?

Simplicius: Nimeni.

Pustnicul: Cu cine dormea *Moidera* ta noaptea?

Simplicius: Cu *Knanul* meu.

Pustnicul: Dar *Knanul* tău cum îți spunea?

Simplicius: Tot Băiatule mi-a zis!

Pustnicul: Dar *Knanul* tău cum se numește?

Simplicius: Se cheamă *Knan.*

Pustnicul: Cum îl striga *Moidera* ta?

Simplicius: *Knan* și maistru.

Pustnicul: Altfel nu-l numea?

Simplicius: Ba da.

Pustnicul: Cum dar?

Simplicius: Derbedeule! Necioplitule! Porcule beat! și altele, cînd se certau.

Pustnicul: Ești un mare ignorant, că nu știi numele părinților, ba nici numele tău chiar!

Simplicius: Ha! Vezi că nici tu nu le știi?

Pustnicul: Dar să te rogi, știi?

Simplicius: Nu. Anicuța noastră și *Moidera* făceau paturile.[1]

Pustnicul: Nu te-ntreb de asta, ci dacă știi *Tatăl nostru?*

Simplicius: Da, știu.

Pustnicul: Ia spune-mi-l!

Simplicius: „Dragul nostru tată, care ești în cer, sfînt fie numele, fie-mpărăția, voia ta facă cer și pămînt, dă-ne greșala, cum dăm greșiților noștri, și nu ne duce în rea ispită, ci ne izbăvește de împărăția, și puterea și mărirea, în veci. Ama."

---

[1] În lb. germană *beten* (a se ruga) și *betten* (a așterne patul) se aseamănă. Simplicius, în ignoranța lui, le confundă (n. t.).

Pustnicul: Nu te-ai dus niciodată la biserică
Simplicius: Ba da! Mă cațăr ca mița și-mi umplu sînul cu cireșe.[1]
Pustnicul: Nu-ți vorbesc de cireșe, ci de biserică.
Simplicius: Aha, prunișoare. Sînt niște prune mai mici. Nu-i așa?[2]
Pustnicul: Ah! Ferească sfîntul! Nu știi nimic despre Dumnezeu?
Simplicius: Cum nu! A stat acasă pe ușa noastră, pe icoană. *Moidera* l-a adus de la hram și l-a lipit acolo.
Pustnicul: Ah, milostive Doamne, abia acum văd eu ce mare binefacere este cînd ne împărtășești și pe noi, ticăloșii, cu conștiință și ce netrebnic este omul căruia tu nu i-ai dăruit-o! Ah, Doamne, învrednicește-mă, spre lauda numelui tău, să-ți pot mulțumi pentru darul acesta mare pe care mi l-ai hărăzit din milostivirea ta fără de margini! Ascultă tu, Simplicius (căci altfel nu te pot numi), cînd te rogi și spui *Tatăl nostru* apoi să zici așa: *„Tatăl nostru carele ești în ceruri, sfințească-se numele tău, fie împărăția ta, facă-se voia ta precum în cer așa și pe pămînt. Pîinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi și...“*

[1] Confuzie între *Kirche* (biserică) și *Kirsche* (cireașa) (n. t.).
[2] Confuzie între *Kirche* (biserică și *Krieche* (soi de prune mici) (n. t.).

Simplicius: Nu-i așa? Să ne dea și brînză la ea?
Pustnicul: Taci și învață, dragă copile! Învățătura îți e mai de folos decît brînza. Ești chiar „Calcă-n străchini“, cum ți-a spus *Moidera* ta, căci nu se cade unui băiat ca tine, să taie vorba unui om bătrîn. El trebuie să tacă, să asculte și să învețe. Dacă aș ști unde locuiesc părinții tăi, te-aș duce bucuros la ei și le-aș arăta cum trebuie să crească și să învețe pe copii.
Simplicius: Dar eu nu știu unde să mă duc. Casa a ars și *Moidera* mea a fugit și s-a întors cu Ursula și *Knanul* meu asișderea; iar servitoarea noastră s-a îmbolnăvit și zăcea în grajd.
Pustnicul: Cine a dat foc casei?
Simplicius: Ha? Au venit, așa, niște călăreți de fier, pe niște — cum să zic? un fel de boi mari, dar fără coarne. Au înjunghiat oi, vaci și porci. Atunci am fugit și după aceea a ars casa.
Pustnicul: Dar *Knanul* tău unde era?
Simplicius: Ha! Călăreții de fier l-au legat și capra noastră cea bătrînă i-a lins tălpile. Atunci *Knanul* a trebuit să rîdă și le-a dat călăreților de fier mulți bănuți albi, mari și mici — ba și de cei frumoși, galbeni, și multe mărunțișuri frumoase, care sclipeau și șiraguri frumoase cu niște bobițe albe, lucioase.
Pustnicul: Cînd s-au întîmplat toate astea?
Simplicius: Ei, cînd! Pe cînd păzeam oile. Au vrut să-mi ia și cimpoiul.

6

Pustnicul: Cînd ai păzit oile ?

Simplicius: Ei, n-auzi ? Cînd au venit călăreții de fier și după aceea Ana noastră mi-a spus să fug, căci altfel mă iau cu ei războinicii, adică acei călăreți de fier și atunci am fugit și am venit aici.

Pustnicul: Și acum, unde vrei să te duci ?

Simplicius: Zău, nu știu ! Vreau să rămîn la tine.

Pustnicul: Ca să te țin aici, nu-i nici pentru mine, nici pentru tine bine. Mănîncă ! Apoi te voi duce iar la oameni !

Simplicius: Ei ! Dar ia spune-mi, ce-i aceea oameni ?

Pustnicul: Lumea e alcătuită din oameni ca mine și ca tine. *Knanul* tău, *Moidera* și Ana sînt oameni și, cînd sînt mulți laolaltă, se numesc lume.

Simplicius: Haha !

Pustnicul: Acum du-te de mănîncă !

Aceasta a fost convorbirea noastră ! Adesea se uita la mine pustnicul suspinînd adînc. Nu știu bine de ce suspina : poate de milă pentru ignoranța mea, sau poate din pricini pe care le-am aflat abia după mai mulți ani.

Capitolul IX

Simplicius ajunge un bun creștin să fie,
Din animalul care trăia-n sălbăticie

Am început să înfulec și n-am mai pălăvrăgit. Dar asta n-a ținut mult timp, ci pînă mi-am potolit foamea și pustnicul mi-a zis să plec. Atunci am căutat vorbele cele mai drăgăstoase pe care le știam în grosolănia mea țărănească, numai ca să pot înduplеca pe bătrîn, să mă oprească la el. Deși am văzut că-i vine greu să rabde prezența mea supărătoare, totuși a hotărît să mă oprească, mai mult cu gîndul să mă învețe religia creștinească decît să-l slujesc și să-i fiu de folos bătrîneților sale. Cea mai mare grije a sa a fost însă, că vîrsta mea fragedă n-are să poată răbda multă vreme o viață așa de aspră, cum o ducea el...

Cam vreo trei săptămîni a durat ucenicia mea (tocmai cînd se afla pe cîmp, împreună cu grădinarii, Sfîntul Gertrud [1]), timp în care am muncit har-

[1] Ziua sfîntului Gertrud este 17 martie, atunci cînd încep țăranii munca cîmpului (n. r.).

6*

fertil de la natură, totuşi, dacă nu-i lucrat şi semănat, nu dă roade.

Toate acestea s-au adeverit şi cu mine : faptul că am prins învăţătura dată de pustnic, a provenit de acolo că sufletul meu era ca o tablă nescrisă, fără nici o impresie care să fi împiedicat învăţăturile pustnicului să se întipărească pe ea. Oricum însă, naivitatea mea a sălăşluit mai îndelungă vreme decît la alţi oameni ; de aceea pustnicul — neştiind nici el nici eu cum mă cheamă — mi-a dat numele de Simplicius.

Cu el am învăţat şi eu să mă rog şi, văzînd că mă îndărătnicesc să rămîn la el, am clădit împreună o colibă pentru mine, tot aşa ca şi a lui, din lemne, nuiele şi lut, aşa cum fac muschetarii în campanie, sau, mai bine zis, cum îşi clădesc ţăranii nişte gropi adînci pentru sfeclă. Şi coliba era atît de joasă, încît abia puteam intra în ea în picioare. Patul îmi era din frunze şi iarbă uscată şi tot aşa de mare ca şi coliba, aşa că nu ştiam cum să numesc locuinţa aceasta : culcuş acoperit sau colibă ?

Capitolul X

Simplicius învaţă să scrie, să citească
Şi pe bătrînul pustnic nu vrea să-l părăsească

Cînd am văzut întîia oară pe pustnic citind în *Biblie*, nu-mi puteam închipui cu cine stă de vorbă aşa de tainic — şi după socoteala mea — aşa de serios. Îi vedeam mişcarea buzelor, dar nu auzeam pe nimeni care să-i răspundă şi, cu toate că n-aveam habar de scris şi de citit, totuşi băgam de seamă, după ochii lui, că privea cu atenţie la ceva din acea carte. Cartea mă interesa nespus de mult şi cînd pustnicul a pus-o deoparte, am luat-o şi am deschis-o. Era tocmai la capitolul întîi, despre Iov [1] şi acolo se găsea şi o poză, o gravură în lemn delicată şi frumos încondeiată. Am început să pun întrebări acestor figuri, care păreau lucruri ciudate şi fără de vreun rost pentru mintea mea mărginită. Dar cum nici una nu-mi dădea răspuns, îmi pierdui răbdarea şi le certai, tocmai cînd

[1] Cînd Iov îşi pierde averea, îi arde casa, i se fură turmele (n. t.).

pustnicul venise pe nesimțite la spatele meu : „Voi, pușlamalelor, ce, nu mai aveți gură ? N-ați pălăvrăgit mai înainte destul de mult cu tată! meu (căci așa trebuia să-l numesc pe pustnic) ? Văd prea bine că voi i-ați luat și bietului meu *Knan* oile și i-ați dat foc casei ! Ian stați o leacă ! Vreau să sting pojarul și să vă pun stavilă, ca să nu mai aduceți pagube !" Spunînd acestea, m-am ridicat să aduc apă, pentru că mi se părea că e nevoie de asta.

— Încotro, Simplicius ? mă întrebă pustnicul, pe care nu-l știam la spatele meu.

— Ei, tată — îi răspunsei — aici sînt tot războinici de aceia. Uite, duc oile pe care le-au luat de la acel biet om, cu care ai stat de vorbă adineauri. I-au pus foc casei și, dacă nu-l sting, totul are să ardă scrum.

Zicînd acestea îi arătai cu degetul ceea ce vedeam.

— Stai liniștit — zise pustnicul — nu e încă nici o primejdie.

Îi răspunsei așa după politeța mea :

— Ești orb ? Oprește-i tu, să nu mîie oile ; iar eu mă duc după apă !

— Măi-măi ! zise pustnicul. Nu vezi că pozele astea n-au viață ? Ele sînt zugrăvite ca să ne arate întîmplări de multă vreme petrecute.

I-am răspuns :

— Că doară ai grăit cu ele ! Atunci cum nu trăiesc ?

Pustnicul nu s-a putut opri și — cum nu avea obiceiul — a început să rîdă tare :

— Copile dragă, aceste poze nu pot grăi. Ce vor să ne spună ele aflu din liniile astea negre, fapt care se numește citire. Cînd citesc, tu crezi că vorbesc cu ele. Dar nu-i așa !

I-am răspuns :

— Dacă sînt și eu om ca tine, atunci ar trebui să pot vedea și eu din rîndurile astea negre ceea ce vezi și tu. Cum pot deci înțelege vorbele tale ? Dragă tată, deslușește-mă, cum să le înțeleg ?

La acestea îmi răspunse :

— Ei bine, fiul meu, am să te învăț, ca să poți vorbi cu pozele acestea tot așa cum grăiesc și eu cu ele, dar pentru trebușoara asta trebuie timp, răbdare din partea mea și sîrguință din partea ta.

Atunci el îmi scrise pe o coaje de mesteacăn alfabetul, așa cum erau literele tipărite în carte. Și cînd am deprins literele, am învățat să silabisesc, apoi să citesc și în cele din urmă să și scriu, chiar mai bine decît pustnicul, căci zugrăveam literele acuma după cum erau tipărite în carte...

Capitolul XI

Simplicius vorbește de casă și mîncare
Și lucruri care-n viață ne sînt folositoare.

Am rămas în pădurea aceasta cam doi ani — pînă a murit pustnicul ; iar după moartea lui, mai mult decît o jumătate de an. Iată de ce socotesc nimerit să descriu cititorului curios, dornic de amănunte, gospodăria, treburile, obiceiurile și felul nostru de viață !

Hrana noastră era alcătuită din tot felul de legume : morcovi, varză, fasole, mazăre și altele de acestea ; nu ne displăceau nici jirul, merele pădurețe, perele, cireșile ; ba chiar ghinda ne plăcea, cînd ne era foame. Pîinea, sau mai zis turta noastră, o făceam din porumb pisat, pe care o coceam în cenușe fierbinte. Iarna prindeam păsări cu praștia sau lațul ; primăvara și vara Dumnezeu ne dăruia pui în cuiburi. Ne ajutam adesea și cu melci și broaște. Ne mai îndeletniceam și cu pescuitul. Prindeam pești cu undița și volocul, căci nu departe de locuința noastră era un rîu bogat în pește și

raci. Toate aceste bunătăți ne mai îndulceau mîncarea de buruieni. Odată am prins un pui de mistreț. L-am închis într-un țarc și l-am crescut cu ghindă și jir, de s-a îngrășat frumos, și l-am mîncat. Pustnicul meu spunea că nu-i păcat să mîncăm ceea ce Dumnezeu a lăsat pentru acest scop oamenilor. De sare n-aveam mare nevoie, și de mirodenii chiar de loc, căci nu voiam să ne stîrnim setea — neavînd beci. Puțina sare pe care o foloseam ne-o dăruia un preot dintr-un sat cam la trei mile departe de noi și despre care am multe de povestit.

Cît despre uneltele casnice, aveam destule : o lopată, un topor, o sapă, un toporaș și o tigaie de fier pentru fiert, care însă nu era a noastră, ci împrumutată de la suspomenitul preot. Fiecare aveam cîte-un cuțit bont și vechi. Asta era toată averea noastră și nimic altceva. Nu aveam apoi nevoie nici de farfurii, străchini, linguri, furculițe, cazane, crătiți, frigare, grătar, solnițe și nici de alte tacîmuri ; deoarece tigaia ne slujea și de farfurie, mîinile ne erau furculițe și linguri. Dacă voiam să bem apă, atunci foloseam o trestie din care sugeam, sau pur și simplu ne vîram boturile în apa rîului, ca războinicii lui Gideon [1]. Dintre toate felurile de țesături, de lînă, mătase, bumbac, de in pentru așternut, masă și îmbrăcarea pereților, nu aveam altceva decît cele de pe trup — deoarece socoteam că e de ajuns ca ele să ne apere de ploaie și frig. În

[1] Unul din marii judecători ai israeliților, menționat în *Cartea Judecătorilor*, cap. 7, din *Biblie* (n. t.).

gospodărie nu prea domnea ordine ; direticam numai duminicile și sărbătorile, cînd ne sculam pe la miezul nopții, ca să ajungem la timp, neobservați de nimeni, la biserica suspomenitului paroh, și să luăm parte, nevăzuți, la slujbă. Biserica era cam departe de sat — și intram cam pe furiș, urcîndu-ne sus la orga stricată, de unde puteam privi în voie atît altarul, cît și amvonul. Cînd l-am văzut întîia oară pe preot că se urcă acolo, l-am întrebat pe pustnic : „Ce face popa în ciubărul ăla mare ?" După slujbă ne strecuram tot așa de nebăgați de seamă, luînd binișor drumul spre casă, unde, ajungînd morți de oboseală, mîncam cu dinți buni mîncarea rea. După aceea pustnicul își petrecea vremea în rugăciune, sau se ocupa de învățătura mea întru cele divine.

În zilele lucrătoare făceam treburile de care era nevoie, pe care le cerea anotimpul sau necesitățile noastre. Uneori lucram în grădină, altă dată căutam pămînt gras din locuri umbroase sau putregai de copaci, ca să îngrășăm locul de grădină, căci alt îngrășămînt nu aveam. Alteori împleteam coșuri sau vîrși de prins pește, crăpam lemne pentru foc, pescuiam sau făceam alte treburi, ca să nu stăm degeaba. Printre toate aceste treburi pustnicul meu nu uita de fel să mă învețe cu mare sîrguință toate cele folositoare și bune pentru viață. Am mai deprins și altele în viața asta aspră ; cum să lupt cu foamea, setea, căldura, frigul și munca grea ; dar mai ales am învățat să-l cunosc pe Dumnezeu și să

mă port așa, ca să-i fiu pe plac, ceea ce este lucrul cel mai de preț. Mai multe nu găsea pustnicul folositor să mă învețe, spunînd că acestea ajung unui bun creștin, pentru a-și atinge țelul : să se roage și să muncească. De aceea am ajuns să fiu destul de învățat în cele religioase și destul de priceput în a duce un trai creștinesc și vorbeam frumos limba germană, ca din carte ; dar în cele lumești am rămas tot ignorant ; așa că, părăsind pădurea, am fost pe lume un prostănac atît de mare, că nimeni n-ar fi putut ispiti, prin mine, vreun cîine să plece de la vatră.

Capitolul XII

Simplicius descrie cum poţi muri senin
Şi o înmormîntare ce a costat puţin.

Cam doi ani am petrecut cu pustnicul meu şi abia mă obişnuisem cu viaţa de sihastru, cînd cel mai bun prieten al meu de pe lume înşfacă hîrle-ţul, mie îmi dădu lopata şi, luîndu-mă de mînă, cum făcea totdeauna, mă duse în grădină, unde obişnuiam să ne facem rugăciunea.

— Ei, Simplicius, dragul meu copil, sosit-a vre-mea, slavă Celui prea înalt!, să plec din lumea asta şi să te las singur în ea! Trebuie să dau, ca toţi oamenii, dajdia naturii. Deoarece văd întru cîtva întîmplările vieţii tale de acum înainte şi ştiu că multă vreme n-ai să hălăduieşti în pustietatea asta, vreau să te întăresc pe calea virtuţii şi să-ţi dau unele învăţături pe care, urmîndu-le ca pe o stea călăuzitoare, să ajungi sigur la fericirea veş-nică şi să te învredniceşti întru viaţa de apoi, să priveşti împreună cu aleşii şi sfinţii faţa Dom-nului!

După cum au inundat duşmanii oraşul Villigen[1], tot aşa cuvintele acestea mi-au umplut ochii de la-crimi pe care nu le-am putut stăpîni; dar i-am zis:

— Tată prea iubit, vrei să mă laşi singur în pă-durea asta sălbatică? Să fie, deci...

Mai mult n-am putut vorbi, deoarece durerea pe care o simţeam în inimă, din dragoste pentru tatăl meu iubit, era aşa de mare, încît am căzut ca mort la picioarele sale. El m-a ajutat să mă ridic şi m-a mîngîiat cît a putut şi-l lăsa această împrejurare, apoi îmi arătă ce mare greşeală fac, întrebîndu-mă dacă oare vreau să mă opun ordinii Domnului.

— Nu ştii — zise el mai departe — că nici cerul, nici iadul nu pot să i se împotrivească? Nu aşa, fiule! Trupul acesta ticălos e însetat de liniştea de veci şi tu vrei să-i pui în spinare o sarcină pe care n-o mai poate duce? Vrei să mă sileşti, să rămîn mai mult în valea aceasta a plîngerii? Nu, fiul meu, lasă-mă să plec, căci, de altfel, nu mă poţi opri să rămîn mai departe în această mizerabilă viaţă, nici cu plînsul şi bocetele tale şi cu atît mai puţin cu voinţa mea, căci voia Domnului mă cheamă. În loc să te jeleşti atîta, ascultă mai bine cele din urmă cuvinte ale mele, care sînt: *„învaţă să te cunoşti pe tine însuţi"*; şi chiar de a-i trăi cît Matusalem, nu renunţa la acest obicei, căci, dacă cei mai mulţi oameni sînt ursiţi damnaţiunii,

[1] Oraş din Baden asediat de trei ori între 1633—1634. La al treilea asediu suedezii au încercat să inunde oraşul cu ajutorul unui stăvilar (n. r.).

aceasta vine de acolo că n-au știut ce-au fost și pot, sau ce trebuie să devină.

Mai departe, m-a sfătuit să mă feresc de tovără-șia celor răi, căci nerușinarea lor e mare! Mi-a dat un exemplu spunînd:

— Dacă torni o picătură de Malvasier[1] într-o cană cu oțet, picătura se acrește și se face îndat oțet; dacă însă torni o picătură de oțet într-o can cu Malvasier, picătura se va pierde în vinul acest dulce și nici nu se va mai cunoaște. Dragul me copil, — spuse el — înainte de orice să rămîi sta-tornic! Cel care rabdă pînă la urmă, va fi ferici Dacă însă, împotriva speranței mele, ai să ca pradă slăbiciunilor omenești, ridică-te din nou pri pocăință!

Acest om grijuliu și evlavios îmi dădu num aceste puține sfaturi, nu doară că n-ar fi știut m multe, ci pentru că i se părea că tinerețea mea n era destul în stare să păstreze mai multe. Știa puține cuvinte se întipăresc mai ușor în minte d cît o polilogie; iar cînd sînt rostite cu convinge și tărie, sînt de mai mare folos, îmbiindu-te la m ditare, decît o predică lungă pe care o poți înțele dar o uiți ușor.

Aceste trei învățături: 1) *să te cunoști pe ti însuți*, 2) *să fugi de tovărășia răilor* și 3) *să fii s tornic* le-a socotit desigur acest om evlavios dr cele mai de seamă, căci le-a încercat el însuși și

[1] Vin dulce din regiunile mediteraneene (n. t.).

i-a mers rău. După ce s-a cunoscut pe el, nu numai că a fugit de cei răi, ci a fugit de toată lumea și a rămas statornic în hotărîrea sa pînă la sfîrșit, de care statornicie a atîrnat fără îndoială fericirea lui. Vom vedea cum.

După ce mi-a dat sfaturile arătate mai sus, a început să-și sape cu hîrlețul propria-i groapă. L-am ajutat, cum am putut și cum mi-a poruncit, fără să bănuiesc încă, încotro ducea această lucrare. El însă spunea:

— Iubitul și singurul meu fiu adevărat (căci n-am crescut altă ființă decît pe tine, care să cinstească pe Creatorul nostru), cînd sufletul meu se va duce acolo, la locul său, dă trupului acesta ceea ce i se datorește, deci cea din urmă cinste și învelește-mă cu aceeași țărînă pe care am scos-o acum din groapă!

După aceea mă îmbrățișă și, sărutîndu-mă, mă strînse la piept cu atîta putere, cum nu-mi închipuiam că poate să aibă un om bătrîn ca el.

— Dragă copile — zise — te las în paza Domnului și mor liniștit, deoarece știu că el te va ocroti!

Eu, dimpotrivă, n-am putut să fac altceva decît să mă tînguiesc și să urlu, agățîndu-mă de lanțul pe care-l purta la gît, socotind că așa am să-l țin pe loc și n-are să plece. El însă spuse:

— Fiule, lasă-mă să văd dacă groapa este destul de lungă!

Spunînd acestea își scoase lanțurile și haina deasupra și se culcă în groapă, ca omul care vr să doarmă, spunînd :

— Ah ! Doamne Dumnezeule, ia-mi iarăși la ti sufletul pe care mi l-ai dat ! Doamne, în mîini tale încredințez duhul meu...

După aceea își închise ușor buzele și ochii; e însă ședeam țeapăn ca un pește uscat și nu cre deam că bunul său suflet ar putea părăsi trupu deoarece îl mai văzusem în asemenea extaz.

Am rămas așa, rugîndu-mă (precum obișnuia cînd îl vedeam astfel) mai multe ore lîngă mor mîntul său. Cînd am văzut însă că mult iubi meu pustnic nu vrea de loc să se scoale, m-a coborît în groapă și am început să-l zgîlțîi, să-l s rut și să-l mîngîi. Văzui însă repede că nu mai e în viață. Moartea neînduratoare îl despărțise d bietul său Simplicius. I-am udat — ba pot zice c i-am îmbălsămat — trupul lipsit de suflet cu lacr mile mele și, după ce m-am zbătut multă vrem încoace și-ncolo, am început să-l acoper mai mu cu suspine decît cu lopeți de pămînt și, după c i-am acoperit fața cu țărînă, m-am coborît din no în groapă, ca să i-o dezvelesc, s-o mai văd și i-o mai sărut. Lucrul acesta l-am făcut toată zi — pînă am terminat. În felul acesta am săvîr singur îngropăciunea și ceremonia înmormînt — prohodul — fără catafalc, sicriu, giulgiu, lum nări, gropari, prieteni și rude, ba chiar și fă preoți, care să-i fi cîntat troparele.

Capitolul XIII

Simplicius gîndește să plece din pădure,
Apoi, schimbîndu-și planul, ia altă hotărîre.

După cîteva zile de la moartea pustnicului m-am dus la preotul despre care v-am vorbit, să-i anunț plecarea din viață a stăpînului meu și să-i cer sfat, ce să fac în această împrejurare. Cu toate că el m-a sfătuit să nu mai rămîn de loc în pădure, eu tot am rămas, hotărîndu-mă să merg pe urmele dragului meu sihastru și toată vara m-am purtat ca un călugăr cucernic. Timpul însă, care schimbă totul pe această lume, a ostoit încetul cu încetul și jalea mea după bunul pustnic iar gerul aspru al iernii îmi răcori pojarul din suflet și schimbă hotărîrea mea pentru sihăstrie. Cu cît se clătina această hotărîre, cu atît mai leneș am fost în rugăciune și, în loc să trăiesc în contemplarea celor divine, mă cuprinse pofta să văd lumea pămîntească. Văzînd că nu mai am ce face în pădure, m-am gîndit să mă duc iar la preotul nostru și să văd dacă

nu mă sfătuiește din nou să părăsesc pădurea. M-am îndreptat deci către casa lui, dar cînd m-am apropiat, am găsit satul în flăcări, deoarece o ceată de călăreți tocmai îl jefuiau și-i dăduseră foc. Pe unii țărani i-au măcelărit, pe alții i-au alungat, iar pe cîțiva i-au luat prizonieri. Printre aceștia din urmă se afla și preotul! O, Doamne! Ce ticăloasă și plină de necazuri e viața asta omenească! Abia a trecut o nenorocire, și iată, a și venit alta! Nu mă miră că filozoful păgîn Timon[1] din Atena a ridicat mai multe spînzurători, de care oamenii singuri să se spînzure, și astfel, printr-un chip scurt, să pună capăt unei vieți lungi, dar mizerabile.

Călăreții erau gata de plecare și-l tîrau pe preot de o funie — să-l ia cu ei. Cîțiva strigau:

— Împușcați-l pe ticălos!

Alții însă voiau să scoată bani de la dînsul. El ridica brațele spre cer și cerea cruțare în numele judecății de-apoi și milei creștinești; dar în zadar! Unul dădu cu calul peste el, îl doborî la pămînt și-l lovi în cap atît de tare, încît bietul căzu lat cu brațele și picioarele rășchirate, părînd că-și dă sufletul. Nici celorlalți țărani prinși nu le-a mers mai bine.

Tocmai încă cînd părea că acești călăreți în grozăvia lor tiranică au înnebunit de-a binelea, răsări din pădure o ceată de țărani înarmați, care începură să strige atît de groaznic, ca și cînd ar fi răscolit cu bățul un cuib de viespi. Și unde nu începură ei să împuște și să lovească cu atîta furie, încît mi se făcu părul măciucă, deoarece nu fusesem niciodată față la un asemenea hram. Se știe că țăranii din Spessart și Vogelsberg, ca și cei din Hessen, Sauerland și din Pădurea Neagră sînt oameni cărora nimeni nu le suflă în borș. Văzîndu-i așa de bătăioși, călăreții o luară la sănătoasa, lăsînd în urma lor nu numai toate vitele furate, ci aruncară și calabalîcul și întreaga pradă, de teamă să nu cadă ei pradă în mîinile țăranilor; dar unii tot au fost prinși de țărani.

Petrecerea asta m-a făcut aproape să-mi pierd orice chef de a vedea lumea; mă gîndeam: dacă așa arată lumea, apoi tot pustia e mai plăcută! Țineam totuși să aflu și părerea preotului; acesta era, din cauza rănilor și loviturilor primite, încă foarte slăbit. El mi-a spus că nu mă poate ajuta cu nimic — nici măcar cu vreun sfat, dată fiind starea în care se află. Va trebui, spunea el, să cerșească de aici înainte, ca să poată trăi. Dacă voi rămîne în pădure mai departe, să nu mă mai aștept la nici un ajutor din partea sa, căci văd cu ochii mei că atît biserica cît și casa parohială sînt în flăcări. Trist m-am îndreptat iar spre locuința mea în pădure și, pentru că în acest drum făcut

[1] Atenian din antichitate, renumit pentru mizantropia lui (n. t.).

aici n-am găsit nici o mîngîiere, am devenit și mai cuvios și m-am hotărît să nu mai părăsesc niciodată sihăstria. Mă gîndeam : oare nu va fi cu putință să mă lipsesc și de picul acela de sare (pe care-l primeam de la preot) și astfel să mă izolez cu totul de oameni ?

Capitolul XIV

Simplicius privește, cutremurat de groază,
Cum pe țărani soldații în codru-i torturează.

Ca să mă întăresc și mai mult în această hotărîre a mea și să mă fac adevărat sihastru de pădure, am îmbrăcat cămașa de păr, rămasă moștenire de la pustnicul meu și m-am încins cu lanțul său. Aceasta am făcut-o nu din nevoia de a-mi struni poftele nestăpînite ale cărnii, ci ca să pot semăna cît mai mult cu înaintașul meu, atît în viața ce o ducea, cît și în ținută, mai ales că printr-o astfel de îmbrăcăminte mă și puteam apăra mai bine împotriva vremii aspre, iarna.

Cînd însă, a doua zi, după distrugerea și jefuirea satului, mă rugam în chilia mea și coceam la foc morcovi, mă impresurară vreo patruzeci-cincizeci de muschetari. Se mirară mai întîi de ciudata înfățișare a persoanei mele ; dar totuși îmi cotrobăiră prin chilie, căutînd ceea ce nu puteau găsi, căci n-aveam decît cărți, pe care le aruncară în neorînduială, ca pe ceva netrebnic. În cele din

urmă, cînd mă cercetară mai de aproape şi văzură ce pasăre proastă le-a căzut în laţ, şi-au făcut socoteala că n-au să adune mare pradă de la mine. Se mirară de viaţa aspră pe care o duceam şi arătau milă faţă de tinereţea mea, mai ales cel care-i comanda. El îmi arătă consideraţie şi-şi exprimă politicos rugămintea de a le arăta drumul de ieşire din pădure, în care rătăciseră îndelungă vreme. Nu m-am împotrivit, ci le-am arătat drumul cel mai drept, cel care ducea spre satul în care preotul pomenit fusese atît de maltratat; căci alt drum nici eu nu cunoşteam.

Mai înainte însă de a ieşi din pădure, văzurăm vreo zece ţărani, unii înarmaţi cu muschete, alţii fiind ocupaţi să îngroape ceva. Muschetarii se repeziră la ei strigînd: „Staţi! Staţi!" Aceia însă răspunseră cu focuri, dar, cînd văzură că soldaţii erau cu mult mai numeroşi, o luară la fugă. Muschetarii fiind obosiţi, nu i-au putut ajunge. Se gîndiră însă că ar fi mai bine să dezgroape ceea ce îngropaseră ţăranii. Treaba aceasta era cu atît mai uşoară, cu cît ţăranii părăsiseră hîrleţele şi sapele de care se folosiseră. Soldaţii nu săpară mult, că şi auziră un glas venind din afund, care striga:

— Păcătoşilor! Mizerabililor! O, criminalilor, ce credeţi voi, că cerul vă rabdă şi suferă această cruzime şi grozăvie necreştinească? Mai trăiesc oameni cinstiţi pe această lume, care o să pedepsească în aşa fel neomenia voastră, că nici unul din semenii voştri n-o să vă mai sărute şezutul!

Soldaţii se uitau uimiţi unii la alţii, neştiind ce să facă. Unii erau de părere că e vreun strigoi; mie mi se părea că visez. Ofiţerul lor le porunci să sape mai departe. Nu trudiră mult şi dădură peste un butoi mare, pe care-l desfăcură şi găsiră în el un om fără nas şi fără urechi, dar totuşi viu. După ce-şi veni în fire şi recunoscu pe cîţiva din ceată, povesti cum ieri, cînd unii dintre soldaţi s-au dus după rechiziţii, ţăranii au prins pe şase dintre ei. I-au pus pe toţi şase unul în spatele altuia şi i-au împuşcat, şi pentru că glonţul n-a pătruns şi în al şaselea, după ce trecuse prin cinci corpuri, i-au tăiat acestuia nasul şi urechile, după ce l-au silit, — să-mi fie iertată vorba cea proastă! — să-i pupe în şezut pe cinci dintre ei. Cînd s-a văzut aşa schilodit de către aceşti mizerabili fără Dumnezeu, i-a ocărît — cu toate că voiau să-i lase viaţa — cu cele mai grele cuvinte de batjocură, gîndind că doar-doar, revoltîndu-se, să-i dăruiască un glonţ; dar n-a fost chip! Dacă au văzut că-i batjocoreşte astfel, l-au vîrît în butoi, ca să-l îngroape de viu, spunînd:

— Pentru că doreşte aşa de mult moartea, iată, îi facem în ciudă şi nu-l omorîm!

Pe cînd îşi vărsa astfel focul de pe inimă, apăru o altă grupă de soldaţi pedeştri din pădure. Aceştia întîlniseră pe ţăranii pomeniţi mai înainte, prinseseră cinci dintre ei şi pe ceilalţi îi împuşcaseră. Printre cei prinşi se aflau patru cărora călăreţul cel mutilat a trebuit să le facă ruşinoasa pupătură.

Cînd ambele grupe de soldați se recunoscură, după parola lor, că fac parte din aceeași unitate, se amestecară, iar noii veniți aflară din gura călărețului schilodit ce s-a întîmplat cu el și cu ceilalți camarazi. Atunci să fi văzut dumneavoastră ce-au pățit țăranii ! Unii soldați voiau să-i împuște, așa, în cea dintîi furie ; alții însă se împotriviră :

— Nu, mai întîi trebuie să-i chinuim cum se cuvine pe acești ticăloși și să le plătim în același fel, cum au meritat schilodind pe acest călăreț !

Între timp loviră pe țărani cu paturile armelor așa de tare, încît aceștia scuipară sînge. La urmă un soldat păși înainte și grăi :

— Domnilor, întrucît este o rușine pentru toată soldățimea că cinci țărani au chinuit atît de groaznic pe acest tîlhar (și arată pe călărețul mutilat), se cade să spălăm această rușine și să silim pe acești ticăloși să-i facă acestui călăreț de o sută de ori, ceea ce ei l-au silit să le facă lor o singură dată !

Se ridică însă altul și rosti :

— Călărețul acesta nu-i vrednic să i se facă această cinste, căci, dacă n-ar fi fost laș, n-ar fi săvîrșit acea faptă rușinoasă pentru un soldat, ci ar fi preferat de o mie de ori moartea !

În cele din urmă ajunseră la înțelegerea ca fiecare țăran din cei prinși să săvîrșească la zece soldați ceea ce camaradul lor făcuse țăranilor și de fiecare pupătură să rostească : „Prin aceasta șterg rușinea pe care soldații își închipuie că le-am făcut-o cînd un laș ne-a sărutat șezutul !“

Abia pe urmă voiau să hotărască ce vor face mai departe cu țăranii, după ce s-a isprăvit acest lucru prea curat. Înțelegîndu-se astfel, îndată porniră la treabă ; dar țăranii erau așa de încăpățînați, încît nu se lăsară înduplecați să săvîrșească ce li se cerea nici prin făgăduiala că li se cruță viața, nici prin amenințări cu tortura.

Un soldat luă deoparte pe al cincilea țăran, care nu schingiuise pe călăreț și-i spuse :

— Dacă te lepezi de Dumnezeu și de toți sfinții, te las să pleci unde vrei !

La aceasta țăranul răspunse că toată viața lui n-a ținut la sfinți, iar pe Dumnezeu prea puțin l-a cunoscut : de aceea jură sus și tare că nu cunoaște pe Dumnezeu și că nu vrea să intre în împărăția sa. Atunci soldatul i-a trimis un glonț în frunte, dar ce să vezi ? Glonțul parcă s-a izbit de o stîncă de fier. Văzînd una ca asta, scoase sabia și zise :

— Hola, de-ăștia-mi ești ? Ți-am făgăduit să te las să te duci unde vrei. Bine. Te trimit în împărăția iadului, că în aceea a cerului ai spus că nu dorești să te duci ! Zicînd acestea, îi crăpă capul în două pînă la dinți. Cînd țăranul a căzut jos, a spus soldatul :

— Așa trebuie să ne răzbunăm și să pedepsim pe ticăloși, acum și în veci vecilor !

În timpul acesta ceilalți soldați aveau de lucru cu cei patru țărani : îi legară deasupra unui co-

pac căzut, astfel încît să stea cu șezutul în sus și, după ce le-au tras pantalonii, luară cîțiva coți de fitil, făcură în el noduri și începură să-i ferestruiască între fese așa de tare, încît țîșni sîngele.

— Așa, mișeilor, spuneau ei, trebuie să vă uscăm șezutul sărutat !

Țăranii țipau jalnic ; dar țipătul lor făcea plăcere chinuitorilor, căci nu încetau să tragă ca la joagăr, pînă ce și pielea și carnea se tăiară și ajunseră la os... Pe mine m-au lăsat să mă întorc în chilia mea, fiindcă trupa care a venit pe urmă cunoștea drumul. Deoarece am plecat, nu știu ce au mai făcut cu țăranii.

Capitolul XV

Simplicius se vede prădat și el, apoi visează ce se-ntîmplă în vreme de război.

Cînd am ajuns acasă, ce-mi văzură ochii ? Lemnele și toate uneltele gospodăriei mele sărace, ca și provizia de alimente pe care mi le-am adunat toată vara din pădure și din grădină, ca să am ce mînca iarna, s-au dus pe copcă.

Ce să mă fac ? îmi zisei. Nevoia mă învăță acum de-a binelea să mă rog. Și mă rugai. Apoi îmi adunai toate gîndurile, să croiesc un plan, ce am de făcut ? Deoarece n-aveam experiență, nu ajunsei la nici o hotărîre înțeleaptă. Cel mai bun lucru, îmi zisei, e să mă las în voia Domnului și să mă încred în hotărîrea sa, căci altfel eram disperat și om sfîrșit.

Afară de aceasta îmi stăruia mereu în minte gîndul la preotul rănit și la cei cinci ferestruiți, pe care-i auzisem și văzusem în aceeași zi. Nu mă mai gîndeam atîta la mîncarea și întreținerea mea,

cît la acea dihonie care se stîrnise între soldaţi şi ţărani. Nu puteam, în naivitatea mea, să găsesc altă dezlegare, decît aceasta, în care credeam cu stăruinţă : că neapărat trebuie să fie pe lume două feluri de oameni (nu numai de două sexe), de la Adam, şi anume sălbatici şi blînzi, ca şi la animalele necuvîntătoare, deoarece se războiesc aşa de crud între ei. Cu gîndurile acestea am adormit neîmpăcat, înfrigurat şi cu stomacul gol.

Atunci mi s-a arătat în vis, ca şi cînd toţi copacii care erau în preajma casei mele s-ar fi schimbat deodată şi au luat cu totul altă înfăţişare. Se făcea că pe orice vîrf şedea cîte un cavaler şi că toate ramurile erau înţesate, în loc de frunze, cu tot felul de argaţi, care aveau unii lănci lungi, alţii muschete, puşti scurte, partizane [1], fanioane, tobe şi flaute. Era o privelişte veselă, pentru că toţi erau împărţiţi ordonat, pe grupe. Rădăcinile copacilor erau însă alcătuite din oameni mai de rînd ca : meşteşugari, salahori, mai ales din ţărani şi alţii asemenea lor, care însă îi dădeau — nu mai puţin — arborelui puterea, pe care i-o reînnoiau, cînd acesta slăbea cu vremea. Ba ei îi înlocuiau chiar pierderea frunzelor căzute şi aceasta chiar cu preţul nimicirii lor proprii. Şi unde suspinau sărmanii din cauza celor care şedeau pe copac, deoarece toată povara copacului îi apăsa aşa de tare, încît le ieşea sufletul de tot !

Şi dacă nu mai puteau să rabde, comisarii îi ţesălau cu măturile (aşa se numeşte execuţia militară) că le ieşeau suspinele din baierele inimii, lacrimile din ochi, sîngele din vîrful degetelor şi măduva din oase.

[1] Suliţe ofiţereşti cu tăiş lat (n. t.).

Capitolul XVI

Tot viața de războinic Simplicius visează,
Văzînd cum soldățimea cu trudă avansează.

Astfel rădăcinile acestor arbori trebuiau să rabde tot chinul și toată plîngerea ; cei care ședeau însă pe ramurile cele mai de jos aveau și mai multă osteneală, muncă și nevoințe ; dar totuși, aceștia din urmă erau mai veseli decît cei dintîi, dar mai îndărătnici, tiranici, de cele mai multe ori fără Dumnezeu și apăsau cu o povară de nesuferit rădăcina.

Lor li se potrivea acest cîntec :

> Foamea și setea, zăduful și frigul,
> Munca și lipsa — cum se nimeresc —,
> Forța brutală, purtarea nedreaptă
> Cu noi lăncierii mereu se ivesc.

Nu era nimic exagerat în aceste versuri, că se potriveau întru totul cu faptele lor : mîncau și beau pînă nu mai puteau, alteori răbdau de foame și sete, se duceau la muieri, zăngăneau din săbii și jucau, trăiau în desfrînări și apoi răbdau, omorau și, la rîndu-le, erau omorîți, sîcîiau pe alții și

erau necăjiți de ei, alungau și erau alungați, îngrozeau și erau îngroziți, stîrneau griji și erau îngrijați, jefuiau și erau jefuiți, răpeau și erau răpiți ; se temeau și se făceau temuți, aduceau cu ei jalea și sufereau jale, băteau și erau bătuți, vătămau și la rîndul lor erau vătămați și nimiciți. În sfîrșit la atîta se mărginea tot felul de viață și toată activitatea lor. De la aceasta nu erau stînjeniți de nimic ; nici de iarnă, nici de vară, nici de omăt, nici de gheață, nici de căldură, nici de frig, nici de ploaie, nici de vînt. Nu-i împiedicau dealul sau valea, cîmpurile sau mlaștinile, șanțurile, trecătorile, marea, zidurile, apa, focul sau meterezele, tata sau mama, frații sau surorile, nici primejdia trupurilor proprii, a sufletelor sau cunoștiințelor, nici pierderea vieții, a cerului sau a oricărui alt lucru, oricum s-ar numi el.

Stăruiau în această activitate a lor cu îndărătnicie, pînă ce piereau în sfîrșit în lupte, atacuri, campanii și chiar și încartiruiri — care de fapt sînt paradisul soldatului aici, pe pămînt, mai ales cînd dădeau peste țărani chiaburi. Mureau, pieau, se nimiceau și crăpau, pînă ce rămîneau puțini care, la bătrînețe, dacă nu jupuiseră și furaseră îndeajuns, ajungeau cei mai desăvîrșiți cerșetori și vagabonzi.

Imediat mai sus de acești nenorociți erau găinarii cei bătrîni care, cu primejdia vieții, se cățăraseră pe ramurile cele mai de jos ale ierarhiei și avuseseră norocul să scape vii. Aceștia aveau

o înfăţişare de oameni mai serioşi şi cu ceva vază, pentru că se ridicaseră cu o treaptă mai sus decît lăncierii [1]. Deasupra lor însă se aflau alţii cu un grad mai mare — dar cu fumuri şi mai mari —, deoarece comandau pe cei de sub ei. Aceştia se numeau „bătători de surtuce", pentru că scuturau spinările lăncierilor bătînd cu ciomegele şi halebardele spinările şi chiar capetele şi obişnuiau să le dea muschetarilor ulei de bumbac (sau ciomăgeală), ca să-şi ungă cu el armele.

Deasupra acestora se găseau alţii, pe acea parte dinspre vîrful arborelui ierarhiei care era fără ramuri şi tare lucioasă, unsă cu cele mai ciudate unsori sau cu săpunul invidiei, aşa încît nici un individ, chiar dacă era nobil, nu putea să se caţere, nici prin bărbăţie, dibăcie, nici prin ştiinţă, ori-ar fi fost de meşter căţărător : căci această parte de arbore era mai lucios poleită decît o coloană de marmură, sau o oglindă de oţel.

Deasupra acestora şedeau cei care comandau un steag. O parte din ei erau tineri, alţii aveau spate destui anişori. Pe cei tineri îi aburcaseră această treaptă taţii sau verişorii ; cei bătrîni ridicaseră parte prin ei înşişi, parte pe scara argint, care se numeşte „mită", sau pe o altă sca pe care le-o ţinuse norocul.

[1] În original *Pikenierern*, treaptă inferioară a trup pedestre din vremea aceea. Unica lor armă era *Pik* o lance lungă (n. r.).

Şi mai sus şedeau alţii mai înalţi, care-şi aveau totuşi nevoile, grijile şi neliniştile lor ; aveau însă avantajul că-şi puteau foarte bine umple pungile cu acea slănină, care se numeşte „contribuţii", şi pe care şi-o tăiau adînc de tot cu cuţitul. Iată de ce era o veşnică şi neîncetată căţărare şi mişunau ca furnicile pe acest copac, deoarece fiecare voia să se ridice cît mai sus, să stea pe locurile cele fericite. Cei de mai jos nădăjduiau ca cei de sus să cadă, ca să le ia locul şi cînd izbutea vreunul din zece să ajungă acolo, apoi aceasta se întîmpla cînd era bătrîn morocănos. Atunci i-ar fi stat mai bine la căldurică, după sobă, decît pe cîmpul de luptă în faţa inamicului, cu suliţa întinsă. Chiar dacă vreunul din aceştia făcea faţă şi-şi îndeplinea cinstit îndatoririle, purtîndu-se curajos în toate primejdiile apoi era pizmuit de ceilalţi, sau, printr-o întîmplare nenorocită, îşi pierdea şi gradul, şi viaţa.

Nicăieri însă nu se ţineau mai greu onorurile decît pe acel loc lunecos pomenit mai sus, căci cine avea gradul de plutonier sau sergent, nebucuros îl pierdea, şi-l pierdea tocmai cînd era pe cale să facă stegar. De aceea, în locul cătanelor vechi erau preferaţi scriitoraşii, cameriştii, pajii adolescenţi, nobilii scăpătaţi ori verişorii, lingăii, golanii ce luau pîinea de la gura celor meritoşi şi... se făceau stegari.

Capitolul XVII

Simplicius pricepe că titlul de noblețe
Nu merită-n războaie cu fala să se-nvețe.

Toate acestea l-au supărat atît de tare pe u
plutonier, încît a început să ocărască înfocat, d
Adelhold [1] i-a zis : „Nu știi că de cînd lumea toa
funcțiile militare au fost ocupate de persoane n
bile, întrucît sînt cele mai capabile ? Bărbile
runte nu bat pe inamic. Dacă ar fi așa, pent
treaba aceasta, s-ar putea tocmi o turmă de
Adică :

Un taur într-o zi devine
Un încercat cîrmuitor de turmă
Și el își stăpînește ciurda bine
În ciuda celui cu ani mulți în urmă.
În el se-ncrede și ciurdarul său
La tinerețea sa uitînd să cate :
Virtutea după un tipic cam rău
E judecată din antichitate.

[1] Joc de cuvinte care înseamnă : *hold* (favo
Adel (nobil), adică Binevoitorul nobilimii (n. t.).

Spune-mi, hodorogule, dacă ofițerii nobili nu sînt mai respectați de soldați decît frontagiii care au ieșit din rîndul soldaților proști ? Și ce fel de disciplină e aceea care nu se întemeiază pe respect ? Oare comandantul de oști nu are mai multă încredere într-un cavaler, decît într-un fecior de țăran, care a fugit de plug și n-a vrut să fie de ajutor părinților săi ? Un nobil cumsecade ar muri mai degrabă cu cinste, decît să-și pîngărească neamul prin călcarea credinții, dezertare sau alte asemenea fapte de rușine. De aceea i se cuvine nobilimii întîietatea — în toate. Johannes de Platea [1] cere categoric ca în ocuparea posturilor să se acorde întîietate aristocrației, iar nobilimea din rîndul plebeilor să fie mai puțin avantajată. Da, aceasta este întărită în toate drepturile și chiar de către *Sfînta Scriptură : „Beata terra, cujus Rex nobilis est* (Fericită e țara al cărui rege e de neam nobil) glăsuiește Sirach [2] în capitolul 10, care-i o dovadă minunată de întîietatea cuvenită nobilimii. Și chiar dacă vreunul dintre voi, care a mirosit praful de pușcă și s-a purtat brav în toate luptele, e deci bun soldat, pentru aceasta nu este destul în stare să comande altora și să se poarte cu prudență, căci aceste virtuți sînt înăscute nobilimii, deoarece s-au deprins cu ele din tinerețe.

[1] Johannes de Platea — jurist din Bologna, a trăit în
[...]ul lui 1400 (n. r.).
[2] Jesus Sirach — filozof evreu din secolul al II-lea
[...], autorul cărții de proverbe *Meschalim* (n. t.).

Seneca spune: *Habet hoc proprium generosus animus quod concitatur ad honesta, et neminem excelsi ingenii virum humilia delectant et sordidas*, adică: un suflet ales are această calitate, că este atras de onoruri și nici un om cu spirit înalt nu se complace în lucruri mărunte și nedemne. Și poetul *Faustus*[1] a spus-o în acest distih:

Si te rusticitas vilem genuisset agrestis,
Nobilitas animi non foret ista tui[2].

Afară de aceasta nobilul are mai multe mijloace să ajute pe cei de sub ascultarea lui cu bani și companiile sale cu oameni, decît un țăran. Tot astfel n-ar fi cu cale — după un proverb cunoscut — să așezi pe țăran mai presus de nobil. Țăranii ar deveni prea îngîmfați, dacă i-ai face așa dintr-o dată, domni — căci se spune:

Nu-i spadă să te taie atît de apăsat
Ca un țăran ce grabnic prea sus s-a cocoțat.

Dacă țăranii ar deține, ca și nobilii, prin deprinderi lăudabile și printr-o lungă tradiție poziții înalte în război și altele, desigur că n-ar mai îngădui nici unui nobil să ajungă ceva. Afară de aceasta, deși am vrea să vă ajutăm vouă, soldați

---

[1] *Publio Fausto Andrelino* (1450—1517) — poet și umanist italian (n.t.).
[2] *Dacă-ntr-o stare de rînd te vor crește părinți de la ț*
Sufletul nobil nicicînd nu-ți va fi dat ca să-l ai (

ai Fortunei[1] (așa cum vi se spune), ca să vă ridicați la onoruri mai înalte, n-am putea s-o facem, căci atunci sînteți de obicei atît de storși de vlagă — dacă vă punem la încercare și vă socotim demni de mai multă treabă — încît va trebui să ne codim mult ca să vă înaintăm. V-a trecut atunci ardoarea tinereții și vă gîndiți numai cum să vă oblojiți trupurile suferinde, stoarse de vlagă din cauza multor necazuri suferite și nu veți mai fi în stare să îndepliniți serviciile în timp de război, ci veți dori să vă odihniți din plin și să vă îngrijiți. Drept spune vorba bătrînească: cîinele tînăr face mai multă treabă la vînat, decît leul bătrîn."

Plutonierul răspunse: „Nu-i nebun acela care slujește și se expune primejdiei de moarte fără să poată avea nădejde să înainteze prin buna sa purtare, și să fie astfel răsplătit pentru credinciosul său serviciu? Să-l ia dracu pe un astfel de război! Atunci ar fi totuna dacă un soldat se poartă bine și se vîră curajos sub ochii inamicului, sau dacă dă bir cu fugiții! Am auzit de mai multe ori, din gura bătrînului nostru colonel, că nu vrea să aibă în regimentul său nici un soldat care să-și închipuie itos că poate deveni general prin purtare bună. Trebuie deci să recunoaștem în fața lumii întregi, acele națiuni ajung victorioase, care promovează soldații cumsecade și își aduc aminte de bra-

---

[1] Poreclă dată ofițerilor care nu erau de origină no-ă (n. r.).

vura lor — după cum s-a vădit aceasta la perşi şi la turci. Se spune :

„Mai viu lampa luminează, de-o hrăneşti cu bun ulei ;
Altfel flacăra îşi stinge în curînd lumina ei.
Te slujeşte cu credinţă cel ce are răsplătire ;
A ostaşului bravură vrea să aibe preţuire."

Adelhold răspunse : „Dacă vezi calităţile alese ale unui om cinstit, de bună seamă că nu le poţi trece cu vederea, după cum se întîmplă şi în ziua de azi, că mulţi s-au înălţat prin faptele lor eroice şi prin glorioasa lor temeritate cu mult peste nobilimea de rînd şi au ajuns în treapta conţilor şi baronilor, schimbînd plugul, acul sau calapodul de ciubotar sau bîta de cioban cu spada de viteaz. Cine a fost imperialul Johann von Werd [1] ? Cine suedezul Stallhans [2] ? Dar micul hess Iacob [3] şi St. Adreas [4] ? Şi alţi mulţi ca aceştia ne sînt bine cunoscuţi, pe care eu, ca să fiu scurt, nu-i pomenesc aici. Dacă în timpul nostru asemenea înaintări nu sînt ceva nou, nici în timpurile care vor veni după noi nu va fi ceva rar, ca oameni bravi să ajungă în rîndul la mari onoruri — lucruri care s-au întîmplat şi la cei vechi. Tamerlan a devenit rege puternic

[1] General vestit din timpul războiului de 30 de ani, de origine ţărănească (mort în 1633) (n. r.).
[2] General suedez care fusese mai înainte croitor (mort în 1644) (n. r.).
[3] *Iacob Mercier* — colonel din ţinutul Hessen, fusese înainte cizmar (mort 1633) (n. r.).
[4] Comandant din Lippstadt, despre care se spune că fusese cioban (n. r.).

groaza cumplită a lumii întregi, deşi mai înainte fusese porcar ; Agatocle [1], regele Siciliei a fost fiul unui olar ; Telephas din căruţaş ajunse regele Lidiei ; tatăl împăratului Valentinian [2] era frînghier ; Mauritius Cappadox [3] din servitor a devenit împărat după Tiberiu ; Ioan Ţemiskes [4] a ajuns de la şcoală la domnie. Flavius Vopiscus [5] ne atestă că împăratul Bonosus a fost feciorul unui învăţător sărman ; Hyperbolus [6], fiul lui Chremides, a fost mai întîi făuritor de felinare şi apoi conducătorul Atenei ; Justinus [7], care a domnit înaintea lui Justinian, a fost, înainte de a se urca pe tron, porcar ; Hugo Capet [8], fiul unui măcelar, a fost apoi regele Franţei : Pizzaro, de asemenea porcar şi apoi guvernator în ţările Indiilor de vest, care măsura aurul cu chintalele".

Răspunde plutonierul : „Toate acestea sună frumos de tot ; dar noi vedem că ne sînt uşile închise la alte onoruri — din cauza nobililor. Aceştia, cînd încă abia au ieşit din găoace, sînt aşezaţi în

[1] *Agathocles* (361—289 î.e.n) — tiranul Siracuzei (n. r.).
[2] *Valentinianus I* — împărat al Romei (364—375) (n. r.).
[3] *M. Flavius Tiberius* din Cappadocia — împărat al Bizanţului (582—602) (n. r.).
[4] *Ion I Ţimiskes* — alt împărat bizantin (969—976) (n. r.).
[5] *Flavius Vopiscus* — scriitor roman (secolul al III-lea). *Bonosus* — general roman (mort în 282) (n. r.).
[6] Demagog atenian asasinat în 411 î.e.n. (n. r.).
[7] *Iustinus* (518—527) şi *Justinianus* (527—565) — împăraţi ai Bizanţului (n. r.).
[8] Rege al Franţei (987—996) (n. r.).

posturi la care nici nu îndrăznim să ne gîndim, deși am meritat mai mult decît vreun nobil, care azi e numit colonel. Și așa se pierde cîte un geniu dintre țărani, numai pentru că n-a avut mijloace ca să poată studia ; iar cîte un brav soldat mucezește cu muscheta pe umăr, deși ar merita să comande un regiment și să fie de mare folos comandantului de oști."

Capitolul XVIII

Simplicius se-avîntă întîi în lumea mare ;
Îi merge însă jalnic la prima încercare.

N-am mai putut s-ascult pe acest măgar bătrîn, și nu i-am îngăduit să se tînguie mai departe, pentru că el deseori ciomăgea pe bieții soldați ca pe niște cîini. Am pornit iarăși spre copacii de care era plină țara și-i priveam cum se agită și se izbesc unii de alții. Nenorociții cădeau pîrîind cu grămada : pocnitura și căderea erau una și aceeași. Acum plin de viață și tot acum mort. Cît ai clipi își pierdea unul brațul, altul piciorul, al treilea chiar capul. Privindu-i, mă gîndeam în sinea mea că toți acești copaci, pe care îi vedeam, nu erau decît un singur arbor, în vîrful căruia trona zeul războiului, Marte, și acoperea cu crengile pomului toată Europa.

După cum socoteam, acest copac ar fi putut să ...mbrească lumea întreagă ; dar pentru că, din ...uza invidiei și urii, a bănuielii și răutății, a se...ției și zgîrceniei și altor asemenea frumoase po-

doabe, era ca și viscolit de vînturi reci, el arăta oarecum lipsit de frunze și străveziu. Iată ce versuri a scris unul pentru aceasta :

Stejarul cel puternic, de vînturi răscolit,
Își rupe singur ramuri și cade nimicit ;
Prin lupte intestine și certuri între frați
Vezi, totul se răstoarnă și peste jale dați !

M-am trezit din somn la vuietul acestui vîjgărău și al mutilării arborelui și m-am văzut singur în colibă. Atunci am început iar să-mi pun cutiuța creierului la muncă, pentru a vedea ce este de făcut. Nu mai puteam rămîne în pădure, fiindcă mi se furase totul. Cu ce aveam să trăiesc ? Nu mai rămăseseră decît cîteva cărți aruncate de-a valma prin cotloane. Pe cînd le adunam plîngînd și mă rugam lui Dumnezeu să mă lumineze și călăuzească, găsii o scrisorică pe care sihastrul meu o scrisese ! Suna astfel : *„Iubitul meu Simplicius, cînd vei găsi această scrisorică, pleacă din pădure și salvează-te pe tine și pe preot din greutățile voastre ! Preotul mi-a făcut mult bine. Domnul, la care mereu te rogi, te va călăuzi spre locul în care îți va fi ție bine. Gîndul să-ți fie mereu la Domnul și slujește-i toată viața ta, ca și cînd ai fi la mine în pădure ! Gîndește-te la învățăturile mele cele de pe urmă și urmează-le cu sfințenie și-ți va fi bine. Vale !“*

Am sărutat scrisorica și mormîntul pustnicului de mii de ori și pornii să trăiesc între oameni. Mersei așa pe drumul drept, cale de două zile și cînd venea noaptea, căutam culcuș în vreo scorbură. Nu mîncam altceva decît jirul pe care-l culegeam pe cale. A treia zi am ajuns la Gelnhausen, pe o cîmpie netedă. Aici am mîncat ca la nuntă, deoarece cîmpul era plin de snopi, pe care țăranii nu-i ridicaseră, întrucît fuseseră alungați după bătălia de la Nördlingen. Aveam și eu noroc o dată ! Făcui culcuș din snopi — căci era grozav de frig — și mă săturai cu grîu (pe care l-am frecat în palme), cum de mult nu mai mîncasem.

Capitolul XIX

Simplicius la Hanau se vede-ncătușat
Și povestește cîte i s-au mai întîmplat.

Cînd s-a luminat de ziuă, după ce iar m-am săturat cu grîu, am pornit-o spre Gelnhausen. Găsii porțile orașului deschise — în parte arse, dar pe jumătate înfundate în gunoi de grajd. Am intrat în oraș ; n-am dat însă peste nici un om viu. Ulițele erau presărate cu morți, unii despuiați, alții numai în cămașe. Priveliștea asta era pentru mine — cum își poate închipui oricine — un spectacol groaznic. Naivitatea mea nu-și putea închipui ce nenorocire a căzut peste acest oraș. Mai tîrziu am aflat că armatele imperiale au dat aici peste cîțiva soldați din Weimar. Am intrat așa, ca la vreo două aruncături de piatră, în oraș și m-am săturat de cele văzute. M-am întors, deci, acolo pe unde am intrat, am străbătut cîmpia, pînă am ajuns la șoseaua care ducea spre minunata fortăreață Hanau [1]. Cînd am văzut însă cea dintîi sentinelă, am

[1] Oraș în Hessen-Nassau, la confluența rîului Kinzig cu Mainul (n. t.).

vrut să fug, dar puseră mîna pe mine doi muschetari, care m-au dus la corpul de gardă.

Trebuie însă mai întîi să povestesc cititorului cum era îmbrăcămintea mea atunci, mai înainte de a-i spune ce mi s-a întîmplat mai departe. Îmbrăcămintea și toată înfățișarea mea erau foarte ciudate, năzdrăvane și respingătoare, așa încît, după cum veți vedea, și guvernatorul a pus să mă picteze. Mai întîi părul ! De trei ani și jumătate nu mai fusese tăiat nici grecește, nici nemțește sau franțuzește, nici pieptănat, nici încrețit, ci era încîlcit și presărat cu praful acestor ani — în loc de pudră (sau cum se numește praful acela, pe care și-l pun filfizonii și femeilor lor). Sub părul ciufulit fața mea slabă și palidă avea înfățișarea capului unei bufnițe, care e gata să muște, sau să se repeadă la un șoarece. Și pentru că obișnuiam să merg cu capul descoperit (părul era creț de la natură), avea forma unui turban turcesc. Îmbrăcămintea se potrivea cu podoaba capului : aveam haina pustnicului — dacă o puteam numi haină — și ce fel de haină ? Îmbrăcămintea care fusese croită la început, dispăruse cu totul și nu mai rămăsese din ea decît forma. În locul ei erau acum mii de petice de cele mai felurite culori, cusute laolaltă și unul peste altul. Peste această „haină" jerpelită și peticită purtam cămașă de păr în locul unei pelerine (îi descususem mînecile, pe care le foloseam ca ciorapi). Trupul mi-l încingeam cruciș

cu lanțuri de fier, cum se vede zugrăvit Sfîntul Wilhelm. Parcă eram un prins de către turci, trimis prin țară să cerșesc pentru prietenii lor. Încălțămintea mea era din lemn scobit ; iar în loc de șireturi aveam fîșii din coaje de tei. Picioarele îmi erau roșii ca racul, ca și cînd aș fi avut ciorapi spanioli, sau mi-aș fi vopsit pielea cu fernambuc[1]. Cred că, dacă atunci m-ar fi întîlnit vreun saltimbanc sau șarlatan de bîlci și m-ar fi dat drept samoied sau grönlandez, ar fi găsit nebuni să dea multe parale privindu-mă. Totuși, orice om cu scaun la cap ar fi putut vedea ușor, după fața mea slăbită, înfometată, și după îmbrăcămintea mea mizeră, că n-am fugit din vreo bucătărie sau din vreun budoar de doamnă, și nici de la vreun stăpîn bogat. Cu toate acestea am fost foarte meticulos examinat la corpul de gardă. Soldații se uitau la mine ca la altă aia, iar eu căscam gura la uniforma ofițerului lor, care mă interoga. Nu știam de-i femeie sau bărbat, căci purta părul aranjat franțuzește, avînd de o parte și de alta a capului cîte-o coadă ca de cal ; iar mustața lui era atît de ciorpîrțită între nas și buze, încît abia scăpase puțin păr, așa că abia se vedea. Și mai mult mă făceau să mă îndoiesc de sexul său pantalonii foarte largi, care semănau mai degrabă cu o fustă

[1] *Pernambuco* — oraș brazilian. În pădurile braziliene crește arborele a cărui coaje dă culoarea roșie, carmin, cu același nume (n. t.).

Mă gîndeam : Să fie bărbat ? Dar n-are barbă și apoi filfizonul ăsta nu mai era atît de tînăr, cum voia să pară. Să fie femeie ? Atunci de ce are muierea dracului atîția perișori în jurul gurii ? Desigur că-i femeie, căci bărbatul cinstit nu-și ciopîrțește așa mustața. Și țapii, dacă li se taie bărbuța, nu mai îndrăznesc să intre în cîrdul caprelor străine. Stînd astfel la îndoială și necunoscînd moda timpului, m-am oprit la hotărîrea : e bărbat-femeie, cum s-ar zice : fătălău.

Această femeie-bărbat, sau acest bărbat-femeie, cum mi se părea a fi, porunci să fiu bine perchezitionat ; dar soldații nu găsiră nimic la mine decît un carnețel din coaje de mesteacăn, în care îmi scrisesem rugăciunile zilnice și în care se afla și scrisoarea pe care mi-o lăsase de rămas bun pustnicul meu, despre care v-am povestit în capitolul trecut. Mi-a luat-o. Dar pentru că nu voiam s-o pierd, am căzut în genunchi, l-am cuprins cu ambele brațe zicînd :

— Ah, dragă hermafroditule, lasă-mi cartea mea de rugăciuni !

— Neghiobule, mi-a răspuns, cine dracu ți-a spus că mă cheamă Hermann ?

Porunci apoi ca doi soldați să mă ducă la guvernator. Le dete caietelul, pentru că, după cum am înțeles îndată, domnișorul ăsta nu știa să scrie sau citească.

Mă duseră deci în oraș și lumea, cu mic cu mare, alerga să mă vadă, ca și cînd aș fi fost un animal-

minune ieşit din mare. Fiecare voia să mă privească, dar fiecare mă credea altceva: unii mă socoteau spion, alţii un sălbatic. Erau şi unii care credeau că sînt strigoi, stafie sau altă minunăţie. Alţii mă socoteau nebun şi mai degrabă m-ar fi împuşcat, dacă nu m-ar fi păzit Cel de sus.

Capitolul XX

Simplicius ajunge să stea în închisoare
Şi îşi găseşte între primejdii alinare.

Cum am ajuns în faţa guvernatorului[1], acesta m-a întrebat de unde vin. I-am răspuns că nu ştiu. Mai departe mă întrebă:

— Încotro te duceai?

I-am răspuns iarăşi:

— Nu ştiu!

— Ce dracu ştii atunci? Cu ce te ocupi?

I-am răspuns mereu că nu ştiu. Cînd m-a întrebat: „Unde locuieşti?" şi am luat iar pe „nu ştiu" în braţe, am văzut cum s-a schimbat la faţă, poate de mînie, poate de mirare şi, după cum e firea omenească înclinată să creadă mai degrabă răul, m-a socotit şi el trădător sau spion, mai ales că duşmanii erau pe aproape. Aceştia ocupaseră chiar în noaptea trecută oraşul Gelnhausen şi făcuseră

[1] Generalul-maior von Ramsay (1589—1639), de origine scoţiană, din 1634 comandant în Hanau pînă în 1638, cînd a fost luat prizonier de cei din Hessen (n. r.).

de ocară un regiment de dragoni, așa că nu era de mirare dacă și guvernatorul a fost de părerea celor ce mă socoteau drept iscoada dușmanilor și porunci gărzii să mă percheziționeze. Soldații care mă aduseseră i-au spus că acest lucru s-a și făcut și că n-au găsit altceva la mine decît caietelul, pe care i l-am și întins.

Guvernatorul citi cîteva rînduri, apoi mă întrebă cine mi-a dat caietelul. I-am răspuns că eu l-am făcut și l-am scris.

El: Și de ce din coajă de mesteacăn?

Eu: Coaja altor copaci nu e bună pentru aceasta.

El: Impertinentule! Te întreb pentru ce n-ai scris pe hîrtie?

Eu: Ei, la noi în pădure n-am avut așa ceva!

Guvernatorul: Unde? În care pădure?

I-am răspuns, ca mai înainte, că nu știu.

Atunci se întoarse către ofițerii săi, care-i așteptau ordinele, și zise:

— Ăsta e sau mare șmecher, sau idiot. Idiot nu poate fi, pentru că știe să scrie.

Spunînd acestea începu să răsfoiască îndelung caietelul, ca să le arate ce scris frumos am, cînd iată, cade deodată din el scrisorica pustnicului. O ridică repede — iar eu mă îngălbenii la față, deoarece o prețuiam ca pe-o comoară și ca pe ceva sfînt. Guvernatorul băgă de seamă și deveni și mai bănuitor, crezînd că nu-i lucru curat la mijloc, mai ales după ce a citit scrisoarea. Spuse:

— Cunosc scrisul acesta și știu că este al unui ofițer binevăzut, dar nu-mi amintesc acum care.

I se păru și cuprinsul scrisorii ciudat și de neînțeles, căci mi-a zis:

— Asta este desigur o vorbire secretă, pe care să n-o poată înțelege decît cel pentru care a fost ticluită.

M-a întrebat cum mă cheamă. Și cînd i-am răspuns Simplicius, zise:

— Da, da! Ești din cei șmecheri. Luați-l! Luați-l! Puneți-i lanțuri de mîini și de picioare!

Iată-mă, deci, dus de cei doi soldați la noua mea locuință, anume la închisoare, unde mă predară comandantului, care mă și ferecă după porunca guvernatorului, ca și cînd n-aș fi purtat destule lanțuri și pînă acum.

Nu ajunse însă numai acest fel de bun venit aici, mai veniră și gîzi și argați voinici cu unelte de tortură, care-mi făcură și mai grea viața, deși mă știam nevinovat.

„Doamne, zisei în sinea mea, bine ți se întîmplă! De ce ai fugit, Simplicius, din slujba lui Dumnezeu? Iată răsplata pentru ușurătatea ce ai dovedit-o! Nefericitule, uite unde te-a adus nerecunoștința! Dumnezeu abia te-a învățat să te cunoști și te-a luat în slujba sa, iar tu i-ai și întors spatele! Nu era mai bine să mănînci ghindă și fasole, ca pînă acum, și să slujești Creatorului tău? Nu știai că pustnicul și dascălul tău iubit a fugit

de lume și a ales pustia ? O, butucule orb ce ești, ai părăsit pustietatea în dorința de a-ți desfăta ochii în lume ; iar acum, crezînd că ai să-ți desfeți ochii, ai să te pierzi în acest labirint periculos. Nu ți-ai putut închipui, prostănacule, că binefăcătorul tău părinte nu degeaba a schimbat plăcerile lumii cu viața aspră din pustie ? Crezi c-ar fi făcut aceasta dacă ar fi găsit aici liniște și fericire ? Acum, sărmane Simplicius, pieri și primește-ți răsplata neghiobiei tale ! N-ai să te plîngi nici de nedreptate, n-ai să te sprijini nici pe nevinovăția ta, căci tu singur te-ai dus cu brațele întinse spre schingiuire și spre moarte !"

Așa mă tînguiam și mă rugam lui Dumnezeu să mă ierte, încredințîndu-i sufletul meu. Cu gîndurile acestea ne apropiarăm de turnul închisorii și, vorba ceea : cînd nevoia era mai mare, iată și ajutorul Domnului mai aproape ! Înconjurat de paznici și de gură-cască, așteptam să se deschidă poarta, cînd iată că mă vede și preotul meu, căruia îi arsese de curînd casa și satul, fiind și el arestat. Ședea la fereastră și se uita spre poartă și, cum mă recunoscu, îmi strigă :

— Tu ești, Simplicius ?

Cînd l-am auzit și văzut, nu mă putui stăpîni, mi-am întins brațele către dînsul și am strigat :

— O, tată ! O, tată ! O, tată !

El m-a întrebat ce-am săvîrșit. I-am răspuns că nu știu nimic. M-au adus aici de bună seamă pentru că am fugit din pădure. Cînd a auzit însă de la cei din jurul meu că mă bănuiesc de spion, s-a rugat de paznici să mai aștepte pînă ce va informa pe guvernator despre mine. Crede, spune el, că atunci convorbirea îmi va folosi și mie, și lui, și-l va împiedica pe guvernator să ia vreo măsură pripită împotriva amîndurora. Mai le spuse că nimeni nu mă cunoaște mai bine decît el.

Capitolul XXI

Simplicius ajunge prin vrerea Celui Sfînt,
Norocul să-i zîmbească deplin pe-acest pămînt.

I se îngădui preotului să meargă la guvernator și, la o jumătate de oră după aceea, am fost dus și eu în odaia servitorilor. Acolo se aflau doi croitori, un cizmar cu ghetele, un negustător cu pălării și ciorapi și un altul cu tot felul de straie, ca să fiu îmbrăcat degrabă. Mi-au scos lanțurile, haina și cămașa de păr, pentru ca să-mi ia croitorul măsura. Apoi veni un bărbier cu leșie tare și săpun binemirositor ; dar tocmai pe cînd acesta voia să-și înceapă meșteșugul, veni alt ordin, care-mi vîrî groaza-n oase și mă sili să îmbrac iar boarfele. Din fericire, teama mi-a fost deșartă, căci a intrat un pictor cu ale lui meșteșuguri și anume cu miniu și chinovar pentru pleoapele ochilor mei, cu lac, indigo și lazură pentru buzele mele roșii, cu poleială de aur și galben de plumb pentru dinții pe care tot îi lingeam de foame, cu chinoros, negru de

cărbune și umbra[1] pentru părul meu blond, cu alb de plumb pentru ochii mei urîți și cu tot felul de alte culori pentru haina mea peticită. Mai aducea și o mînă plină de pensule. Pictorul începu să mă privească lung, să-mi schițeze conturul și să mă zugrăvească. Ținea din cînd în cînd capul strîmb, ca să compare pictura cu chipul meu. Îl vedeai cum corectează aici ochii, colo părul, nările, în sfîrșit tot ce nu i se părea de la început cum trebuie, pînă ce izbuti să facă exact portretul lui Simplicius, așa cum arăta el în vremea aceea. Numai după ce-a isprăvit pictorul, a putut bărbierul să se apuce de treabă. Îmi apucă capul și se munci o oră și jumătate cu părul meu încîlcit, pe care mi-l reteză după moda de atunci, că aveam o adevărată claie ! După aceea mă vîrî într-o odăiță de baie și curăță cu leșie trupul meu slăbănog și flămînd, de murdărie veche de trei-patru ani.

N-a sfîrșit bine treaba, că și veni unul cu o cămașă albă, ghete și ciorapi, apoi cu o pelerină și o pălărie cu pană. Așișderea pantaloni frumoși împodobiți cu găitane. Mai lipsea pieptarul, la care însă lucrau grăbiți croitorii. Curînd sosi și bucătarul cu o supușoară întăritoare ; iar chelnărița îmi aduse vin bun. Și iată-l pe domnul meu Simplicius că arăta ca un tînăr conte și se simțea minunat ! Mîncam și beam cu poftă, deși habar n-aveam ce-au de gînd cu mine. Pe vremea aceea nu știam nimic despre „prînzul călăului", de aceea îmi priia

[1] Culoare castanie minerală (n. t.).

de minune prînzirea, de care nu mă puteam bucura îndeajuns. Pot spune apriat că în toată viaţa mea, n-am simţit o mai mare plăcere ca atunci. Cînd fu şi pieptarul gata şi l-am îmbrăcat, trebuie să fi avut o figură foarte caraghioasă, căci croitorii mi l-au făcut într-adins prea larg (arătam ca un par îmbrăcat), în speranţa că în scurtă vreme am să mă îngraş, cu traiul ăsta bun, ceea ce s-a şi întîmplat. Boarfele mele din pădure, ca şi lanţurile, fură duse la muzeu — alături de alte lucruri rare şi de antichităţi, iar lîngă ele mi-au aşezat portretul în mărime naturală.

După cină „domnul meu" — adică eu — fu aşezat pe un pat, cum nu mai avusesem vreodată, nici la *Knanul* meu, nici la pustnic. Pîntecele meu însă a chiorăit şi mormăit noată noaptea, aşa că n-am putut dormi. De ce oare ? Poate că bietul nu ştia ce-i bun, sau poate că se minuna de mîncările noi şi plăcute din care s-a împărtăşit. Am rămas totuşi întins pe pat, pînă cînd străluci iar soarele (era totuşi frig), retrăind mereu întîmplările ciudate care mi-au fost date să le trăiesc în aceste cîteva zile. Mă mai gîndeam că bunul Dumnezeu m-a ajutat mult şi m-a călăuzit în locul acesta de bunătate.

Capitolul XXII

Simplicius aude ce om în sihăstrie
L-a găzduit la dînsul şi l-a-nvăţat să scrie.

Dimineaţa a venit la mine intendentul curţii guvernatorului şi mi-a poruncit să mă duc la preotul de care am vorbit, ca să aflu de la el ce-a vorbit guvernatorul despre mine. Mi-a dat un paznic să mă conducă. Preotul s-a dus în odaia sa de studiu, s-a aşezat, m-a poftit şi pe mine să şed şi mi-a zis :

— Dragă Simplicius, pustnicul la care ai trăit în pădure a fost nu numai cumnatul guvernatorului de aici, ci şi consilierul său în război şi cel mai preţios prieten. După cum a binevoit guvernatorul să-mi mărturisească, pustnicul a întrunit, în tinereţe, bravura de soldat-erou cu evlavia şi cucernicia unui călugăr — virtuţi care se întîlnesc foarte rar reunite laolaltă. Simţămîntul său religios, pe de o parte, şi întîmplările potrivnice ale vieţii, pe de alta, au stăvilit bucuria lui pentru cele lumeşti,

astfel că s-a lipsit de titlul său de nobleţe şi de moşiile din Scoţia, de unde era de fel, pentru că viaţa asta i se părea lui goală, deşartă, demnă de dispreţ. Spera, cu alte cuvinte, să poată schimba mărirea lui de acum cu o glorie viitoare mai bună. Spiritul său sublim se scîrbea de strălucirea trecătoare şi toată dorinţa lui era deci să trăiască viaţa cea trudnică, aşa cum l-ai văzut în pădure şi i-ai ţinut tovărăşie pînă la moarte. După părerea mea a fost ispitit la viaţa aceasta din lectura multor cărţi papistaşe despre viaţa vechilor eremiţi. Vreau să-ţi povestesc şi ţie cum, după dorinţa lui, a ajuns în Spessart la viaţa mizeră de sihastru, ca şi tu, la rîndu-ţi, să poţi povesti şi altora despre el :

A doua noapte după sîngeroasa bătălie pierdută de la Höchst[1], a venit singur-singurel la casa mea parohială, spre dimineaţă, cînd tocmai adormisem cu soţia şi copiii, căci noaptea trecută, ca şi jumătate din a doua noapte, am stat treji din cauza zgomotului mare pe care-l făceau cei fugăriţi şi urmăritorii lor. El a bătut la început uşor, apoi tot mai tare, pînă ce ne-a trezit pe noi şi pe servitorii cu ochii plini de somn. După un scurt schimb de cuvinte cuviincioase, i-am deschis uşa şi am văzut cum un cavaler descalecă de pe calul său vioi. Tunica lui frumoasă era tot atît de stropită de sîngele inamicilor săi, precum era de împodobită cu aur

[1] Oraş pe Main în provincia prusacă Hessen-Nassau (n. t.).

şi argint şi, deoarece ţinea sabia afară din teacă, m-am temut. După ce şi-a vîrît sabia în teacă şi a început să vorbească politicos, m-am mirat că un cavaler atît de mare şi viteaz roagă aşa de cuviincios pe un biet preot de ţară să-i dea ospitalitate. Am crezut mai întîi — văzîndu-l aşa de distins şi frumos — că e chiar mareşalul Mansfeld[1]. El însă îmi spuse că poate fi comparat şi chiar preferat acestuia în nefericire, căci are de trei ori să se plîngă : că şi-a pierdut soţia care urma să nască, apoi că a pierdut bătălia şi, în fine, că nu i-a fost dat să moară fericit ca brav soldat pe cîmpul de luptă. Am vrut, ca preot, să-l mîngîi, dar am băgat de seamă că sufletul său bărbătesc n-avea nevoie de nici o mîngîiere. I-am dat apoi tot ce aveam mai bun în casă şi i-am făcut un pat de soldat, cu paie proaspete, deoarece nu voia să doarmă altfel, cu toate că avea mare nevoie de odihnă. A doua zi de dimineaţă, cum s-a sculat, mi-a dăruit calul şi banii pe care-i avea (şi nu avea puţin aur). Apoi a împărţit inele preţioase soţiei mele, copiilor şi servitorilor. Nu mai ştiam ce să cred despre el, deoarece soldaţii obişnuiesc numai să ia, necum să dea. De aceea stam pe gînduri, neştiind dacă să primesc daruri aşa de mari şi i-am obiectat că n-am meritat şi nici nu voi şti să cîştig cu nimic asemenea aten-

[1] *Ernst von Mansfeld* (1585—1626) — mareşal în războiul de 30 de ani, învins de Wallenstein la podul de pe Elba lîngă Dessau (1626) (n. t.).

ţii. Apoi îi mai spusei că, dacă cineva va vedea la mine asemenea bogăţie, dar mai ales splendidul cal, pe care nu l-aş putea ascunde, ar crede fiecare poate că am ajutat să-l fur sau chiar să-l omor pe stăpînul lui. El însă mă linişti, spunîndu-mi să fiu fără nici o grije, căci mă va feri de o asemenea bănuială printr-o dovadă scrisă de mîna lui. Spuse mai departe că nu vrea să scoată din casa parohială nici o cămaşe, necum hainele sale. Cu acest prilej mi se destăinui că vrea să se facă sihastru. Am căutat cu toată convingerea să-l abat de la acest gînd, căci mi se părea că hotărîrea lui miroase a papistăşie. I-am argumentat că poate sluji mai bine *Evanghelia* cu sabia : dar mi-a fost osteneala în zadar. Mi-a vorbit atît de mult şi de hotărît, încît a trebuit să cedez. I-am dăruit atunci cărţile şi ustensilele de gospodărie pe care le-ai văzut la el, cu toate că nu voia să primească altceva decît pătura de lînă, cu care s-a învelit în acea noapte, cînd a dormit pe paie. Din pătura aceasta şi-a făcut haină. A trebuit să schimb cu el lanţul de la trăsură, pe care l-a purtat pînă la sfîrşitul vieţii — cu unul de aur, de care atîrna medalionul cu chipul soţiei sale iubite —, neoprindu-şi nici bani, nici obiecte de preţ care puteau fi schimbate în bani. Argatul meu l-a condus la locul cel mai pustiu din pădure şi l-a ajutat să-şi ridice chilia. Cum şi-a petrecut viaţa în acea pustietate şi cum l-am ajutat după puterile mele, ştii bine, ba, în

unele privinţe, chiar mai bine decît mine. După ce am pierdut lupta de la Nördlingen iar eu, după cum ai văzut, am fost jefuit şi maltratat, m-am refugiat aici, în siguranţă, mai ales că în casa aceasta aveam lucrurile mele cele mai de preţ. Cînd însă am isprăvit banii, am luat trei inele şi lanţul de aur amintit mai înainte, de care atîrna medalionul soţiei pustnicului şi le-am dus la un evreu, să le vînd. Acesta, văzînd ce lucruri de valoare sînt acele obiecte şi ce lucrătură delicată au, le-a dus la guvernator, care a recunoscut imediat medalionul cu blazonul de pe el şi portretul. A trimis îndată după mine şi m-a întrebat de la cine le am. I-am spus adevărul şi i-am arătat adeverinţa cu semnătura sihastrului, povestindu-i cum a trăit şi a murit în pădure ; dar el n-a crezut, ci mi-a hotărît arestul, pînă va afla adevărul-adevărat ; dar tocmai cînd se pregătea să trimită cercetaşi în pădure, să vadă chilia sihastrului şi să te aducă aici, iată că te mînau pe tine la închisoare ! Deoarece guvernatorul nu se mai putea îndoi acum de spusele mele, căci avea dovadă chilia în care pustnicul a locuit, apoi şi pe tine şi pe alţi martori în viaţă, mai ales pe paracliserul meu, care vă lăsa dis-de-dimineaţă să intraţi în biserică şi, mai mult decît toate aceste probe, i-a mărturisit scrisorica pe care a găsit-o în caieţelul tău de rugăciuni, pledînd pentru adevăr şi pentru sfinţenia pustnicului, s-a hotărît să ne facă bine, ţie şi mie — în amintirea

cumnatului său. Trebuie numai să te hotărăști ce vrei să ai de la el. Dacă ai de gînd să studiezi, îți va da bani pentru studiu. Vrei să înveți o meserie? Iar va pune pe cineva să te învețe. Dacă, în sfîrșit, vrei să rămîi la el, a spus că te va ține ca pe copilul lui, căci, zicea el, „un cîine dacă ar veni de la cumnatul meu, îl voi primi bucuros“.

I-am răspuns că mi-e indiferent ce va face guvernatorul cu mine.

Capitolul XXIII

Simplicius devine un paj nepriceput
Și află cum sihastrul soția și-a pierdut.

Preotul m-a oprit în casa lui pînă la ora zece, mai înainte de a se duce cu mine la guvernator, să-i spună hotărîrea mea. Fusese invitat la masă de el, căci ținea casă deschisă, și apoi Hanau era asediat și, deci, oamenii de rînd o duceau nespus de prost în fortăreață, ba chiar și aceia care se credeau că însemnează ceva, nu disprețuiau să culeagă de pe maidane cojile înghețate de sfeclă aruncate acolo de gospodăriile bogaților. Preotul izbuti să fie așezat la masă chiar lîngă guvernator. Eu serveam cu o farfurie în mînă — cum mă învățase intendentul — și eram atît de neîndemînatic, vorba ceea: ca măgarul la jocul de șah; preotul însă îndreptă cu limba lui harnică tot ce nu putea stîngăcia mișcărilor mele. El i-a spus că am crescut în sălbăticie, că n-am trăit pînă azi între oameni, de aceea pot fi iertat, căci încă n-am învățat cum să mă port; dar că marea credință pe

care am arătat-o pustnicului şi viaţa aspră pe care am trăit-o la el sînt de admirat şi preţuiesc atît, încît nu numai că trebuie să aibă lumea răbdare cu nepriceperea mea, dar că, avînd astfel de virtuţi, pot fi preferat şi celui mai delicat copil de casă. Mai departe, povestea preotul, că pustnicul mă iubea mult şi pentru că (spunea el adesea) seamăn la chip aşa de mult cu soţia lui iubită, precum şi pentru că admira la mine statornicia şi hotărîrea nestrămutată de a rămîne la el — precum şi pentru alte calităţi ale mele. Pe scurt : preotul n-a putut îndeajuns să-l încredinţeze cu cîtă căldură pustnicul m-a recomandat lui, puţin timp înainte de a muri — rugîndu-l să aibă grije de mine, căci m-a iubit ca pe copilul său.

Aceste cuvinte m-au bucurat atît de mult, încît m-au despăgubit de toate greutăţile pe care le-am îndurat la pustnicul meu. Guvernatorul l-a întrebat dacă nu ştia cumnatul său că el este comandant la Hanau.

— Fireşte — răspunse preotul — chiar eu i-am spus-o ; el însă a ascultat această veste (ce-i drept cu veselie şi un uşor surîs pe faţă) cu aparentă indiferenţă, ca şi cînd n-ar fi cunoscut niciodată pe Ramsay. Cînd mă gîndesc la aceasta, trebuie şi mai mult să admir tăria sufletească a acestui bărbat care a putut, nu numai să se lapede de lume, ci şi să încerce să uite pe rude şi pe cel mai bun prieten pe care-l avea în apropiere.

Guvernatorului, care nu avea un suflet sentimental, ci era soldat brav, la vorbele acestea îi veniră lacrimile. Grăi :

— Dacă aş fi ştiut că trăieşte şi aş fi aflat locul unde este, l-aş fi luat la mine chiar împotriva voinţei sale, ca să-i răsplătească tot binele pe care mi l-a făcut. Acum, dacă nu mai am fericirea aceasta, vreau să îngrijesc, în locul lui, de al său Simplicius. Ah — vorbi el mai departe — bietul cavaler a avut dreptate să-şi plîngă soţia, care urma să nască, deoarece ea a fost răpită de o trupă din armata imperială în retragere şi anume la Spessart ! Cînd am auzit de acest lucru şi apoi că şi cumnatul meu a căzut în luptă la Höchst — am trimis îndată un trompet la inamic să întrebe de sora mea şi s-o răscumpere : dar n-am izbutit să aflu altceva decît că acea trupă de călăreţi a fost prinsă de ţărani în Spessart şi în această încăierare sora mea a dispărut fără urmă, astfel că pînă azi nu ştiu ce s-a ales de ea.

Aceste vorbe şi altele asemenea s-au schimbat la masă între guvernator şi preot despre eremitul meu şi despre soţia lui iubită. Erau cu atît mai mult de compătimit cei doi soţi, cu cît n-au vieţuit împreună decît un an. Iar eu am ajuns apoi pajul guvernatorului, prin urmare unul din aceia pe care oamenii, mai ales ţăranii, îi numeau, cînd cereau să-i anunţ în audienţă „domnule tînăr“, deşi rareori se văd tineri ce-au fost mai întîi domni, dar se văd domni ce-au fost mai înainte tineri.

Capitolul XXIV

Simplicius îi mustră pe cei din vremea sa
Ce la atîția idoli știu a se închina.

Pe acea vreme nu prețuiam nimic mai presus decît conștiința curată și un suflet sincer și cucernic, care să fie întovărășit și înconjurat de nevinovăție și simplitate. Despre vicii nu știam nimic altceva, decît ce auzisem sau citisem și, cînd vedeam că se săvîrșea vreunul, mă îngrozeam, pentru că fusesem crescut și obișnuit să am înaintea ochilor numai chipul Domnului și să trăiesc după învățăturile sale sfinte. Cunoscîndu-le pe acestea din urmă, obișnuiam să măsor faptele oamenilor cu ele și atunci, firește, mi se părea că văd numai grozăvii. Am început să mă îndoiesc dacă viețuiesc sau nu între creștini. Doamne, Dumnezeule, cît m-am mirat, privind legea și *Evanghelia* creștină împreună cu poruncile lui Hristos și comparîndu-le cu faptele acestora care se dădeau drept ucenicii și urmașii lui ! În locul sincerității demne de un adevărat creștin, am găsit prefăcătorie și nenumă-

rate alte nerozii la toți oamenii, așa că mă îndoiam dacă am de a face cu creștini sau nu ; puteam să observ că ei cunosc voia Domnului ; dar nu vedeam seriozitatea în îndeplinirea ei.

Astfel că mii de gînduri și griji ciudate îmi copleșiră sufletul, de am ajuns adesea la grea încercare, cînd mă gîndeam la vorbele lui Hristos : „Nu judecați, ca să nu fiți judecați !“ De asemenea mă gîndeam adeseori la vorbele apostolului Paul, care spune în scrisoarea către galațieni, cap. 5 : *Aceia care se lasă mînați de poftele cărnii ca : adulter, curvăsărie, falsitate, desfrîu, idolatrie, vrăjitorie, dușmănie, invidie, ceartă, discordie, mînie, răzvrătire, ură, ucidere, beție și lăcomie la mîncare și altele, de care v-am vorbit mai sus, nu vor intra în împărăția cerurilor*“. Atunci am chibzuit : „Dacă acestea se săvîrșesc aproape fiecare pe față, pentru ce să nu înțeleg din vorbele apostolului, că nu oricine va fi fericit ?“

Pe lîngă trufie și zgîrcenie cu urmările lor, bogații aveau și alte păcate de rînd : lăcomia, beția, curvăsăria. Cel mai grozav păcat mi se părea pe atunci — păcat răspîndit mai ales printre soldați — faptul că mulți se și făleau cu păcătoșenia lor, bătîndu-și joc de voia Domnului și socoteau aceasta drept faptă eroică. Astfel am auzit o dată pe un adulterin, lăudîndu-se și zicînd :

— Să-și poarte coarnele sănătos cel căruia îi stric casa ! La drept vorbind am făcut-o nu atît de dragul nevestei-si, cît am vrut să mă răzbun pe el !

— Proastă răzbunare, îi zise un om cumsecade, care l-a auzit vorbind astfel — să-ți încarci conștiința și să mai capeți și rușinosul nume de adulterin.

— Ce vorbă-i aceea adulterin ? răspunse celălalt cu rîs ironic — nu-s adulterin, căci am strîmbat numai puțin căsnicia. Aceia sînt adulterini despre care spune porunca a șasea să nu intre nimeni în grădina altuia și să culeagă cireșile înainte de-a le culege proprietarul.

Și că aceasta trebuie înțeles astfel, a explicat îndată porunca a șaptea după catehismul său diavolesc, care arată și mai clar despre ce-i vorba, zicînd : să nu furi.

Mai spunea multe de acestea, încît suspinam și mă gîndeam : „O, păcătosule, te numești tu însuți un strîmbător de căsnicie și lui Dumnezeu îi zici adulterin, fiindcă separă soț și soție prin moarte".

Și cu zel i-am spus, deși era ofițer :

— Nu crezi că, vorbind asemenea blasfemii, păcătuiești și mai abitir decît cu adulterul ?

El însă îmi zise :

— Tu, mișelule ! Ia vezi să nu-ți trag cîteva palme !

Și sînt sigur că le-aș fi căpătat din belșug, dacă ticălosul nu s-ar fi temut de stăpînul meu. Eu însă tăceam și pe urmă vedeam că nu era un lucru rar ca necăsătoriții să caute pe cei căsătoriți și invers, pierzînd în iubirea lor desfrînată orice rușine.

Încă pe cînd mă aflam la pustnic, mă gîndeam de ce oare Dumnezeu a interzis idolatria cu așa de mare pedeapsă ? Mă gîndeam : cine a cunoscut pe Dumnezeul cel adevărat, nu se va mai închina niciodată la altul, prin urmare, — judecam eu în naivitatea mea — interdicția era de prisos. Nu știam eu, biet nebun, ce gîndeam, căci iată că acum, trăind în lume, am băgat de seamă că aproape fiecare om își avea idolul său (uitînd de această poruncă), unii chiar mai mulți deodată, aidoma ca vechii și noii păgîni. Așa unii îl aveau în lada lor cu bani în care își puneau toată mîngîierea și speranța ; alții îl aveau pe al lor la Curte, în care aveau un refugiu ; acesta nu era decît un favorit sau un trîntor jalnic, ca și închinătorul său, întrucît zeitatea sa atîrna de capriciile aprilinе ale unui prinț. Apoi erau și de aceia care țineau la reputația lor, socotindu-se ei înșiși semizei. Am văzut și alții, încrezuți, dintre aceia care purtau idolul în capul lor, pricepîndu-se în artă sau știință. Aceștia se lepădau de cel care le dăduse talentul și se bizuiau numai pe darul lor, în nădejdea că el le va asigura prosperitatea. Mai erau și cei care se închinau pîntecelui, căruia îi aduceau zilnic jertfe ca mai demult păgînii lui Bacchus și Cererei [1], iar cînd acesta le refuza serviciile sau se făceau simțite ale metehne omenești, făceau un zeu din medic și petreceau zilele la farmacie, de unde de

[1] Zeul viței de vie, respectiv zeița agriculturii (n. r.).

multe ori erau trimiși la moarte. Erau și nebuni de cei care își făceau zeițe din femei ușoare, le dădeau nume drăgăstoase, le adorau zi și noaptea și suspinau și le dedicau cîntece, ce nu cuprindeau decît lauda lor, pe lîngă rugămintea smerită să aibă îndurare de nebunia lor și să devină și ele nebune precum erau ei.

Așișderea se aflau femei, care aveau drept Dumnezeu frumusețea lor, căreia îi închinau zilnic alifii, ape, prafuri, pudră și tot felul de asemenea dresuri. „Acestea ne vor apăra — ziceau ele — spună Dumnezeu ce-o vrea!" Am văzut oameni care socoteau casele lor arătoase drept idoli; căci ei spuneau că atîta timp cît au locuit în ele norocul și sănătatea lor era prosperă și banii curgeau gîrlă pe fereastră, nebunie care mă uimea la culme, căci eu vedeam pricina în faptul că locuitorii lor au avut mereu un cîștig atît de bun. Ba am cunoscut pe unul care, vreme de cîțiva ani, nu putea dormi din cauza negoțului cu tutun, pentru că îi dăruise acestuia inima, simțirea și cugetul, care nu trebuie închinate decît Domnului; el îi trimitea zi și noapte multe mii de suspine, întrucît prospera datorită lui. Dar ce s-a întîmplat? Originalul a murit și s-a mistuit în aer ca fumul. Atunci am chibzuit astfel: „O tu, om nefericit! Dacă fericirea sufletului tău și cinstirea Dumnezeului adevărat ar fi stat atît de sus ca și idolul instalat pe cufărul tău sub înfățișarea unui brazilian cu un sul de tutun sub braț

și cu o pipă în gură, aș fi avut ferma convingere că ai fi dobîndit o frumoasă cunună pe care s-o porți în lumea cealaltă."

Un alt flăcău avea idoli și mai neserioși; căci atunci cînd într-o reuniune fiecare a povestit în ce fel s-a hrănit și a răbdat în timp de foamete mare și de scumpete, acesta a spus cu vorbe limpezi că melci și broaște au fost dumnezeul lui, altfel ar fi trebuit să moară în lipsa lor. L-am întrebat: oare n-a fost în vremea aceea Dumnezeu însuși, care îi dăruise astfel de dobitoace pentru folosința sa? Nerodul n-a știut ce să-mi răspundă și eu am fost nevoit să mă mir cu atît mai mult, cu cît nu citisem nicăieri cum că vechii egipteni idolatri sau chiar americanii cei noi și-ar fi ales vreodată asemenea ființe drept zei.

Odată m-am dus cu un domn distins într-o expoziție particulară, în care se găseau lucruri frumoase și rare. Dintre tablouri cel mai mult mi-a plăcut un *Ecce homo* [1], din pricina prezentării sale emoționante, care stîrnea compătimirea privitorului. Alături atîrna un tablou chinezesc, care reprezenta idoli chinezești — înfățișați în parte ca niște diavoli — și care tronau în toată majestatea lor. Gazda și stăpînul acestei galerii mă întrebă care piesă din expoziție îmi place mai mult. Am arătat numaidecît pe *Ecce homo*; el îmi spuse însă că greșesc, deoarece tabloul chinezesc

[1] Iată omul (lat.). Expresia lui Pilat referitoare la Cristos. Titlul dat des tablourilor cu Isus crucificat (n. t.).

este mult mai rar, deci mai de preț și că nu l-ar da nici pe zece *Ecce homo*. L-am întrebat atunci:

— Domnule, vă este într-adevăr inima ca gura?

El: Desigur.

Eu: Atunci și idolul inimii dumneavoastră este cel al cărui portret îl numiți mai prețios.

— Ești fantezist, zise el, prețuiesc raritatea.

I-am răspuns:

— Ce e mai rar și mai minunat decît faptul că fiul omului a suferit pentru noi, așa cum ne arată acest tablou?

Capitolul XXV

Simplicius găsește că lumea e ciudată
Și lumea-l socotește la fel și e mirată.

Cu cît asemenea idoli sînt mai cinstiți și venerați, cu atît e mai disprețuită adevărata divinitate. Hristos spune: *Iubiți pe dușmanii voștri, binecuvîntați pe cei ce vă blesteamă, faceți bine celor ce vă urăsc!*"; dar n-am întîlnit pe nimeni care să urmeze această poruncă divină, ci toți fac tocmai contrariul. Vorba aceea: Mulți cumnați, multe certuri! Nicăieri n-am aflat mai multă invidie, ură, răutate și ceartă ca între frați, surori și rude, mai ales cînd era vorba de împărțit vreo moștenire. Acolo unde mă așteptam să văd cea mai mare dragoste și credință, găseam cea mai mare necredință și ură. Mulți stăpîni jupuiau pe slujitorii și supușii lor credincioși; erau și unii ce furau pe stăpînii lor, oameni cumsecade. Certuri fără de sfîrșit am văzut între soți; iar o femeie păcătoasă se purta cu soțul ei de ...bă ca și cu un prost sau un măgar. Negutători

și meșteșugari înșelau prin tot felul de mijloace necinstite pe țărani, care-și cîștigau banul cu sudoarea frunții ; iar țăranii fără Dumnezeu, la rîndu-le, înșelau pe alții, și pe stăpînii lor — sub înfățișarea smereniei și cinstei.

Am văzut o dată pe un soldat dînd altuia cîteva palme și așteptam ca cel lovit să întoarcă și celălalt obraz. (Căci nu mai văzusem altă bătaie.) N-am nimerit-o însă : ce-l lovit și-a scos sabia și l-a lovit pe agresor în cap. I-am strigat din răsputeri :

— Ah, prietene, ce faci ?

Acela răspunse :

— Aș fi laș — să mă ia dracul ! — dacă nu m-aș răzbuna ! Mai bine îmi pierd viața ! Mișel cel care se lasă astfel batjocorit !

Scandalul între cei doi se mări ; iar cei din jurul lor se luară de păr. Auzii atunci jurîndu-se pe Dumnezeu sau pe sufletul lor, ca și cînd acesta n-ar fi tot ce e mai nobil și mai sfînt la orice om. Cele pomenite mai înainte erau copilării pe lîngă acestea, care-mi fură date să-mi audă urechile :

— Să mă trăsnească !, să mă ia dracul ! Nu numai unul ci o sută de mii de draci să mă ridice în văzduh și să mă ia !

Sfintele taine nici ele n-au fost cruțate, că ți se făcea părul măciucă auzind înjurăturile, în care ele nu erau numai șapte, ci chiar sute de mii. M-am gîndit atunci iarăși la porunca Domnului : *„Să nu jurați nici pe cer, că e jilțul Domnului, nici pe pămînt că e sprijinul picioarelor sale, nici pe Ierusalim, că e orașul unui mare împărat, și nici pe capul vostru, căci nu puteți albi sau înnegri un singur fir de păr ! Vorba voastră să fie numai da, da, nu, nu. Ce-i mai mult, e partea răului."*

Toate acestea le-am cîntărit în minte și am ajuns la părerea că acești scandalagii nu sînt creștini — de aceea am fugit de tovărășia lor. Cel mai groaznic lucru însă mi se păru atunci cînd lăudăroșii se mîndreau cu răutatea, păcatele și viciile lor.

— Ehei ! Ce-am mai supt ieri !

— M-am îmbătat de trei ori într-o zi și am vărsat tot de atîtea ori !

— Steaua mă-si ! Ce i-am mai chinuit pe javrele de țărani !

— Ce i-am mai prădat, mă !

— Fire-aș al dracului, ce petrecere am avut cu femei și fete !

— L-am culcat la pămînt, de parcă l-ar fi lovit grindina din cer !

— L-am împușcat, că a și dat ochii peste cap !

— L-am înșelat de l-a luat naiba !

— I-am pus o piedică, de și-a rupt gîtul !

— L-am cotonogit, de-a scuipat sînge !

Laude proaste de felul acesta le auzeam zilnic. Și în numele lui Dumnezeu auzeam păcătuind, mai cu seamă pe soldați : „Vrem în numele lui Dumnezeu să jefuim, să împușcăm, să doborîm,

să atacăm, să prindem, să punem foc !" şi cîte mai sînt din treburile şi faptele lor cumplite.

Am văzut o dată doi tîlhari în spînzurătoare. Au vrut într-o noapte să fure şi au pus scara să intre într-o casă. Unul din ei a vrut să sară pe fereastră „în numele lui Dumnezeu". Stăpînul casei însă veghea şi l-a trîntit „în numele diavolului". În cădere, şi-a rupt un picior şi astfel a fost prins. Cînd vedeam şi auzeam asemenea fapte, mă adresam, după obiceiul meu, Sfintei Scripturi şi le spuneam păcătoşilor din ea cele de cuviinţă, spre a lor îndreptare ; dar cei ce mă ascultau rîdeau de mine şi mă făceau nebun. Aşa că mi-era cu timpul şi mie lehamite şi mă gîndeam să tac, ceea ce nu puteam face din iubire creştinească. Îi doream fiecăruia să fi intrat în ucenicie la pustnicul meu, crezînd că ar fi văzut atunci şi ei lumea cu ochii aceştia ai mei. De bunăseamă oamenii trăiţi în lume, care sînt obişnuiţi şi deprinşi cu toate ticăloşiile şi nebuniile, nu-şi dau seama că sînt pe-o cale greşită şi ei, şi tovarăşii lor de păcate.

Capitolul XXVI

Simplicius cunoaşte ciudatul obicei,
Cum ştiu să se salute soldaţii între ei.

Avînd tot dreptul să cred că nu mă găsesc între creştini, m-am dus la preot şi i-am povestit ce-am văzut şi ce-am auzit ; i-am împărtăşit părerea mea, că aceştia nu sînt creştini, ci blasfematori şi batjocoritori ai divinităţii. L-am rugat apoi să-mi spună drept ce să-i socotesc pe aceşti semeni ai mei. Preotul îmi răspunse :

— Desigur, sînt creştini şi te sfătuiesc să nu-i numeşti altfel.

— Doamne ! — zisei eu — se poate aşa ceva ? Să ţin de rău pe vreunul din ei pentru greşeala care o săvîrşeşte împotriva divinităţii, îşi rîde de mine.

— Nu te mira de aceasta — zise preotul — cred că, dacă cei dintîi creştini evlavioşi, care au trăit în timpul lui Cristos, ba chiar dacă apostolii ar învia şi ar veni iar pe lume, şi-ar pune aceeaşi întrebare ca tine, desigur că ar fi luaţi şi ei în

rîs de fiecare. Ceea ce vezi și auzi e ceva obișnuit și un joc de copii față de ce se săvîrșește pe lume tainic și deschis împotriva oamenilor și a divinității. Nu te necăji prea mult! Ai să găsești prea puțini creștini, ca pustnicul tău, domnul Samuel, întru fericită amintire.

Pe cînd vorbea astfel, soldați duceau prin piață cîțiva prizonieri din tabăra adversă. Sfîrșirăm vorba, pentru că voiam să ne uităm la arestați. Cu acest prilej am aflat o absurditate, de care nici nu visasem vreodată: era modă nouă de a saluta și de a zice bun venit. Unul din garnizoana noastră, care mai înainte servise în armata imperială, a recunoscut pe unul din prizonieri și i-a întins mîna, i-a strîns-o foarte bucuros și amical și i-a zis:

— Trăsnite-ar dracul! Mai trăiești, frate? Cum de ne pune naiba să ne întîlnim aici? Am crezut, trăsni-m-ar, c-ai fost spînzurat de mult!

Celălalt îi răspunse:

— Luate-ar boala! Ești tu sau altul? Cum ai ajuns aici, trăsnite-ar? N-am mai crezut vreodată să te întîlnesc, ci am socotit că de mult ai crăpat!

Și cînd s-au despărțit, și-au spus în loc de „Mergi cu bine" unul către celălalt:

— Spînzură-te! Poate ne-întîlnim mîine, atunci mergem să ne-mbătăm!

— Frumos și evlavios cuvînt de bun venit, nu-i așa, părinte? — i-am spus preotului. Nu-s acestea minunate urări creștinești? N-au un pla-

...nt pentru ziua de mîine? Cine-ar putea spune că aceștia sînt creștini și i-ar putea auzi fără adîncă mirare? Dacă din dragoste unul către altul vorbesc astfel, cum ar fi vorba lor de ceartă? Cucernice părinte, dacă aceștia sînt oile Domnului și sfinția ta păstorul lor, apoi se cuvine să-i duci la o mai bună pășune!

— Da, dragă fiule — zise preotul — nu se obișnuiește, din păcate, altfel la soldații aceștia fără Dumnezeu! Dacă le-aș predica că se poate altfel, predica mea ar fi ca pentru surzi și nu mi-ar atrage decît ura acestor vlăjgani periculoși.

M-am minunat de asemenea stări. Am mai vorbit puțin cu preotul, apoi am plecat să-l slujesc pe guvernator. Avusesem cîteva ore îngăduință să văd orașul și să mă duc la preot. Credea guvernatorul că voi mai pierde din naivitatea mea, dacă mă voi mai plimba prin lume și dacă voi vedea, auzi și învăța cîte ceva, cum se spune, mă voi „cioplí" — mă voi „lustrui" puțin.

Capitolul XXVII

Simplicius greşeşte în secretariat
Şi pleacă să nu fie cumva asfixiat.

Trecerea mea pe lîngă guvernator creştea din zi în zi, mai ales pentru că semănam tot mai mult cu sora lui, care fusese soţia eremitului meu, ba şi sora guvernatorului, căci mîncarea bună şi zilele de lenevire mi-au făcut obrajii rumeni şi părul strălucitor. Aceeaşi trecere o aveam la toţi cei care veneau cu vreo nevoie la guvernator, căci doar prin mine ajungeau la el. Mai ales secretarul ţinea mult la mine ; el era pus să mă înveţe să socotesc. Făcea mare haz, în timpul lecţiilor, de naivitatea şi ignoranţa mea. Se întorsese tocmai de la studii şi era deci cu mintea plină de năzbîtii de la şcoală, aşa că de multe ori ai fi crezut că-i lipseşte o rotiţă. Voia adesea să-mi dovedească că albul e negru şi invers ; de aceea la început credeam tot ce spunea şi, în cele din urmă, nu-l mai credeam de loc. Odată i-am spus că e prea murdară călimara. El mi-a răspuns însă, că e cel mai de preţ

obiect din toată cancelaria, căci din ea scoate tot ce doreşte : cei mai frumoşi ducaţi, haine şi în fine toată averea din călimara asta a pescuit-o. N-am vrut să cred că, dintr-un obiect mic şi netrebnic ca acesta se pot căpăta lucruri atît de minunate ; dimpotrivă, îmi zicea, acest *Spiritus papyri* (cum numea el cerneala) poate toate acestea ; iar călimara de aceea se numeşte butoiaş pentru cerneală [1], pentru că în el încap lucruri mari. L-am întrebat apoi cum poate să le scoată de acolo, de vreme ce în călimară abia încap două degete. Mi-a răspuns că el are „un braţ în cap“, care face trebuşoara asta ; ba spera să scoată tot din ea, în curînd, o fecioară bogată şi frumoasă şi, dacă-l va ajuta norocul, chiar pămînt şi argaţi. M-am mirat foarte de asemenea meşteşuguri şi l-am întrebat dacă şi alţi oameni le cunosc.

— Ba bine că nu — zise el : toţi conţopiştii, doctorii, secretarii, procurorii, avocaţii, comisarii, notarii, comercianţii şi nenumăraţi alţii. Toţi aceştia, dacă pescuiesc harnic, se îmbogăţesc foarte repede.

I-am zis :

— Atunci ţăranii şi muncitorii sînt proşti că îşi cîştigă pîinea cu sudoarea frunţii, în loc să înveţe şi ei acest meşteşug !

El răspunse :

— Unii nu cunosc foloasele acestui meşteşug, de aceea n-au dorinţa de a-l învăţa ; alţii ar vrea

[1] În limba germană *Tintenfass* (*Tinte* — cerneală, *Fass* — butoi) (n. t.).

să-l învețe dar nu pot, căci n-au „brațu-n cap", sînt și de cei care-l învață, și au „braț", dar nu cunosc mînuirea lui prin care să se poată îmbogăți. Mai sînt o seamă de doritori de îmbogățire; învață meșteșugul, știu și cum să-l mînuiască; stau însă pe un loc nepotrivit și n-au prilejul, ca mine, să folosească, așa cum trebuie, cele învățate.

Pe cînd vorbeam noi astfel despre călimară (ce-mi amintea de punga lui Fortunatus[1]) mi-a căzut din întîmplare în mînă registrul (de pe masa scriitorului) cu titlurile de nobleţe. Citindu-le, m-am gîndit că în viața mea n-am dat peste prostii mai mari. M-am întors către secretar:

— Ian vezi dumneata! Toți aceștia sînt oameni de la Adam, avînd carne și oase ca fiecare? De unde a venit deosebirea asta mare? Ia te uită: „preasfințit", „neînfrînt", „serenissim"! Nu sînt toate aceste însușiri divine? Iată. aici e unul stimat, acolo altul consilier intim și toți laolaltă sînt „bine născuți"[2]. Se știe doar că nimeni nu-i coborît cu hîrzobul din cer, sau n-a crescut din pămînt ca varza.

Secretarul a rîs de vorbele mele și s-a trudit să-mi lămurească titlurile acestea de nobleţe. Am rămas însă la părerea mea că sînt chiar nepotrivite și că ar fi mai spre cinstea cuiva, să i se

[1] Eroul unei cărți populare din secolul al XVI-lea, care avea o pungă plină totdeauna de galbeni (n. t.).

[2] În original *wohlgeboren (wohl* = bine; *geboren* = născut) (n. t.).

zică „milostive domn", decît „prea severe domn"[1], dar cuvîntul „bine născut"! Adevărată minciună! Ar putea adeveri acest lucru oricare mamă de baron, dacă ai întreba-o cum a fost la nașterea copilului ei.

Rîzînd, nu știu cum se făcu, așa deodată, că-mi scăpă, fără voie, din pîntece un vînt așa de îndrăcit, încît amîndoi ne speriarăm; nasurile noastre, precum și cancelaria, se umplură de îndată de o duhoare nesuferită.

— Du-te, porcule! — îmi zise secretarul — la cocină! Acolo ți-e locul, nu să stai de vorbă cu oameni de treabă!

A trebuit amîndoi să părăsim încăperea din cauza urîtului miros. Și cu aceasta s-a sfîrșit și cu relațiile mele distinse din cancelarie.

[1] În original *gestreng* (sever) (n.t.).

Capitolul XXVIII

Simplicius învață ghicitul, prin minune,
Și arta de-a ascunde o mică slăbiciune

Am fost însă chiar nevinovat de această întîmplare. Mîncările neobișnuite și mai ales medicamentele, care mi se dădeau zilnic să dilate stomacul meu strîns ca o pungă și mațele mele subțiate, îmi produceau adevărate furtuni în pîntece, care mă chinuiau grozav, cînd își căutau năvalnic drum de ieșire. Apoi nici nu socoteam că e ceva de rușine, dacă așa cere natura umană. Este oarecum cu neputință să poți rezista multă vreme forței acesteia lăuntrice ; apoi nici pustnicul meu nu mă învățase (căci la noi asemenea musafiri nepoftiți erau foarte rari), nici Knanul meu nu-mi interzisese vreodată să ațin calea unui asemenea vîntură-lume. De aceea le dădeam drumul, ori de cîte ori se iveau, pînă cînd, în felul acesta, mi-am feștelit obrazul la secretar. Dizgrația lui ar mai fi fost de suportat, dar nu era asta cea mai mare nenorocire ; că îmi mergea ca unui om evlavios, care vine la Curte, unde se oțărăște șarpele împotriva lui Nasica, Goliat împotriva lui David, Minotaurul împotriva lui Teseu, Meduza împotriva lui Perseu, Circe împotriva lui Ulise, Egist împotriva lui Menelau, Paludes împotriva lui Corebus, Medeea împotriva lui Pelias, Nessus împotriva lui Hercule și, culmea !, Alteea împotriva propriului ei fiu, Meleagru.[1]

Guvernatorul mai avea un paj afară de mine ; dar unul uns cu toate unsorile, care îl slujea de mai mulți ani. Fiind cam de aceeași vîrstă cu mine, îl îndrăgisem din toată inima. Mă gîndeam : el e Ionathan[2] și eu sînt David.

Pajul acesta însă era gelos pe mine din cauza simpatiei pe care tot mai mult mi-o arăta guvernatorul pe zi ce trecea. Se temea, poate, că am să-l înlătur și de aceea nu mă privea cu ochi buni, gîndind mereu cum ar putea să-mi pună piedică, scăpînd de concediere prin căderea mea. Eu însă eram sincer ca un porumbel, altfel decît dînsul,

---

[1] Aluziile mitologice la Nasica (porecla Scipionilor) și șarpe, Paludes și Corebus sînt neclare : Corebus ucisese un monstru pe nume Poine. De altfel și Menelau este confundat cu Oreste, ucigașul lui Egist. Toți cei citați sînt în raporturi de victime supărate pe călăii lor, cu excepția Alteei care ea a provocat moartea propriului ei fiu, deoarece Meleagru ucisese pe frații ei (n. r.).

[2] Erou biblic care a fost prieten de nădejde a lui David, deși tatăl său era dușmanul acestuia (n. r.).

Capitolul XXIX

Simplicius mănîncă un ochi fript de vițel
Și în stomac trimite pe-al doilea după el.

În ziua următoare guvernatorul dădu un ospăț princiar ofițerilor săi și cîtorva buni prieteni, deoarece primise vestea plăcută că soldații săi au cucerit, fără nici o pierdere în oameni, fortăreața Braunfels[1]. A trebuit și eu, ca oricare sufragiu, să ajut la adusul mîncărilor, să torn vinul în pahare și să aștept cu farfuria în mînă, servindu-i. Prima dată mi s-a dat să duc la masă un cap mare și gras de vițel (despre care se spune că săracii n-au voie să-l mănînce). Cum era bine copt și deci fraged de tot, avea un ochi ieșit în afară și curgea aproape pe tavă. Acesta mi se păru pre lăcomos și ispititor și unde mai puneți și mirosul plăcut de sos cu slănină presărat cu ghimber aromat — toate îmi stîrniră o poftă nebună, încît îmi lăsa gura apă. Ce mai vorbă! Ochiul acela gr

[1] Fortăreață din Hessen, lîngă Wetzlar, luată cu as prin surprindere la 28 ianuarie 1635 (n. r.).

a ochilor mei, nasului și gurii mele, și mă îndemna, mă ruga chiar, să-l anexez stomacului meu. Nu m-am lăsat prea mult poftit, ci am dat ascultare ispitei: cu îndemînare scosei din mers cu lingura, pe care o căpătasem chiar în acea zi, ochiul din găvanul lui și-l trimisei așa de iute la destinație, că nimeni n-a băgat de seamă — pînă ce mîncarea ajunse pe masă, unde se trădă... și mă trădă. Cînd se ajunse la împărțirea capului, stăpînul meu băgă de seamă că cel care mînuia cuțitul a șovăit: lipsea bucățica cea mai gustoasă. Guvernatorul nu putea să sufere batjocura să i se aducă la masă un cap de vițel fără un ochi. Bucătarul a trebuit să vină în fața lui și toți cei care au servit fură cercetați. În cele din urmă reieși, că bietul Simplicius a fost tartorul, căci lui i-a dat bucătarul capul de vițel cu doi ochi întregi. Ce s-a petrecut după aceea, nimeni nu putea ști. Stăpînul m-a întrebat cu o înfățișare — cel puțin așa mi se părea mie — înspăimîntătoare: ce-am făcut cu ochiul de vițel? Cît ai clipi scoasei lingura mea din trăistuță, întoarsei partea cealaltă a capului de vițel și arătai scurt și precis ce voia să știe, scoțînd și celălalt ochi și înghițindu-l cît ai zice pește, ca să se ducă alături de perechea lui.

— *Par Dieu!* — zise guvernatorul — gestul ăsta e mai gustos decît zece ochi de vițel!

Musafirii lăudară vorbele acestea ale amfitrionului și numiră fapta mea — săvîrșită tot din naivitate — drept o minunată invenție, care pre-

vestește o putere de hotărîre bravă și de promptă replică. Și astfel scăpai ușor, prin repetarea unei fapte demne de pedeapsă, nu numai de bătaie, dar mai încasai și lauda acestor măscărici și consilieri de chefuri, precum că aș fi procedat inteligent, așezînd unul lîngă altul ochii, pentru ca să-și țină de urît și pe lumea cealaltă, cum făceau, după felul lor, și pe această lume. Stăpînul meu însă îmi spuse că altădată să nu mai fac asemenea pozne.

Capitolul XXX

Simplicius privește cum oamenii se-mbată;
Se-ncredință că minte prea multă nu arată.

Masa începu chiar creștinește (ca și la alte asemenea ospețe). Preotul a rostit rugăciunea în surdină — și se pare și cu evlavie — în fața mesenilor. Evlavia aceasta a ținut pînă au sosit supa și primele feluri de mîncare — așa încît te credeai într-o trapeză de călugări capuțini[1]; dar abia a spus fiecare de vreo trei-patru ori „Domnul să binecuvînteze", că a și început gălăgia. Nu vă pot reda cum fiecare a început încetul cu încetul să-și ridice glasul; aș compara această adunare cu un vorbitor, care-și începe cuvîntarea încetișor, ca să sfîrșească tunînd. Se aduseră gustări, numite de aceea aperitive, pentru că sînt foarte picante și se mănîncă înainte de a bea, tocmai

[1] Ordin călugăresc întemeiat, ca o ramură a ordinului franciscanilor, în anul 1525. Numele lui vine de la gluga (germană *Kapuže*) țuguiată pe care o poartă membrii ordinului (n. t.).

pentru că băutura să alunece mai ușor pe gît.
Apoi veniră tot felul de gustări ce merg foarte
bine cu băutura, fel de fel de ciorbe franțuzești
și Olla Potrida[1] spaniole, care, prin pregătirea
lor specială în mii de chipuri cu tot felul de ingrediente, erau atît de pipărate, ardeiate, amestecate și asezonate, și destinate să stîrnească setea, încît își schimbaseră substanța cu totul față
de cum natura le produsese, încît nu le-ar fi recunoscut nici chiar Cnaeus Manlius[2], să fi avut
el — abia întors din Asia — chiar pe cei mai buni
bucătari. Mă gîndeam: oare n-ar putea toate
acestea să-i strice omenirii, care le mănîncă și le
bea (căci pentru asta sînt făcute), luîndu-le mințile, schimbîndu-i chiar în bestii? Cine știe dacă
Circe n-a folosit asemenea mîncări, cînd a schimbat în porci pe soții lui Ulise! Căci vedeam cum
mesenii mîncau felurile de mîncare ca porcii, sugeau ca viţeii și se purtau ca măgarii, pentru ca
la urmă să debordeze ca și cîinii tăbăcarului. Vinurile nobile de Hochheim, Bacherach[3] și Klingenberg[4] le turnau în ei din niște stacane mari
cît gălețile; dar curînd li se urcară la cap. Atunci
să fi văzut ce schimbare s-a petrecut la masă!
Zău, nu aveam destui ochi să-i privesc! Oamenii

[1] Mîncare națională spaniolă preparată din legume și diferite sorturi de carne fiartă (n. r.).
[2] Consul roman îmbogățit în urma unui război în Asia, dus în anul 188 î.e.n. (n. r.).
[3] *Hochheimer, Bacheracher,* — vinuri de Rin (n. r.).
[4] *Klingenberger* — vin de Main (n. r.).

toată firea, care mai înainte erau stăpîni pe
simțurile lor, încep deodată să facă pe nebunii și
să rostească cele mai mari prostii de pe lume.
Prostiile ce le făceau și închinările pe care și le
adresau unii altora sporeau mereu, astfel că se
părea că se întrec care mai de care; în cele din
urmă totul nu era decît o bețivănie josnică. Ciudat lucru era pentru mine această priveliște, căci
nu știam de unde a venit schimbarea, necunoscînd pînă atunci efectul vinului și al beției!
Aceasta m-a pus pe gînduri. Vedeam gesturile lor
ciudate, dar nu le știam pricina. Pînă la beție
golise fiecare cupa lui cu mare poftă; dar, după
ce și-au umplut burdihanele, luptau din greu ca
și căruțașul, care merge ușor la loc șes, dar la
deal se opintește din greu. Iar cînd oaspeții se
ameţiseră de tot, neputința lor o compensa fie
curajul unuia la multă băutură, fie dorința altuia
de a închina cu un prieten, fie politețea germană,
care îndeamnă mereu la băut. Iar cînd șirul sănătăților se sfîrșea, beau în sănătatea domnilor
celor mari, a prietenilor dragi, a iubitelor — și
turnau și înghițeau de zor, că le ieșeau ochii din
găvanele lor și îi podidea sudoarea. Dar *trebuiau*
să bea. La urmă se iscă larmă mare cu tobe,
flaute, viori, cu împușcături de tunuri, de bună
seamă pentru ca vinul să ia cu asalt stomacurile.
La început m-am mirat unde poate intra atîta vin
în burțile lor, căci nu știam că, mai înainte ca

băutura să se încălzească în stomac, se întorcea iarăși — cu durere mare — tot pe unde intrase.

Preotul meu lua de asemenea parte la acest chef și a trebuit și el, ca și ceilalți — căci era doară om și el — să iasă o dată afară. M-am luat după dînsul și l-am întrebat :

— Părinte, de ce se poartă oamenii aceștia așa de ciudat ? Din ce cauză se bălăbănesc încoace și-ncolo ? Mi se pare chiar că nu mai sînt în toate mințile ; au mîncat și-au băut pînă n-au mai putut și jură ca să-i ia dracul, dacă mai pot să bea, și totuși nu încetează să toarne în ei pînă la refuz. Trebuie oare să facă asta, sau risipesc darul divin, sfidîndu-l pe Dumnezeu ?

— Dragă copile, — răspunse preotul. Vinul înăuntru, mintea afară ! Dar asta nu-i nimic, pe lîngă ce-are să fie de-acum înainte ! Nu cred să se spargă petrecerea mîine dimineață, căci, deși pîntecele lor e plin tobă, n-au ajuns încă la culmea veseliei și petrecerii.

— Dar nu le crapă pîntecele — zisei eu — dacă îndeasă necontenit în el ? Mai pot sufletele lor, care sînt făcute după înfățișarea Domnului, să sălășluiască în asemenea corpuri de porci pusi la îngrășat ?

— Ține-ți botul ! — mă certă preotul. Vrei să capeți o bătaie cum n-ai mai văzut ? Acum nu-i timp de predică. Dacă ar fi vorba de așa ceva, m-aș pricepe mai bine ca tine !

Ascultîndu-l, mă uitam cum se risipește atîta mîncare și băutură. Și nimeni nu se gîndea la bietul Lazăr[1] care suferea de foame și care era aici sub chipul multor sute de emigranți din Wetterau, cărora li se citea foamea pe figură și care tînjeau la porțile noastre, neavînd nimic în cămara lor.

---

[1] Personaj alegoric din *Noul Testament*, reprezentînd pe omul sărac ce ajunge în rai, în vreme ce bogatul ajunge în iad (n. r.).

Capitolul XXXI

Simplicius aplică a pajului povață
Și-o scărmăneală bună spinarea i-o dezgheață.

Pe cînd slujeam la masă cu farfuria în mînă, chinuit în suflet de tot felul de gînduri amestecate, pîntecele nu-mi dădea de loc pace: mîrîia și ghiorăia neîncetat, dîndu-mi a înțelege că sălășluiau în el spiriduși care voiau să iasă afară. Mi-a venit atunci gîndul să mă scap de asemenea iazme, să le dau pașaportul și, cu acest prilej, să pun în practică meșteșugul pe care-l învățasem noaptea trecută de la camaradul meu.

Potrivit celor învățate ridicai deci piciorul stîng cît putui de sus, mă scremui din răsputeri și eram gata să spun în taină de trei ori formula magică *„je pète"*, cînd bubuitul grozav, care-mi ieși de la spate, răsună însă, împotriva așteptării mele, atît de puternic, încît n-am mai știut ce să fac de spaimă. Mă apucă o frică, ca și cînd aș fi stat pe scara spînzurătorii și gîdele ar fi voit să-mi pună frînghia în jurul gîtului.

Buimăcit de această groază, am simțit că nu mai sînt stăpîn pe mădularele mele și gura mi s-a revoltat și ea la auzul tunetului ce-a răsunat la spate și n-a vrut să rămînă mai prejos de acest zgomot. Creată pentru vorbire și strigăte, trebuia să dea frîu liber cuvintelor. De aceea izbucni și ea, luîndu-se la întrecere cu șezutul, spunînd ceea ce eu păstram în taină, dar așa de groaznic de tare, încît ar fi crezut cineva că-mi taie beregata.

Cu cît vînturile de la spate se întețeau mai strașnic, cu atît mai țipător îmi ieșea de sus vorba *„je pète"*, ca și cînd s-ar fi luat la întrecere ceea ce ieșea de jos cu ceea ce țipa sus, ca să se vadă care din două are glasul mai puternic. Prin aceasta mă ușurai, ce-i drept, în pîntece ; dar, în schimb, am supărat nespus pe guvernatorul meu. Oaspeții lui s-au trezit din beție la auzul acestor tunete, ca sunetele de trompete și pocniturile de tunuri ; eu însă, pentru că n-am putut opri — cu toată osteneala ce mi-am dat apoi — vînturile, am fost în-[...]ns într-o troacă și scărmănat așa de tare, că și azi mă gîndesc la acea scărmăneală. A fost cea dintîi [...]măgeală pe care am căpătat-o de cînd am văzut lumina zilei, și a trebuit să inspir aerul pe care-l împuțisem așa de scîrbos și în care trebuia să trăim [...]uși împreună. Îndată slujitorii au adus tablete [...]lumînări cu fum parfumat, iar oaspeții își scoa[...]ă cutiuțele cu mosc și balsamuri, chiar și cele [...]tutun de prizat ; dar și cele mai bune arome n-au [...]t în stare să îndepărteze duhoarea pestilențială.

Așadar, prin această scenetă pe care am jucat-o ca cel mai bun comedian din lume, am avut liniște în pîntece, dar și lovituri în spinare ; iar oaspeții și-au umplut nasurile cu aer împuțit și bieții servitori au avut de lucru să facă iar miros plăcut în cameră.

Capitolul XXXII

Simplicius privește cum cheful s-a-ntețit
Și preotul cu fuga e liber în sfîrșit.

După această pățanie a trebuit să servesc din nou ca mai înainte. Preotul meu mai era de față și a fost silit să bea la fel ca și ceilalți ; el însă nu era de aceeași părere, ci spunea că nu vrea să bea atît de dobitocește. Un bețivan strașnic îi arăta dimpotrivă că preotul bea ca un animal, în schimb el și ceilalți oaspeți beau ca oamenii :

— Căci — spunea același — un dobitoc bea numai atît cît îi place și își stinge setea ; nouă oamenilor ne place însă să tragem din băutură un folos și să sorbim nobila zeamă de struguri, așa cum au făcut-o și strămoșii noștri.

— Prea bine — zise preotul — dar mie îmi place să păstrez măsura.

— Bine — răspunse bețivul — un om de onoare își respectă cuvîntul ! și umplu un pahar uriaș, pentru a fi golit de preot. El dete bir cu fugiții și îl lăsă mofluz cu găleata sa.

După plecarea preotului totul decurgea în ordine, și totul lăsa să se înțeleagă, cum că acest ospăț ar fi trebuit să fie un moment și un prilej de a te lua la întrecere în bețivăneală, de a-l face pe celălalt de rușine și de a-i juca o festă, iar atunci cînd vreunul nu mai putea nici să stea, nici să umble, nici să se țină pe picioare asta însemna : „Acum sîntem chit ! tu mi-ai dorit și mie același lucru, acum ție ți s-a înfundat !“ și așa mai departe. Cel care putea să reziste și să bea cel mai mult, știa să se fălească și se socotea că nu-i un netrebnic ; în cele din urmă toți se împleticeau de parcă ar fi înghițit sămînță de măselariță [1].

Era un spectacol de carnaval, uitîndu-ne la ei, de care, afară de mine, nimeni nu se mira : unul cînta, altul plîngea, al treilea rîdea, al patrulea era trist, unul înjura, altul se ruga. Uite, colo, cum strigă acela : „Curaj !“ ; altul nu mai putea vorbi. Unul ședea liniștit, al doilea voia să alunge pe diavolul, al treilea dormea pașnic. Iată unul vorbind într-una, așa că nimeni nu mai ajungea să spună o vorbuliță ! Cel de lîngă el povestea vecinilor aventurile lui galante, iar altul grozavele sale fapte de arme. Cîțiva vorbeau despre biserică și chestiunile religioase ; alții despre *Ratio status* [2] politică, chestiuni ale țării și ale lumii. O parte din ei alergau încoace și încolo, neputînd să stea locului ; alții zăceau nemișcați, neputînd îndoi un deget, necum să se scoale sau să umble. Erau printre ei și de cei care mîncau, parcă ar fi muncit la sapă și n-ar fi mîncat de opt zile. Cei mai odioși erau cei care vomitau tot ce-au băgat în ei ziulica toată. Într-un cuvînt, toată atitudinea lor era caraghioasă, nebunească, ciudată și în același timp păcătoasă. La urmă se încinse la coada mesei o bătaie în toată legea : aruncau unii-n alții cu pahare, cupe, farfurii, castroane, se loveau nu numai cu pumnii, ci și cu scaune, picioare de scaune, săbii și cu orice le cădea în mînă, încît unora le curgea sîngele peste urechi ; dar guvernatorul puse îndată capăt scandalului.

[1] Semințele de măselariță slujeau și ca medicament, și ca otravă (n. r.).
[2] Grimmelshausen a scris o lucrare intitulată *Rațiunea statului* (n.r.).

Capitolul XXXIII

Simplicius se duce să caute ligheanul
Şi-n el guvernatorul îşi leapădă chiolhanul.

După ce s-a făcut iar pace, au luat chefliii pe cîntăreţi şi pe femei şi s-au dus în altă casă, a cărei mare sală a fost aleasă pentru alte nebunii. Guvernatorul însă se culcă pe divanul lui, căci nu se simţea bine, fie din cauza mîniei, fie datorită excesului de mîncare şi băutură. L-am lăsat acolo să se odihnească şi să doarmă şi am dat să plec. N-am apucat să ajung la uşă, însă, că a şi vrut să mă fluiere înapoi, dar n-a mai putut. Atunci a strigat : „Simpls“.

Am alergat la el şi l-am văzut dînd ochii peste cap, ca vita sub cuţit. Şedeam lîngă el ca un popîndău, neştiind ce să-i fac. El însă arătă spre lavoar şi lălăia :

— A-ad-adu aici, tic-tică-losule ! Li-li-li-gheanul. Trebu-ie să vărs !

Am alergat şi i-am adus ligheanul şi, cînd am venit cu el, m-am speriat : avea nişte buci ca un trompet. M-a apucat repede de braţ şi m-a aşezat aşa, ca să-i vie ligheanul în faţa botului. Cu gemiri dureroase a scos din el o materie aşa de scîrboasă şi urît mirositoare, încît îmi venea ameţeală, mai ales că mi-au sărit şi cîteva bucăţele pe obraz. La un moment dat îmi venea şi mie să debordez ; dar, cînd l-am văzut că se face galben la faţă — mi-a trecut totul de frică şi grijă. Mi se părea că-şi varsă, împreună cu mizeria aceea, şi sufletul. Sudoare rece îi uda fruntea şi faţa lui era ca aceea a unui muribund ; dar i-a trecut şi s-a răcorit. Atunci m-a trimis să-i aduc apă proaspătă cu care şi-a clătit furtunul lui de vin, adică gîtlejul.

Apoi mi-a poruncit să duc afară ligheanul de argint, cu toată scîrba din el. Pe drum, mă gîndeam că doar nu era nimic rău acolo, ci un castron cu mîncare pentru patru inşi ce nu ar fi trebuit aruncată : ştiam că stăpînul meu îşi umpluse burdihanul tot cu lucruri delicate, cu pateuri, carne de pasăre, de vînat şi de vită, pe care şi puteam deosebi. Mă duceam cu ligheanul încoace şi-ncolo, neştiind ce să fac cu el şi nici nu îndrăzneam să-l întreb pe guvernator. Mă gîndii atunci să-l întreb pe intendent. I-am arătat lui bucătatea şi l-am întrebat ce să fac cu ea. El îmi zise:

— Prostule, du-l blănarului, să argăsească pieile cu el !

Am întrebat atunci unde stă blănarul.

— Nu, zise el, văzînd naivitatea mea, du-l doctorului, ca să vadă ce boală are stăpînul nostru!

Aș fi făcut și prostia asta, dacă intendentul nu s-ar fi temut de urmări. Mi-a poruncit atunci să duc pomana la bucătărie, ca slujnicele să-l presare cu piper — ceea ce eu am luat în serios și femeile au rîs cu hohote de mine.

Capitolul XXXIV

Simplicius ajunge la dans întîmplător,
Petrecerea o strică și iar e luat la zor.

Guvernatorul ieșise din casă, cînd tocmai scăpa-
m de ligheanul meu. L-am urmat în casa cea
re, unde am văzut în sala încăpătoare zbenguin-
-se și învîrtindu-se repede bărbați, și femei, că-
toriți și celibatari. Era o învălmășeală! Tropăiau
chiuiau, că am crezut, zău, că au înnebunit de-a
elea, neștiind ce-au de gînd să facă în dezlăn-
rea asta turbată. Vînzoleala furioasă mi s-a părut
de îngrozitoare, încît mi s-a zbîrlit părul pe
p. Nu credeam altfel decît că și-au pierdut min-
. Cînd m-am apropiat, am recunoscut pe oaspe-
noștri, care la amiază fuseseră încă întregi la
nte.

Doamne! mă gîndeam, ce s-a întîmplat cu ei?
apucat cumva Ducă-se pe pustii? Mi-a venit în
te că poate niște duhuri ale iadului s-au întru-
in oamenii aceștia, bătîndu-și joc de făptura
nească și făcîndu-i să sară ca niște țapi și mai-

mutoi caraghioși ; căci ziceam : dacă ar avea suflet de om, nu s-ar purta așa, ca neoamenii.

Cînd guvernatorul a intrat în sală, a încetat ca prin farmec nebunia și zgomotul infernal. Acuma vedeai cum se plecau capetele și se încovoiau spinările, și se auzea tîrșitul tălpilor pe podea, ca și cînd ar fi vrut să șteargă urmele pașilor, pe care le lăsaseră acolo în timpul nebuniei lor furioase. Judecînd după fețele lor asudate și după gîfîit, vedeai că au avut destul de lucru ; dar după chipurile vesele, vedeai că munca cea nebunească le-a plăcut.

Tare aș fi vrut să știu ce însemna acea furie! De aceea îl întrebai pe colegul și iubitul meu prieten, care mă învățase arta ghicitului, ce înseamnă furia asta și pentru ce tropăiesc și tîrșesc picioarele cu atîta zgomot ? El mi-a prezentat ca un adevăr gol-goluț faptul că musafirii s-au înțeles între ei să prăpădească podeaua sălii.

— De ce crezi oare ? zis el, că se zbenguiesc așa de zdravăn ? N-ai văzut că din distracție au și spart ferestrele ? Tot așa are să se întîmple și cu podeaua !

— Doamne, Dumnezeule — zisei — atunci trebuie să pierim și să ne rupem gîtul în cădere, împreună cu ei !

— Da — zise colegul meu — asta este și nimănui nu-i pasă de ce s-o întîmpla. Ai să vezi că atunci cînd se cred în pericol, fiecare pune mîna pe cîte-o femeie sau fată drăguță, deoarece

spune că, dacă sînt perechi, căderea nu-i doare chiar așa de tare.

Credeam toate baliverneile lui ; de aceea m-a apucat o frică de moarte, încît nu știam unde să mă ascund. Cînd au început să cînte muzicanții — pe care pînă atunci nu-i băgasem de seamă — unde s-au repezit nebunii la femei (ca soldații la piramida de arme, cînd dau tobele alarma), și le apucau de o mînă ! Simțeam că s-a sfîrșit cu mine și că-mi voi rupe gîtul împreună cu toți ceilalți, cînd se va prăbuși podeaua. Frica mă cuprinse și mai tare, cînd văzui pe nebuni sărind, fiindcă se cînta o melodie săltăreață, de se cutremura clădirea, zicîndu-mi : acu-acu s-a zis cu tine ! Crezînd că se va prăbuși casa, m-am repezit și eu în culmea fricii și am apucat o doamnă nobilă și foarte virtuoasă, cu care tocmai taifăsuia stăpînul meu : o prinsei de braț ca un urs și o ținui strîns, căci ea se zbătea și nu știa ce m-a apucat așa deodată.

M-a cuprins disperarea, văzînd vînzoleala din sală, și am început să strig ca un apucat, ca și cînd m-ar fi omorît. Asta n-a fost de ajuns ! Am și scăpat, de groază, ceva în pantaloni, care a răspîndit un miros atît de urît, cum n-a simțit nasul meu de mult. Muzicanții se opriră, dansatorii și dansatoarele încetară zbînțuiala ; iar doamna cumsecade, săraca, căreia nu-i mai dădeam drumul, s-a supărat foc, simțindu-se jignită, deoarece era încredințată că stăpînul meu m-a pus să-i fac această rușine. Atunci guvernatorul a dat poruncă să fiu ciomăgit

şi închis undeva, mai ales că-i făcusem în aceeaşi zi şi alte pozne. Ostaşii care aveau să execute ordinul aveau pe de o parte milă de mine, pe de alta nu se puteau apropia mult din cauza duhorii nemaipomenite ; nu m-au mai bătut, dar m-au închis într-un coteţ de gîşte, care se găsea sub una din scări. De atunci am chibzuit adesea la acest lucru şi am ajuns la convingerea că astfel de uşurări pricinuite de frică şi groază emană un miros mult mai urît decît atunci cînd cineva ia un purgativ puternic.

CARTEA A DOUA

Capitolul I

Simplicius se teme de ceartă în coteț;
Gînsacul se arată cu gîsca sa iubeț.

În cotețul meu de gîște am conceput eu cele ce am scris mai înainte atît despre dans, cît și despre beție în prima parte din lucrarea mea *Negru și alb*[1] și din această pricină nu este nevoie să mai adaug ceva despre asta. Totuși, nu pot trece sub tăcere că încă mai mă îndoiam dacă dansatorii s-au vorbit să prăpădească podeaua sălii sau a fost o vorbă goală. Acum voi povesti ce s-a petrecut în închisoarea mea.

Trei ore întregi — după ce se sfîrșise acel *Praeludium Veneris*[2] — adică dansul — a trebuit să stau în propria-mi murdărie, pînă ce se furișă unul și zgîlțîi la încuietoarea ușii cotețului. Pîndeam ca un porc ce se urinează în apă, prilejul s-o zbu-

---

[1] *Negru și alb sau Satiricul pelerin*, prima scriere a lui Grimmelshausen, o satiră morală în care, printre altele, a condamnat dansul (n.t.).
[2] Prologul Venerei (lat.).

ghesc ; dar cumătrul nu deschise numai ușa, ci se și vîrî înăuntru repede, dar nu singur, ci trase după el o femeiușcă pe care o ținea de mînă așa, ca la dans. Nu știam ce are să se petreacă ; dar, pentru că în ziua aceea trăisem atîtea întîmplări ciudate, mă obișnuisem cu surprizele. M-am hotărît și acum să aștept cu răbdare și în tăcere și mă înghesuii neobservat într-un cotlon întunecat al cotețului, care era destul de încăpător. Tremuram de frică și așteptam. Se iscă între cei doi un șoșotit, din care nu deslușii altceva decît că femeia se plîngea de mirosul urît al locului ; dar cavalerul o mîngîia, spunîndu-i :

— Desigur, frumoasa mea. Îmi pare nespus de rău că norocul nu ne-a oferit un loc mai onorabil să gustăm plăcerile dragostei ; dar te asigur că încîntătoarea ta prezență mă face să cred că acest cotlon de disprețuit s-a schimbat în cel mai parfumat paradis.

După aceea îi auzii sărutîndu-se și observai pozițiile cele mai ciudate, neștiind ce însemnează ele. Tăceam chitic. Cînd însă auzii și niște poticneli curioase și cotețul construit din scînduri începu să se scuture și să trosnească — în care timp femeia arăta, ca și cînd o durea treaba aceasta — mi-am zis : aceștia sînt doi din oamenii aceia furioși, care au ajutat să se surpe podeaua și au venit aici să facă la fel și să mă nimicească.

Cînd acest gînd a pus stăpînire pe mine, am deschis repede ușa, ca să scap de moarte și, scoțînd un țipăt îngrozitor, tot atît de natural ca și cel care mă adusese acolo, o ștersei pe nepusă masă. Am fost totuși destul de deștept ca să încui pe din afară ușa în urma mea, și am scăpat intrînd în casă pe o ușă care era deschisă. Aceasta a fost prima nuntă la care am luat parte fără să fiu poftit. Firește, nici n-am adus dar de nuntă, deși mirele avea să-mi puie la socoteală cheful și eu a trebuit mai tîrziu să i-o plătesc cu vîrf și îndesat.

Dragă cititorule, întîmplarea aceasta nu ți-am povestit-o ca să rîzi, ci pentru ca istorisirea mea să fie completă, și ca să vezi ce roade cinstite sînt de așteptat de pe urma dansului.

Capitolul II

Simplicius atestă că baia-i indicată
Şi omului nu poate să-i strice niciodată.

Deşi am scăpat teafăr din coteţul pentru gîşte, abia acum mi-am dat seamă de nenorocul meu; căci pantalonii mei erau plini şi nu ştiam ce să fac cu ei. În casa guvernatorului lumea dormea dusă, deci nu mă puteam apropia de santinela care păzea uşa de la intrare. Să mă duc la corpul de gardă, iarăşi nu puteam, că ostaşii n-aveau să mă sufere din cauza urîtului miros. Să stau pe stradă nu-mi convenea, căci tare era frig, astfel că eram cu totul nehotărît. Trecuse de mult de miezul nopţii cînd mi-a venit în gînd să caut scăparea la preotul meu mult pomenit. Am bătut deci la uşă; dar n-am nimerit prea bine, căci servitoarea m-a lăsat morocănoasă să intru. Cînd a mirosit ce parfum i-am adus — nasul ei a ghicit imediat taina — s-a înfuriat şi mai mult şi a început să mă certe aşa de tare, că stăpînul ei — care-şi făcuse somnul — s-a trezit. Ne-a chemat pe amîndoi la pat. Cînd a băgat de seamă care-i tărăşenia, a strîmbat puţin din nas şi mi-a zis:

— În asemenea caz, omul trebuie să facă baie, chiar dacă nu stă scris acest lucru în calendar.

A poruncit femeii să-mi spele pantalonii încă înainte de a se lumina de ziuă şi să-i usuce la sobă; iar pe mine să mă culce în pat, pentru că a văzut bine că eram îngheţat bocnă. Abia mă încălzisem sub pătură — şi era de acum ziua mare — că şi veni preotul la mine, voind să audă cum mă simt şi ce mi s-a-ntîmplat; căci, din cauza cămăşii şi pantalonilor mei uzi, nu mă puteam duce la el. I-am povestit totul de-a fir a păr şi am început cu meşteşugul pe care l-am învăţat de la colegul meu, pajul, şi ce ghinion am avut din cauza lui. Apoi i-am povestit cum, după plecarea lui, oaspeţii parcă au mîncat mătrăgună şi — după cum îmi spusese colegul meu — voiau să sfărîme podeaua sălii şi cum eu am fost cuprins de-o spaimă grozavă şi am vrut să-mi salvez viaţa, din care pricină am fost închis în coteţul gîştelor şi ce-am văzut şi auzit de la cei doi, care m-au scăpat de acolo şi pe care i-am încuiat în locul meu.

— Simplicius, zise preotul, ai sfeclit-o! Ai avut gînd bun, dar mă tem, mă tem că te-ai dus pe copcă! Scoală-te repede din pat şi cară-te din casa mea, ca să nu împart cu tine ce-ai să păţeşti de la stăpînul nostru, dacă te găseşte la mine în casă!

Şi iată-mă, deci, plecat cu straiele pe mine încă jilave. Atunci am văzut, pentru cea dintîia oară, ce bine e să te aibă stăpînul în mila lui şi ce rău e cînd această milă şchioapătă.

M-am dus la casa stăpînului meu, unde încă toţi dormeau duşi, afară de bucătar şi cîteva slujnice, care dereticau prin sufragerie, unde ieri avusese loc chiolhanul. Bucătarul însă pregătea, din resturile de la masă, o gustare de dimineaţă. M-am dus mai întîi la fetele din sală. Acolo era o neorînduială de nedescris : cioburi de pahare, şi geamuri, şi băltoace de vin, şi bere, astfel că podeaua semăna cu o hartă cu mări, insule şi continente. Şi duhnea în sala asta mai abitir decît în coteţul meu de gîşte ; de aceea nici nu-mi prelungii şederea aici, ci pornii spre bucătărie. Acolo mă dădui lîngă foc, să-mi usuc hainele şi aşteptam, tremurînd de frică, ce mi-o aduce norocul în cale, cînd se va scula stăpînul. În timpul acesta mă gîndeam la nebunia lumii şi la tot ce mi s-a întîmplat în ziua şi noaptea de ieri şi tînjeam după viaţa sărăcăcioasă şi mizeră, dar fericită, pe care am dus-o la pustnicul întru fericită amintire şi aş fi dorit ca el şi cu mine să fim iar acolo, în pădure.

Capitolul III

Şiretul paj primeşte răsplata-n vîrf de bici ;
Simplicius se-nalţă în rang de măscărici.

Cînd s-a sculat guvernatorul, a trimis pe unul din lachei, să mă aducă din coteţ. El îi aduse însă vestea că a găsit uşa deschisă şi îndărătul zăvorului o gaură făcută cu briceagul, astfel că arestatul s-a liberat singur ; dar guvernatorul aflase deja că sînt în bucătărie. În timpul acesta slujitorii alergau încoace şi încolo, să poftească la gustarea de dimineaţă pe oaspeţi, printre ei aflîndu-se şi preotul meu, care a trebuit să se înfăţişeze mai devreme, deoarece stăpînul meu voia să discute cu el despre mine, mai înainte de a se aşeza la masă. L-a întrebat, mai întîi, dacă mă crede în toate minţile sau nebun ; dacă toate le fac din prostie sau din răutate şi-i povesti amănunţit cît de necuviincios m-am purtat ieri şi că unii dintre oaspeţi i-au luat în nume de rău aceasta, ca şi cînd li s-ar fi pus la cale asemenea batjocură. Şi mai povesti cum poruncise să fiu încuiat în cote-

ţul gîştelor, ca să nu fac şi alte boroboaţe ; apoi cum am spart uşa şi am ieşit de acolo şi acum mă plimb prin bucătărie, ca un lungar, care nu trebuie să mai slujească pe stăpîn. În viaţa lui nu i s-au mai întîmplat asemenea şotii, făcute în prezenţa unor oameni onorabili, şi că nu i-a mai rămas altceva de făcut, decît să pună să mă ciomăgească şi să mă trimită la dracu, pentru că mă purtasem atît de prosteşte.

În timpul acestei discuţii se adunau oaspeţii unul după altul. Cînd a terminat ce a avut de comunicat, preotul i-a spus că dacă binevoieşte domnul guvernator să-l asculte puţin cu răbdare, are să-i povestească ceva despre Simplicius, ca să se vadă nu numai nevinovăţia lui, dar şi ca să se risipească toată suspiciunea acelora, care s-au simţit jigniţi de purtarea lui.

În acest timp cît se discuta despre persoana mea în sălile de sus, veni la mine în bucătărie acel ofiţer ferches, care fusese încuiat, împreună cu drăguţa lui, în coteţ, şi care nu era altul decît nebunul de stegar. Venea să „trateze" cu mine. Prin ameninţări mai întîi, apoi îmbunîndu-mă cu un taler pe care mi-l vîrî în buzunar, îmi ceru să nu spun nimic despre cele întîmplate în coteţul gîştelor.

Mesele fură iarăşi puse şi, ca şi ieri, ocupate de mîncări şi oaspeţi. Pe aceste mese slujitorii aşe-

zară sticle cu vermut, vin de jaleş, de alant [1], de gutui, de lămîie şi de cel aromat, numit Hippocras [2], care să dreagă stomacurile beţivilor şi să le limpezească în acelaşi timp şi capetele, căci toţi erau mahmuri. Mai întîi vorbiră despre isprăvile lor de ieri ; apoi, nemaiavînd altă sămînţă de vorbă, veni rîndul bietului Simplicius. Guvernatorul însuşi aduse aminte preotului să povestească — aşa cum i-a făgăduit — despre isprăvile mele vesele.

Acesta se rugă mai întîi să fie iertat dacă el, ca faţă clericală va fi nevoit să folosească vorbe care nu se potrivesc cu rasa pe care o poartă ; apoi a început să povestească mai întîi din care pricini naturale am fost chinuit de gaze în pîntece, aşa că şi secretarului i-am făcut neplăcere în cancelaria sa şi cum am învăţat să ghicesc şi încă un alt meşteşug şi ce-am păţit din cauza aceasta. Mai departe, cît de ciudat mi s-a părut dansul, pentru că nu mai văzusem niciodată asemenea joc ; ce m-a învăţat colegul meu şi cum m-am purtat de aceea cu doamna nobilă ajungînd în cele din urmă în coteţ. Toate acestea le povestea el cu vorbe cuviincioase şi toţi se strîmbau de rîs şi prin aceasta îmi iertară naivitatea şi ignoranţa, aşa că stăpînul meu ţinu din nou la mine şi-mi îngădui să-l slujesc la masă. Numai despre cele întîmplate în coteţul gîştelor şi de felul cum am scăpat de acolo n-a suflat o vorbuliţă

[1] Plantă din familia compozeelor, din rădăcina căreia ...rul face ceai împotriva răcelii (n. t.).
[2] Vin hippocratic în care se puneau diferite rădăcini şi ...le medicinale cu efect tonic (n. r.).

preotul, deoarece ştia că printre oaspeţi erau şi unii moşnegi acriţi, care, lui, ca preot, i-ar fi luat-o în nume de rău. La un moment dat mă întrebă însă guvernatorul, ca să glumească, cu ce oare i-am plătit colegului meu pentru frumoasele sale lecţii? Cînd i-am răspuns : „Nu i-am dat nimic !", atunci el mi-a zis : „Atunci, lasă, am să-i plătesc eu pentru tine !" Atunci a poruncit să-l lege pe o troacă şi să-i tragă atîtea nuiele pe şezut cîte mi se trăseseră mie ieri, pentru pozna ce-am făcut.

Stăpînul a observat că naivitatea mea distra pe oaspeţi mai bine decît muzicanţii, chiar de-ar fi avut aceştia şaptesprezece lăute. De aceea m-a întrebat pentru ce am scobit uşa coteţului. I-am răspuns :

— Această ispravă a făcut-o altul.

Întrebă mai departe :

— Cine ?

I-am răspuns :

— Poate acela ce a venit la mine.

— Dar cine a venit la tine ?

— N-am voie să spun.

Guvernatorul era om isteţ şi ştia cum să mă ia; de aceea m-a înghesuit cu întrebarea :

— Cine ţi-a interzis să-mi spui ?

I-am răspuns fără să-mi dau seama :

— Stegarul cel ferches.

Cînd am băgat de seamă, după rîsetele stîrnite, că m-a luat gura pe dinainte şi stegarul, care era printre oaspeţi, se făcuse roşu ca sfecla, n-am mai vrut să vorbesc, dacă el nu-mi va da voie. Stăpînul însă nu încetă cu întrebările :

— Dar ce-a căutat stegarul la tine-n coteţ ?

I-am răspuns :

— A băgat o fată la mine acolo !

— Ce-a făcut el mai departe ? zise stăpînul meu.

Eu am răspuns :

— Mi s-a părut că el venise să-şi verse udul în coteţ.

Stăpînul meu întrebă :

— Ce căuta fata acolo ? Nu se ruşina ?

— De loc, domnule — răspunsei eu — ea îşi ridică poalele şi a vrut (preaonoratul meu cititor, care iubeşte castitatea, cinstea şi virtutea, ierte penei mele necioplite care descrie totul atît de grosolan, aşa cum m-am exprimat atunci !) să se c...

Atunci s-a iscat un hohot atît de mare şi de îndelungat, că stăpînul meu n-a fost în stare să mă mai întrebe ; şi nici nu era necesar să se continue, altfel ar fi fost luată în zeflemea şi fata cea cucernică (*scilicet* [1]).

După aceea a început să povestească intendentul că eu, cînd m-am întors, deunăzi, din pădure, i-am zis : „Eu ştiu acum de unde vin trăsnetul şi tunetul. Am văzut trunchiuri de copaci în căruţe. Ele erau scorburoase şi în scorburi erau înţesate seminţe de ceapă. Erau şi sfecle albe de fier tăiate la rădăcină. Aceste trunchiuri erau gîdilate pe la coadă cu o

[1] Chipurile (lat.).

frigare de zinc și atunci a izbucnit din trunchiuri foc diavolesc [1] însoțit de abur și tunet." Și așa povestiră mai departe multe din isprăvile mele, încît la acea masă nu s-a mai vorbit și rîs decît de mine.

De aici ieși o hotărîre, care a fost spre nenorocul meu. Toți erau de părere că, dacă mi se va da învățătura necesară, am să mă fac un bun măscărici, care ar putea însemna și pentru cei mai mari suverani din lume un cadou bun, storcînd chiar și muribunzilor rîsul.

---

[1] E vorba de tunuri (n. t.).

Capitolul IV

De omul ce dă banii vrea să se informeze
Simplicius, în slujba coroanei suedeze.

Pe cînd pălăvrăgeau astfel, cu gîndul să petreacă ...fel de bine ca ieri, soldatul de gardă anunță că ...comisar, trimisul consiliului de război al coroa... Suediei, se află la poartă și vine să inspecteze ...nizoana și fortăreața. Această veste le strică tot ...ful și acesta se dezumflă ca un cimpoi din care ...cos aerul. Muzicanții și oaspeții s-au evaporat ca ...mul de tutun din care n-a rămas decît duhoarea ...guvernatorul se bălăbănea cu adjutantul său, ...tătorul cheilor și cu soldatul de gardă — cu o ...țime de felinare de vînt — spre poarta fortă... ca să primească în persoană pe „armăsarul ...erneală", cum îl numea el pe comisar. Pe drum ...blestema, să-l ia toți dracii și să-și rupă gîtul ...te de a păși în fortăreață. Cînd însă i-a coborît ...l mobil, i-a urat bun venit și din servilism ar ...st în stare să-i țină și scara de la șa. Saluturile ...mbele părți au durat multă vreme și au fost

foarte ceremonioase. Comisarul a descălecat și a însoțit pe jos pe guvernator. La camera de gardă soldatul din post — deși vedea că e stăpînul meu — strigă: „Cine-i acolo?“, la care comisarul răspunse: „Cel ce dă banii“.

După ce am trecut de el însă, eu rămînînd mai în urmă, am auzit pe soldat, care era proaspăt recrutat, fiul unui țăran gospodar din Vogelsberg, cum bombănea la spatele lui:

— Mincinosule, ești tu acela care dai banii? Cîine ești, care ia banii. Asta ești. Ai stors atîți bani de la noi că-ți doresc să te trăsnească cerul înainte de a pleca din oraș!

Din acest moment mi se părea că domnul acesta îmbrăcat în catifea trebuie să fie un sfînt, deoarece nu l-a lovit nici un blestem din cele proferate și chiar dușmanii îi arătau respect și dragoste. Chiar în acea noapte a fost ospătat ca un prinț, îmbătat criță și culcat într-un pat minunat.

În zilele următoare la inspecție a mers totul strună. Chiar și eu, prostul, am putut să-l înșel pe comisar (și, vedeți, pentru slujba aceasta nu se aleg copii): în mai puțin de o oră am deprins tot meșteșugul, care consta în cinci sau nouă bătăi de tobă, căci nu puteam prezenta muschetul, fiind încă prea mic pentru aceasta. M-au îmbrăcat cu o uniformă de împrumut (căci pantalonii mei de paj nu se potriveau) și mi-au dat o tobă și astfel am ieșit cu bine la inspecție; dar, pentru că nimeni n-avea încredere în mine — din pricina naivității pe care

și-o cunoșteau — că voi putea ține minte un nume străin, la care să răspund și cu care să mă prezint, am rămas Simplicius; guvernatorul însuși a inventat numele de familie și m-a trecut în registru *Simplicius Simplicissimus*. Prin aceasta m-a făcut papul unei viitoare familii, ca și cînd aș fi fost fecior de femeie de stradă, deși chiar după însăși părerea lui semănam așa de mult cu sora-sa. Acest nume l-am păstrat și mai tîrziu, pînă ce am aflat pe cel adevărat. Slujba pe care am îndeplinit-o cu bine la această inspecție a fost în folosul guvernatorului și totodată a fost singura pe care am prestat-o coroanei suedeze, așa că dușmanii acesteia n-au nici un motiv să mă urască doar pentru atîta lucru.

Capitolul V

Vin patru draci să-l scoale și-l duc într-un beci gol; Simplicius bea strașnic, în iad, vin spaniol.

După ce a plecat inspectorul, preotul trimise s mă cheme la el acasă și îmi spuse :

— O, Simplicius, mi-e milă de tinerețea și d nefericirea ta viitoare ! Ascultă, copilul meu, și cre de-mă : stăpînul tău e hotărît să-ți ia mințile și s te facă măscărici. Chiar a poruncit să-ți coase haină și mîine să te duci la acea școală nefericită care să-ți pierzi mintea ; acolo te vor dresa at încît, dacă bunul Dumnezeu nu te ajută, și puteri tale date de natură nu se împotrivesc, te faci fă îndoială un nebun de măscărici. Și pentru această treabă este foarte păguboasă, m-am hotă în amintirea evlaviei pe care a avut-o în viață cernicul eremit, dar și de dragul nevinovăției t să te ajut. O mai fac și din dragoste creștinească m-am gîndit să-ți dau sfaturi și doctorii. Uite, ț aceste prafuri, care-ți întăresc creierul și mem și te ajută să treci cu bine totul, fără să-ți va

mintea ! Îți mai dau și un balsam, cu care să-ți freci tîmplele, creștetul capului, ceafa și nările — și amîndouă doctoriile le folosești seara, înainte de culcare, cînd ești sigur că nu te mai scoală nimeni din pat. Bagă de seamă însă ca nimeni să nu afle de cele ce ți-am spus și de doctoriile pe care ți le-am dat, căci altfel va fi rău de amîndoi : de tine și de mine ! Cînd vor începe să-ți bage-n cap învățătura cea diavolească, să nu crezi tot ce-ți vor spune, dar să te prefaci — așa te sfătuiesc — că-i crezi. Vorbește puțin pentru ca cei care te înconjoară să nu bage de seamă că nu izbutesc nimic cu tine ; altfel îți vor schimba chinurile, deși nu știu în ce fel vor proceda cu tine. Cînd vei primi haina de măscărici și moțul de pene, vino la mine, ca să te sfătuiesc mai departe ce ai de făcut ! Pînă atunci mă voi ruga pentru tine, să-ți păstrezi mintea și sănătatea.

Zicînd acestea îmi dădu prafurile și balsamul ; iar eu plecai acasă. S-a întîmplat aidoma așa cum mi-a spus preotul. În cea dintîi noapte, pe cînd somnul era mai dulce, veniră la patul meu patru hojmălăi ca diavolii, cu măști groaznice și cu coarne. Săreau în jurul patului ca la carnaval. Unul țopăia avînd un cîrlig înroșit, altul o făclie aprinsă ; iar ceilalți doi se năpustiră asupră-mi, mă traseră din pat, săriră cîtva timp încoace și-ncolo, tîrîndu-mă după ei și mă siliră să mă îmbrac. Mă prefăcui că-i cred diavoli adevărați, scosei deci un țipăt îngrozitor și făceam gesturi care să le arate că

mă tem groaznic. În cele din urmă îmi spuseră că trebuie să merg cu ei. Îmi legară fruntea cu un șervet, așa încît nici nu auzeam, nici nu vedeam și nici nu puteam să strig. Mă purtară cu multe ocolișuri, urcarăm și scoborîrăm multe scări pînă cînd, în cele din urmă, ajunserăm într-un beci, în care ardea un foc mare și, după ce mi-au scos legătura, au început să-mi închine pahare cu malvasier și vin spaniol. Căutau să mă convingă că am murit și că mă găsesc în fundul iadului ; iar eu mă prefăceam că le cred toate minciunile lor.

— Bea vîrtos ! — spuneau ei — că ai să stai aici pe veci cu noi ! Dacă nu vrei să ne fii bun tovarăș și să faci tot ce zicem noi, uite !, în focul ăsta te aruncăm !

Bieții diavoli căutau să-și prefacă vocile, ca să nu-i cunosc ; dar am băgat numaidecît de seamă că sînt furieri ai stăpînului meu ; dar nu mă trădai cu nimic ; ci rîdeam pe înfundate că cei care socoteau că vor face din mine măscărici erau ei înșiși măscăricii mei. Am băut cu ei porția mea de vin spaniol ; ei însă băură mult mai vîrtos decît mine, pentru că asemenea nectar divin rar ajunge la astfel de guri ; de aceea se îmbătară repede. Cînd mi s-a părut potrivit, am început să mă bălăbănesc la dreapta și la stînga, așa cum văzusem la oaspeții guvernatorului, și n-am mai vrut să beau, ci să dorm. Atunci ei mă alungară cu cîrligele lor (pe care le vîrau mai înainte în foc) prin toate colțurile beciului, dîndu-mi încredințarea că au înnebunit

ei înșiși. Îmi cereau să beau mai mult și să nu dorm și cînd, în fuga aceasta, cădeam, ceea ce adesea făceam înadins, mă ridicau de jos și se prefăceau că vor să mă arunce în foc. Se purtau cu mine ca dresorii cu șoimii pe care nu-i lași să doarmă, ceea ce era chinul cel mai mare. Față de cît au băut, ar fi trebuit ei să doarmă înaintea mea ; dar vezi că se schimbau cu rîndul — de aceea eu aveam să fiu cel păcălit. Trei zile și două nopți a trebuit să trăiesc în beciul acesta afumat, care nu avea altă lumină decît aceea care venea de la foc. Capul începu să-mi vîjîie și să mă doară, ca și cum ar fi fost gata să se spargă. Mă gîndeam ce șiretenie să folosesc, să pot scăpa de chinurile și de călăii mei. Am făcut și eu ca vulpea urmărită de copoi care, văzîndu-se fără scăpare, se urinează în ochii lor. Și pentru că natura mă constrîngea să-mi satisfac o anumită nevoie, mai băgai și degetele în gîtlej și vomitai, așa că se făcu o putoare în acel beci, încît dracii mei abia puteau rămîne acolo. Atunci mă așezară pe o pînză și mă frămîntară nemilos, de credeam că-mi ies măruntaiele și sufletul. În cele din urmă pierdui simțurile, zăcînd ca și mort. Nici nu mai știu ce-au mai făcut cu mine.

Capitolul VI

Simplicius se vede în paradis nițel,
Dar cum golește cupa, se schimbă în vițel.

Cînd mi-am revenit, nu mai eram în beciul pustiu, la diavoli, ci într-o sală frumoasă, în care se aflau trei babe, cele mai hîde pe care le-a văzut vreodată lumea. Cînd am deschis ochii, le-am crezut adevărate spirite diavolești ; dacă aș fi citit mai înainte pe poeții păgîni ai antichității, atunci le-aș fi luat drept Eumenide [1] sau barem pe una dintre ele drept Tisifona, care ar fi venit din infern să-mi răpească mințile, asemeni lui Athamas, deoarece eu știam că de aceea sînt aici, ca să devin nebun. Mai ales una avea niște ochi de vrăjitoare și un nas lung ca un clonț de uliu, al cărui vîrf atingea buza de jos. În gură i se vedeau numai doi

[1] Eumenidele erau zeițele răzbunării la vechii greci, iar Tisifona era un monstru din infern care răzbuna crimele. Athamas a încercat, la instigația celei de-a doua soții, să-și ucidă copiii din prima căsătorie, dar zeița Iunona l-a făcut să-și piardă mințile (n. r.).

lungi și groși, care puteau fi asemuiți după înfățișare cu un inelar și după culoare cu aurul. Fața era încrețită ca pielea spaniolă, iar părul alb îi atîrna în lațe încîlcite, parcă tocmai atunci au sculat-o din somn ; sînii îi cădeau flescăiți ca niște bășici umflate mai mult de jumătate și din fiecare atîrna cîte un țugui castaniu lung de un deget ; pe scurt, o înfățișare groaznică, pe care ai fi putut-o folosi ca leac potrivit împotriva iubirii libidinoșilor. Celelalte două babe nu erau nici ele mai mîndre cu nasurile lor cîrne de maimuță, dar aveau fețe ceva mai omenești și erau mai bine îmbrăcate. Cînd m-am dezmeticit puțin, am văzut că una era spălătoreasa noastră de vase, iar celelalte două nevestele a doi furieri de-ai noștri. M-am prefăcut că nu mă pot mișca și nu-mi venea, zău, să dansez, cînd aceste babe m-au dezbrăcat pînă la piele și m-au spălat ca pe un copilaș. Aceasta mi-a făcut bine și ...eșitrele îmi arătau grije și milă și era cît pe-aici să le mărturisesc cît de bine mă simțeam ; m-am răzgîndit însă : „Nu, Simplicius, nu te încrede în nici o babă. Gîndește-te ce mare victorie pentru tine, dacă ai să izbutești tu, copil aproape, să înșeli trei zgripțuroaice cu care s-ar putea prinde dracu în cîmp deschis ! Poți să nutrești de aici speranța că vei putea dovedi mai mult, cînd vei fi mai în vîrstă."

Cînd au sfîrșit cu spălatul, m-au culcat într-un pat curat și moale, că am și adormit nelegănat ; ele

însă și-au luat albiile și lucrurile cu care mă lăuseră, ca și hainele mele și lăturile — și duse-au fost. Cred că am dormit neîntors douăzeci și patru de ore. Cînd m-am trezit, văzui doi băieți frumoși, purtînd aripi ca îngerii. Ședeau lîngă patul meu, gătiți cu cămăși albe, centuri de tafta, perle, giuvaere, lanțuri de aur și alte lucruri de podoabă. Unul ținea un taler de aur pe care se aflau prăjituri, zaharicale, marțipan și alte bunătăți, celălalt o cupă de aur. Îmi spuseră că sînt îngeri și că mă aflu în cer, pentru că am ieșit cu bine din purgatoriu și am scăpat de Scaraoschi și de mama lui. Pot să cer tot ce-mi poftește inima, îmi ziseră ei, că voi căpăta îndată, ei fiind în stare să-mi facă orice pe plac. Mă chinuia setea și. văzînd cupa, cerui băutura care-mi fu întinsă mai mult decît binevoitor. Nu era însă vin, ci o băutură plăcută, adormitoare, și cînd am dat-o peste cap, fără să mă întrerup, am și adormit.

Cînd m-am trezit a doua zi, nu mai eram în patul cel moale, ci în cotețul de gîște în care fusesem închis și în care era aceeași întunecime ca și în beciul despre care v-am vorbit. În locul îmbrăcămintei mele, aveam acum pe mine straie din piele de vițel, cu partea aspră în afară, pantalonii erau croiți după moda poloneză sau șvăbească, iar tunica după o modă și mai caraghioasă. De gît era legată un fel de glugă ca la călugări, împodobită cu două urechi

mari de măgar. Rîdeam mînzește de steaua mea nenorocită, căci vedeam și după cuib și după pene ce fel de pasăre trebuie să fiu. Abia atunci am început să cuget mai adînc la soarta mea. M-am hotărît să fac pe prostul, cît de bine pot, și să aștept cu răbdare cum se vor desfășura mai departe lucrurile.

Capitolul VII

Simplicius întocmai ca un vițel se poartă
Și cu guvernatorul s-a-mprietenit la toartă.

Aș fi putut să mă eliberez din închisoare cu ajutorul găurii pe care o făcuse stegarul cel ferches, dar, pentru că aveam să fiu măscărici, m-am lăsat păgubaș de aceasta și m-am purtat nu ca un măscărici prea prost ca să poată ieși de-acolo, ci ca un vițel flămînd, care vrea să se ducă la mama lui. Am început, deci, a mugi și am fost curînd auzit de soldații de gardă. Doi din ei au venit la ușa cotețului și au întrebat :

— Cine-i acolo ?

Le-am răspuns :

— Proștilor, n-auziți că aici e un vițel ?

Au deschis ușa, m-au scos afară și s-au minunat peste poate că un vițel grăiește omenește. Și se purtau ca niște actori nepricepuți și proaspăt recrutați, care nu-și puteau juca rolurile, așa că îmi venea să le dau eu ajutor. Se sfătuiră în fața mea, ce să facă oare cu mine și se înțeleseră în

din urmă să mă dea guvernatorului, care are ... plătească mai bine decît măcelarul, deoarece ... vițel vorbitor. Mă întrebară cum îmi merge. ... răspuns :

— Destul de prost !

— De ce ? mă întrebară iarăși.

Le zisei :

— De aceea, pentru că aici viței de treabă sînt ... închiși în cotețul de gîște. Nătărăilor, aflați de la ... că se cuvine să fiu crescut cum trebuie, dacă ... iasă din mine un bou ca lumea.

După această scurtă conversație, m-au dus peste ... la cartierul guvernatorului. O ceată mare de ... se țineau după noi și pentru că mugeau ... mugeam și eu. Chiar și un orb ar fi crezut, după ... auzite, că trece o turmă de viței ; dacă-i vedeai ... puteai zice în toată legea : o ceată de nebuni ... și bătrîni.

Amîndoi soldații mă prezentară guvernatorului, ... cînd m-ar fi luat drept pradă. Guvernatorul le ... un bacșiș ; mie însă îmi spuse că o voi duce ... la el. L-am înjurat în gînd și i-am spus :

— Foarte bine, domnule, atunci să nu le dați ... să mă închidă în cotețul de gîște ; căci noi, ... nu putem suferi asta, dacă e vorba să creștem ... ajungem boi ca lumea !

Guvernatorul mă mîngîie cît putu mai bine, cre... -se cine știe ce mare deștept că a reușit să ... din mine un măscărici atît de izbutit ; eu însă ... gîndeam : „Așteaptă, domnul meu ! Iată, am

trecut examenul focului, să vedem acum care-şi bate mai bine joc de celălalt !"

În acel timp un ţăran refugiat îşi mîna vitele la adăpătoare. Cînd l-am văzut, l-am lăsat pe guvernator şi m-am luat după vaci, behăind ca viţeii — ca şi cînd aş vrea să sug la ele. Cînd însă m-am apropiat de turmă, s-au speriat vacile de mine, de parcă aş fi fost lup, deşi purtam aceeaşi piele ca şi ele. Aşa se burzuluiră şi se împrăştiară, c-ai fi zis de bună seamă : un roi de bărzăuni a dat peste ele în luna august. Bietul lor stăpîn nu le mai putea strînge laolaltă, ceea ce te făcea să rîzi. Cît ai clipi se adună o mulţime de oameni, care se uitau la comedia asta şi stăpînul meu rîdea de credeai că se sparge şi zicea :

— Un nebun adună o sută !

Eu gîndeam în mine : „Şi tu eşti unul din cei despre care vorbeşti acum !"

De azi înainte toţi îmi spuneau „Viţelul" ; la rîndu-mi le dădeam şi eu nume batjocoritoare, care după părerea tuturora, dar mai ales a stăpînului meu, erau potrivite şi cu bun înţeles. Toţi mă socoteau măscărici fără minte — şi eu pe toţi drept măscărici cu minte. Acesta-i chiar mersul lumii: fiecare e mulţumit de deşteptăciunea lui şi se crede cel mai isteţ dintre toţi.

Petrecerea glumeaţă cu vitele ţăranului ne-a scurtat dimineaţa şi astfel destul de scurtă, căci era în timpul solstiţiului de iarnă. La prînz am servit ca de obicei, făcînd în acelaşi timp tot felul de gl[...]

[...]şii ciudate. Cînd a fost să-mi dea de mîncare, nimeni n-a fost în stare să bage-n mine mîncare omenească ; ceream numai iarbă care, vezi bine, nu se mai găsea la o vreme de iarnă ca aceea. Stăpînul meu porunci să se aducă de la măcelar două piei proaspete de viţel şi îmbrăcă doi băieţi în ele. Pe aceştia îi puse la masă cu mine şi ne aduse ca întîiul fel de mîncare salată de iarnă. Ne ceru să mîncăm. Aduse şi un viţel adevărat, pe care îl ademenii cu sare, să mănînce salata. Eu mă uitam ţeapăn, făcînd pe miratul, dar cei din jurul meu, mă îndemnau să mănînc şi eu.

— Desigur — ziseră ei, cînd mă văzură că nu pun gura pe mîncare — nu-i o noutate că viţeii mănîncă peşte, carne, brînză şi unt şi altele. Citeodată beau pînă se cherchelesc. Animalele de astăzi ştiu ce e bun.

N-am lăsat să-mi spună de două ori aceasta, pentru că eram flămînd. Apoi nu văzusem eu cu puţin înainte cum sînt oamenii ? Sînt uneori mai porci decît porcii, mai fioroşi decît leii, mai libidinoşi decît ţapii, mai invidioşi decît cîinii, mai nestăpîniţi decît armăsarii, mai grosolani decît măgarii, mai băutori decît vitele, mai şi[...] decît vulpile, mai mîncăcioşi decît lupii, [...] măscărici decît maimuţele şi mai veninoşi [decît] şerpii şi broaştele veninoase. Cu toate acestea mîncau mîncare omenească, şi numai înfăţişarea îi deosebea de animale ; dar nici pe departe nu aveau înovăţia unui viţel. Înfulecai deci, cu tovarăşii

mei viței, cu mare poftă și, dacă ne-ar fi văzut un străin stînd la masă, ar fi crezut negreșit că a învățat bătrîna Circe, ca să facă animale din oameni, un meșteșug pe care stăpînul meu îl cunoștea și-l practica. La cină s-a repetat ceea ce s-a petrecut la prînz și, după cum tovarășii mei — paraziții! — mîncau cu mine, ca să mănînc și eu, tot astfel au trebuit să meargă la culcare împreună cu mine în paturi, căci stăpînul meu nu voia să admită să petrec noaptea în grajdul vacilor. Și așa mi-am rîs de aceia care mă socoteau prost și am ajuns la părerea că bunul Dumnezeu i-a dat fiecăruia atîta înțelepciune, cîtă îi trebuie pentru salvarea proprie. Unii însă își închipuie greșit că numai ei sînt deștepți. Ce mai doctor încoace, doctor-încolo? După deal mai locuiesc oameni.

Capitolul VIII

Simplicius ascultă un lung discurs în care Memoria-i tratată alături de uitare.

Cînd m-am trezit dimineața, plecaseră cei doi tovarăși de culcuș îmbrăcați în piele de vițel. M-am sculat și m-am furișat din casă. Tocmai atunci adjutantul a luat cheile, ca să deschidă poarta orașului. Am ieșit și m-am dus la preotul meu, ca să-i povestesc cum mi-a mers în cer și în iad. Cînd a văzut că-mi fac inimă rea din înșelarea atîtor oameni, dar mai ales a stăpînului meu, mi-a zis:

— Nu-ți face sînge rău de asta, căci lumea nebună vrea să fie înșelată. Deci ai rămas cu mintea întreagă, folosește-o spre binele tău. Să-ți închipui că te-ai născut din nou ca pasărea Phoenix din cenușa ei. Așa a ieșit din foc și inteligența ta. Să știi însă că n-ai trecut hopul, ci te-ai vîrît în această îmbrăcăminte de bufon cu primejduirea inteligenței tale. Timpurile sînt așa de ciudate, că nimeni nu știe cum ai să ieși din ele, fără să-ți

lași viața. Ușor ajungi în iad; dar, ca să ieși de acolo, îți trebuie multă sforțare și necaz. Nu ești încă bărbat în putere, ca să poți înfrunta cu bine pericolele vieții, așa cum îți închipui tu; de aceea ai nevoie de mai multă precauțiune și inteligență, decît pe vremea cînd nu știai ce sînt acestea. Fii modest și așteaptă schimbările viitoare!

Discursul lui nu semăna dinadins cu cele dinainte, căci citise pe fața mea că mă credeam cine știe ce om mare, deoarece reușisem să scap printr-o prefăcătorie desăvîrșită, datorită sfaturilor sale. Apoi, mă și gîndeam: „Ce are el de la mine?“ De aceea întorsei vorbi și-i mulțumii pentru doctoriile minunate pe care mi le-a dăruit ca să-mi salvez mintea și i-am făgăduit — cu vorbe iscusite — să-i răsplătesc odată totul cu recunoștința mea. Vorbele acestea îl unseră pe inimă și i-au readus buna dispoziție. Lăuda minunata putere a medicamentelor sale și începu să povestească amănunțit că Simonides Melicus [1] descoperise un meșteșug, perfecționat, nu fără multă osteneală, de Metrodorus Sceptius [2], cu ajutorul căruia învăța pe oameni cum să poată reda cuvînt cu cuvînt tot ce au auzit sau citit odată. Și susținea că aceasta s-ar întîmpla fără medicamente întăritoare. „Da — mă gîndeam — dragul meu domn pastor, am citit în cărțile tale la pustnicul meu, în ce ar

[1] *Simonides din Cos* (556—468 î.e.n.) — renumit poet liric grec (n.r.).

[2] *Metrodorus din Scepsis* (Scepsius) — filozof și orator grec din secolul II î.e.n. (n.r.).

meșteșugul lui Sceptius de întărire a memoriei.“ Am fost totuși destul de șiret ca să nu spun nimic, căci — dacă e să mărturisesc adevărul — de cînd m-am făcut măscărici, m-am învățat minte și am devenit mult mai precaut în vorbele mele. În schimb el, pastorul, continuă și-mi povesti cum Cirus știa cum îi chema pe fiecare din cei 30.000 soldați ai săi, Lucius Scipio, [1] pe toți cetățenii Romei, iar Cyneas — solul lui Pyrrhus [2] — putea, chiar din ziua care a urmat după întoarcerea sa din Roma, să înșire în ordine numele tuturor senatorilor și aristocraților romani. „Mitridate [3] — regele Pontului și al Bythiniei — spunea el, vorbea limbile celor douăzeci și două de popoare de sub cîrmuirea lui, cu aceeași pricepere, așa cum scrie Sabellicus [4] în capitolul IX din Cartea a zecea. Învățatul grec Charmides [5] spunea cuiva pe dinafară tot ce acesta voia să știe din cărțile aflate în întreaga bibliotecă, deși le citise numai o singură dată. Lucius Seneca putea să reproducă două mii de nume, așa cum i se spuseseră și — după cum relatează Ravisius [6] — două sute de

[1] General roman, fratele biruitorului lui Hannibal la Zama (203 î.e.n.) (n. r.).

[2] *Pyrrhus* (307—272) — regele Epirului, renumit pentru războaiele sale cu romanii (n. r.).

[3] *Mithridates* (136—63 î.e.n.) — rege din Asia Mică, înfrînt de Pompei (n. r.).

[4] *Marcus Antonius Coccius Sabellicus* — umanist italian, autor al cărții *Exemplorum libri decem* (Zece cărți de exemple) (n. r.).

[5] *Charmadas* — filozof grec (sec. II î.e.n.) (n. r.).

[6] *Ravisius* (1480—1524) — filolog francez (n. r.).

versuri, spuse de două sute de școlari, le recita de la cel din urmă pînă la cel dintîi. Esdras[1] — cum relatează Eusebius[2] — putea să recite pe dinafară cele cinci cărți ale lui Moise și să le dicteze, cuvînt cu cuvînt, scribilor săi. Themistocles[3] a învățat într-un an limba persană. Crassus[4] putea să vorbească cele cinci dialecte deosebite asiatice ale limbii grecești și să pronunțe subalternilor sentința în limba lor. Iulius Caesar citea, dicta și dădea în același timp audiențe. Nu vreau să relatez despre romanii Aelius Hadrianus[5] și Porcius Latro[6], ci vreau să pomenesc numai de sfîntul Hieronim[7], care vorbea ebraica, chaldeia, greaca, persana, meda, araba și latina. Pustnicul Antonius știa pe dinafară toată Biblia, auzind-o numai citită de altul. Tot astfel citează din Marcus Antonius Muretus[8] și Colerus[9] în capitolul XXI din Cartea a optsprezecea despre un corsican care a auzit 6 000 de nume și după aceea le-a reprodus

[1] *Esdras* — preot iudeu (cca 480 î.e.n.) (n. r.).
[2] *Eusebius* (270—340) — autorul primei istorii a bisericii (n. r.).
[3] General atenian, învingătorul persanilor la Salamina (480 î.e.n.) (n. r.).
[4] *P. Licinius Crasus* — fiul triumvirului, care a murit împreună cu tatăl său în războiul cu parții (53 î.e.n.).
[5] Împărat roman (117—138) (n. r.).
[6] Orator renumit, dascălul lui Ovidiu și prietenul filozofului Seneca (n. r.).
[7] Traducătorul *Bibliei* în latină, patriarh bisericesc, mort în 420 (n. r.).
[8] Filolog francez (1526—1585) (n. r.).
[9] *Johannes Colerus* — autorul unor lucrări de economie rurală și predicator, mort în 1639 (n. r.).

repede, într-o ordine perfectă. Toate acestea ți le povestesc — spuse el mai departe — ca să nu crezi că e cu neputință să i se întărească omului memoria prin medicamente și să i se păstreze această putere ; dar că și i se poate slăbi sau chiar să-i dispară cu totul, într-un anume chip. Plinius[1] — în cartea a șaptea, cap. XXIV — scrie că nimic la om nu-i atît de slab ca memoria care prin boală, spaimă, teamă, grije sau supărare poate sau să dispară complet, sau să-și piardă o mare parte din puterea ei. Despre un învățat din Atena am citit că a uitat tot ce-a studiat, chiar și ABC-ul, după ce a căzut asupra-i o piatră. Un altul, căzînd dintr-un turn, s-a făcut atît de uituc, încît nu mai știa numele prietenilor și al rudelor celor mai apropiate. Se vorbește despre altul care, după o boală, a uitat numele servitorului său ; iar Messala Corvinus[2] nu mai știa nici cum se numește, el care înainte avusese o bună memorie. În *Fasciculo Historiarum*, fol. 60 (care sună la fel de mincinos de parcă ar fi scris-o însuși Plinius) Schramhans[3] afirmă că un preot a băut sînge din propria sa mînă și a uitat să scrie și să citească, păstrîndu-și memoria intactă în rest ; cînd însă după un an, în același loc și în aceeași vreme a mai băut încă o dată din același sînge, a putut să scrie și să citească la fel ca odinioară. Este chiar de crezut ce

[1] Caius P. Secundus (23—79) — scriitor latin, autorul unei istorii naturale (n. r.).
[2] Orator și istoric latin (70 î.e.n.-3 e.n.) (n. r.).
[3] Nume probabil inventat de autor (n. r.).

scrie Johann Wierus [1] în *De praestigiis daemon.*, cartea a treia, cap. XVIII, că, dacă mănînci creier de urs, capeți o fantezie și imaginație atît de bogată, încît îți închipui că și tu ești urs, așa cum dovedește el cu un nobil spaniol care, după ce a mîncat așa ceva, alerga prin pustietăți închipuindu-și că nu-i altceva decît urs. Dragă Simplicius, dacă stăpînul tău ar fi cunoscut acest meșteșug, ai fi fost transformat mai degrabă într-un urs — ca acea Callisto [2] — decît într-un taur ca Iupiter."

După ce preotul mi-a mai numărat alte asemenea minunății, mi-a mai dat ceva doctorii și m-a povățuit cum să mă port mai departe. Am pornit acasă, unde am adus după mine mai bine de o sută de băieți, care alergau și behăiau ca viței. Stăpînul meu, care tocmai se sculase, alergă la fereastră să afle ce s-a întîmplat și, cînd a văzut atîția nebuni, a binevoit să rîdă cu poftă.

---

[1] Iohann Weyer (1515—1588) a scris o apologie a vrăjitoarelor (n. r.).

[2] Nimfă iubită de Iupiter, preschimbată în ursoaică de geloasa Iunona. A devenit apoi constelația Ursa Mare (n. r.).

Capitolul IX

Simplicius slăvește anapoda o doamnă
Și vorba-i năzdrăvană pe toți la rîs îndeamnă.

Cînd am intrat în casă, m-au chemat în camera stăpînului, unde se găseau doamne nobile care voiau să-l cunoască pe noul bufon și să-l audă vorbind. Cînd am apărut, am stat ca un mut. Atunci doamna — aceeași pe care am apucat-o atunci, la dans — spuse că a auzit un lucru de-a mirare : vițelul acesta poate vorbi ; însă bagă de seamă că nu-i adevărat. Eu însă zisei :

— Eu am auzit, dimpotrivă, că maimuțele nu vorbesc ; dar văd că nu-i așa.

— Cum ? întrebă stăpînul meu, crezi oare că doamnele sînt maimuțe ?

Răspunsei :

— Dacă nu sînt maimuțe încă, au să se facă în curînd. Asta nu știu cum și cînd, căci și eu n-am crezut să mă fac vițel și acum iată-mă-s !

Stăpînul mă mai întrebă că după care semne văd eu că doamnele se vor preface în maimuțe. Răspunsei :

5*

— Maimuța noastră are șezutul gol; doamnele acestea au sînii goi, sîni pe care alte fetițe îi acoperă.

— Răule! — zise stăpînul — vorbești prostii, ca un neghiob ce ești! Maimuța umblă goală pentru că n-are haine; doamnele însă lasă să se vadă tot ce e frumos de văzut. Repară repede greșeala, dacă nu vrei să fii bătut și alungat cu cînii în cotețul gîștelor, cum se întîmplă cu viței care nu știu să se poarte cum trebuie! Să auzim: știi să faci complimente doamnelor?

Atunci privii pe doamna de sus în jos și de jos în sus, o fixai așa de drăgăstos, ca și cînd aș fi cerut-o de nevastă, și zisei:

— Domnule, acum știu unde este buba! Hotomanul de croitor e de vină. El a lăsat stofa care trebuia s-o pună sus, în jurul gîtului, și să acopere sînii, jos, la poalele rochiei, care face coadă lungă și se tîrăște pe pămînt stîrnind colbul. Ar trebui să-i tăiați mîinile unui croitor atît de nepriceput, care nu știe nici măcar să croiască! Doamnă, — zisei către dînsa: dați-l dracului pe croitorul care vă pocește așa și luați-l pe croitorul *Knanului* meu! Îl cheamă meșterul Paulică și a făcut rochii așa de frumoase, crețe, *Moiderii* mele, Anei și Ursulei noastre! Aceste rochii erau rotunde jos și nu atîrnau în noroi, ca la dumneavoastră!

Stăpînul mă întrebă dacă Ana și Ursula sînt mai frumoase decît această doamnă:

— A, nu, stăpîne, — răspunsei — doamna are părul așa de galben, ca murdăria copilului de țîță; iar părul ei este atît de lins ca și cînd s-ar fi țesălat cu o perie din peri de porc, e răsucit ca niște fuiere și îi atîrnă așa de frumos, ca și cînd ar avea de amîndouă părți ale capului cîte un funt de lumînări sau de cîrnați. Priviți-i fruntea frumoasă și lucie! Nu e mai delicat boltită decît o șuncă grasă și mai albă decît un cap de mort ce-a stat ani de zile în ploaie și vînt? Păcat numai că pielea ei delicată este prăfuită de pudra de pe păr și oamenii, care văd asta, și nu pricep, cred că doamna are pecingine, căci numai ea lasă atîta mătreață. Ar fi apoi păcat și de ochii aceștia scînteietori, care sclipesc de negreală mai abitir decît funinginea din hornul *Knanului* meu, care lucea așa de tare cînd Ana îl curăța cu un mănunchi de paie, ca să ardă mai bine, și care ochi sînt așa de înfocați, de parcă ar fi vrut să dea foc lumii întregi. Obrajii îi sînt frumos rumeni, dar nu-s așa de roșii ca boiaua cu care cărăușii din Ulm își împodobesc pieptarele lor, dar buzele sînt și mai roșii și cînd doamna vorbește sau rîde — uitați-vă, stăpîne! — se văd două șiruri de dinți albi și drăguți, ca și cînd ar fi fost tăiați dintr-o bucată de sfeclă de zahăr. O minune, ce să zic! Și nu cred că te doare, dacă te mușcă cu ei. Apoi gîtul! E alb ca laptele prins și tot așa sînii, care sînt sub el și care, negreșit, sînt tari la pipăit, ca ugerul caprei, cînd abia-și ține laptele. O, nu! Ei nu sînt

flescăiți, ca la femeile bătrîne, care deunăzi mi-au spălat șezutul, atunci cînd am fost în cer ! O, stăpîne ! ian priviți-i acum mîinile ! Sînt așa de delicate, cu degetele lungi, sprintene și abile ca acelea ale țigăncilor de deunăzi, care-ți vîră mîinile în buzunar și te fură. Dar toate aceste frumuseți nu sînt nimic pe lîngă trupul ei, deși nu pot să-l văd gol : nu-i delicat, tras prin inel, grațios ca și cînd ar fi avut opt săptămîni treapăd ?

La aceste cuvinte s-a stîrnit un hohot de rîs, că nu mai m-am putut auzi ce spun și nici eu n-am mai vorbit.

Capitolul X

Simplicius vorbește de mulți eroi vestiți
Și de artiștii care au fost mai iscusiți.

După aceasta a venit prînzul, la care mi-am făcut meseria cu mult zel, căci mă hotărîsem să le spun toate prostiile lor și să le critic aroganța, căci, vedeți, ca bufon îmi era gura slobodă. Nici un oaspete nu-mi părea prea bun, ca să nu-i arăt defectele ; iar dacă vreunul se supăra, rîdeau de el ceilalți, sau stăpînul meu îi spunea că omul înțelept nu trebuie să se sinchisească de spusele unui nătărău. Mai mult decît toți ceilalți îmi băteam joc de stegarul cel fercheș. Cel dintîi dintre meseni, care îmi ținea hangul și-mi răspundea prompt, era secretarul. L-am poreclit „făuritorul de titluri“ și am rîs de el, că ținea la aceste deșertăciuni și l-am întrebat :

— Ce titlu o fi purtat Adam, părintele oamenilor ?

El mi-a răspuns :

— Vorbești ca un vițel, pentru că nu știi că după primii noștri părinți au trăit diferiți oameni care s-au distins prin virtuți rare, înțelepciune, fapte de eroism, descoperiri în știință și prin artă și prin aceasta și-au innobilat neamul așa de mult, încît s-au ridicat deasupra a tot ce e omenesc, ba s-au înălțat dincolo de stele, pînă la zei. Dacă ai fi om și ai fi citit ca alți oameni istoria, ai cunoaște deosebirea care există între oameni și nu ți-ai rîde de titlurile celor aleși. Deoarece însă ești vițel și nu ești demn și nici în stare să ai onoare, vorbești ca un vițel prost și ești gelos de distincția care împodobește pe oamenii nobili.

I-am răspuns :

— Am fost și eu om ca dumneata și am citit mult, și pot judeca acest lucru : sau nu pricepi, sau vorbești din interes împotriva convingerii dumitale. Ce fel de fapte nobile pot fi acelea care să se răsfrîngă nu numai asupra celor care le-au săvîrșit, ci și asupra întregului neam, peste sute de ani, după ce eroii și artiștii au murit de mult ? N-a murit oare tăria eroului și talentul artistului o dată cu el ? Dacă nu știi asta și dacă într-adevăr însușirile părinților trec asupra copiilor, atunci tatăl dumitale trebuia să fi fost... batog, iar mama dumitale calcan. Ceea ce vreau eu să afirm anume este că fiii nu moștenesc totdeauna virtuțile părinților și deci copiii nu sînt demni de acele virtuți... Eu laud pe aceia care se innobilează prin propriile lor virtuți.

— Atunci — răspunse secretarul — dacă e vorba de ocară, ți-aș putea răspunde că *Knanul* său a fost un țăran mojic din Spessart, unde e staniștea celor mai neciopliți oameni. Dar să presupunem că nu vrei să moștenească fiii titlurile de noblețe ale părinților ; nu sînt ei însă demni de laudă, dacă se innobilează pe ei înșiși printr-o bună purtare ? Și atunci să nu cinstim pe acești copii, știind că mărul nu cade departe de trunchi ? Cine n-a lăudat în urmașii lui Alexandru cel Mare ...avura strămoșului lor ? Plîngînd și-a arătat acesta, din tinerețe, dorința arzătoare de a lupta, ...nd încă nu era în stare să poarte armele, fiind ...grijorat că tatăl său are să cîștige toate bătăliile ...lui nu-i va rămîne nimic de cucerit. N-a învins ...o lume întreagă, cînd încă nu avea 30 de ani, ...nu dorea el să cucerească și mai mult ? Nu pă...a el înconjurat de un nimb de flăcări ? Cine ...ea să nu-l socotească mai presus și mai nobil ...ît alți oameni, cînd te gîndești că Quintus ...rtius[1] a mărturisit despre el că suflarea îi era bălsămată, sudoarea îi mirosea a mosc și chiar ...pu-i mort exala un miros plăcut ? Aici, în ...astă categorie, aș putea să-l pun și pe Iulius ...esar și pe Pompei, dintre care unul, Caesar, pe ...gă victoriile, pe care le-a repurtat în războaiele ...ile, a luptat de 50 ori pe cîmpuri de bătaie, a ...cat la pămînt și a ucis 1.152.000 oameni. Celă-

[1] *Quintus Curtius Rufus* — istoric roman din secolul I, ...orul unei biografii a lui Alexandru cel Mare (n. t.).

lalt, Pompei, pe lîngă faptul că a luat 940 de corăbii din mîinile piraților, a cucerit de la Alpi și pînă la hotarele extreme ale Spaniei 876 orașe și ținuturi. Faima lui Marcus Sergius [1] o trec sub tăcere și voi insista puțin asupra lui Lucius Siecius Dentatus [2] care era tribun în timpul consulatului lui Spurius Turpejus și Aulus Eternius [3]. Acesta a luat parte la 110 bătălii și a biruit de opt ori pe aceia care l-au provocat ; el putea să arate 45 de cicatrice pe trupul său, toate din față, și nici una din spate ; cu nouă generali a participat la triumfuri (cucerite prin vitejia lor). Gloria războinică a lui Manlius Capitolinus [4] nu ar fi fost mai mică dacă nu și-ar fi diminuat-o la sfîrșitul vieții sale el însuși ; atunci putea arăta și el 33 de răni, fără să fi scăpat el singur de gali Capitoliul cu toate comorile sale. Dar unde rămîn eroii biblici : Josua, David, Iacob, Assamonii [5] și mulți alții, dintre care cei doi dintîi au cucerit Țara Sfîntă, iar cei doi din urmă au eliberat-o ? De asemenea puternicul Hercules, Teseu și alții a căror laudă nemuritoare e cu neputință s-o descriu sau s-o povestesc. Oare aceștia să nu fie cinstiți în urmașii lor ? Dar să

---

[1] Străbunicul lui Lucius Sergius Catilina conspiratorul. După spusa lui Plinius avea o mînă de fier (n. r.).

[2] Lucius Siccius (sau Sicinius) Dentatus din perioada străveche a republicii romane (n. r.).

[3] *Aulus Eternius* (sau *Aterius*) — consul în anul 454 î.e.n. (n. r.).

[4] După ce în 390 î.e.n. a salvat Capitoliul de asediul galilor, Manlius Capitolinus a fost condamnat pentru înaltă trădare, deoarece uneltise să ajungă rege (n. r.).

[5] Adică Macabeii sau Hasmoneii (n. r.).

lăsăm acum faptele de arme și să ne îndreptăm privirile spre arte, care par să fie de mai mică însemnătate, în realitate contribuind nu mai puțin la gloria strălucită a maeștrilor lor ! Găsești oare ceva egal cu măiestria lui Zeuxis [1], care prin mintea lui dibace în artă și mîna lui îndemînatecă înșela prin tablourile sale chiar păsările cerului ? La fel cu Apelles [2], care a zugrăvit o Venus atît de naturală, atît de frumoasă, atît de unică, încît toți tinerii erau înamorați de ea. Plutarh scrie că Arhimede a tras cu o singură mînă, de un odgon, o mare corabie încărcată, în piața din Siracuza, ca și cînd ar fi dus de hăț un animal de samar, muncă pe care n-ar fi putut s-o îndeplinească 20 boi, necum 200 de viței ca tine. Oare un astfel de maestru priceput să nu fie distins cu un titlu de onoare potrivit cu arta sa ? Cine nu ar putea prețui înaintea altor oameni pe cel care a făptuit pentru regele Persiei Sapor [3] un glob de sticlă așa de cuprinzător și de mare, încît acesta putea să stea în mijlocul lui chiar în centru și să-și vadă fruntea plimbîndu-se în sus și în jos sub propriile sale picioare. Dar Archytas [4] să nu fie lăudat, că a făcut așa de artistic niște porumbei de lemn, încît zburau în aer, ca toate zburătoarele ? Albertus

---

[1] Pictor grec (420—380 î.e.n.) (n. r.).

[2] Renumit pictor grec din sec. IV î.e.n. (n. r.).

[3] Rege persan din secolul al III-lea (n. r.).

[4] *Archytas din Tarent* — om de stat și învățat (n. r.).

Magnus[1] a construit un cap de bronz, care rostea cuvinte expresive și cu înțeles. La fel și statuia lui Memnon[2], ori de cîte ori era luminată de soare, scotea un sunet lung sau un murmur. Arhimede cel pomenit mai înainte a construit o oglindă cu care aprindea corăbiile dușmane chiar pe mare. Ptolomeu a conceput și el o oglindă care arăta atîtea chipuri cîte ore sînt într-o zi. Cine nu preamărește pe acela care a inventat cel dintîi literele? Cine n-ar putea numi nobilă mîna dibace a copistului care a transcris *Iliada* lui Homer, conținînd cîteva zeci de mii de versuri, pe un papirus atît de mic, că încăpea într-o coajă de nucă, așa cum spune Pliniu. Un alt artist a executat atît de măiestru o corabie desăvîrșită, prevăzută cu toate cele necesare, că putea să încapă sub o aripă de albină. Da, cine nu înalță mai presus de toți artiștii pe acela care a inventat tiparul, nobila și nespus de folositoare artă în lumea întreagă? Dacă Ceres a fost făcută zeiță, pentru că a inventat agricultura și morăritul, de ce să nu se cuvină și altora lauda și titlurile de onoare potrivit calităților lor? E drept că nu-i mare ispravă, dacă tu, vițel prost, bagi sau nu asemenea idei în creierul tău zevzec de bou. Tu ești ca acel cîine care ședea pe o claie de fîn și nu dădea voie boului

[1] Filozof și teolog german (1193—1280), a fost numit *doctor universalis* din cauza vastei sale culturi. A dus mai departe învățătura lui Aristotel spre scolastică (n. t.).
[2] Aluzie la coloșii lui Memnon din Egipt (n. r.).

să mănînce din ea, deoarece el, cîinele, nu putea să mănînce fîn; tu, care nu ești demn de nici o cinste, nu vrei s-o avem nici noi, cei care sîntem vrednici de ea?

Cînd m-am văzut astfel încolțit, am răspuns că faptele eroice ar putea fi lăudate, dacă de dragul lor n-ar fi fost păgubiți, ba chiar n-ar fi pierit atît amar de lume.

— Ce glorie e aceea, care e mînjită cu atîta sînge nevinovat vărsat pentru ea? Și ce noblețe e aceea, care a fost răscumpărată cu prețul pieirii miilor de oameni? Și în ceea ce privește artele, sînt ele altceva decît nebunii și vanități? Ele sînt tot atît de deșarte, goale și nefolositoare ca și titlurile cu care sînt răsplătite: căci sînt în slujba avariției, a voluptății, a belșugului și spre nimicirea altora, ca acele lucruri groaznice pe care le-am văzut nu de mult pe jumătăți de căruțe (cu aceasta voiam să spun despre tunuri). Ba ne-am putea lipsi de tipar și scrieri, după părerea acelui om sfînt care spunea că întreaga lume este o carte în care citești puterea Creatorului și minunile lui.

Capitolul XI

Simplicius descrie cît de obositor
E traiul care-l duce un ocîrmuitor.

Stăpînului îi veni pofta să glumească și-mi zise:

— Bag seama că tu, pentru că nu speri să fii vreodată distins cu titlul de noblețe, de aceea îl disprețuiești.

I-am răspuns :

— Stăpîne, dacă mi-ai cere în clipa aceasta să stau pe locul tău, zău că n-aș primi !

Guvernatorul rîse și zise :

— Te cred, căci boului i se cuvine paie de ovăz. Dacă ai avea însă un cuget înalt, cum au spiritele alese, atunci ai năzui cu ardoare spre cinstire și spre demnități. În ceea ce mă privește, nu socotesc lucru neînsemnat faptul că norocul m-a așezat deasupra celorlalți.

Am suspinat atunci și i-am zis :

— Ah, chinuită fericire ! Stăpîne, te încredințez că ești cel mai nefericit om din întregul Hanau.

— Cum așa ? Cum așa, vițelule ? zise el grăbit. Spune-mi pentru ce ? Că eu nu găsesc că e așa !

I-am răspuns atunci :

— Dacă nu știi și nu simți cu cîte griji și neliniști ești împovărat ca guvernator al cetății Hanau, atunci te-a orbit prea marea poftă de mărire, sau ești de fier și nesimțitor. E drept, tu poruncești și cine-ți vine înainte trebuie să te asculte ; dar o face degeaba ? Nu ești tu sluga tuturor ? Nu trebuie să-i porți fiecăruia de grijă ? Iată, ești înconjurat numai de dușmani și existența acestei fortărețe stă numai pe umerii tăi ! Trebuie să chibzuiești cum să-i provoci pagube inamicului și să ai grijă ca planurile tale să nu fie trădate. Trebuie să ai grijă să nu lipsească bani, muniție, provizii de hrană și rezerve, de aceea ești nevoit mereu să pui biruri pe țară. Dacă-ți trimiți oameni să le adune, atunci să vezi jale : jafuri, hoții, incendii, omor — toate astea sînt treaba lor de căpetenie. Ei au jefuit nu de mult localitatea Orb [1], au cucerit Braunfels și au prefăcut în cenușe orășelul Staden [2] ; de aici au luat destulă pradă, tu însă ce-ai luat ? Doar o grea răspundere în fața lui Dumnezeu. Se poate să ai pe lîngă onoare și avantaje ; dar știi cine va folosi comorile pe care le strîngi ? Chiar dacă-ți rămîne averea — ceea ce nimeni nu știe — tot ai s-o lași odată, cînd nu vei lua cu tine decît

[1] Între Frankfurt și Fulda (n. r.).
[2] Așezat la nord de Hanau (n. r.).

păcatele prin care ai dobîndit-o. Dacă, să zicem, îți mănînci singur prada, știi ce părăduiești ? Sudoarea și sîngele săracilor care acum suferă lipsa și mizeria, sau chiar mor de foame. Ce deseori te văd cu gîndurile împrăștiate, din cauza că te apasă răspunderea, pe cînd eu și alți viței ca mine dormim liniștiți ! Tu însă, dacă neglijezi ceva în legătură cu cetatea sau cu oastea, aceasta te costă capul. Vezi, eu n-am asemenea griji ! Tu tot mereu trebuie să te temi de dușmani și chiar de prieteni, care îți rîvnesc viața (cum o vrei și tu pe a lor), sau funcția pe care o ai. Dușmanii vor viața ta pe față ; iar așa zișii prieteni te invidiază pentru norocul tău, dar asta o fac pe ascuns. Nu ești de loc sigur de supușii tăi. Te chinuiește zilnic pofta să te ridici tot mai sus, să-ți faci un nume mai mare, să ai slujbe mai înalte, să aduni și mai multă avere, pe scurt : să faci totul, spre paguba altor oameni și a sufletului tău și să superi pe Cel de sus. Dar mai rău decît toate e altceva : ești așa de alintat și otrăvit de lingăii din juru-ți, că nu te mai cunoști pe tine însuți și nu mai vezi drumul periculos pe care ai apucat. Căci ei aprobă tot ce faci și-ți laudă viciile, numindu-le virtuți : înverșunarea ta o socotesc dreptate și dacă pui să nimicească oameni și țări — atunci te numesc soldat brav; dacă te asmuți să păgubești pe alții, o fac pentru ca ei să aibă mai departe favoruri de la tine și să-și umfle pungile.

— Puturosule ! zise stăpînul meu. Cine te-a învățat să predici astfel ?

I-am răspuns :

— Mult iubitul meu stăpîn, n-am spus adevărul cînd ți-am vorbit că lingușitorii și pierde-vară te-au zăpăcit, că nimeni nu te mai poate ajuta ? Dar alți oameni îți văd păcatele și te bîrfesc nu numai în lucrurile mari, dar și în cele mărunte. Nu cunoști destule pilde de oameni mari din vremurile trecute, despre care se vorbea rău pentru mehne neînsemnate ? Atenienii murmurau împotriva lui Simonides[1] al lor, numai pentru că vorbea prea tare ; tebanii se plîngeau de al lor Paricul[2] pentru că scuipa ; lacedemonienii îl ocărau pe Licurg[3] pentru că mergea mereu cu capul în jos, romanii rîdeau de Scipio, pentru că sforăia în somn, de Pompei pentru că se scărpina numai cu un deget și de Caesar pentru că nu-și punea bine brăcinarul. Uticenzii îl calomniau pe bunul lor Cato[4], pentru că el, așa li se părea lor, mînca prea economicos cu ambele fălci ; iar cartaginezii îl vorbeau de rău pe Hanibal pentru că mergea mereu cu pieptul dezgolit. Ce crezi, dragul meu stă-

[1] Poetul din Cos menționat în capitolul VIII, cartea a (n. r.).

[2] Un actor de pantomimă cu acest nume este menționat Marțial (n. r.).

[3] Legislator spartan legendar din secolul 9 î.e.n. (n. r.).

[4] Cato cel Tînăr (sec. I. î.e.n.) (n. r.).

pîn ? Crezi că aș schimba cu cineva care, pe lîngă
— să zicem ! — doisprezece sau treisprezece prie-
teni de pahar, are mai mult decît o sută de lingăi
și paraziți și poate mai mult de zece mii de duș-
mani ascunși sau pe față, invidioși și bîrfitori ?
Care va fi dobînda tuturor ostenelilor tale ? Și
afară de aceasta, ce fericire, ce plăcere și ce bucurie
poate avea un astfel de cap conducător, care poartă
cu grijă și apără, ocrotește atîta de amar de oa-
meni ? Oare nu este de trebuință să veghezi pentru
ai tăi și să pleci urechea la tînguirile și nevoile
lor ? N-ar fi de ajuns această osteneală, ca să nu
ai și dușmani și invidioși pentru aceasta ? Văd prea
bine ce amar înghiți și cîte greutăți ai pe cap ! Și,
preaiubite stăpîne, care crezi că-ți va fi la urmă
răsplata ? Spune-mi, ce folos ai din toate acestea ?
Dacă n-o știi, să ți-o spună grecul Demostene[1] !
Căci el, după ce a luptat cu bravură și credință,
ca să întărească dreptul atenienilor și folosul ob-
ștesc, a fost exilat împotriva oricărei dreptăți și
legi : Socrate a fost înlăturat prin otrăvire ; Han-
nibal a fost așa de bine răsplătit de ai săi, încît a
trebuit să ia drumul pribegiei amare prin străini.
Tot astfel a pățit și Cammillus[2] romanul, iar Li-

[1] Demostene (382—322 î.e.n.) — celebrul orator atenian
a trebuit, în urma condamnării sale la moarte de către
concetățenii săi, să se exileze în Calauria, unde s-a si
nucis (n. r.).
[2] Camillus a eliberat Roma de gali în 390 î.e.n. (n. r).

urg a fost lapidat ; pe Solon[1], după ce i s-a scos
un ochi, l-au surghiunit ca pe un criminal. Iată
de ce-ți spun : păstrează-ți comandamentul și folo-
sul pe care-l ai de la el ! Nu vreau să împart nimic
cu tine ; căci dacă lucrurile merg bine, nu te vei
alege decît cu o conștiință încărcată ; iar dacă vei
ține seama de conștiință, ai să fii alungat din func-
ția ta, ca și cînd ai fi un vițel prost ca mine.

[1] Legislator atenian din sec. VI î.e.n. (n. r.).

Capitolul XII

Simplicius arată în vorbele-i dibace
Ce iscusință afli chiar și la dobitoace.

Pe cînd vorbeam astfel, toți cei de față se uitau mirați la mine, că pot scoate asemenea vorbe de care, zău, nici un om înțelept nu s-ar fi rușinat, mai ales că le improvizasem. Eu însă încheiai:

— Iată pentru ce, iubite stăpîne, n-aș vrea să schimb cu tine! Și nici n-am nevoie, căci izvoarele îmi dau băutură sănătoasă în locul vinului tău, iar acela care m-a făcut vițel îmi va binecuvînta și buruienile pămîntului care-mi vor prii — ca lui Nabucodonosor — spre întreținerea vieții. Natura mi-a dat și o blană bună, pe cînd tu vei simți greață și pentru cele mai bune mîncări; vinul îți va pricinui dureri de cap și te va vîrî în boală.

Stăpînul meu zise atunci:

— Nu știu ce să cred despre tine? Ești, îmi par mult prea deștept pentru un vițel. Nu cumva po sub pielea de vițel pe aceea de Păcală?

Am făcut pe supăratul și-am zis:

— Credeți voi, oameni, că noi, animalele, sîntem proaste? Să nu vă închipuiți această... prostie! Cred că, dacă animalele mai bătrîne ca mine ar avea darul vorbirii, cîte ar avea ele să vă povestească! Dacă socotiți că sîntem așa de proaste, spuneți-mi, vă rog, cine i-a învățat pe porumbeii sălbatici, gaițe, mierle și potîrnichi să folosească drept purgativ frunzele de laur, iar pe porumbeii sălbatici, turturele și găini păpădia? Cine a învățat pe cîini și pe pisici să mănînce iarbă înrourată cînd vor să-și curețe pîntecele? Cine i-a spus broaștei țestoase cum să-și vindece mușcătura cu cucută, iar cerbului, atunci cînd e împușcat, să recurgă la dictamnum și busuioc sălbatic? Cine a deprins nevăstuica să folosească virnanțul în clipa cînd vrea să lupte cu un liliac sau cu un șarpe? Cine sfătuiește pe mistreți să ia iederă și pe urși mătrăgună, ca fiind medicamente bune pentru ei? Cine l-a îmbiat pe vultur să caute și să folosească geode cînd nu-și poate depune ouăle decît cu greutate? Și cine face pe rîndunică să priceapă că poate lecui ochii puilor ei prostănaci cu rostopască? Cine îndeamnă pe șarpe să mănînce molură, cînd năpîrlește și vrea să-și limpezească vederea? Cine a învățat pe barză să-și facă clistir, pe pelican să-și lase sînge, pe urs să silească albinele să-i pună ventuze?[1] Ce? Ar trebui chiar

[1] Majoritatea acestor curiozități zoologice își au izvorul în scrierile de istorie naturală ale lui Aristotel, Pliniu și Aelian (n. r.).

să spun că voi, oamenii, aţi deprins meşteşugurile şi cunoştinţele voastre de la noi, animalele ! Vă îndopaţi şi turnaţi în voi pînă la moarte. Noi, animalele, nu facem aşa ceva. Leul sau lupul, dacă se îngraşe prea tare, postesc, pînă ce se fac iarăşi sănătoşi şi sprinteni. Priviţi cuibul păsărilor ! Nu sînt ele aşa de meşteşugit clădite, că nici un om nu le poate face la fel ? Cine spune păsărilor călătoare cînd să vină şi cînd să plece iarăşi în ţările mai calde ? Cine le hotărăşte locul de adunare înainte de a pleca şi cine le arată drumul ? Căci n-au nici compasul, nici calendarul vostru ! Ce vînător sau pescar l-a învăţat pe păianjen, cum să-şi întindă plasa şi să-şi pîndească vînatul, sau din colţul cel mai retras, sau chiar din centrul ţesăturii sale ? Priviţi la această insectă harnică ! Ţesătura păianjenului e o minune. Vă rog să căutaţi şi să-mi spuneţi dacă veţi găsi un singur nod în ea ! Oamenilor, minunaţi-vă de corbul, despre care Plutarh dă mărturie că a aruncat atîtea pietricele într-un vas pe jumătate cu apă, pînă ce lichidul s-a ridicat sus, aşa că a putut uşor să bea apă. Ce-aţi face, dacă aţi trăi printre animale şi aţi contempla acţiunile lor, întregul lor fel de viaţă ? Aţi recunoaşte atunci, de bună seamă, că toate animalele au puteri şi virtuţi proprii, naturale în toate afecţiunile şi înclinările lor, în precauţia, puterea, blîndeţea, teama, asprimea şi în felul lor de a învăţa. Se cunosc unele pe altele, se deosebesc între ele, urmăresc pe cele care le sînt de folos, fug de cele

care le păgubesc, evită primejdia, se adună acolo unde e nevoie să fie pentru hrana lor, şi uneori vă înşeală chiar şi pe voi, oamenii. De aceea mulţi filozofi antici au privit toate acestea cu serioasă consideraţie şi nu s-au ruşinat să întrebe şi să discute dacă animalele neraţionale n-au cumva şi inteligenţă. Ce-i drept, ce trebuie atîtea discuţii savante ? Chiar înţeleptul rege Solomon vă trimite la şcoala noastră, cînd el zice în proverbul 30 : *„Sînt patru fiinţe mici pe acest pămînt, dar ele sînt mai înţelepte decît cei mai mari înţelepţi : furnicile, o grămăjioară de fiinţe slabe, îşi adună de cu vară hrana pentru iarnă ; iepurii, o colonie slabă, îşi sapă găuri în stîncă ; lăcustele, care n-au o căpetenie a lor, pornesc totuşi în cete ; păianjenul apucă cu ambele braţe şi locuieşte în palatele regilor. Dar nu vreau să mă mai întind la vorbă : duceţi-vă la albine şi vedeţi cum fac miere şi ceară şi spuneţi-mi atunci părerea !“*

Capitolul XIII

Simplicius înșiră puzderie de fapte
Pe care toți le află citind și zi și noapte.

Părerile mesenilor despre mine erau împărțite. Secretarul spunea că sînt prost, pentru că singur eu mă socotesc animal fără judecată. Cei cărora le lipsește o doagă se cred înțelepți, dar ei sînt proștii cei mai caraghioși. Alții erau de părere că, dacă îmi va scoate cineva din cap, că sînt vițel și mă va convinge că sînt iar om, atunci voi fi de-a dreptul cu mintea ageră. Stăpînul meu grăi :

— Îl cred nebun, pentru că spune fără sfială tuturora adevărul ; dar vorbirea lui este astfel că nu poți s-o socotești ca ieșită din gura unui nebun.

Vorbele astea toate le spuneau pe latinește, ca să nu înțeleg. Stăpînul m-a întrebat dacă am studiat, pe cînd am fost om. I-am răspuns :

— Nu știu ce este acel lucru a studia : dar te rog, spune-mi, iubite stăpîne, ce fel de instrument e acela „studia“, care se studiază ? Sînt poate bilele cu care joci popice ?

La aceste vorbe zise nebunul de stegar :

— *Wat wolts meet deesem Kerl sin, hey hett den Tüfel in Liff, hey ist beseeten ; de Tüfel, de führet ut jehme.*“ (Ce credeți că se întîmplă cu acest individ ? Are pe dracu în el, e obsedat ; dracul vorbește din el.)

La vorbele astea stăpînul meu s-a văzut nevoit să mă întrebe, dacă eu, devreme ce m-am făcut vițel, obișnuiesc să mă rog, ca toți oamenii și dacă sper să intru după moarte în rai.

— Firește — i-am răspuns — păstrez sufletul omenesc nemuritor și el nu vrea să ajungă în iad, mai ales că am fost o dată acolo și mi-a mers destul de rău. Sînt numai schimbat în animal ca Nabucodonosor și voi fi iarăși om odată.

— Ți-o doresc — spuse stăpînul meu cu un suspin greu, din care am putut vedea că începe să se căiască de faptul că m-a făcut bufon. Dar vreau să aud cum te rogi !

Îndată am căzut în genunchi și, ridicînd ochii și brațele spre cer, ca pustnicul meu, am început să mmez, deoarece căința stăpînului meu îmi ungea inima ca un balsam. Am spus cu toată evlavia mai întîi un *Tatăl nostru*, apoi m-am rugat pentru toată creștinătatea, pentru prieteni și dușmani, și pentru mine, ca Domnul să mă învrednicească, atît cît voi trăi, să-l pot preamări. Și toate aceste rugăciuni le-am spus cu vorbe cucernice, așa cum învățasem de la eremit. Auzindu-le, cîțiva meseni

mai slabi de înger aproape au început să plîngă de mila mea, ba chiar și stăpînul avea lacrimi în ochi.

După masă, guvernatorul chemă pe preot și-i povesti tot ce s-a petrecut în acea zi cu mine ; ce i-am spus lui și i-a dat a înțelege că nu-i lucru curat în vorbele mele și că diavolul trebuie să-și fi băgat codița aici. De ce ? Apoi de unde mai înainte eram naiv și ignorant în toate, acuma știam să vorbesc niște lucruri că-ți stătea mintea-n loc.

Preotul, care știa ce e cu mine, răspunse :

— Trebuia, domnule guvernator, să vă gîndiți bine, înainte de a-l face bufon ! Oamenii sînt fețe ale divinității cu care nu trebuie nimeni să glumească, mai ales cu tinerii de fragedă vîrstă. Nu cred să fie vorba de cel necurat, deoarece el, prin rugăciuni, a cerut totdeauna binecuvîntarea Domnului. Dacă totuși e amestecat și diavolul aici, ceea ce nu cred, apoi veți avea greu să răspundeți în fața lui Dumnezeu, căci aproape nu e păcat mai mare decît să-i răpești unui om rațiunea și astfel să-l lipsești de putința de a sluji Domnului și de a-l lăuda pre Dînsul ! Mai demult — continuă preotul — am avut destule dovezi despre inteligența lui. Că nu știa să se poarte în lume, asta nu-i de-a mirare, căci a fost crescut mai întîi de tatăl său, un țăran prost, și apoi de cumnatul domniei voastre în pustie, unde a trăit în cea mai mare simplitate. Dacă am fi avut la început răbdare cu el, s-ar fi purtat și el altfel, căci e un copil cu

[…]e, evlavios, curat sufletește, care încă nu cu[…]ște răutatea lumii. Nu mă îndoiesc însă că își [.]reveni, numai dacă i se va scoate din cap cre[…]ța că e vițel. Și eu am avut odată în parohia [..] un țăran bolnav, care mi s-a plîns că are în [..]tece vreo 500 litri de apă și că trebuie s-o [..]ată, ca să se însănătoșeze. M-a rugat, fie să-l [..]ca să-i curgă apa din pîntece, fie să-l atîrn în [..]n la fum, ca să se usuce. L-am liniștit cu vorbă [..]dă și l-am încredințat că-i voi scoate apa pe [.] cale. Luai o canea, de cele pe care le folosim [..]butoaiele de vin sau bere, legai de ea un furtun [..]e capătul celălalt al furtunului cepul unui ciu[.]r plin cu apă. M-am prefăcut că-i vîr caneaua [..]pîntecele pe care și-l înfășurase gros cu cîrpe, [..]să nu crape, cum zicea el, și lăsai să curgă apa [..]ciubăr prin canea. Nătărăul se bucura nespus, [..]scoase boarfele și se făcu bine. Tot așa i-am [..]at altuia, care-și închipuia că are în pîntece tot [..]l de ustensile pentru cai : zăbale și altele de [..]t fel. Medicul i-a dat un purgativ drastic, și [..]us cîteva lucruri sub scaunul său, astfel că și [..]t bolnav a crezut că i-au ieșit uneltele din pîn[..], după ce i-au chinuit intestinele. Cunosc și [..]stea unuia care-și închipuia că are nasul așa [..]ung, că aproape atinge pămîntul. I-a atîrnat [..]va de nas un cîrnat lung, pe care apoi îl tăia [..]tă cu bucată pînă a ajuns la nas. Cînd omul a [..]t cuțitul rece la nas, a început să strige că [..]n nasul e iar scurt ca mai înainte. Într-un fel

asemănător putem să-l ajutăm și pe bietul Sim-plicius — încheie preotul.

— Toate bune — replică guvernatorul — le în-țeleg pe toate. De un lucru însă nu mă pot du-miri : cum acest băiat, care mai înainte a fost atît de ignorant, acum deodată să știe să vorbească așa de bine despre lucruri pe care nu le pot spune — cu atîta ușurință — oameni mai vîrstnici, cu mai multă experiență și citiți ? Astfel a vorbit despre unele însușiri ale animalelor, iar persoana mea a descris-o atît de nimerit, încît ai fi crezut că acest băiat a trăit mereu între oameni, așa că să-mi dai voie să mă crucesc și să cred că e aici aproape vorba de un oracol sau de o inspirație divină.

— Domnule, interveni preotul meu, se poate prea bine să fie adevărat. Copilul acesta a citit mult, căci atît el, cît și pustnicul au folosit aproape toate cărțile mele — și să mă credeți, că n-am pu-ține ! Și pentru că băiatul acesta are o bună me-morie și acum spiritul său nu mai e ocupat și a uitat chiar de propria-i persoană, poate ușor să debiteze ceea ce a înmagazinat odată în cap. Am speranța că cu timpul își va reveni.

Cu aceste cuvinte preotul îl ținea pe guvernator între teamă și speranță. Mi-a susținut perfect cauza și a izbutit să-mi facă mie zile bune și lui accesul permanent la stăpînul meu. După înde-lungi asemenea consfătuiri, ajunseră la hotărîre ca să aștepte cu mine încă o bucată de vreme, și aceasta era mai mult în folosul preotului decît î

meu ; căci tot intrînd și ieșind de la guvernator, [...]vînd aerul că se interesează de mine, a început să [...] bage sub pielea stăpînului. Acesta îl făcu cape-[...]nul garnizoanei, ceea ce pentru vremurile aces-[...]ea nu era lucru neînsemnat. M-am bucurat mult [...]entru el.

Capitolul XIV

Simplicius e sluga cumplitului croat,
El, care-a dus odată un trai îmbelșugat.

De aici înainte am avut parte — mă pot într-adevăr mîndri — de favoarea și chiar dragostea stăpînului meu. Fericirea mi-era întunecată numai de faptul că a trebuit să mai port îmbrăcămintea de vițel; dar preotul încă nu voia ca să-mi recapăt mintea întreagă, deoarece socotea că n-a sosit încă vremea și nu era nici în folosul lui. Cînd guvernatorul a văzut că-mi place muzica, m-a dat pe mîna unui iscusit maestru chitarist, al cărui meșteșug l-am deprins repede, ba l-am și întrecut, deoarece cîntam și din gură mai bine ca el. Așa fiind îl distram pe stăpîn, care găsea plăcere în muzică și se mira de îndemînarea mea. Toți ofițerii îmi arătau simpatie; cei mai bogați cetățeni mă cinsteau; iar slujitorii și soldații mă măguleau, pentru că vedeau că stăpînul ține la mine. Unul îmi dăruia un lucru, altul altceva, căci toți știau că măscăricii au de multe ori trecere mai mare pe

lîngă stăpîni decît un om de treabă. Darurile își aveau și ele cîntecul lor: unii voiau să nu-i vorbesc de rău; alții ca să vorbesc de rău pe dușmanii lor. Și așa am strîns mulți bani, pe care i-am dăruit preotului, căci eu nu le cunoșteam valoarea. Și pentru că nimeni nu avea voie să se uite strîmb la mine, n-aveam nici dușmani, nici griji sau supărări. Toate gîndurile mele erau îndrumate spre muzică, și spre felul cum să le-arăt tuturora defectele lor. Huzuream fără griji, creșteam și mă înzdrăveneam văzînd cu ochii. Se vedea de pe chipul meu că nu mai posteam ca în pădure, hrănindu-mă cu apă, ghindă, jir, rădăcini și buruieni, ci că îmi priau de minune, pe lîngă îmbucăturile grase, vinul de Rhin și berea de Hanau. În timpurile acelea grele, cînd toată Germania era în flăcări, iar lumea suferea de foame și boli, traiul meu de aici însemna cu adevărat mană cerească. Hanau însuși era asediat de dușmani; de asta nu mă sinchiseam nicidecum. Stăpînul meu însă intenționa — după ridicarea asediului — să mă dăruiască fie cardinalului Richelieu[1], fie ducelui Bernhard de Weimar[2], chibzuind pe de o parte să-și cîștige recunoștința acestora prin mine, iar, pe de altă parte, nu mai putea să sufere prezența mea — căci din

[1] Cardinalul de Richelieu (1585—1642) — conducătorul Franței în calitate de ministru al lui Ludovic al XIII-lea. ...nge pe hughenoți și, intrînd în războiul de 30 de ani, ...că țara sa la rangul de mare putere europeană (n. t.).
[2] General în slujba suedezilor (n. r.).

zi în zi semănam mai mult cu sora lui, îmbrăcat fiind într-o haină atît de urîcioasă.

Preotul însă se opuse intenției guvernatorului, socotind că a sosit timpul să săvîrșească el o minune cu mine : să mă facă iar om întreg la minte. A dat guvernatorului sfatul să aducă două piei de vițel, cu care să îmbrace alți doi băieți ; apoi să cheme un om care să joace rolul medicului, ghicitorului sau vraciului. Făcînd hocus-pocus, acesta urma să-i dezbrace pe cei doi băieți și pe mine și să ne spună, că poate să facă animale din oameni, și din oameni animale. În felul acesta, zicea el, îmi va reveni mintea și voi putea fi convins cu ușurință că am devenit iar om. Guvernatorul a aprobat planul preotului. Acesta mi-a comunicat ce-a pus la cale, și m-a convins ușor să primesc. Dar soarta potrivnică n-a vrut să ies așa de ușor din pielea mea de măscărici și nici să gust mai departe viața plăcută pe care o duceam. Căci pe cînd tăbăcarii și croitorii lucrau la hainele care erau necesare comediei noastre, m-am dus, cu cîțiva băieți de seama mea, să mă dau pe gheață în fața fortăreții. Deodată veni o ceată de croați aduși de nu știu unde și cine, ne înșfăcară pe toți, ne urcară pe caii furați de la țărani și ne luară cu ei. Numai cu mine au stat o clipă la îndoială, dacă să mă ia sau nu ; dar, în cele din urmă zise unul în limba cehă : *„Mih weme doho Blasna sebao, bowe deme ho gbabo Oberstwoi"* (Luăm pe acest nebun cu noi, îl ducem colonelului nostru.)

Celălalt răspunse : *„Prschis am bambo ano, mi nagonie possadeime, wan rosumi niemezki, won [...]de mit Kratock wille sebao"*. (Pe Dumnezeu, da, urcăm pe cal ; colonelul înțelege nemțește și se [...]distra pe seama lui.)[1] A trebuit și eu să mă urc [...]cal și să reflectez că e de ajuns în viață o oră de [...]fericire, ca să-ți răpească toată bunăstarea de [...]nă acum și să te îndepărteze de fericire, așa ca [...]simți o viață întreagă urmările acestei clipe ne[...]ste.

[1] Traducerea autorului (n. t.).

Capitolul XV

Simplicius îndură la bandele croate îngrozitoare chinuri, bătăi nenumărate.

Deși cei din fortăreața Hanau au dat alarma și au trimis călăreți să-i urmărească pe croați și deși aceștia — într-o încăierare — au izbutit să-i oprească puțin, n-au putut să le ia înapoi prada, căci marfa asta ușoară o șterse repede spre Büdingen[1] unde hrăniră caii. Acolo cetățenii răscumpărară pe feciorii de burghezi bogați din Hanau. Croații vîndură aici caii furați și alte prăzi. Apoi porniră iarăși la drum și, mai înainte de a se ivi noaptea și nicidecum zorile, goniră iute prin pădurea Büdingen spre mînăstirea Fulda, înșfăcînd tot ce le ieșea în cale. Jaful însă nu le stînjenea de loc goana, căci alergau ca dracii despre care se spune că pot să fugă, să-și facă nevoile și să nu piardă totuși nimic din cele sfeterisite pe drum. Tot în seara aceea ajunseră la mînăstirea Hirschfeld, unde își aveau staniștea și unde descărcară

[1] Oraș din principatul Hessen, ca și Hirschfeld (n. r.)

multă pradă, pe care o împărțiră între ei. Pe mine însă m-a luat colonelul Corpes[1].

La acest stăpîn totul mi se părea dezgustător și neobișnuit : bunătățile din Hanau s-au schimbat aici în pîine neagră și carne slabă de vită, sau, cînd o duceam cel mai bine, într-o bucățică de slănină furată. Vinul și berea se prefăcuseră în apă și, în loc de pat, a trebuit să mă mulțumesc cu ieslea cailor. În loc să cînt din lăută, ca să înveselesc masa, trebuia să mă vîr cu alți băieți sub masă, să latru ca un cîine și să rabd pintenii în coaste, ceea ce pentru mine însemna o glumă proastă. În locul plimbărilor din Hanau, puteam să merg călare cu cei care se duceau după aprovizionare, să țesăl caii și să curăț grajdul. Aprovizionarea însă nu era altceva decît să năvălești în sate și acolo, cu trudă multă și cu primejduirea trupului și a vieții să seceri, să macini, să coci, să furi tot ce găsești, să chinuiești pe țărani și chiar să le necinstești soțiile, fetele și slujnicile. Dacă bieții țărani nu se lăsau și îndrăzneau să lovească pe cîte un soldat — cum se întîmpla adesea în Hessen — atunci îi doborau la pămînt, dacă-i prindeau ; dacă nu, le trimiteau casa sub formă de fum spre cer. Stăpînul meu cel nou n-avea soție (căci soiul acesta de războinici nu duc femei cu ei), nici paj, nici servitor sau bucătar. În schimb îl slujeau mulți ar-

[1] Personaj istoric, colonel sub comanda generalului croat Isolani (n. r.).

gați și tineri, care aveau grijă de el și de cai. Nici el nu se rușina însă de loc să pună șaua pe cal, sau să-i dea nutreț. Dormea totdeauna pe paie, sau chiar pe pămîntul gol, acoperindu-se cu șuba. De aceea umblau puricii morarului[1] pe hainele lui în toată voia și el nu se rușina de aceasta și-rîdea cînd cineva îi culegea cîte unul. Purta părul scurt și o barbă după moda elvețiană, care-l prindea bine, pentru că adesea se îmbrăca în straie țărănești și mergea în cercetare, să iscodească. Cu toate că, după cum vedeți, nu prea ținea casă mare, totuși era onorat, iubit și temut de aceia care-l cunoșteau, precum și de ai săi. Duceam o viață foarte agitată, umblînd cînd încoace cînd încolo. Aici atacam noi, aici eram noi cei atacați. Mereu năvăleam asupra celor din Hessen, ca să-i slăbim; dar și Melander[2], la rîndul său, ne vîna cîte-un călăreț și-l trimitea la Kassel[3].

Această viață nesigură nu-mi plăcea de loc, de aceea doream deseori să mă întorc la Hanau; dar dorința mea era zadarnică. Cea mai mare neplăcere a mea era că nu mă puteam înțelege cu oamenii aceștia și toți mă împingeau încoace și-ncolo, mă loveau, mă chinuiau și mă alungau. Distracția colonelului era să mă pună să-i cînt nemțește din gură, sau să-i zic din flaut, împreună cu ceilalți băieți. Asta nu se întîmpla des; dar atunci îmi dădea niște palme, că țîșnea sîngele din nas și aveam destul pentru multă vreme. În cele din urmă mă apucai de bucătărie și în timpul liber curățam muscheta stăpînului (căci ținea mult la ea), deoarece la ieșirile după aprovizionări nu făceam mare ispravă. Prin aceasta m-am făcut folositor și i-am cîștigat în cele din urmă bunăvoința, astfel că a poruncit să mi se facă o nouă haină din piele de vițel; dar cu urechi de măgar și mai lungi decît cele pe care le avusesem. Întrucît stăpînul meu nu era pretențios la mîncare, n-aveam nevoie de prea multă îndemînare ca să-i placă bucatele; dar pentru că adesea nu găseam sare, untură sau mirodenii, m-am săturat și de meseria asta. De aceea chibzuiam ziua și noaptea cum aș putea fugi (fără să-l supăr prea mult pe colonel), mai ales că venise iar primăvara. În scopul acesta îmi găsii altceva de lucru: duceam cît mai departe de încartiruirea noastră grămezile de intestine de oaie sau vacă pe care măcelarii le aruncaseră aproape de tabără și duhneau groaznic. Colonelul mă lăudă pentru aceasta. Cînd repetai o dată această treabă către seară, pe cînd aproape se îngunecase, am uitat să mă mai întorc și am șters-o în pădure.

---

[1] Adică păduchii (n. t.).
[2] Adică Peter Holtzapfel (1585—1648), general din Hessen (n. r.).
[3] Capitala principatului Hessen de jos (n. t.).

Capitolul XVI

Simplicius găsește o pungă în pădure
Și, ca tîlhar, doar hrana cutează să și-o fure.

Dar soarta îmi era, pesemne, vitregă, așa încît îmi venea să cred că m-am născut într-o zodie rea; deoarece abia fugisem de cîteva ore de la croați, că mă și prinseră cîțiva bandiți. Desigur, au crezut că au pus mîna pe ceva bun, căci fiind întuneric n-au văzut haina mea de măscărici. Doi dintre ei m-au dus într-un loc anume în pădure. Pe drum unul din ei mi-a cerut bani; de aceea și-a scos mănușile și a pus pușca de o parte, ca să mă percheționeze. Era întuneric beznă. M-a întrebat:

— Cine ești? Ai bani?

Cînd însă a pipăit îmbrăcămintea păroasă și a dat peste urechile de măgar de la glugă (pe care le-a crezut coarne) și, mai ales, cînd a zărit și scînteiele care țișneau din pielea de vițel, cum ies uneori cînd freci blana unui animal în întuneric, s-a speriat și a tresărit. Am băgat de seamă acest lucru îndată și am început să frec haina cu amîndouă mîinile așa de tare, că scînteia ca și cînd ar fi fost pucioasă aprinsă înăuntru și i-am răspuns cu o voce cavernoasă:

— Sînt diavolul și am să-ți sucesc gîtul ție și tovarășilor tăi.

Vorbele acestea i-au speriat teribil pe cei doi și au luat-o la fugă prin tufișuri, ca și cînd i-ar fi alungat focul iadului. Cu toate că se loveau de trunchiuri de copaci și se împiedicau de bolovani, căzînd mereu, noaptea neagră nu le putea stînjeni fuga. Se sculau cu repeziciune și goneau mai departe, de frica morții, pînă cînd nu i-am mai auzit. Eu rîdeam să mor, așa de tare, că vuia pădurea și în pustiul ăsta intunecos trebuie să fi răsunat lugubru această hohotire.

Cînd am vrut să mă abat din cale, m-am impiedicat de o pușcă. Am luat-o, pentru că la croați învățasem cum s-o mînuiesc. Făcînd alți pași, dădui peste o raniță tot din piele de vițel, ca haina mea. O ridicai, o cercetai și găsii atîrnate de fundul ei o cartușieră cu pulbere de pușcă, plumbi și celelalte lucruri trebuincioase pentru împușcat. Am luat ranița la spinare, mi-am pus pușca la umăr ca un soldat și m-am cuibărit într-un tufiș, să închid puțin ochii. Cînd se crăpă de ziuă veni ceata întreagă să caute pușca și ranița. Am ciulit urechile și am tăcut molcom, ca un șoarece. Negăsind nimic, au rîs de cei doi care fugiseră de mine.

— Lașilor ! — le spuneau — să vă fie rușine că v-ați speriat de un singur om, care v-a pus pe fugă și v-a luat și arma !

Unul din cei doi însă se jura, spunînd să-l ia dracul dacă n-a fost Michiduță în persoană. I-a pipăit doară cu mîinile lui pielea păroasă și coarnele. Celălalt era însă tare supărat și spunea :

— Dracul sau mă-sa ! Numai de-aș avea ranița !

Unul dintre ei, care părea să fie căpetenia lor, îi zise :

— Ce crezi tu că face dracul cu ranița și pușca voastră ? Îmi pui capul că acel nătărău, de care ați fugit așa de rușinos vi le-a luat !

Un altul îl contrazise :

— Poate să fi trecut și niște țărani pe aici și să le fi luat !

În cele din urmă toți fură de părerea lui, așa că erau încredințați că tot diavolul a fost, mai ales că acela care mă pipăise pe întuneric se jura de mama focului și descria amănunțit cum era pielea cea aspră din care ieșeau scîntei și coarnele, atribute diavolești. Cred că atunci, dacă aș fi ieșit din tufiș și m-aș fi înfățișat, ar fi fugit toți pe rupte.

Căutînd îndelung și negăsind nimic însă, au luat-o din loc. Eu am deschis ranița, să gust ceva : dar cum am vîrît mîna în ea, am dat peste o pungă în care erau vreo trei sute șaizeci de ducați. Că m-am bucurat, mai e nevoie s-o spun ? Dar mai mult decît cu bani, ranița m-a surprins cu

proviziile cu care era tot atît de bine întesată. În ceea ce privește ducații, mă gîndeam eu, un soldat prost n-a dus el o sumă așa de mare la unitatea lui, ci a șterpelit-o pe drum și a vîrît-o în raniță, ca să n-o împartă cu alții.

Am mîncat înveselit și am găsit curînd un izvoraș, la care mi-am potolit setea și am numărat frumoșii mei ducați. În ce loc din pădure mă aflam, n-aș fi putut spune, să mă tai. Am stat acolo cîtă vreme mi-au ajuns proviziile, pe care le mîncam cu economie ; cînd însă m-a încolțit foamea, am căutat casele țăranilor. Mă furișam noaptea în bucătării și beciuri și luam de-ale mîncării, cît puteam duce cu spinarea ; apoi mă strecuram iar în pădure, căutînd desișul cel mai sălbatic. Aici duceam viață de pustnic — cum am mai dus-o odată — cu deosebirea că acum furam mult și mă rugam puțin. N-aveam apoi nici locuință stabilă, căci cutreieram mereu împrejurimile. Nu era rău, căci abia începuse vara ; și apoi puteam trage cu pușca oricînd voiam.

Capitolul XVII

Simplicius zărește vrăjitoresc sobor ;
La dansul lui satanic și el ajunge-n zbor.

În timpul vagabondărilor mele prin pădure întîlneam cînd și cînd țărani. Aceștia, cînd mă vedeau, o rupeau la fugă, fie că deveniseră sperioși din pricina războiului, fie că bandiții pe care i-am întîlnit au răspîndit vestea cu întîmplarea lor, așa că cei care-mi ieșeau în cale credeau că însuși diavolul cutreieră prin pădure. Aveam mare grije că voi isprăvi proviziile și deci voi muri de foame; de aceea mă hotărîi să mănînc iar rădăcini și buruieni ; dar nu mai eram deprins cu astfel de trufandale. Cuprins de gînduri negre cutreieram într-o zi iar prin pădure, cînd auzii niște lovituri de secure. Erau doi tăietori de lemne și bucuria mea n-a fost proastă. Cînd i-am văzut, am scos o mînă de aur din raniță și m-am strecurat prin tufișuri, apropiindu-mă de ei. Le-am arătat aurul ispititor și le-am spus :

— Domnilor, dacă mă serviți, vă dau aurul ăsta !

Dar îndată ce m-au văzut cu mîna întinsă plină de aur, au fugit rupînd pămîntul, lăsînd barosul și penele, ca și brînza și sacul de pîine jos lîngă trunchiul copacului doborît. Mi-am umplut iar ranița și m-am întors în desișul meu, pierzîndu-mi speranța să mai pot apărea vreodată între oameni.

După multă zăbavă mi-am zis : „Cine știe cum are să-ți meargă pe viitor ! Dacă ai bani și-i duci la oamenii cinstiți, unde se vor găsi în siguranță, poți trăi multă vreme din ei."

Mă hotărîi deci să-i cos în urechile de măgar, care băgau așa de mult în sperieți pe oameni. Le tăiai deci, băgai în ele ducații bandiților și pe ai mei, le cusui și-mi făcui două brățări pe care le legai în jurul brațelor, deasupra coatelor. După ce mi-am pus astfel în siguranță comoara, mă furișai iarăși la țărani și luam din proviziile lor tot ce-mi trebuia și puteam șterpeli. Prost eram eu, dar destul de șiret să nu mă mai duc acolo de unde furasem o dată ; de aceea aveam noroc la asemenea treabă și nu m-a prins niciodată nimeni.

Pe la sfîrșitul lunii mai, cînd m-am strecurat iarăși într-o curte țărănească, tot cu scopul cinstit de mai înainte, intrai în bucătărie. Băgai însă de seamă că, deși era noapte tîrzie (unde erau cîini nu mă duceam, Doamne ferește !), oamenii erau treji ; de aceea deschisei ușa bucătăriei care dădea în curte, larg de tot, ce s-o pot lua la sănătoasa la

nevoie. Mă chircii și-mi ținui răsuflarea, așteptînd ca țăranii să se culce. Dar ți-ai găsit! Nu se culcau. Printr-o crăpătură a ferăstruicii ce dădea din bucătărie în casă, mă uitam dacă nu s-au culcat; dar ce-mi văzură ochii în odaia alăturată? Pe o bancă ardea, în loc de lampă, o flacără verzuie, ca de pucioasă; la lumina aceasta oamenii gata îmbrăcați, ungeau bețe lungi, mături, furci, scaune și bănci și zburau pe ele, unii după alții, prin fereastra deschisă. M-am mirat nespus și m-am speriat tot atît de tare; însă cum eram deprins cu lucruri și mai groaznice și nici nu citisem nimic despre vrăjitori, nici nu auzisem despre ei, nu m-am prea sinchisit, mai ales că totul se petrecea în liniște. După ce au plecat toți, m-am băgat în odaie, căutînd ce să iau și, dus așa pe gînduri, m-am așezat călare pe o bancă. Deodată îndrăcita s-a și mișcat și am zburat pe fereastră afară. Ranița și pușca au rămas locului, ca plată pentru alifia miraculoasă. Zborul și coborîrea din văzduh s-au petrecut cît ai clipi din ochi. Poate și de frică n-am băgat de seamă cît a durat călătoria aeriană. M-am pomenit lîngă un norod numeros. Toți jucau un joc ciudat, cum nu mai văzusem pînă atunci. Se țineau roată de mînă — cum zugrăvesc pictorii pe cele trei grații — așa că fețele lor erau în afara cercului. Și erau nenumărate cercuri de acestea, vîrîte unul în altul. Cel din mijloc era alcătuit din șapte sau opt persoane; următorul dintr-un număr îndoit și așa mai departe, așa

că în cercul cel mai din afară se aflau peste două sute de oameni. Deoarece un cerc se învîrtea la dreapta, și altul la stînga, nu puteam deosebi cîte cercuri erau și nici ce se afla în mijloc, în jurul căruia se învîrteau dănțuitorii. Ciudat și fioros în același timp era acest spectacol; să vezi cum capetele acestea se desfășurau ca pe ață! Și muzica era tot așa de curioasă ca și dansul. Mi se mai părea că fiecare cînta la joc, așa că totul forma o armonie bizară. Banca pe care venisem a coborît la muzicanții care ședeau împrejurul cercului. Unii din ei în loc de flaute, fluiere și cavale, aveau șerpi de casă și vipere pe care fluierau veseli; alții țineau în mînă pisici, în care suflau pe la șezut și notele le scoteau mișcînd degetele pe cozile lor, ca la flaut. Scoteau sunete ca din cimpoi. Erau și alții care cîntau pe cranii de cal, așa ca pe cea mai bună scripcă, pe cînd unii scoteau sunete de harpă din schelete de vacă, de acelea care se găsesc pe maidane. Unul ținea sub braț o cățea și cînta din coada ei, în timp ce mișca degetele ca la flaut pe țîțele animalului. În timpul acesta diavolii trompetau pe nas așa de tare, că răsuna pădurea. Cînd s-a fîrșit jocul, toată adunătura aceasta diavolească a nceput să strige, să vîjîie, să vuiască, să urle, să se nfurie, ca și cînd toți ar fi înnebunit. Vă puteți închipui ce era pe mine!

În zgomotul acesta infernal, veni spre mine un ligan ținînd o broască rîioasă sub braț, mare cît tobă militară. Îi scosese acesteia mațele pe la șe-

zut și i le vîrîse din nou în bot, ceea ce mă îngrețoșă atît de tare că vărsai.

— Iată, Simplicius! îmi zise — știu că ești bun violonist. Să ne cînți ceva!

M-am speriat așa de mult cînd am auzit că-mi spune pe nume, încît era aproape să cad jos. De frică am amuțit de tot și-mi închipuiam că visez — adevărat coșmar! — și mă rugam, în sinea mea, să mă trezesc o dată. Cel cu broasca însă — pe care-l priveam fix — își scotea nasul și-l punea la loc și deodată mă izbi cu atîta putere în piept, că aproape pierdui răsuflarea. Atunci am început să implor cu glas tare pe Dumnezeu. Deodată pieri toată adunătura; se făcu întuneric beznă și-mi era așa de frică, încît căzui de data asta jos, făcîndu-mi sute de cruci.

Capitolul XVIII

Simplicius ne roagă, să nu ne mire tare,
Că el se folosește de briciul cel mai mare.

Deoarece știu că sînt unii — mai ales învățați cu vază — care nu cred că există vrăjitori și spiriduși, necum că ei pot zbura, eu unul nu mă îndoiesc că se vor găsi de cei care să zică: „Simplicius minte aici, de îngheață apele". Nu vreau să mă cert cu asemenea oameni, căci a spune minciuni nu-i prea mare ispravă, ci este astăzi cel mai obișnuit lucru din lume. Astfel nici eu nu tăgăduiesc că o mai dau prin șperlă cu minciuna și că mă pricep la ea. De nu m-aș pricepe, aș fi cu adevărat nătîng. Cei care însă tăgăduiesc faptul că vrăjitoarele se ridică în văzduh, să-și amintească de vrăjitorul Simon [1], care a fost ridicat în aer de duhul necurat și a căzut iar jos ca urmare a rugă-

[1] Menționat în istoria apostolilor, Simon servea în evul mediu drept prototipul vrăjitorilor (n. r.).

ciunii spuse de Sf. Petru. Nicolaus Remigius[1], om brav, învăţat şi înţelept, care a ars mai bine de o jumătate de duzină de vrăjitoare din ducatul Lotaringia, povesteşte despre Johann von Hembach că mama lui, care a fost vrăjitoare, l-a luat odată, în al şaizecilea an al vieţii sale, la o adunare a lor, ca să le cînte la dans, întrucît zicea bine din flaut. Ajuns acolo, se urca pe un pom, cînta şi privea la sabatul care i se părea îngrozitor. La urmă zise: „Apără-mă, Doamne! De unde o fi ieşit atîta liotă de nebuni?" Cum a vorbit, a şi căzut din pom şi şi-a scrîntit un umăr. Strigă ajutor, dar s-a văzut singur de tot. Cînd mai apoi el povesti tuturor această întîmplare, cei mai mulţi au socotit-o născocire, pînă ce la scurtă vreme după aceea a fost prinsă cu vrăjitorii Catarina Prävotia, care fusese şi ea la acelaşi dans şi a recunoscut totul, aşa cum s-a petrecut, deşi nu ştia nimic despre strigătul scos de Hembach. Majolus[2] ne dă două exemple de oameni, care s-au uns cu alifii şi au zburat la adunarea vrăjitorilor. Se mai povesteşte de un argat, care s-a sculat de cu noaptea, ca să ungă căruţa. Întrucît în întuneric a apucat o cutie greşită, deodată căruţa s-a ridicat în văzduh.

[1] Scriitor care a trăit pe la 1560 în Veneţia, autorul lucrării *Demonolatria*, apărută în 1693 la Hamburg în limba germană (n. r.).

[2] Simon Majolus, episcop de Monte Corbino în Italia de la 1572 la 1597 (n. r.).

Olaus Magnus[1] povesteşte în Cartea a treia, Cap. XIX a lucrării *Hist. de gentibus Septentrional.*, I, că Hadingus, rege al Danemarcei, s-a reîntors în regatul său de unde fusese alungat de nişte răzvrătiţi, trecînd prin văzduh peste o mare îndepărtată cu ajutorul spiritului lui Odin, preschimbat într-un cal. Apoi se cunoaşte cu prisosinţă faptul că femei stricate şi muieri din Boemia îşi aduc noaptea ibovnicii călare pe ţapi. Ceea ce povesteşte Tarquemadius[2] despre colegul său de şcoală, poate fi citat chiar în propriul său *Hexameron*.

Ghirlandus[3] scrie despre un bărbat de familie bună care a băgat de seamă că soţia sa se ungea şi pleca de-acasă. După un timp a silit-o soţul să-l ia cu ea la adunarea vrăjitorilor. Cînd au stat acolo la masă şi lipsea sarea, el a cerut să i se aducă. A căpătat-o însă cu greu şi, cînd a avut-o pe masă, a exclamat: „Slavă Domnului că vine în fine sarea!" La aceste vorbe s-au stins luminile şi totul a dispărut ca prin farmec. Cînd s-a făcut ziuă, aflase de la un cioban că se găseşte lîngă oraşul Benevento din Regatul Neapolului, adică la o sută mile departe de patria lui. Cînd, în fine

[1] Învăţat suedez din secolul XVI, autorul *Istoriei popoarelor septentrionale*. Spiritul lui Odin menţionat mai departe este Sleipnir, armăsarul zeului suprem al germanilor, Odin (n. r.).

[2] Adică Anton de Torquemada, savant spaniol din secolul al XVI-lea (n. r.).

[3] Jurist italian tot din secolul al XVI-lea, care a scris despre procese cu vrăjitoare (n. r.).

a ajuns acasă, și-a denunțat soția autorităților, care au ars-o pe rug. Cum doctorul Faust împreună cu alții, care nu erau vrăjitori, au zburat prin văzduh, este cu prisosință cunoscut din istoria sa. Chiar eu am cunoscut o femeie și o slujnică (care însă pe cînd scriu acestea, sînt moarte amîndouă, deși tatăl slujnicii mai trăiește). Această slujnică ungea odată, pe vatră, ghetele stăpînei, și după ce a sfîrșit cu o gheată și a vrut s-o pună deoparte, ca să ungă și pe cealaltă, cea dintîi a zburat prin horn afară. Întîmplarea aceasta a fost ținută sub obroc. Toate acestea vi le scriu ca să vă convingeți pe deplin că, pe vremuri, vrăjitorii și vrăjitoarele se adunau cu adevărat zburînd prin văzduh pînă la locurile lor de întîlnire. Și să nu credeți că m-am dus și eu de bunăvoie, după cum v-am descris! Mie îmi e totuna dacă cineva crede sau nu. Cine însă nu vrea să creadă, este rugat să-mi spună pe ce altă cale am ajuns eu din mînăstirea Hirschfeld sau Fulda (căci nici eu nu știu bine din care, devreme ce am colindat atîta prin păduri) repede ca săgeata în mînăstirea Magdeburg ?

Capitolul XIX

Simplicius ajunge iar, bietul! măscărici,
Cum ați citit nainte în cartea de aici.

Urmez povestirea mea și-l încredințez pe cititor că am rămas la pămînt, pe pîntece, pînă-n amiaza mare, căci n-aveam inima să mă ridic. Apoi stam încă la îndoială dacă lucrurile pe care vi le-am povestit s-au întîmplat aievea, sau le-am visat. Cu toată frica mea am adormit ca un mormoloc, căci socoteam în sinea mea : într-un loc mai rău ca în pădurea sălbatică în care am petrecut cea mai multă vreme, de cînd am plecat de la *Knanul* meu și cu care mă obișnuisem, nu mai puteam afla. Cam pe la ora nouă dimineața veniră cîțiva soldați, care m-au trezit. Abia atunci am văzut că am dormit în plin cîmp. Mă luară cu ei la niște mori de vînt și, după ce și-au măcinat grîul, m-au dus în tabăra lor din fața Magdeburgului. Acolo am fost dat unui colonel pedestru care m-a întrebat de unde vin și care mi-a fost stăpînul. I-am povestit de-a fir a păr totul și, pentru că nu știam că aceia

la care am fost se numesc croați, i-am descris îmbrăcămintea și limba lor, și i-am spus că am fugit de la ei. Despre ducații mei nu i-am suflat o vorbuliță ; iar cînd i-am povestit despre călătoria mea prin văzduh și despre dansul vrăjitoarelor, el a spus că acestea sînt născociri și prostii, mai ales că mai vorbeam și eu așa, în dodii. Între timp se adunase o mulțime de oameni în jurul meu (căci un nebun adună o mie de alți nebuni). Între aceștia se afla și unul care fusese prizonier, anul trecut, la Hanau și slujise acolo, iar acum ajunsese din nou la trupele imperiale. Acesta m-a recunoscut îndată și a strigat :

— Hoho ! ăsta-i vițelul comandantului din Hanau !

Colonelul atunci l-a întrebat ce altceva știe despre mine. Nătărăul acesta știa numai că mă pricep să cînt la vioară și că am fost răpit din fața fortăreții Hanau de croații colonelului Corpes — care se căina că m-a pierdut, întrucît eram un măscărici foarte bun. Auzind acestea, soția colonelului trimise la o altă soție de colonel, care știa să cînte din lăută și avea una mereu cu dînsa. A rugat-o să i-o împrumute. A adus-o și mi-a pus-o în brațe, cu porunca să-i cînt ceva. Părerea mea însă era să mi se dea mai întîi ceva să mănînc, deoarece un pîntec gol nu se potrivește cu pîntecele cel burduhănos al lăutei. Mi se aduse de mîncare și, după ce am înfulecat zdravăn și i-am tras și cu niște

bere bună de Zerbst[1], le-am cîntat din lăută și din gură. Pe de lături le mai sporovăiam cîte vrute și nevrute, cum îmi venea la gură, astfel că toți ajunseră la convingerea că eram ceea ce mă arăta îmbrăcămintea. Colonelul mă întrebă unde vreau să mă duc de aici și pentru că i-am răspuns că mi-i totuna unde, ne-am înțeles repede să rămîn la el și să mă fac bufonul său. Voia să știe ce s-a întîmplat cu urechile mele de măgar.

— Da, i-am răspuns, dacă ai ști unde sînt, ți-ar veni bine ! Trebuia să le ascund adevărata valoare, căci în ele se afla întreaga mea avere.

În scurtă vreme am ajuns să fiu cunoscut de mai toți ofițerii din lagărul imperial și cel saxon, și mai ales de femeile lor, care se luau la întrecere să-mi împodobească gluga, mînecile și urechile — tăiate cum erau — cu panglici multicolore, de mătase, așa că sînt încredințat că filfizonii de azi, de la mine și-au împrumutat moda. Banii însă, pe care mi-i dăruiau ofițerii, i-am cheltuit mărinimos cu alții, căci îi beam cu tovarășii mei — beam bere de Hamburg și Zerbst — de altfel soiurile acestea îmi plăceau îndeosebi. Și apoi în orice loc unde ajungeam, găseam destule lucruri bune de cumpărat.

Cînd însă colonelul mi-a dăruit o lăută proprie — vrînd să rămîn mereu la el — n-am mai avut voie să hoinăresc prin ambele lagăre, ci mă dădu

[1] Capitală de district în Anhalt pe rîul Nuthe, oraș renumit pentru fabricile sale de bere (n. t.).

în primire unui intendent din suita sa, maestru de ceremonii, care să mă supravegheze și ale cărui ordine urma să le ascult. Acesta era om cum îl dorea inima mea : de toată bunătatea, liniștit, înțelept, învățat, vorbind prietenos, dar puțin și, ceea ce pentru mine era lucru principal, evlavios și priceput în științe și arte. Noaptea dormeam la el în cort ; iar ziua n-aveam voie să plec de sub ochii lui. Fusese consilierul unui prinț mare și avusese multă avere ; dar suedezii l-au ruinat. Soția îi murise și unicu-i fiu n-a mai putut studia din cauza sărăciei, ci slujea ca scriitor de cancelarie în armata saxonă. Intendentul acesta era acum în slujba colonelului, ca maestru de călărie, așteptînd să mai treacă grozăviile războiului de pe Elba și să-i răsară soarele norocului de odinioară.

Capitolul XX

Simplicius se plimbă. Maestru-i dă de știre
Că jocul cel de zaruri e chiar nenorocire.

Deoarece maestrul de ceremonii era cam bătrîn, nu putea dormi toată noaptea. Aceasta era una din cauzele pentru care încă din prima săptămînă a ghicit că nu eram bufonul al cărui rol îl jucam. Aceasta a citit-o și pe fața mea, căci el se pricepea foarte bine la fizionomie. Odată m-am trezit la miezul nopții și mă gîndeam la peripețiile ciudate ale vieții mele. M-am și sculat și am rostit rugăciunile de mulțumire către Dumnezeu pentru toate binefacerile cu care m-a blagoslovit și pentru toate primejdiile din care m-a scăpat. Apoi m-am așezat suspinînd, din toată inima, în culcușul meu și am adormit adînc.

Maestrul a auzit totul, dar s-a prefăcut că doarme dus. Întîmplarea aceasta s-a repetat mai multe nopți de-a rîndul, așa că el a ajuns la convingerea, că am mai multă minte decît un bătrîn încrezut. Cu toate acestea nu vorbea cu mine despre așa

ceva în cort, deoarece cortul, cu pereții lui subțiri, avea urechi și, din anumite pricini, nu voia ca taina asta să se afle înainte de a se încredința de nevinovăția mea. Odată am mers, cu îngăduința lui, la plimbare în dosul lagărului, cum îi plăcea și lui, mai ales că putea să mă descoase, vorbind cu mine în voie. M-a dus într-un loc singuratic și mi-a zis :

— Dragă prietene, pentru că-ți vreau tot binele, mă bucur că pot vorbi aici singur cu tine. Știu că nu ești măscărici, ci numai te prefaci, și că nici nu vrei să trăiești mai departe în această mizeră și disprețuită stare. Dacă ții la viitorul tău și ai încredere în mine ca într-un om cinstit, poți să-mi povestești tot ce ți s-a întîmplat și voi căuta să te ajut, cu sfatul și fapta, cum să lepezi această îmbrăcăminte de ocară.

La vorbele acestea i-am sărit de gît, arătîndu-i marea mea bucurie și recunoștință, socotindu-l ca un izbăvitor trimis să mă scape din starea mea nedemnă. Ne-am așezat jos pe iarbă și i-am povestit întreaga mea viață. S-a uitat la palmele mele și s-a mirat de ciudatele semne care trădau trecutul și prevesteau viitorul meu și m-a sfătuit să nu lepăd prea de timpuriu haina de bufon, pentru că el, cu ajutorul chiromanției, vede că mă amenință închisoarea, care-mi va primejdui viața. I-am mulțumit pentru dragostea ce-mi arăta și pentru sfaturile sale și rugam pe Dumnezeu să-l răsplătească pentru inima-i bună ; iar pe el, l-am

mplorat să-mi fie și să-mi rămînă prieten și pănte, întrucît eram singur pe lume.

Apoi ne ridicarăm și ne duserăm la piața unde rau jocurile de noroc și unde se auzeau multe și groaznice înjurături și blesteme. Această piață, cam t vechea piață din Colonia, era împănată cu manle și mese, toate înconjurate de jucători. Fiecare rupă avea cîte 3 zaruri cubice, cărora le încredinu norocul lor. La fiecare manta sau masă se sea un camelot (mai bine s-ar fi numit jupuitor), re împrumuta manta, masă și zaruri și lua un mision de la fiecare cîștig, astfel că, de fapt, el a singurul cîștigător și lua cei mai mulți bani. Dar nici aceștia nu aveau parte de bani, căci, sau jucau și ei și-i pierdeau, sau îi spînzurau la cannier, dacă nu-i dădeau felcerului care adesea ebuia să le coase pielea julită a capului. Acești cători proști sperau toți să cîștige, ceea ce ar fi st cu putință, dacă ar fi mizat pe banii dintr-un zunar străin. Unii cîștigau, alții pierdeau, unii jurau, alții erau furioși. Erau și de cei care triu, și erau bătuți. Cîștigătorii rîdeau, păgubiții rîșneau din dinți. Între zarurile false se aflau ele din Țara de Jos care trebuiau rostogolite prin pingere ; ele aveau muchii atît de ascuțite, grate cu 5 și cu 6, aidoma măgarului slab încălecat soldați. Altele erau din Țara de Sus ; acestea buiau trimise din piscurile bavareze, cînd doi să le arunci. Uneori erau făcute din coarne cerb, sus ușoare, jos mai grele ; unele erau um-

plute cu argint viu şi plumb, altele cu păr, bureţi, plante şi cărbune ; cîteodată aveau colţuri ascuţite, care la altele erau tocite ; în parte arătau ca nişte coceni, în parte ca nişte broaşte ţestoase ; în încheiere voi trece sub tăcere pe cele care aveau pe ele duble de 5 sau de 6, sau doi de as şi de doi. Unii îşi vindeau hainele şi lucrurile la care ţineau ; alţii îşi recîştigau banii pierduţi ; unii cereau zaruri cinstite ; alţii, dimpotrivă, de cele false şi le introduceau în piaţă pe furiş, dar pe care unii jucători, descoperindu-le, le aruncau, le zdrobeau sau le muşcau cu dinţii. Cu oasele acestea păcătoase se pîndeau unii pe alţii, îşi furau unii altora banii, pe care, poate, la rîndu-le, îi furaseră şi ei — sau pe care-i cîştigaseră fie cu primejdia vieţii, fie prin muncă oţărîtă şi grea.

Stînd aşa şi privind la prostia celor care jucau, m-a întrebat maestrul meu cum îmi place această trebuşoară. I-am răspuns :

— Nu-mi place de fel, mai ales cînd îi aud ce groaznic înjură. De altfel nu-mi pot da părerea, dacă-i lucru de treabă sau nu, căci nu mă pricep la aşa ceva.

Maestrul meu mi-a zis atunci :

— Să ştii că locul acesta este cel mai ticălos şi cel mai groaznic din toată tabăra ; căci fiecare vrea să ia banii celuilalt şi îi pierde în cele din urmă pe ai săi. Cel care calcă aici, ca să joace, calcă şi porunca a zecea, care cere „să nu rîvneşti averea aproapelui tău !“ Dacă joci necinstit şi cîş-

igi astfel banul muncit al altuia, calci şi poruncile şaptea şi a opta. Ba, se poate întîmpla şi omor, nd cel ce pierde ajunge la disperare. Să nu crezi, dacă spui : „Am pus banii mei, am jucat cinstit şi am cîştigat“, că eşti altceva decît tot un pungaş are a venit la joc, să te îmbogăţeşti spre paguba altora. Dacă pierzi, paguba nu-ţi este singura pedeapsă, căci ai să dai seama înaintea lui Dumnezeu că-ţi risipeşti şi-ţi baţi joc de bunul tău muncit. Cine joacă, riscă să-şi piardă nu numai banii, trupul şi viaţa, ci, ceea ce este cel mai cumplit, chiar şi fericirea sufletului. Prin urmare ia bine seama, dragul meu Simplicius, şi fereşte-te cît vei trăi de jocurile de noroc !

I-am răspuns :

— Iubite maestre, spune-mi, te rog, dacă jocul atît de groaznic, de ce-l îngăduie comandanţii ?

Maestrul meu îmi răspunse :

— Nu vreau să spun numai pentru că şi ofiţerii joacă, ci pentru că soldaţii nu se mai pot lipsi de patima aceasta. Cine s-a dat o dată pe mîna diavolului jocurilor de noroc, acela, fie că pierde sau cîştigă, este atît de pătimaş după ele, că nu se mai poate lipsi, cum nu te poţi lipsi de somn. Nu dată aceste jocuri au fost oprite sub ameninţare grele pedepse de către comandantul suprem. erau controlate de tot felul de inspectori, dar toate acestea n-au ajutat la nimic, căci jucătorii se piteau prin colţuri ascunse, după garduri, îşi luau banii unii altora, se certau, se băteau şi-şi rupeau gîtul.

Au fost și omoruri. Ca să se pună capăt acestor grele neorînduieli, jocurile au fost iar îngăduite, ba încă s-au aranjat și locuri anume pentru acest scop, ca să poată fi supravegheate de garda militară. Asta însă nu înseamnează că, în ciuda măsurilor luate, n-a rămas cîte unul mort pe loc. Pentru că jocurile de noroc sînt inventate de diavol, mulți jucători ușuratici fac învoială cu el, să-i ajute să cîștige. Cu toate acestea n-ai să găsești vreunul bogat din zece mii de jucători. Dimpotrivă : toți sărăcesc, căci și dacă au cîștigat ceva, nu prețuiesc banii ușor dobîndiți care se duc pe apa sîmbetei, jucînd mai departe, sau risipindu-i în blestemății. Vorba ceea : de haram au venit, de haram s-au dus ! Jocurile le răpesc averea, buna dispoziție și cinstea. Dacă diavolul face pe vreunul să cîștige, ce crezi că urmărește el ? Să-l prindă și mai ușor în plasă, făcîndu-l risipitor, încrezut, lacom, bețiv, curvar și pederast.

M-am crucit cînd am aflat că într-o armată, care-și zice creștină, se întîmplă asemenea lucruri ; maestrul meu însă mi-a zis că asta nu-i nimic. E cu neputință să înșiri toate relele, care vin de pe urma jocului de noroc. Fiecare zar care este aruncat pe mantaua întinsă jos sau pe masă e un drăcușor care stăpînește pe jucător. În afară de asta, trebuie să-mi închipui că diavolul nu se pasionează desigur zadarnic de jocurile de noroc, ci știe să-și asigure fără îndoială un cîștig mare.

— Am de gînd — încheie el — Simplicius, să scriu o carte despre relele acestea, îndată ce mă voi mai liniști la ai mei acasă. Vreau să descriu acolo înjurăturile groaznice, duelurile și omorurile care se iscă din pricina lor ; apoi invidia, furia, mînia, falsitatea, înșelăciunea, furtul, dorința de cîștig ușor, pe scurt : toate relele și viciile jucătorilor de zaruri și cartoforilor. Și vreau să le descriu toate acestea în astfel de culori, încît cei care mă vor citi să capete dezgust, chiar și ură împotriva acestor vicii. Să se scîrbească, așa cum se spune, ca și cînd ar suge lapte de scroafă, care se dă acestor jucători inveterați, fără ca ei să știe, ca leac împotriva patimilor și prin aceasta să dovedesc întregii creștinătăți că bunul Dumnezeu este blestemat de o singură ceată de jucători mai mult decît ar fi slujit de o întreagă armată.

I-am lăudat gîndul cel bun și i-am urat să și-l ducă la îndeplinire în curînd.

Capitolul XXI

Simplicius încheie o mare prietenie
Și află în Herzbruder și sprijin, și tărie.

Maestrul îmi deveni tot mai drag și, după cum simțeam, și el ținea tot mai mult la mine ; dar nu ne dădeam pe față această simpatie reciprocă. Eu jucam mai departe rolul bufonului, dar nu făceam glume ordinare. Spiritele mele erau, ce-i drept, naive, dar aveau miez. Colonelul meu, căruia îi plăcea mult vînătoarea, m-a luat odată cu el, dorind să prindă potîrnichi cu plasa. Deoarece prepelicarul său era așa de nervos și nerăbdător, că se repezea mai înainte de a întinde plasele, l-am sfătuit pe colonel să împerecheze cățeaua cu un șoim, ca să capete aripi cățelușii ei. Atunci vor prinde potîrnichile din zbor. Alta : pentru că asedierea Magdeburgului mergea foarte încet, am propus să înconjurăm cetatea cu o funie groasă cît un butoi și să înhămăm toți oamenii și animalele din amîndouă taberele și astfel să dăm peste cap, într-o singură zi, fortăreața. Astfel de născociri caraghioase înfi

pam eu zilnic. Așa-mi era meseria. Ce puteam ce altceva ? Apoi secretarul cancelariei stăpînului meu, un șmecher mare, îmi punea la îndemînă tot felul de cancanuri și întîmplări tainice, pe care eu, la prilejul potrivit, le spuneam altora cu toată naivitatea.

Cînd l-am întrebat odată ce fel de om este capelanul stăpînului meu, mi-a răspuns :

— E domnul *Dicis et non facis*[1], care ar suna pe nemțește : ia-te după vorbele și nu după faptele mele ! El dă altora soții ; dar nu-și ia nici una. Acesta dușmănește de moarte pe hoți, pentru că nu spun ce fac ; pe cînd el, dimpotrivă, spune și ce nu face. Apoi și hoții — la rîndu-le — nu-i pot purta gînduri bune, pentru că sînt spînzurați în grup, fiindcă au legături cu asemenea oameni.

Cînd mai tîrziu i-am spus acestea bunului preot, lumea a rîs de el ; pe mine însă toți m-au luat la ochi, numindu-mă măscărici răutăcios și am fost pelfănit bine. Scriitorul acesta de cancelarie mi-a mai spus că în Praga casele rău famate dinapoia zidurilor orașului au fost dărîmate și arse ; iar scînteile și colbul s-au împrăștiat ca sămînța de iarbă în toată lumea. Altceva : că nu soldații viteji și frumoși se vor duce în rai, ci cei proști, leneși și cei asemenea lor, care se mulțumesc numai cu soda. Așișderea nici cavalerii spilcuiți și damele elegante, ci oamenii răbdători ca Iov, fățarnicii, cărturarii plicticoși, popii triști, evlavioasele, femeile

[1] Zici dar nu faci (lat.).

ușoare de la mahala, copiii care fac în pantaloni. În cea ce privește războiul, îmi povestea că acum se trage cu gloanțe de aur și cu cît sînt mai scumpe, cu atît fac pagubă mai mare.

— Da, zise el, cîteodată se leagă cu lanțuri de aur întregi armate luate prizoniere — cu artilerie, muniții și căruțe regimentare cu tot.

În cele din urmă îmi vorbi despre femei, că mai bine de jumătate din ele poartă pantaloni, deși nu li se văd, și că multe, deși nu sînt vrăjitoare, nu sînt nici zeițe ca Diana, ci pun bărbaților niște coarne cum le-a purtat odinioară Acteon [1]. Și eu, prostul, credeam tot ce-mi turna.

Dimpotrivă, maestrul meu îmi vorbea cu totul altfel, cînd ne găseam între patru ochi. Mi-a făcut cunoștință și cu fiul său care, așa cum am amintit, era scriitor de cancelarie în armata saxonă și avea cu totul alte însușiri decît scriitorul colonelului meu. Stăpînul ținea la el, de aceea și avea de gînd să-l răscumpere de la căpitanul său și să-l ia ca secretar al regimentului. Locul acesta însă îl ochise și conțopistul suspomenit.

Cu acest secretar care se numea, ca și tatăl său, Ulrich Herzbruder, am legat prietenie strînsă. Ne-am jurat frăție de cruce în puterea căreia să ne ajutăm oricînd la nevoie, să fim una în nenorocire ca și în fericire și să nu ne părăsim niciodată. Întrucît de această legătură știa și tatăl său, prietenia era cu atît mai trainică. Doream amîndoi din suflet să dezbrac cît mai repede haina de bufon, ca să putem să lucrăm și mai bine împreună. Maestrul meu însă, pe care-l iubeam și stimam ca pe un tată, nu fu de părerea noastră; ci ne spuse hotărît că, dacă voi schimba curînd starea mea, voi cădea la închisoare grea și voi fi în mare primejdie. Întrucît știa să prevadă viitorul, a spus că și pentru el însuși și fiul său vede în curînd o mare rușine, de aceea vrea să trăiască foarte chibzuit și cu băgare de seamă și să nu se amestece și în treburile mele. Se temea să nu fie și el tîrît în nenorocirea mea viitoare, dacă se va dovedi că știa secretele mele și nu le raportase colonelului.

Curînd după aceea am băgat tot mai lămurit de seamă cît îl invidia de groaznic conțopistul colonelului pe prietenul meu, fiul iubitului meu maestru, deoarece se temea să nu ajungă acesta înaintea lui secretar de regiment. Vedeam eu bine cum se-nghiondora și suspina, ori de cîte ori se întîlnea cu bătrînul sau cu tînărul Herzbruder. Din toată această purtare am ajuns la convingerea că se gîndește cum să-i facă rău. Împărtășii această părere fratelui meu de cruce, ca să se ferească de acest iuda; dar el n-a dat prea multă însemnătate spuselor mele, știindu-se superior aceluia atît în condei cît și în spadă și apoi se bucura și de prețuirea colonelului.

---

[1] Erou mitologic grec. Surprinzînd-o pe Diana pe cînd se îmbăia, zeița-fecioară l-a schimbat într-un cerb și astfel a fost sfîșiat de proprii săi cîini (n. t.).

Capitolul XXII

Simplicius e martor cum, printr-o inscenare,
Oricine se trezește într-o năpastă mare.

Aveam în regiment un profos [1], soldat bătrîn, dar uns cu toate unsorile, trecut prin ciur și prin dîrmon, răutăcios, cum se zice „dat dracului“, versat în toate treburile, știind de toate mai mult decît trebuie, fiind și șarlatan, ghicitor și scamator — în sfîrșit : mare pezevenghi și afurisit. Era și vrăjitor, frate cu diavolul și voinic nevoie mare, cu brațele tari ca de oțel, putînd ține piept unui escadron. Ca înfățișare arăta tocmai așa cum pictorii îl zugrăvesc pe Saturn, doar fără picioroange și coasă. Vai de bieții soldați, care cădeau prizonieri și ajungeau în mîinile lui ! Cu toate acestea se găseau și unii, care se împăcau bine cu acest găligan nenorocit. Unul din aceștia era și Olivier, secretarul nostru care, cu cît îl dușmănea mai tare pe tînărul Herzbruder — om cu fire veselă, deschisă —, cu

[1] Polițai militar, ca ofițerul de comănduire (n. t.).

atît se lega mai strîns de profos. Puteam vedea din această conjuncție dintre Saturn și Mercur că nu se pregătea ceva bun cinstitului meu frate.

Tocmai atunci soția colonelului nostru fu binecuvîntată cu un băiat. La botezul lui avu loc o masă mare, princiară, la care fu rugat și tînărul Herzbruder să dea o mînă de ajutor. Din politețe, acesta primi. Prilej binevenit pentru Olivier să-și pună în aplicare planul diavolesc pe care-l urzise de multă vreme. Cînd ospățul a luat sfîrșit, ce să vezi ? Cupa cea mare, aurită, a colonelului, lipsă ! Și doar nu putea să dispară așa ușor, pentru că fusese acolo la plecarea oaspeților. Pajul a spus, ce-i drept, că a văzut-o la urmă în mîinile lui Olivier, dar acesta tăgăduia. Fu chemat profosul să cerceteze, dar, în taină, colonelul i-a dat poruncă, dacă găsește cupa, să nu-i spună decît lui cine a fost hoțul, întrucît fuseseră ofițerii lui la masă și, dacă vreunul a făcut isprava, nu voia să-l facă de rușine.

Întrucît ne știam curați, am intrat veseli în cortul colonelului, unde profosul-vrăjitor luase această afacere în mîinile sale. Toți ne uitam unul la altul, așteptînd curioși desfășurarea cercetărilor. După ce profosul a mormăit cîteva cuvinte — un fel de hocus pocus — îi ieșiră, cîte unuia dintre noi, doi trei cățeluși, ba și mai mulți, din buzunarele pantalonilor, din mîneci, turetcile cizmelor, prohab și ori de unde îmbrăcămintea avea vreo deschizătură. Umplură cortul și se vînzoleau încoace și-ncolo. Și

erau frumușei, de diferite culori și fiecare bălțat, unul mai drăguț decît celălalt — că ți-era mai mare dragul să-i privești. Pantalonii mei strîmți — după moda croată — erau așa de plini de cățeluși, încît a trebuit să-i scot. Deoarece cămașa mea putrezise cît am stat în pădure, scoțînd haina am rămas în costumul lui Adam. La urmă ieși din prohabul pantalonilor lui Herzbruder cățelul cel mai sprinten, cu zgardă de aur. Acest cățel îi înghiți pe toți ceilalți care mișunau în cort așa de numeroși, că n-aveai unde să pui piciorul. După ce i-a înghițit, a început să se micșoreze tot mai mult pînă cînd, în cele din urmă, se prefăcu în aurita cupă a colonelului.

Atunci nu numai colonelul, ci toți cei de față avură convingerea că nimeni altul n-a furat cupa decît tînărul Herzbruder.

— Ia te uită, oaspete nerecunoscător, asta mi-i răsplata faptelor bune față de tine? Să mă furi? N-aș fi crezut! Mîine voiam să te fac secretarul regimentului; dar azi meriți să poruncesc să te spînzure. Și aș face-o fără zăbavă, dacă nu ar trebui să te cruț, numai de hatîrul cinstitului tău părinte! S-o ștergi imediat din tabără și să nu mi te mai arăți, cît vei trăi!

Sărmanul Herzbruder a vrut să se dezvinovățească, dar colonelul nici nu l-a lăsat să vorbească, întrucît fapta lui era dată la iveală așa de limpede, că nu mai încăpea îndoială. După ce a plecat, bietul

maestru s-a simțit rău, încît am avut mult de lucru cu el și chiar colonelul a trebuit să vină și să-l liniștească, spunîndu-i că un tată cinstit nu e vinovat de faptele fiului denaturat. Iată, deci, cum Olivier a căpătat, pe calea aceasta necurată, diavolească, ceea ce n-ar fi putut dobîndi în mod cinstit.

Capitolul XXIII

Simplicius jertfește o sută de ducați.
Apoi el și Herzbruder s-au despărțit ca frați.

Cînd însă căpitanul fratelui meu a aflat de întîmplare, i-a luat postul de secretar și i-a pus pe umeri o suliță — adică l-a făcut, cum se spune, soldat prost. De atunci toți îl ocoleau și se uitau la el cu dispreț, așa că bietul băiat își dorea moartea. Bătrînul său tată fu atît de mîhnit de toate acestea, încît se îmbolnăvi greu, așteptîndu-și sfîrșitul. Întrucît însă își prezisese singur că la 26 iulie — zi care nu mai era departe — va trece printr-o mare primejdie, se rugă de colonel și acesta se învoi să îngăduie feciorului său să-l vadă, avînd de pus la cale cu el moștenirea și să-i spună ultima-i dorință. Mi-au îngăduit să iau și eu parte la întrevederea lor. Am văzut atunci că fratele meu de cruce nici n-a avut nevoie să se dezvinovățească față de tatăl său, întrucît acesta îl cunoștea bine, căci doar el îi făcuse educația și era încredințat pe deplin de cinstea lui. Ca om deștept ce era, a ghicit repede din desfășurarea lucrurilor că Olivier i-a făcut-o cu ajutorul profesorului. Ce putere avea el însă față de vrăjitor ? Dacă ar fi vrut să se răzbune, s-ar fi putut aștepta la supărări și mai mari. Afară de aceasta acum se îngrijea de moartea sa : dar nu putea să moară liniștit, știind că-și lasă fiul în rușine. Acesta, la rîndu-i, ar fi dorit să moară înaintea părintelui său. Jalea amîndurora era așa de mare, încît am plîns cîteșitrei din toată inima. În cele din urmă au hotărît să lase totul în plata Domnului, așteptînd cu încredere și răbdare hotărîrea lui ; iar feciorul să caute să se elibereze din compania sa și să-și încerce în altă parte norocul. Greutatea era însă că n-aveau banii necesari, ca să se răscumpere de la căpitan. Tînguindu-se astfel de sărăcia, care-i făcea să-și piardă orice speranță, mi-am adus deodată aminte de ducații pe care-i aveam ascunși în urechile de măgar. I-am întrebat, deci, de cîți bani au nevoie. Tînărul Herzbruder spuse :

— Dacă aș găsi pe cineva să-mi dea o sută de ducați, aș ieși din toate nevoile.

I-am zis atunci :

— Frate, dacă-ți ajung atîția, fii pe pace, că-ți dau eu cei o sută de ducați !

— Ah, frățioare, — zise el — ce înseamnă asta ? Ești într-adevăr nebun, sau atît de fără de inimă, că-ți arde de glumă acum, cînd ne vezi la așa ananghie ?

— Ba de loc, frățioare, adăugai eu, îți număr chiar acum banii.

Zicînd aceasta desfăcui pieptarul, scosei o ureche de măgar de pe braţ, o deschisei şi-l lăsai să numere suta de ducaţi, pe care îi luă ; restul îl legai la loc zicînd :

— Cu aceştia vreau să îngrijesc pe tatăl tău bolnav, cînd va avea nevoie.

Mi-au sărit amîndoi de gît, m-au sărutat şi nu mai ştiau ce să-mi facă de fericire. Voiau să-mi dea şi o hîrtie, prin care să mă lase moştenitorul lor, sau, dacă Dumnezeu le va ajuta să fie din nou în stare să-mi plătească, să-mi restituie suma cu dobîndă şi mulţumire din tot sufletul. Fireşte că n-am vrut să primesc nimic ; ci i-am rugat să-mi păstreze mai departe prietenia de pînă acum. Tînărul Herzbruder s-a pus apoi să se jure că nu va muri pînă nu se va răzbuna pe Olivier ; dar bătrînul îl opri, spunîndu-i că acela care îl va omorî pe Olivier va muri apoi de mîna mea, adică a lui Simplicius.

— Totuşi, rosti el, sînt sigur că nu vă veţi omorî unul pe altul, căci nu veţi muri nici unul de armă !

După aceasta ne puse să ne jurăm în faţa lui că ne vom iubi şi ajuta totdeauna. Tînărul Herzbruder se răscumpără cu treizeci de taleri. Căpitanul îi dădu libertatea ; iar el porni la Hamburg, se echipă acolo cumpărînd, din restul banilor, doi cai şi se înrolă în armata suedeză ca voluntar. Mă rugă să am grijă între timp de bătrîn.

Capitolul XXIV

Simplicius vorbeşte de-o dublă prorocire
Ce în aceeaşi oră îşi află împlinire.

Dintre toţi oamenii colonelului nici unul nu se pricepea mai bine ca mine să-l îngrijească pe bătrîn şi, pentru că era mulţumită de mine, soţia colonelului mi-a încredinţat această sarcină. Văzînd că fiului său acum îi mergea bine, bătrînul se înviora repede, însănătoşindu-se văzînd cu ochii, astfel că înainte de ziua fatală de 26 iulie puteam spune că e pe deplin vindecat. Cu toate acestea temîndu-se de acea zi, n-a vrut să se scoale, ci s-a prefăcut mai departe bolnav, pînă va trece data nefastă. Între timp îl vizitau ofiţeri din amîndouă armatele, care voiau să le ghicească norocul sau nenorocul, căci, întrucît el era bun matematician şi ghicitor, un minunat fizionomist şi chiromant, prevederile lui rareori dădeau greş. A prezis chiar ziua cînd va avea loc lupta de la Wittstock [1] şi aşa s-a întîmplat.

[1] Oraş în Brandenburg, pe rîul Dosse, unde, la 24 septembrie 1636, suedezii înving armata imperială (n. t.).

Atunci mulți dintre cei care-și temeau viața au venit la el să le ghicească. Soției colonelului i-a prezis că va naște tot în tabără, deoarece Magdeburgul nu va fi cucerit de ai noștri decît după șase săptămîni. Ticălosului de Olivier i-a spus hotărît că va muri de o moarte violentă și că eu, Simplicius, îl voi răzbuna, ucigînd pe omorîtor ; de aceea Olivier de atunci se purta foarte bine cu mine. Chiar mie mi-a profețit viitorul, așa de viu și amănunțit, ca și cînd s-ar fi împlinit și l-ar fi văzut cu ochii lui. Eu, drept să vă spun, credeam mai puțin atunci ; mai tîrziu, cînd mi-am adus aminte de multe întîmplări pe care el mi le-a prevăzut, și s-au petrecut aidoma, am văzut ce dreptate a avut. Mai mult decît de toate, mi-a spus să mă păzesc de apă, deoarece se teme că-n ea îmi voi afla sfîrșitul vieții.

Cînd a sosit ziua de 26 iulie, ne-a rugat, pe mine și pe soldatul de santinelă pe care l-a cerut de la colonel în acea zi, să nu dăm nimănui drumul în cortul său. Bietul bătrîn zăcea în pat și murmura mereu rugăciuni. Către după-amiază însă veni un locotenent de cavalerie și ceru stăruitor să vorbească neapărat cu maestrul de călărie al colonelului. L-au trimis la noi ; iar noi l-am refuzat hotărît ; el totuși s-a îndărătnicit și-l ruga pe soldat, făgăduindu-i marea și sarea, să-l lase la maestru. Cînd nici așa n-a izbutit, s-a mîniat și a început să-njure de sfinți și dumnezei, spunînd că de m[illegible] multe ori a venit aici și nu l-a găsit acasă și

acum, cînd l-a nimerit acasă, să nu poată schimba o vorbă cu el ? Zicînd acestea, a descălecat și, dîndu-ne la o parte, a încercat să descheie ușa cortului. Atunci l-am mușcat de mînă, iar el mi-a dat o palmă zdravănă și a intrat. Cînd l-a văzut pe bătrîn în pat, i-a zis :

— Să mă ierte Domnul c-am îndrăznit să intru așa, dar vreau să vorbesc doar cîteva cuvinte !

— Bine ! răspunse bătrînul, care vă este dorința ?

— Nimic alta — zise locotenentul — decît să vă rog : aveți bunătatea să-mi ghiciți ?

Maestrul îi zise :

— Sper, stimatul meu domn, că mă veți ierta de data aceasta, că nu vă voi satisface dorința, fiind bolnav ! Ceea ce-mi cereți dumneavoastră are nevoie de multe calcule pe care capul meu prost de acum nu le poate face. Dacă aveți bunăvoință să așteptați pînă mîine, sper că atunci să vă satisfac.

— Domnule, insistă locotenentul — ghiciți-mi atunci ceva din palmă !

— Domnul meu ! — răspunse bătrînul — ghicitul în palmă e îndoielnic, înșelător ; deci vă rog să mă iertați că nu pot să-l fac ; în schimb mîine voi împlini bucuros tot ce-mi cereți !

Locotenentul însă nu se lăsă bătut, ci, ridicîndu-se de pe scaun, se duse la patul bătrînului și întinzîndu-i mîna, zise :

— Domnule, te rog numai pentru cîteva minute, în legătură cu sfîrșitul vieții mele. Dacă va fi ceva

rău, voi socoti aceste cuvinte ca pe o avertizare divină și-mi voi lua toate măsurile necesare. De aceea, vă rog, pentru numele lui Dumnezeu, să nu-mi ascundeți adevărul !

Cinstitul maestru răspunse atunci în puține cuvinte :

— Ei bine, atunci să te ferească Domnul ca nu cumva să fii spînzurat chiar în acest ceas !

— Ce spui, ticălos bătrîn ? strigă locotenentul care era beat turtă, cum îndrăznești să spui aceste cuvinte unui cavaler ?

Zicînd acestea scoase sabia și-l ucise pe bietul maestru în așternut. Soldatul și cu mine dădurăm alarma. Toți alergară la arme. Locotenentul sări pe cal și ar fi scăpat, desigur, dacă n-ar fi trecut tocmai atunci pe acolo prințul elector de Saxonia cu o mare suită și nu l-ar fi ajuns călare. Cînd a aflat ce s-a petrecut, s-a adresat generalului nostru von Hatzfeld[1] și zise doar atît :

— Ce disciplină ar fi în armată imperială, dacă nici bolnavii în paturi n-ar fi siguri de viața lor ?

Această aspră sentință a fost de-ajuns să-l ducă pe locotenent, chiar în acel ceas, la spînzurătoare. Și astfel s-au împlinit deodată două prorociri.

[1] *Melchior von Hatzfeld* (1585—1656) — conte de Gleichen, general în timpul războiului de 30 de ani (n. t.)

Capitolul XXV

Simplicius în straie de fată s-a-mbrăcat
Și s-a trezit îndată cu furie curtat.

Din această întîmplare adevărată se poate vedea că nu toate prevestirile sînt mincinoase, cum spun unii căpoși care nu vor să creadă. Se mai poate iarăși vedea de aici că ce-i este scris omului să se întîmple, se va întîmpla, orice-ar face el să ocolească cele profetizate. Însă de m-ar întreba cineva dacă e nevoie și dacă e bine și folositor să-i ghicești cuiva desfășurarea vieții viitoare, aș răspunde că bătrînul meu maestru mi-a spus multe, dar adesea mi-am dorit și-mi doresc mai bine să fi tăcut. Căci de nenorocirile pe care mi le-a prorocit nu am putut scăpa ; iar cele ce mă mai așteaptă, îmi scot numai peri albi în zadar, căci probabil mă vor covîrși, ca și cele din trecut, oricît m-aș zbate,. La ce mi-a folosit ghicitul bunului meu tată, cînd mi-a jurat sus și tare că sînt născut din părinți de neam cînd eu nu știam de nimeni altul decît de *Knanul* și *Moidera* mea, care erau țărani proști din Spes-

sart ? Ce i-a folosit lui Wallenstein, duce de Friedlanda, profeţia că va fi încoronat rege în cîntece omagiale ? Ştie toată lumea ce s-a întîmplat cu el la Eger[1]. Să-şi bată alţii capul cu asemenea chestiuni, eu unul mă las păgubaş de ele şi mă-ntorc la povestirea mea.

După pierderea celor doi Herzbruder, m-am lehămătuit de Magdeburg, pe care-l numeam oraş de paie şi in, cu ziduri de lut. Eram sătul pînă-n gît de situaţia mea de azi. Scurt : nu mai voiam să fiu măscăriciul tuturora, să mai port haina asta dispreţuită. Hotărîrea am pus-o în aplicare în felul pe care vi-l voi povesti ; negreşit, foarte uşuratic, dar altfel n-am avut încotro.

Secretarul Olivier, care după moartea bătrînului Herzbruder a devenit maestrul meu, îmi îngăduia deseori să mă duc cu soldaţii după aprovizionare. Cînd am ajuns odată într-un sat mare, în care era cantonată o unitate de cavalerie a noastră şi ostaşii s-au risipit pe la case, pentru a cerceta ce e de luat, m-am rătăcit de grup şi am căutat vreo vechitură de haină ţărănească. Voiam să lepăd cu orice chip haina mea de măscărici. N-am găsit însă decît nişte straie femeieşti. Le-am îmbrăcat, pentru că nu era nimeni acasă ; iar pielea mea de viţel am aruncat-o în latrină. Credeam că acum am scăpat de toate belelele.

---

[1] Generalisimul imperial Wallenstein a fost ucis în 1634 la Eger. Schiller descrie pe larg în trilogia sa *Wallenstein* tragicul său sfîrşit (n. t.).

În ţinuta asta am ieşit pe uliţă şi am văzut stînd de vorbă mai multe neveste de ofiţeri. Făceam paşi mărunţi, ca Ahile, cînd mamă-sa l-a ascuns printre fetele lui Licomede[1]. N-am ieşit însă bine din casă, că mă şi zăresc cîţiva soldaţi care m-au învăţat să sar mai sprinten. Atunci au început să strige : Stai ! stai ! Am luat-o la fugă şi am ajuns mai repede ca ei la ofiţerese. Le-am căzut în genunchi şi le-am rugat, pe cinstea femeiască şi pe virtutea de fecioară, să-mi scape fecioria de aceşti hojmălăi stricaţi. Ofiţeresele nu numai că m-au luat sub ocrotirea lor, dar una dintre ele m-a şi tocmit ca fată-n casă. La ea am stat pînă ce ai noştri au cucerit Magdeburgul, Havelbergul, Werberschanz şi Perlebergul[2].

Această căpitănească era foarte tînără — deşi nu mai era copilă — şi ea se îndrăgosti aşa de mult de faţa mea netedă şi trupul meu zvelt, încît, după îndelungi ocolişuri, îmi dădu prea bine să înţeleg ce vrea şi unde-o strîngeau pantofii. Pe atunci eram însă foarte conştiincios şi m-am prefăcut că n-o înţeleg, purtîndu-mă mereu ca o fecioară cuminte şi sfioasă. Căpitanul şi ordonanţa lui zăceau amîndoi

---

[1] Zeiţa mării, Thetis, l-a dus pe fiul ei, Achile, în straie femeieşti, la Licomede, regele insulei Skyros, pentru a-l scăpa de războiul troian, din care i se prezisese că nu se va reîntoarce (n. r.).

[2] Magdeburgul a fost cucerit de trupele imperiale şi saxone la 13 iulie 1636. Werberschanz (Schanze bei Werben), oraş de pe Elba, a fost luat de armatele imperiale la 27 august 1636. Aceleaşi armate au cotropit la 25 august Havelbergul, oraş în Brandenburg, ca şi Perleberg, cucerit în septembrie 1636 (n. r.).

bolnavi în acelaşi spital. El i-a spus soţiei lui să mă îmbrace mai cochet, ca să nu se ruşineze de urîcioasele-mi boarfe ţărăneşti. Atît a aşteptat căpităneasa, că m-a gătit mai mult decît i-a spus soţul ei, împopoţonîndu-mă ca pe o păpuşe franţuzească. Asta a aprins vîlvătăi în tus-trei. Ofiţerul şi ordonanţa lui mă urmăreau şi doreau de la mine ceea ce nu le puteam da, iar căpitănesei îi refuzasem, cu bună cuviinţă, ceea ce i-aş fi putut da. În cele din urmă căpitanul s-a hotărît să găsească vreun prilej să mă posede cu forţa ; dar soţia lui a băgat de seamă şi, pentru că şi ea spera ca la urmă să mă cîştige, îi dejuca toate planurile ; încît căpitanul înnebunea, nu alta ! Odată, pe cînd stăpînul şi soţia lui dormeau, veni ordonanţa la căruţa cu coviltir, unde-mi aveam culcuşul, şi-mi mărturisi dragostea lui aprinsă, plîngînd şi implorîndu-mi milă şi ascultare ; eu însă m-am arătat ca de lemn şi i-am dat să înţeleagă că vreau să-mi păstrez fetia pînă la căsătorie. Atunci el mi-a făgăduit-o de mii de ori şi, pentru că nu-i răspundeam într-una decît că-mi este cu neputinţă să mă mărit cu el, a ajuns la disperare, sau se prefăcea că este disperat. În seara aceea şi-a scos sabia, a aşezat-o cu vîrful pe piept şi şi-a împins capul spre căruţă, ca şi cînd s-ar tăia. M-am gîndit : Păcătos e dracul, dar nu am ce-i face ! I-am vorbit cu binişorul şi l-am liniştit, făgăduindu-i că mîine îi dau răspunsul hotărîtor. Se mulţumi cu asta şi se duse la culcare ; eu însă n-am putut dormi, gîndindu-mă la situaţia ciudată în

care mă găseam. Dar aşa nu mai putea merge ! Căpităneasa devenea tot mai stăruitoare cu seducţiile ei, căpitanul tot mai nesocotit cu pretenţiile lui abuzive şi ordonanţa tot mai disperat în dragostea lui încăpăţînată ; iar eu, bietul de mine, nu ştiam cum să ies din încurcătura asta. Stăpîna mea mă punea adesea, în lipsa soţului, să-i caut, ziua-n amiaza mare, purici, numai ca să-i văd sînii de alabastru şi să pot să-i ating pielea catifelată, ceea ce — căci eram şi eu din carne şi oase — cu greu puteam răbda şi nu ştiam cîtă vreme voi mai fi stăpîn pe mine. Dacă stăpîna îmi dădea pace, mă sîcîia căpitanul şi dacă noaptea aveam linişte din partea celor doi, atunci mă chinuia ordonanţa, astfel că ajunsei la convingerea că-mi era mai uşor de purtat haina de măscărici, decît fustele mele. M-am gîndit atunci, din păcate prea tîrziu, la prorocirea şi povaţa decedatului Herzbruder, că abia acum sînt la închisoare şi în pericol mare ; căci, într-adevăr, straiele femeieşti mă ţineau ca şi arestat, neputînd să fug nicăieri, iar căpitanul m-ar fi surchidit rău dacă ar fi aflat că nu sînt femeie şi m-ar fi prins la frumoasa lui soţie, căutîndu-i purici în sîn. Ce să mă fac ? M-am hotărît, în sfîrşit, să mă destăinuiesc soldatului. El are să se potolească, aflînd adevărul, şi dacă i-aş da şi cîţiva ducaţi, mi-ar aduce haine bărbăteşti şi astfel aş scăpa de nevoie. Chibzuirea mea nu era de loc rea, numai de m-ar ajuta norocul ; dar, vedeţi, norocul mi-a fost potrivnic !

Soldatul meu și-a început ziua la miezul nopții, și veni să-mi dau cuvîntul. Începu să scuture căruța, tocmai cînd somnul îmi era mai dulce. Striga cam tare :

— Sabina ! Sabina ! scoală-te, scumpo, și ține-ți făgăduiala !

La vorbele lui se sculă, mai repede decît mine, căpitanul, căci își avea cortul chiar lîngă căruța mea. Acesta văzu roșu înaintea ochilor de gelozie ; dar nu ieși din cort, ca să ne stingherească ; pîndea numai să vadă ce se întîmplă mai departe. În cele din urmă soldatul mă trezi cu insistențele sale și-mi ceru să ies din căruță, sau să-l las să vină la mine. L-am certat și l-am întrebat dacă mă socotește o femeie stricată. Ce i-am spus ieri, era în legătură cu căsătoria. Altfel nu pot fi a lui ! Atunci mi-a zis că tot trebuie să mă scol, căci se face ziuă și trebuie să pregătesc mîncarea. El îmi va aduce lemne și apă și va face degrabă focul. I-am răspuns :

— Dacă vrei să faci toate acestea, atunci am și mai mult timp de dormit. Du-te, că vin și eu după tine !

Pentru că nătărăul acesta nu se astîmpăra de loc, m-am sculat mai mult ca să fac treabă, decît ca să-i fac pe plac. Mă gîndeam că poate i-au trecut năbădăile de ieri. Fiecare mă putea socoti drept femeie, nu numai după îmbrăcăminte și după față, ci și pentru că știam să gătesc, să coc și să spăl — tot treburi învățate de la croați. De tors nu era obiceiul ca femeile soldaților să toarcă în campanie și pentru că nu pricepeam alte treburi muierești — afară de periat, pieptănat și împletitul cosițelor — stăpîna mea nu se supăra, știind bine că n-avusesem de unde învăța.

Cînd am coborît din căruță cu mînecile suflecate și soldatul a văzut brațele mele albe, s-a aprins și mai tare și m-a sărutat și, pentru că nu m-am zbătut prea mult, căpitanul, care văzuse toate acestea, nu s-a mai putut opri, ci a sărit din cort cu sabia scoasă, îndreptîndu-se spre adoratorul meu, să-l lovească. Acesta a luat-o la sănătoasa și a uitat să se mai întoarcă. Atunci furiosul a venit la mine :

— Putoare ! Curvo ! Am să-ți arăt eu să... !

Mai mult n-a mai putut rosti de mînie, și a-nceput să-mi care la pumni și să mă bată ca un nebun. Am început să țip și el s-a oprit numaidecît, de teama scandalului, mai ales că ambele armate ale noastre, cea imperială și cea saxonă, aveau să pornească împotriva suedezului chiar atunci.

Capitolul XXVI

Simplicius stă-n lanțuri, ca un răufăcător,
Și-i acuzat că este spion și vrăjitor.

Dimineața, stăpînul meu m-a dat pradă soldaților, să abuzeze de mine, tocmai cînd porniră armatele. Să fi văzut ce forfotă de golani se făcu și eu fugii cît mă ținură picioarele. M-au ajuns însă și m-au dus după un tufiș, ca să-și sature poftele lor animalice — așa cum e obiceiul acestor bestii cu chip de om, atunci cînd li se dă asemenea pradă. După ceata aceasta veniră alți soldați, ca să privească la scena cea tristă. Printre ei se găsea și Hans al meu, ordonanța. Cînd văzu că e vorba de mine, a vrut să mă scape cu forța, chiar dacă l-ar fi costat capul. Cîțiva camarazi se pregătiră să-l ajute, deoarece le-a spus că sînt logodnica lui. Ticăloșii însă nu voiau să scape din mînă prada și atunci începu încăierarea între ambele cete, alergături, păruială, strigăte — de credeai că este un turnir de dragul unei domnițe frumoase. Enormul scandal atrase pe rumormaistrul (polițaiul militar),

care tocmai sosi cînd ticăloșii îmi rupseseră fusta și au văzut... că nu sînt femeie. Cînd îl zăriră soldații, se făcu tăcere, parcă ar fi venit dracu căci, zău, rumormaistrul era mai de temut decît ucigă-l toaca și toți care puseseră mîna pe mine se împrăștiară ca suflați de vînt. A întrebat pe scurt ce s-a întîmplat și, de unde mă așteptam să mă scape, m-a arestat pentru că, desigur, era ceva neobișnuit și foarte suspect ca un bărbat să se strecoare într-o oaste în straie femeiești. Mă duseră, el și soldații lui, pe lîngă regimentele care porniseră, să mă predea instructorului general sau chiar generalului comandant. Cînd am trecut însă pe lîngă regimentul colonelului meu, ostașii m-au recunoscut și au vorbit cu mine. Colonelul a dat ordin să mi se dea haine bărbătești și am fost predat profosului nostru bătrîn, care m-a pus în lanțuri.

Grea soartă m-a păscut, gîndeam, să merg așa legat ca un cîine și apoi mă cam tăia pe la pîntece de foame. Olivier, secretarul, s-a îndurat de mine și mi-a dat ceva de mîncare, căci nu puteam scoate la iveală ducații, de teamă să nu rămîn fără ei, ba să intru și într-un mai mare bucluc. Olivier mi-a spus chiar în acea seară pentru ce m-au arestat; iar instructorul regimentar a primit ordinul să mă ancheteze imediat și depoziția mea s-o înainteze instructorului general. Toți mă credeau nu numai spion, ci și vrăjitor, deoarece nu cu mult înainte fuseseră arse pe rug mai multe vrăjitoare care au mărturisit, între altele, că m-au văzut la adunarea

lor de pe munte, cînd au încercat să sece, prin vrăji, Elba, ca să poată cădea mai repede Magdeburgul, cel înconjurat cu șanțuri pline de apă. Mi-au cerut să răspund la aceste întrebări :

Întîi: Dacă am studiat, sau cel puțin știu să scriu și să citesc ?

Al doilea: De ce m-am apropiat de tabăra de la Magdeburg în straie de nebun, întrucît atunci cînd slujeam căpitanului, ca și acum, eram în toate mințile ?

Al treilea: Dacă am fost și cu alți vrăjitori la acea adunare ?

Al patrulea: De ce m-am îmbrăcat femeiește ?

Al cincilea: Care mi-e patria și cine au fost părinții mei ?

Al șaselea: Unde am trăit înainte de a fi venit în tabăra de la Magdeburg ?

Al șaptelea: Unde și pentru ce am învățat treburi femeiești ca: spălatul rufelor, coptul, gătitul mîncărilor și meșteșugul cîntatului cu lăuta ?

Atunci am vrut să-mi povestesc viața toată, așa cum am petrecut-o și cum o cunoașteți și domnia voastră ; dar instructorul regimentului nu era de loc curios s-o afle, ci era obosit de marș și mahmur ; de aceea mi-a cerut răspunsuri scurte la întrebările sale. Atunci i-am răspuns în modul următor, ceea ce, desigur, nu era în măsură să lămurească toate împrejurările :

Întîi: N-am studiat, dar știu să citesc și să scriu nemțește.

Al doilea: M-am îmbrăcat în haine de bufon, pentru că n-am avut altele.

Al treilea: Pentru că m-am săturat de haine de măscărici și n-am găsit altele.

Al patrulea: Da, dar am fost acolo împotriva voinții mele și nu știu să fac vrăji.

Al cincilea: Patria mea e Spessart, iar părinții mei țărani.

Al șaselea: La guvernatorul din Hanau și la colonelul croat Corpes.

Al șaptelea: La croați am deprins treburile femeiești, tot împotriva voinții mele ; iar la Hanau am învățat să cînt cu lăuta, pentru că mi-a plăcut.

Cînd a citit instructorul răspunsurile mele mi-a zis :

— Cum poți tăgădui că n-ai studiat devreme ce, atunci cînd erai bufon, ai răspuns la liturghie preotului la cuvintele : *Domine, non sum dignus* (Doamne, sînt nevrednic), tot pe latinește ?

— Domnule — i-am zis — atunci am învățat de la alți oameni, care mi-au spus că aceasta e o rugăciune pe care trebuie s-o rostești la *Evanghelie*, cînd capelanul nostru face slujba religioasă.

— Da, da — rosti atunci instructorul — ești uns cu toate unsorile, văd eu ; ești unul din aceia căruia trebuie să-i scot vorba cu cleștele din gură. Va trebui să fii pus la tortură, băiete !

Mă gîndeam :

„Doamne păzește, dacă merge după capul tău cel prost !“

A doua zi, instructorul general dădu ordin să fiu bine păzit, căci vrea să mă cerceteze el însuși, cînd armata va staționa undeva. În cazul acesta sigur că m-așteptau torturile ; dar Dumnezeu a vrut altfel. În timpul arestării mă gîndeam neîncetat la preotul meu din Hanau și la bietul bătrîn Herzbruder, cînd amîndoi mi-au profetizat adevărat că n-are să-mi meargă bine dacă voi lepăda haina de bufon.

Capitolul XXVII

Simplicius e martor la lupta din Wittstock,
Cînd pe profos Herzbruder s-a răzbunat cu foc.

În aceeași seară m-au dus înaintea instructorului general. Acesta avea pe masa sa depoziția mea și începu să mă interogheze foarte amănunțit. I-am povestit toate întîmplările, așa cum s-au petrecut într-adevăr ; dar nu m-a crezut. Nici instructorul general nu știa ce să creadă despre mine : sînt nebun sau mare nelegiuit. Mi-a pus în mînă o pană și mi-a dictat să scriu, ca să vadă din condeiul meu, dacă nu se lămurește ceva. Am apucat hîrtia și pana așa de dibaci, ca unul care e deprins zilnic cu ele, și l-am întrebat ce să scriu ? Instructorul general (care era însă mînios că audierea mea se prelungea adînc în noapte) mi-a zis :

— Ei, scrie : „Mama ta, curva !“

Am scris și cînd instructorul general a citit, văzui că situația mea se înrăutățește, întrucît mi-a spus că vede acum cît îmi plătește pielea. L-a întrebat

pe profos dacă m-au percheziţionat şi au găsit ceva scrisori la mine. Profosul răspunse :

— Nu. Nu era nevoie să-l mai percheziţionăm, căci l-au adus aproape gol la noi.

Din păcate, vorbele lui n-au fost ascultate ; iar profosul a trebuit să mă percheziţioneze, în faţa instructorului general şi a celor din jurul meu şi, cînd m-au cercetat amănunţit, au găsit, spre nenorocul meu, cele două urechi de măgar pline de ducaţi.

Atunci fu limpede ca lumina zilei :

— Ce alte dovezi ne mai trebuie ? Acest trădător a vrut, desigur, să dea o mare lovitură ; căci ce nevoie avea un om în toate minţile să se facă nebun, sau un bărbat să îmbrace straie muiereşti ? Şi în care scop să aibă la el atîţia bani ? N-a spus singur că a învăţat să cînte din lăută la guvernatorul din Hanau, care e cel mai şiret soldat din lumea întreagă ? Ce alte meşteşuguri va fi învăţat de la acest om dat dracului ? Prin urmare, mîine va fi pus la torturi, aşa cum merită ; apoi, cu el în foc ! A fost doar la adunarea vrăjitorilor, prin urmare nu i se cuvine altceva.

Ce-am simţit atunci, îşi poate oricine închipui ! Mă ştiam nevinovat şi mă încredeam în bunul Dumnezeu ; dar măsuram pericolul şi plîngeam ducaţii pierduţi, pe care instructorul îi vîrîse în buzunarul lui.

Mai înainte însă de a fi torturat, începu lupta între ai noştri şi armatele lui Banier[1]. La început armatele luptară pentru cîştigarea poziţiei favorabile, apoi pentru armamentul greu pe care ai noştri îl pierdură iute. Profosul nostru se instalase cu oamenii lui şi cu prizonierii departe de linia de luptă ; totuşi eram destul de aproape de brigada noastră, că aproape deosebeam pe fiecare după îmbrăcăminte. Cînd se îndrepta spre noi un escadron suedez eram în primejdie de moarte tot aşa ca şi cei care luptau. Şuierau gloanţele deasupra noastră, de parcă am fi fost ţinta salvelor. Cei fricoşi se ghemuiră, ca şi cînd s-ar ascunde ; dar cei curajoşi, deprinşi cu asemenea musafiri, nu se sinchiseau de ele şi nici nu îngălbeneau la faţă. În încăierare fiecare căuta să-şi scape viaţa, doborînd la pămînt pe cel mai apropiat duşman. Împuşcăturile îngrozitoare, clămpănitul cuiraselor, sfărîmarea suliţelor, strigătul răniţilor şi atacatorilor, împreună cu sunetele trîmbiţelor, tobelor şi fluierelor alcătuiau un vacarm groaznic. Nu vedeai decît fum des şi colb, care parcă voia să acopere priveliştea îngrozitoare a morţilor şi răniţilor. Deosebeai în acest vacarm numai gemetele muribunzilor şi răcnetele victorioase ale celor curajoşi. Caii înfierbîntaţi de luptă se prăbuşeau sub călăreţi, plini de rănile pe care le căpătaseră drept răsplată pentru credinţa lor. Alţi cai se prăbuşeau peste călăreţi şi murind,

[1] *Banér Johann* (1593—1641) — mareşal suedez victorios în lupta de la Wittstock, Breitenfeld şi Chemnitz (n. t).

aveau onoarea să fie duși de către aceia pe care în timpul vieții au fost siliți să-i poarte în spinare. Vedeai și de aceia care scăpaseră de povara celor care le dădeau porunci, și fugeau nebunește, căutîndu-și libertatea. Pămîntul, care e natural să acopere pe cei morți, era acum acoperit de aceștia. Vedeai ici trupuri fără capete, colo capete fără trupuri. Unuia îi atîrnau mațele afară din pîntece, altuia îi ieșiseră creierii, împrăștiați în preajma capului înroșit de sînge. Vedeai morți din care cursese sîngele și vii mînjiți cu sîngele celor uciși ; apoi brațe sfărîmate ale căror degete se mai mișcau, ca și cînd ar fi vrut să intre iar în vălmășagul luptei. Erau și lași care fugeau, fără să fi luptat. Mai la o parte zăceau coapse smulse din trupuri care, deși scăpaseră de greutatea acestora, se făcuseră și mai grele. Unii răniți se rugau să li se dea lovitura de grație, alții să fie duși la ambulanță și să fie cruțați. Într-un cuvînt, era o priveliște jalnică, zguduitoare.

Suedezii, victorioși, i-au împrăștiat pe ai noștri și-i fugăreau, risipindu-i și mai tare. Văzînd acestea domnul profos al meu o luă și el la fugă cu prizonierii lui, deși noi, ca unii care nu luptam, n-aveam a ne teme de ura învingătorilor. El ne amenință cu împușcarea, dacă nu-l urmăm. Tocmai atunci însă trecu tînărul Herzbruder, împreună cu alți cinci călăreți, pe lîngă noi și-l salută cu pistolul.

— Uită-te, cîine bătrîn — strigă el — mai ai vreme să scoți cățel ? Dar glonțul se lovi de profos ca de o nicovală.

— Oho, de-ăștia-mi ești ? zise Herzbruder — doar n-am făcut drumul pînă la tine degeaba ! Trebuie să mori, făcătorule de cățel, chiar dacă sufletul tău ar avea mii de rădăcini ! Zicînd acestea sili pe un muschetar chiar din garda profosului să-l omoare cu securea, făgăduindu-i, în schimb, libertatea și astfel profosul își căpătă răsplata bine meritată.

Pe mine m-a recunoscut, m-a dezlegat din lanțuri, m-a așezat pe un cal, și a poruncit unui călăreț să mă ducă într-un loc sigur, scoțîndu-mă din vălmășagul luptei.

Capitolul XXVIII

În vreme ce Herzbruder e în prizonierat, Simplicius se vede biruitor și-argat.

În timp ce soldatul salvatorului meu mă scotea din cîmpul primejdiei, șeful său, fratele meu de cruce, se aruncă în lupta cea mai înverșunată, setos de glorie și pradă. Vîrîndu-se tot mai adînc, a fost însă luat prizonier. Cînd ostașii victorioși își îngropară morții și împărțiră prada, Herzbruder lipsea. Căpitanul său îi moșteni caii, soldatul și... pe mine. M-a făcut argat la cai, nedîndu-mi altceva decît făgăduiala că, dacă mă voi purta bine, mă va înainta, adică voi fi călăreț. Ce era să fac ? M-am mulțumit și cu atît.

În curînd după aceasta căpitanul meu a fost înaintat locotenent-colonel. Mie îmi dădu acum slujba pe care, în vechime, o avea David la regele Saul : în cantonamente îi cîntam din lăută. În marșuri îi duceam cuirasa, ceea ce pentru mine nu era lucru tocmai plăcut. Sub aceste zale mă chinuiau „puricii morarului“, pe care-i aveam și eu din belșug și de care acum nu mă puteam nici scărpina, necum să mă scap de ei. Cîntecul soldatului mi se potrivea de minune. Iată-l cum suna :

„Aș vrea să cînt un cîntec cu viers de bucurie ;
Pe umărul stîng însă eu duc păduchi o mie ;
Pe cel drept în plimbare mai mulți de-o mie sînt ;
Iar pe spinarea-o-ntreagă armată-i, pe cuvînt !“

Chibzuiam tot felul de tactici războinice, cum să nimicesc această armată, dar n-aveam nici timp, nici prilej să-i prăjesc în cuptor, să-i înec, să-i otrăvesc (cunoșteam efectul argintului viu) ; apă n-aveam, nici bani, să-mi cumpăr o altă haină sau măcar o altă cămașă curată — mijloace prin care puteam să mă liberez de chinul acesta nesuferit. Așa că a trebuit să-i port mai departe. În cele din urmă găsii ceva : înfășurai un petec de blană pe o vergea de armă și o băgam sub cămașa de zale. Cu acest mijloc îi scoteam cu duzinele din ascunzișurile lor.

Odată locotenent-colonelul meu a fost trimis în patrulare prin Westfalia. Dacă ar fi avut el atîția călăreți cîți „purici albi“ aveam eu, ar fi băgat lumea-ntreagă în sperieți ; dar pentru că n-avea, trebuia să lucreze cu multă băgare de seamă și să se țină ascuns în Gemmer Mark — așa se numea pădurea dintre Hamm și Soest. Tocmai atunci mă chinuiau ticăloșii de păduchi așa de tare, că nu mai puteam răbda. Mă temeam să nu-mi intre pe sub piele. Nu mă miram că brazilienii îi mîncau de necaz, vrînd să se răzbune pe ei. Ce să vă spun : nu

mai puteam și pace ! Atunci, folosind prilejul că o parte din călăreți dădeau nutreț cailor, alții dormeau sau făceau de gardă, m-am tras la o parte sub un pom, mi-am scos armura și unde nu începui așa vînătoare și așa măcel, încît amîndouă mîinile de la degetele cele mari (adică unghiile) se înroșiră de sînge și eram plin de piei de păduchi. Pe acei pe care nu voiam să-i ucid, îi trimiteam la plimbare, sub pom, unde aveau să piară de foame. Mă gîndesc la strofușoara a doua a cîntecului soldățesc, pe care am auzit-o intonată după cum urmează :

„Cînd începui măcelul, curînd se înroșiră
Și unghiile mele. Păduchii trist grăiră :
O, moarte nemiloasă ! De nu ai fi venit,
Armata noastră albă ce bine-ar fi trăit !"

Cînd mă gîndesc la bătălia asta sîngeroasă, mă și mănîncă pielea, ca și cînd aș fi și acum în luptă. Ce-i drept socoteam că n-ar trebui să lupt cu atîta furie chiar împotriva propriului meu sînge, ca Irod, mai ales împotriva unor slujitori așa de credincioși, care se duc la spînzurătoare sau la roată o dată cu stăpînul, și pe a căror mulțime am adormit adesea ușor pe cîmp, pe pămîntul tare. Eram însă așa de adîncit în această vînătoare, încît nici n-am băgat de seamă că imperialii au atacat pe locotenent-colonelul meu. M-au văzut, au venit la mine și m-au luat prizonier, căci nu se temeau de vitejia cu care nimicisem cu unghiile mii de ina-

ici. Mă luă în primire un dragon și prada cea mai gată pe care o găsi la mine era cuirasa stăpînului meu, pe care o vîndu pe un preț bun în Soest, unde era încartiruit comandantul său. Și iată că fui, cu acest dragon, al șaselea stăpîn ! Ajunsei rgatul lui.

Capitolul XXIX

Simplicius descrie o viață ca de vis
Pe care cu dragonul a dus-o-n „Paradis".

Gazda noastră, o femeie isteață, n-a vrut să-și umple casa cu noroadele de sub cămașa mea și a luat o hotărîre energică : mi-a băgat boarfele în cuptor și a ars nichitarii ca pe o pipă veche. Ce să vă mai povestesc cum mă simțeam după aceea ? Ca-n grădina cu trandafiri, ca nou născut. Nimeni nu-și poate închipui cît de bine mă simțeam în pielea mea, după șase luni, în care timp trăisem ca pe un furnicar. Dar mi-a căzut altă belea pe cap : stăpînul meu făcea parte din acei soldați care doreau ca, după moarte, să ajungă în cer. Se mulțumea numai cu solda și mai departe nu tulbura nici o apă. Averea lui era adunată din ce cîștiga cu garda și ce economisea din soldă, adică își lua de la gură. Economiile lui erau mici, dar le păstra cum ar păstra cineva perle orientale. Cosea fiecare părăluță în căptușeala hainei lui și, ca să mărească sumușoara, trebuia să suferim noi — eu, argatul și bietul

cal. Nu mestecam decît pîine neagră și beam apă. Era mare lucru cînd căpătam bere slabă. O duceam greu și beregata mi se asprise de atîta pîine uscată și slăbisem nevoie mare. Dacă voiam să mănînc mai omenește, trebuia să fur ; dar asta cu cea mai mare teamă, să nu mă prindă și să afle stăpînul. Din partea lui puteau să nu existe pe lume spînzurători, măgari, călăi și alte obiecte de tortură, ca și felceri, cantinieri și toboșari pentru retragerea cu torțe ; căci felul său era foarte cumpătat, nu mînca mult, de băut nu bea de loc, nu mai vorbesc de jocul de noroc sau de dueluri. Cînd îl trimitea într-o patrulare, sau să facă aprovizionare, ședea ca baba-n băț. Mă gîndeam : „Simplicius, de la ăsta nu-i nădejde de vreo haină !" mai ales cînd îl vedeam cum umblă îmbrăcat. Hainele lui erau peticite ca ale pustnicului meu, șaua și frîul calului nu făceau cinci parale ; iar bietul cal era o mîrțoagă slabă. Nici suedezii și nici cei din Hessen n-aveau să se teamă că-i vor ajunge din urmă.

Avînd asemenea fire, ce s-a gîndit căpitanul nostru ? Să-l pună de gardă în „Paradis", așa se numea mînăstirea de maici din apropiere. Și asta nu pentru că era bun de pază, ci ca să se mai întremeze, avînd acolo o viață mai bună. Apoi și maicile îl rugaseră pe căpitan să-i trimită un ostaș evlavios, conștiincios și liniștit. Pornirăm deci într-acolo, el călare, iar eu pe de lături, pe jos, căci n-avea decît o mîrțoagă. Pe drum îmi zise :

— Mare noroc, măi Simbrecht (căci nu putea să-mi pronunțe numele niciodată), ce mai trai pe noi, nineacă, dacă ajungem în „Paradis“ !

I-am răspuns :

— După nume, așa pare. Să dea Dumnezeu să semene măcar puțin cu paradisul !

— Desigur — zise el (căci nu pricepea bine ce vorbesc) — dacă primim la două zile cîte două stacane de bere bună, n-o să le dăm după ureche. Ce zici ? Poartă-te bine, că vreau să-mi fac în curînd o manta nouă și pe cea veche ți-o dau să-ți faci haine din ea.

Cu drept cuvînt îi spunea mantalei sale „veche“, întrucît cred că a purtat-o și în bătălia de la Pavia [1], atît era de decolorată și tocită ; așa că nu m-a bucurat prea tare această făgăduială.

„Paradisul“ nu numai că a corespuns așteptărilor noastre, ci le-a și întrecut : în loc de îngeri erau acolo măicuțe tinere și frumoase care ne răsfățau așa de mult cu de-ale mîncării și băuturică, încît curînd-curînd căpătarăm obraji rotofei. Mîncam cea mai bună șuncă de Westfalia, cîrnați afumați, carne de vită gustoasă, delicată, fiartă-n apă sărată și tăiată apoi în felii. Se mînca rece. Aici am învățat cum se mănîncă pîine cu unt : ungeam felia de pîine neagră cu un strat gros de unt mai bine de un deget și pe deasupra puneam brînză grasă, ca

[1] Orașul în nordul Italiei, fosta capitală a imperiului longobard. În 1525 aici au avut loc lupte, în care a fost învins și luat prizonier Francisc I al Franței (n. t.).

să alunece mai ușor pe gît. Cînd dădeam apoi peste pulpa de berbec cu o cană cu bere alături, apoi îmi îndestulam și trup și suflet și uitam de toate relele prin care am trecut în lumea asta. Ce să mai vorbim ! „Paradisul“ îmi plăcea, ca și cînd ar fi fost cel adevărat. Numai de două lucruri îmi părea rău : că n-are să dureze veșnic și că trebuia să umblu așa zdrențăros îmbrăcat.

Dar după cum o nenorocire nu vine niciodată singură, tot așa trebuie să fie și cu norocul. Cînd m-a trimis stăpînul la Soest să-i aduc restul de lucruri rămase acolo la gazdă, găsii pe drum un pachet mare. În el erau cîțiva coți de postav roșu — tocmai bine pentru o manta — și catifea roșie, pentru căptușeală. Am luat pachetul și în Soest, la un negustor, i-am schimbat conținutul cu postav verde, obișnuit, ca să-mi fac haine — cu obligația să-mi dea el furniturile necesare și să mi le și coase. Îmi mai dădea și o pălărie nouă. Deoarece aveam nevoie și de o cămașe și de o pereche de încălțări, i-am dat negustorului pentru acestea nasturii de argint și găitanele care erau în pachet, destinate mantalei celui care le pierduse. Iată-mă, deci, înțolit din cap pînă-n picioare ! Și așa împopoțonat m-am întors în „Paradisul“ meu la stăpînul, care bombănea strașnic că nu i-am dat lui pachetul. Ba îmi vorbi și de ciomăgeală și zău, că m-ar fi dezbrăcat, să se îmbrace el, dacă i-ar fi fost pe măsură și nu i-ar fi fost rușine ! Eu însă eram încredințat că am procedat bine.

Acum însă zgîrciobul se rușina că argatul său era îmbrăcat mai bine ca stăpînul. De aceea porni și el călare la Soest, împrumută bani de la căpitan și se echipă pe cinste. Făgădui să restituie banii din soldă, ceea ce a și făcut foarte conștiincios. Ar fi avut el destui bani, dar era prea șiret ca să bage mîna în buzunar; căci, de-ar fi făcut așa, ar fi pierdut poate huzurul pe care-l va avea la iarnă aici, în mînăstire, deoarece comandantul ar fi adus pe altul în locul său; așa însă căpitanul a fost nevoit să-l lase aici, ca să-și scoată banii. De-acum înainte am dus-o împărătește. Cea mai grea treabă era jocul cu popicele! După ce țesălam gloaba, îi puneam dinainte nutreț și o adăpam, apoi mă apucam de treaba juncărilor: plimbarea. În mînăstire se mai găsea un soldat de gardă, pus de adversarii noștri din Hessen — orașul Lippstadt. Acesta avea meseria de blănar. Era minunat cîntăreț și dibaci maestru de scrimă. Ca să nu-și uite și să nu-și piardă abilitatea, se lupta zilnic cu mine, ca să nu ne plictisim. Cu timpul am deprins atît de bine meșteșugul acesta, că mă puteam măsura cu el. Dragonul meu juca cu el popice, dar nu pe bani, ci pe întrecerea care să bea la masă mai multă bere; așa că pierderea se făcea pe socoteala mînăstirii.

„Paradisul" avea și teren propriu de vînătoare, păzit de vînătorul mînăstirii. Cum eram și eu îmbrăcat în verde, îl întovărășeam mereu și i-am furat toate secretele meseriei într-o toamnă și o iarnă, mai ales în ceea ce privește vînatul mic. Pentru

această ocupație a mea și pentru că numele de Simplicius era neobișnuit și greu de pronunțat pentru oamenii de rînd, mi-au pus numele „dat Jägerken" (Vînătorașul). Cu prilejul vînătorii am cunoscut cu amănunțime toate potecuțele, ceea ce mai tîrziu mi-a fost de mare folos. Pe vreme rea, cînd nu puteam hoinări prin pădure, citeam tot felul de cărți pe care mi le împrumuta administratorul mînăstirii. Cînd maicele nobile au băgat de seamă că am voce frumoasă și cîntam cu lăuta, m-au prețuit mai mult decît pînă atunci. Ținînd seama și de trupul meu zvelt, de fața frumoasă, precum și de purtarea mea, spuneau că trebuie să fiu de origină nobilă. În orice caz, mă socoteau drept un tînăr amabil și se mirau ce caut eu ca argat la dragonul acesta răpănos.

După ce am petrecut astfel iarna în trai bun, iată că dragonul meu fu schimbat! După viața de huzur, să treci iar la cea cazonă, nu prea era ușor și el, sărmanul, s-a îmbolnăvit de-a binelea. Mai căpătă și niște friguri năprasnice, încît după trei săptămîni avui ce îngropa. I-am săpat această inscripție pe piatra funerară:

„Aicea zace Schmalhans [1], un prea viteaz soldat;
El toată viața sînge de loc nu a vărsat".

După lege și dreptate trebuia să-i moștenească arma și calul căpitanul nostru; dar pentru că eram

[1] *Schmalhans* — nume ironic. În nemțește s-ar traduce prin sărac-zgîrcit, care nu se îndură nici să mănînce (n. t).

un boboc tinerel și trezeam nădejdea că cu timpul nu voi rămîne mai prejos ca stăpînul meu, mi s-a dat mie toată averea lăsată de dragon, dacă, firește, am să vreau să-i iau și locul în armată. Am primit bucuros armă, cal și boarfe, mai ales pentru că știam că în pantalonii lui ferfeniță erau cusuți destui ducați pe care-i strînsese în tot cursul vieții. Cînd i-am spus secretarului numele meu, adică Simplicius, acesta, pe numele său Chiriacus, neputînd să-l ortografieze, mi-a zis :

— Nu-i nici un drac în iad care să se cheme astfel !

Și pentru că la aceste vorbe ale sale l-am întrebat repede dacă se află vreunul în iad cu numele de Chiriacus, și el n-a știut ce să-mi răspundă, cu toate că se credea deștept. Căpitanului meu i-a plăcut așa de mult felul meu, încît chiar de la început a avut o părere bună despre mine și spera că voi săvîrși frumoase fapte de arme.

Capitolul XXX

Simplicius cu toate că Vînător se cheamă,
Ajunge în oștire ostaș străin de teamă.

Comandantul din Soest avea nevoie de un argat la grajd și pusese ochii pe mine, nefiindu-i pe plac să mă fac soldat. Zicea că sînt prea tînăr și nu voi putea face față îndatoririlor ostășești. M-a chemat, deci, și mi-a zis :

— Ascultă, Vînătorașule, ai să fii slujitorul meu !

Am întrebat atunci care vor fi serviciile mele. Mi-a zis :

— Ai să porți de grijă cailor !

— Domnule — îi zisei — nu ne potrivim. Aș vrea mai degrabă un stăpîn la care caii să aibă grije de mine. Cum nu-l pot găsi, vreau să rămîn soldat.

El zise :

— Nu vezi că nu ți-a mijit încă mustața ?

— Ba, domnule, pot să mă măsor și cu un bărbat de 80 de ani, căci nu mustața face pe bărbat.

Dacă ar fi așa, atunci țapii ar avea cea mai mare căutare !

El zise :

— Dacă și curajul îți este tot așa de mare ca și clonțul, fie !

Îi răspunsei :

— Am să dovedesc cu cel mai apropiat prilej aceasta.

M-a lăsat să plec, spunîndu-mi că faptele vor arăta asta, nu vorbele. M-am apucat apoi de pantalonii cei vechi ai dragonului meu, le-am făcut disecția și mi-am scos din măruntaiele lor ducați pentru un cal bun și o armă tot așa de bună, care strălucea ca oglinda. M-am îmbrăcat tot în verde, pentru că îmi plăcea porecla de Vînător. Haina mea am dăruit-o argățelului meu, pentru că îmi rămăsese mică. Iată-mă călare ca un tînăr nobil ! Avui chiar obrăznicia să-mi împodobesc pălăria cu un penaj îndrăcit, ca de ofițer. Din cauza aceasta mă alesei cu dușmani invidioși care mă înțepau cu vorbe ticăloase și ajunserăm în curînd la păruială. Le-am arătat însă la trei dintre aceștia ce învățasem în mînăstire de la cojocar și atunci nu numai că m-au lăsat în pace, dar mi-au căutat chiar prietenie. Plecam deseori în raită călare sau pe jos ; căci aveam cal zdravăn și mai iute de picior ca mulți alții. Cînd era vorba de luptă, mă băgam în față. Prin aceasta ajunsei curînd cunoscut și la prieteni și la dușmani, ba, pot spune, chiar vestit ; astfel că mi se încredințau cele mai periculoase misiuni, uneori chiar comanda unor întregi unități. Atacam furios ca un boem și cînd luam pradă bogată, dădeam din belșug ofițerilor mei, care mă ajutau pretutindeni, mai ales că aveam voie să acționez și în locurile interzise. Generalul conte de Götz [1] lăsase în urma lui în Westfalia trei garnizoane dușmane : la Dorsten, Lippstadt și Coesfeld, pe care le hărțuiam mereu, cu mici efective — cînd ici, cînd colo, pe la porțile lor și le luam bogată pradă. Deoarece scăpam mereu din primejdii, începură oamenii să creadă că mă pot face nevăzut și sînt din fier sau oțel ; de aceea eram temut ca ciuma și treizeci de dușmani nu se socoteau rușinați dacă fugeau de mine, cînd eu aveam numai 15 oameni. Pînă la urmă eram eu mereu acela care trebuia să se ducă unde erau de ridicat contribuții. Din aceasta îmi creștea o dată cu renumele și punga. Ofițerii și camarazii mei mă iubeau, adversarii cei mai de vază se temeau de mine, iar pe țărani știam să-i atrag de partea mea, fie prin blîndețe, fie prin intimidare, căci mă pricepeam cum să pedepsesc pe cei încăpățînați și răsplăteam din belșug pe acei care îmi făceau cel mai mic serviciu.

[1] Johann Graf von Götz (1599—1645) a luptat pînă la 1626 ca protestant ; trecu la Wallenstein și luă parte la luptele de pe insula Rügen și Stralsund. Convertit la catolicism, ajunge din 1638 mareșal și în lupta de la Nördlingen a contribuit mult la victoria armatei imperiale. In 1644 învinge oastea lui Georg Rákóczi în Ungaria. Cade în 1645 în lupta nefericită de la Jankau (n. t.).

Dădeam uneori chiar jumătate din ce cîştigam pentru răsplată şi pentru cei care iscodeau pe duşmani. De aceea nici o unitate inamică, sau vreun transport de-al duşmanilor nu se mişca, fără ca să nu aflu. Atunci atacam pe neaşteptate şi izbuteam — ajutat adesea şi de noroc — aşa de bine, că se mirau ofiţerii şi soldaţii de tinereţea mea ; iar duşmanii voiau să mă cunoască. Faţă de prizonieri eram totdeauna blînd, aşa că ei deseori mă costau mai mult decît prada pe care o luasem. Dacă mi se ivea prilejul să fac un bine vreunui ofiţer inamic, fără să calc îndatoririle mele de ostaş, o făceam cu plăcere.

Dată fiind această purtare a mea, aş fi putut deveni ofiţer ; dar eram prea tînăr ca să fiu avansat şi cine comanda un steag trebuia să fie nobil, dacă era de vîrsta mea. Apoi nici căpitanul meu nu mă putea înălţa în grad, deoarece n-avea nici un post liber în compania lui şi, ca să mă duc la alt căpitan, nu-mi dădea drumul, căci s-ar fi lipsit atunci de o vacă bună de muls. Mă avansă caporal, cinste care mă distingea înaintea altor soldaţi mai bătrîni şi care mi-a fost îndemn pentru isprăvi şi mai mari. Adeseori nici nu dormeam noaptea, tot gîndindu-mă la fapte noi ; îmi doream un război troian, sau un asediu ca la Ostende [1] din Belgia, prostul de mine neştiind că ulciorul nu merge de multe ori la fîntînă. Aşa însă se întîmplă cu soldaţii tineri care au bani, noroc şi curaj : devin orgolioşi. Tot din orgoliu ţineam, în loc de un argat, doi, pe care-i echipam frumos şi mă urmau pe cai vînjoşi. Cu asta însă îmi atrăsei invidia ofiţerilor.

[1] Capitală de district belgian şi vestită localitate balneară la Marea Nordului. A fost asediată între 1601—1604 de către spanioli (n. t.).

Capitolul XXXI

Simplicius descrie cum dracu a furat
Slănina de la preot, ba l-a și speriat.

Vreau acum să vă mai povestesc o poznă de a mea, nu importantă, însă destul de veselă, căci eu pomenesc nu numai lucrurile mari, ci nu le disprețuiesc nici pe cele mărunte, cînd bănuiesc că aș putea dobîndi prin ele faimă în ochii oamenilor.

Căpitanul meu a fost trimis cu vreo 50 de oameni călări și pedeștri asupra fortăreței Recklinghusen. Gîndindu-ne că mai înainte de a o ataca, vom aștepta în păduricea din apropiere, își luă fiecare provizii pentru opt zile. Deoarece însă bogata caravană, pe care o pîndeam, n-a trecut la timpul hotărît, am isprăvit proviziile ! De furat nici vorbă, căci ne trădam prezența acolo și ratam atacul. Foamea ne chinuia și în regiunea aceasta nu aveam prieteni, care să ne procure pe ascuns de-ale mîncării. Ce era deci de făcut ? Trebuia pe alte căi să ne procurăm cele necesare. Și găsirăm una.

Un camarad de-al meu, un student fugit de curînd de la școală, se făcuse soldat. Acum, în foamea asta, ofta bietul adesea după fiertura de orez pe care nu voia s-o mănînce acasă la părinți, făcînd mofturi. Își aminti de cele învățate și-mi zise :

— Ah, frate, spune, nu-i rușinos pentru mine că n-am învățat atîta ca să mă pot hrăni acuma ? Frate, dac-aș putea să mă duc la preotul din cel sat, știu sigur că-mi va pune ceva bun pe masă.

M-am gîndit la vorbele sale, am cîntărit situația noastră și întrucît el, care știa bine locurile, nu avea voie să plece, ca să nu fie recunoscut, iar unul străin nu cunoștea prilejul să fure pe-ascuns sau să cumpere ceva, ne-am făcut planul eu cu studentul și i l-am propus căpitanului nostru. Acesta, cu toate că ceea ce voiam noi nu era lipsit de risc, se învoi, avînd încredere în iscusința mea și fiind și el la mare ananghie.

Schimbai straiele mele cu altele și iată-ne porniți spre satul care se găsea cam la o jumătate de ceas ! O luarăm însă pe ocolite, ca să nu fim văzuți de nimeni. Descoperim îndată casa popii, care era lîngă biserică și avea înfățișarea unei case de oraș. De jur împrejurul ei erau ziduri înalte. I-am spus camaradului ce să vorbească, deoarece avea încă pe el uniforma veche și jerpelită de student. Eu însă voiam să mă dau drept calfă de pictor, deoarece știam că aici, în sat, n-avea să-mi ceară nimeni să-mi dovedesc meșteșugul, căci țăranii nu-și zugrăvesc casele.

Preotul ne-a primit politicos. Tovarăşul meu i-a făcut o adîncă reverenţă studenţească şi i-a deşertat un sac întreg cu minciuni, spunîndu-i că pe drum soldaţii l-au jefuit şi i-au luat toate proviziile. Eu m-am prefăcut că nici nu-l cunosc pe camaradul meu. I-am spus numai acestuia că mă duc la crîşmă să mănînc şi să beau ceva şi apoi vin să-l strig să mergem o poştă de drum împreună. M-am îndreptat spre crîşmă, mai mult ca să spionez decît ca să mănînc, şi avui norocul să dau în drum de un ţăran care-şi băga în cuptor multe pîini mari numite Pumpernickel[1], care trebuiau să stea acolo douăzeci şi patru de ore ca să se coacă. La crîşmă am stat puţin, căci acum ştiam ce-mi trebuie : unde sînt pîinile. Am cumpărat numai cîteva chifle albe, ca să le duc căpitanului meu.

Cînd am ajuns la casa parohială, ca să iau pe camaradul meu, acesta se îndopase bine şi povestise preotului că aş fi pictor şi că am de gînd să plec în Olanda, ca să-mi desăvîrşesc meşteşugul. Preotul m-a primit foarte prietenos şi m-a rugat să merg cu el în biserică, unde să-mi arate ceva de reparat. Ca să nu stric treaba, a trebuit să merg cu el. Ne-a dus prin bucătărie şi cînd a descuiat lacătul cel mare de la uşa cea solidă, de stejar, care dădea în cimitir, am văzut că cerul era negru de lăute, flaute şi viori, adică-vorba vine ! — de şunci, cîrnaţi şi slănină puse la fum. Cum se uitau de drăgăstos la

[1] Pîine foarte neagră făcută din uruială de secară, întîlnită şi azi în Westfalia (n. t.).

mine, mînca-le-aş ! Şi eu cum le doream de mult în gura camarazilor mei din pădure ! Dar parcă-mi făceau în ciudă, atîrnînd acolo ! Mă gîndeam cum aş putea să le mărit cu pîinile proaspete din cuptorul ţăranului meu ; dar nu era uşor, căci, după cum am povestit, curtea era închisă de toate părţile cu ziduri înalte. Apoi şi toate ferestrele erau zăbrelite bine ; iar în curte erau doi zăvozi mari care, desigur, noaptea n-aveau să doarmă şi, ca să poţi fura, trebuia să le faci şi lor parte, ca răsplată pentru credincioasa lor pază.

Cînd am intrat în biserică şi am discutat multe şi mărunte despre icoane, preotul a vrut să mă angajeze să repar unele din ele, dar eu căutai să scap sub tot felul de pretexte, invocînd mai ales faptul că sînt în călătorie. Atunci zise ţîrcovnicul, care era şi el de faţă :

— Mă, nătărăule, tu semeni mai degrabă a dezertor, decît a calfă de pictor.

Eu, care acum nu mai eram deprins cu astfel de afronturi, ca să le pot înghiţi, am dat din cap şi i-am răspuns :

— Tu, mojicule, ia adu-mi încoa repede pensulă şi vopsele, să vezi cum zugrăvesc, cît ai zice peşte, un prostănac aşa ca tine !

Preotul socoti dialogul nostru drept glumă, totuşi zise către noi amîndoi, că nu se cade într-un loc sfinţit ca acesta să ne spunem adevăruri unul altuia, dîndu-ne astfel a înţelege că ne crede pe amîndoi. După aceasta ne-a mai cinstit, pe student

și pe mine, cu cîte un pahar și ne-a lăsat să plecăm. Mie însă îmi rămăsese inima la cîrnații afumați ai popii.

Înainte de înnoptat ajunserăm la camarazii noștri din pădure. Mă îmbrăcai iar cu hainele mele, îmi luai arma, raportai căpitanului și îmi alesei șase oameni tot unul și unul, care aveau să-mi ajute la căratul pîinilor. Către miezul nopții am ajuns în sat și am scos pîinile din cuptor în toată voia, pentru că unul dintre noi știa să vrăjească bine cîinii. Cînd am trecut însă pe la casa parohială, n-am putut să merg mai departe fără slăninile popii. M-am oprit o clipă, ca să mă gîndesc cum aș putea ajunge în bucătărie ; dar nu vedeam altă intrare decît pe horn, care, de data aceasta îmi va sluji de ușă. Duserăm pîinile în cimitir, le vîrîrăm în osuariu, făcurăm rost de o scară și frînghie dintr-o șură, și hai la preot ! Puteam să mă cobor și să ies din horn ca un hornar (meseria asta, de altfel, o deprinsesem din tinerețe, cînd înnoptam prin scorburile copacilor) și de aceea mă urcai cu încă unul pe acoperișul clădit din țigle duble — foarte comod de umblat pe el. Mi-am legat părul meu lung în vîrful capului — ca o căciulă — și mi-am dat drumul pe coș cu ajutorul frînghiei. Ajuns acolo, legai de capătul ei o șuncă după alta, o slănină după alta, cărăbănindu-le repede ; iar tovarășul de pe acoperiș le pescuia, dîndu-le la rîndu-i celorlalți, care le duceau în cimitir. Dar, n-are dracu ce face ? Tocmai cînd eram gata și voiam să mă urc din nou sus, se rupse o stinghe cu mine și iată-l pe Simplicius la pămînt și — vînător mizerabil ce eram — am căzut în capcană ca un șoarece în cursă. Camarazii mei de pe acoperiș îmi coborîră pe horn frînghia, să mă urc pe ea ; dar și aceasta se rupse, mai înainte de a ajunge sus. Mare belea ! Gîndeam : „Ei, vînătorule, au să te gonească așa ca pe Acteon și au să-ți scuture zdravăn blana." Preotul se trezise la zgomotele făcute, dar mai ales la acela produs de căderea mea și spuse bucătăresei să facă lumină. Ea intră numai în cămașă, peste care își aruncase în grabă rochia, și se apropie atît de mult de mine încît mă atinse. Luă un tăciune, ținu lumînarea deasupra și începu să sufle să se aprindă ; eu suflai și mai tare. Biata femeie se speriă atît de mult, încît scăpă și foc, și lumînare și fugi la preot. Avui, deci, puțin răgaz să mă gîndesc pe unde s-o șterg, dar nu-mi veni nimic în minte.

Camarazii de pe acoperiș îmi spuseră prin horn că ei sînt gata să spargă o ușă ca să pot ieși ; eu însă n-am vrut și le-am poruncit să țină armele gata — și să lase numai pe Springinsfeld sus, lîngă horn și să aștepte, că poate voi izbuti să ies fără zgomot și să reușească încercarea noastră. Dacă nu voi izbuti, atunci să facă ce cred ei că e bine. Între timp preotul aprinsese lumînarea, însă bucătăreasa îi spuse că în bucătărie e un strigoi groaznic, avînd două capete (văzuse claia mea de păr în întuneric și o luase drept al doilea cap !). Cînd auzii una ca asta, mi-am dat repede pe față cu funingine din

horn, mi-am înnegrit și mîinile. Arătam, cred, nu ca un înger (cu care mă asemuiau tinerele maici din „Paradis"), iar țircovnicul, de m-ar fi văzut, nu s-ar fi îndoit o clipă că nu sînt un zugrav iute de mînă. Începui apoi să fac zgomot mare în bucătărie, să arunc cratițile și oalele unele peste altele. Dădui peste pirostrii. Le vîrîi pe cap pînă la gît, luai vătraiul ca să mă apăr la nevoie. Bietul preot nu s-a lăsat însă înspăimîntat, ci intră cu bucătăreasa la spatele său, ca la procesiune. Femeia ducea două lumînări de ceară și căldărușa cu aghiasmă, el își pusese stola și patrafirul ; ținea într-o mînă feleștocul pentru aghezmuit și în cealaltă mînă o carte groasă. Începu să invoce spiritele din această carte și să mă întrebe apoi cine sînt și ce caut aici. Pentru că eram încredințat că el era sigur că sînt diavol, m-am gîndit să-l fac pe Ucigă-l toaca, mințindu-l, și zisei :

— Sînt Diavolul și vreau să-ți sucesc gîtul, ție și bucătăresei tale !

El atunci continuă exorcismul său din carte și apoi îmi spuse că n-am nimic nici cu el, nici cu bucătăreasa și să mă duc pe pustii de unde am venit. I-am răspuns cu voce îngrozitoare, că nu pot, chiar dacă aș vrea. În timpul acesta Springinsfeld, camaradul meu de pe acoperiș, un mare pișicher, un ticălos dat dracului, cînd a pus urechea la hogeac și a auzit ce se petrece în bucătărie și că preotul mă crede diavol și eu însumi m-am dat drept acesta, unde nu începe, acolo, pe acoperiș, un tărăboi, să facă așa ca cucuvaia, să latre, să necheze, să behăie, să icnească măgărește — căci știa să imite perfect glasul tuturor dobitoacelor — și asta pe horn, că se auzea ca și cînd ar fi fost în bucătărie. Apoi începu să facă precum fac mîțele în luna făurar, cînd au nuntă, ca găina care ouă și, la urmă, ca o haită de lupi urlînd de foame la lună. Concertul acesta diavolesc înspăimîntă pe bieții oameni la culme. Mie însă începu să-mi pară rău că m-am dat drept diavol și bietul preot crezuse, căci citise sau auzise că dracii preferă să umble îmbrăcați în verde.

În aceste momente de groază din ambele părți, văzui, spre norocul meu, că lacătul de la ușa care ducea în cimitir nu era pus ; ci era închisă doar cu un zăvor.

Mă aruncai repede asupră-i, îl trăsei, deschisei ușa și — pe-aci-mi fu drumul ! În cimitir, în fața ușii mă așteptau tovarășii mei cu arma întinsă și cocoșul ridicat. L-am lăsat așadar pe preot să descînte dracii cît va voi. După ce Springinsfeld mi-a adus pălăria de pe acoperiș și am încărcat în saci proviziile furate, ne-am îndreptat spre tovarășii din pădure, căci în sat nu mai aveam ce căuta, decît să ducem la loc scara și frînghia.

Toți camarazii s-au înfruptat din cele aduse de furat — și nici unul n-a căpătat sughițuri din cauza aceasta : așa de binecuvîntați eram noi ! Toți aveau ce chicoti de întîmplarea mea ; numai studentului nu-i plăcu faptul că furasem atîta de la preotul,

care-l omenise așa de bine cu de toate. Jura sus și tare că, atunci cînd va da de bani, îi va plăti popii paguba, dar asta nu-l împiedică să înfulece de zor slănină, ca și cum ar fi plătit-o. Am mai rămas două zile pe loc, pînă au venit aceia pe care-i așteptam de atîta vreme. Nu pierdurăm nici un om la atacul dat ; luarăm, în schimb, treizeci de prizonieri și pradă minunată, cum n-am mai împărțit vreodată. Căpătai parte dublă, pentru că am contribuit cel mai mult la acest atac : trei armăsari frumoși frieslandezi încărcați cu multă marfă, cît puteau ei duce. Dacă am fi avut timp să controlăm bine prada și s-o punem în siguranță, fiecare din noi, s-ar fi îmbogățit. A trebuit însă, din păcate, să părăsim mai multe lucruri decît am fi putut transporta, pentru că trebuia să plecăm în graba cea mai mare și astfel ne retraserăm spre Rehnen, unde se aflau unități de-ale armatei noastre.

Aici m-am gîndit la preotul căruia i-am furat slănina. Cititorul să-și facă o părere despre mine și să vadă ce cap nesocotit, păcătos și ambițios aveam ! Nu mi-a ajuns că l-am furat și băgat în sperieți pe bietul preot, ci am vrut din aceasta să-mi fac și nițică glorie. Am luat un safir încrustat într-un inel de aur, pe care l-am găsit în prada ce-am făcut, și l-am trimis, printr-un om de încredere, în Rehnen, preotului meu cu această scrisoare :

„Prea Cucernice ! Dacă aș fi avut zilele acestea de-ale mîncării în pădure, n-aș fi fost nevoit să fur slăninile prea sfinției voastre, cu care prilej cred că v-am băgat în sperieți. Vă jur pe Cel prea Înalt că această spaimă v-am făcut-o împotriva voinței mele și sper de aceea că voi fi iertat. În ceea ce privește slăninile, cred că e cu dreptate să vi le plătesc. De aceea vă trimit, drept plată, acest inel (pe care l-am luat de la aceia din cauza cărora v-am păgubit), cu mare rugăminte ca presfinția voastră să-l primiți. Vă asigur că veți avea o slugă devotată în acela pe care paracliserul dumneavoastră n-a vrut să-l recunoască de zugrav și care poartă de altfel numele de

Vînătorul“

Țăranului însă, căruia i-am fost golit cuptorul, unitatea noastră i-a trimis, din prada comună, șaisprezece taleri imperiali. Eu i-am învățat s-o facă, întrucît prin aceasta avem pe țărani de partea noastră, care ne pot ajuta la mare nevoie — trădînd pe inamicii noștri. De la Rehnen ne-am dus la Münster, de acolo am plecat la Hamm și apoi la Soest, cartierul nostru. Aici am primit, după puține zile, răspuns de la preot, care suna așa :

„Nobile Vînător ! Dacă acela căruia dumneavoastră i-ați luat slănina ar fi știut că îi veți apărea în chipul diavolului, nu și-ar fi dorit de atîtea ori să cunoască pe Vînătorul cel renumit în toată țara. Deoarece carnea și pîinea împrumutate sînt prea scump plătite, uităm și spaima avută, pe care ne-a pricinuit-o, împotriva voinții sale, o persoană atît

de renumită. Vă iertăm desăvîrșit cu unica rugăminte ca altădată să veniți să vorbiți cu acela care nu s-a sfiit să-l alunge pe diavol prin rugăciune. Vale !"

Așa m-am purtat pretutindeni și de aceea am avut un bun renume ; cu cît dădeam mai mult, cu atît căpătam mai bogată pradă. Deși inelul avea valoare de cel puțin o sută de ducați imperiali, nu mi-a părut rău că l-am dat ; ci am socotit că l-am plasat foarte bine. Cu aceasta s-a sfîrșit cartea a doua.

Cuprins